Archiv der Gossner Mission
im Evangelischen Landeskirchlichen Archiv in Berlin

Signatur **Gossner_G 1_1933**

Aktenzeichen ohne

Titel

Einzelblattsammlung (Mischakte)

Band

Laufzeit 1914 - 1972

Enthält

auf Pappe aufgezogenes Gruppenfoto, Govindpur 1972; eine farbige Postkarte von 1914 mit Darstellung des großen Festmahls; Presseausschnitt mit Gerichtsszene und Zuschauermenge mit Polizeiabsperrung bei einem Fußballfinale; zwei kleine Notizzettel zum ind

Digitalisiert/Verfilmt 2009 von Mikro-Univers GmbH

Gossner Mission

Inhalt der Akte **G 1/1933**

Einzelblattsammlung (Mischakte), 1914-1929; 1972
Erhaltung: Presseausschnitte und Zeitungen in sehr schlechtem Zustand
Folioformat

auf Pappe aufgezogenes Foto mit einer Abschlussklasse ?, Govindpur 1972;
eine farbige Postkarte von 1914 mit Darstellung des großen Festmahls;
Presseausschnitt mit Gerichtsszene und Zuschauermenge mit Polizeiabsperrung bei einem Fußballfinale;
zwei kleine Notizzettel zum indischen Leben und zu zwischenmenschlichen Beziehungen;
Brief in Hindi mit handschriftlichen Notizen zur Übersetzung, wahrscheinlich Lebenslauf eines Christen;
Exemplar einer Zeitung aus Karachi "Parsi Sansar", 16.12.1922 in pakistanischer? Sprache und Schrift;
Arabischsprachige Zeitung, wahrscheinlich von 1929;
Monatsschrift in Hindi zum Wert der Tiere, besonders zur Bedeutung der Kühe in Indien und deren Schutz, o. J., folgender Inhalt:

Lebende Kreatur - Gnade für Tiere
es handelt sich um eine Monatsschrift in Hindi, eine seltene Sprachform bzw. ein Dialekt wird verwendet. Es werden Verse aus dem alten und neuen Testament zitiert, ebenso eine Koran-Sure und der Lehrsatz des Pythagoras.
Zeitschrift ist hinduorientiert aber mit Hinweisen auf andere Religionen, kritisch gegen Christen.
In Bezug auf Tiere werden religiöse und wissenschaftliche Argumente für ihren Wert verwendet.
Religiöse Interpretation, warum die Kuh zu schützen ist, warum sie heilig gehalten wird, Erläuterung der Beziehungen zwischen Religion und Kuh.
Weiterhin enthält die Zeitschrift Werbung, lokale Berichte, gesundheitliche Informationen, interessante Neuigkeiten und Geschichten, auch Spendenaufrufe, da Spenden dem Leben dienen.

Überblick über Inhalt der Monatsschrift wurde durch Frau Topno von der Gossner Evangelical Lutheran Church in Indien gegeben, die das Archiv 2007 besuchte.

Sammlung von Presseausschnitten und Notizen zu den "Weisen aus dem Morgenland", theologische Fragen dazu, 1928;
Druckklischee für Flachdruck mit Kartendarstellung, neu

Gossner Mission

Gossner Mission

GOS[illegible] BIR[illegible] BU[illegible] PRAS[illegible] IAN KENDAR
GOV[illegible]R 1972

×Bahelin

[illegible] E. Kerketta K. [illegible] [illegible] nz, J. Ores. A. Porti, J Soy, R Kerke[illegible] Lugun.
P. Bada, P Toppo. [illegible] Saru [illegible] Bage, J. Toppo [illegible] Topp[illegible], S Kujur, I Tirkey, N. Kandulna, J Kullu.
Mr. D. Soreng. C. Hemrom, Miss S. Horo (Teacher), Rev. J. Soy (Headmaster), Rev. C. U. Dang (Teacher), Miss S. [illegible] (Teacher).
S. Badtag, J. Lugun.
Miss H. Minz, M. S[illegible] Tirkey, L. Toppno, E. Guria, M. Tiriya, N. Narjari, U. Bage, M. Mundu, B. Kandulna, E Guria, L. Topno
M. Tiga, F Soren, M. Bu[illegible]h.

Gossner Mission

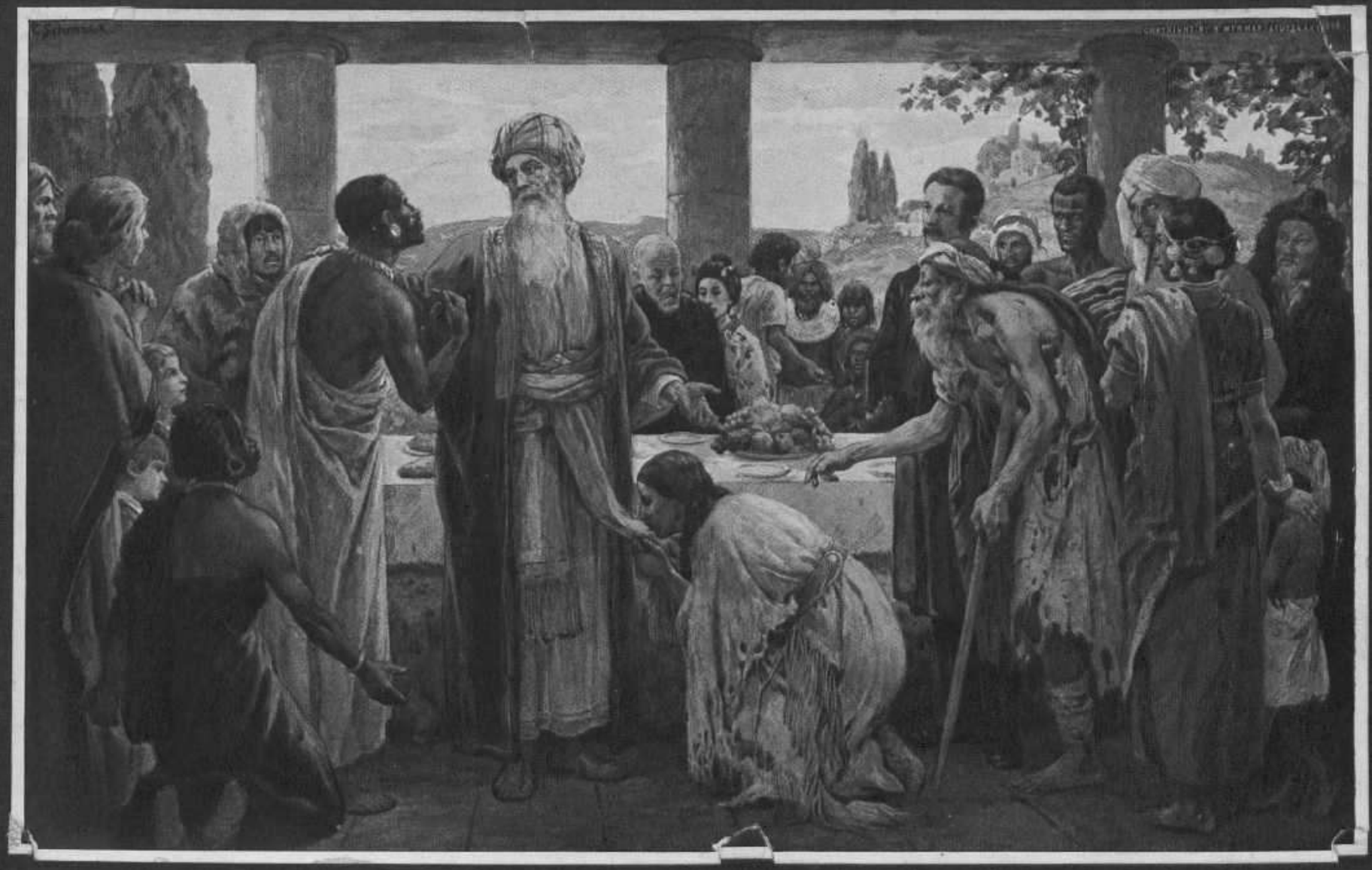

Gossner Mission

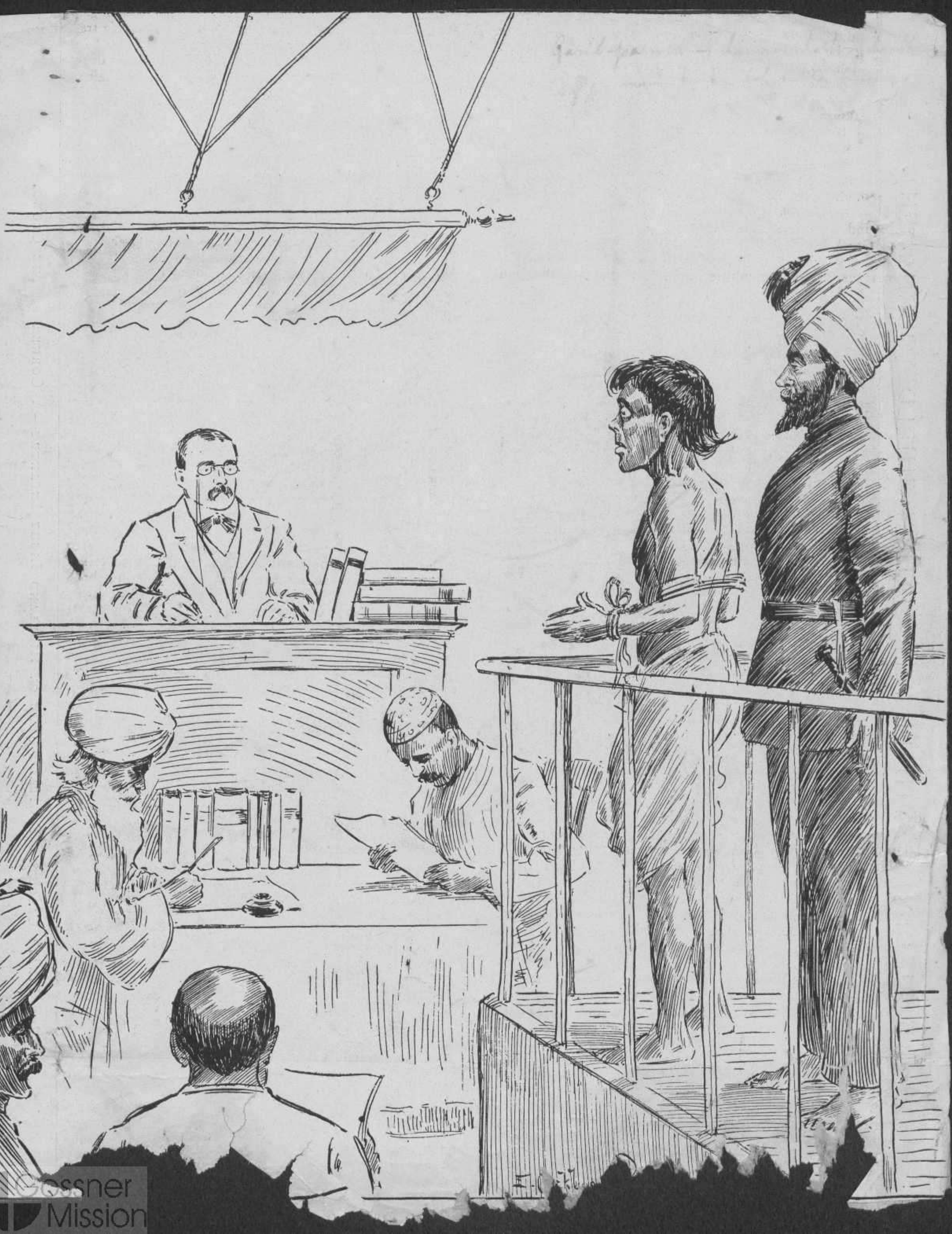

Gossner Mission

THE INDIAN FOOTBALL ASSOCIATION SHIELD TOURNAMENT.

THE FINAL: CALCUTTA FOOTBALL CLUB *vs.* HIGHLAND LIGHT INFANTRY—A CORNER OF THE CROWD.

Gossner Mission

Wenn jedes das beste Teil, das es besitzt, nicht in seinem
Innern verbirgt, sondern es dem Nächsten mitteilt; wenn
unsere wilfach geheiligte Gastlichkeit und
unsere gesellige Art keine durch die Aussprache dessen, was uns
recht ist, gehoben wird, dann wird ein unendlich reiches Kapital
an religiösen Wärme sich in unserm Volke ergeben. Wenn
ein gegenseitiger Verkehr, von Mensch zu Mensch davon erwächst
wird, was das beste Bestandteil unserer Liebe und unseres
Empfindens ist, würde sich eine starke geistige Gemeinschaft
bilden und ein Strom von Kraft würde sich über unser ganz-
es Volk ergießen. —>

Wir freuen uns, daß wir in das Leben kommen können, daß wir
darf wir uns nicht die Arbeit machen lassen, uns Zeit
zu lassen bis zum Rande der nächsten Jünglinge
kommt zum Berge. — Dort in Ölbergen
in Gethsemane der Blutschweiß und in Hinterlande der
Weltheiland, Gethsemane, in Golgatha, da finden
wir alle Abendmahlsleben, zu da vor Altargemeinde
da der Heiland vor Gott auf der Welt geht.

Wer die Leute wir wenn dann Gespräche beurteilen
wollte, könnte wohl vermuten, wir ein trauriges
Kapitel der Länder zu sprechen. Es wäre absurd
falsch wie Bombay in Calcutta. Madras wird auch
weiterhin Hauptstadt angesehen und gilt auch
in allen Nationen, Provinzen Landschaften (?)

Vor 2 Jahren, Jahre vor Jahrhundert
vor einigen Jahrhunderten von Japan für Europa wichtig
wahr als das Land der Wirklichkeit, der Geister Dämonen
und des Bewußtseins, Japan, wie in Globetrotter, schauen
jahrein, jahraus nach Westen.

Wer Durst der Tod des Todes gibt,
gibt — da, Tor der Lebende sind!

Der Wahlspruch der alten Samurai: (= Japan): Hingabe
die wilde Kette.

Gossner Mission

Je selbstständiger der Staat, desto zahlreicher die Gesetze
warnt schon Tacitus in seinen Annalen. (84)
Konzentration. – Harakiri, nach der Ehrenkodex des Bushido
Weitere Selbstbeherrschung, Tapferkeit, Pflichterfüllung
= Mannestreue.
Ich dien! = Ich bin! altkeltische Worte, bedeuten
nichts anderes als Ich, der Herr! Die uralte
Devise des Bathoriens. = Wahlspruch des
Prinzen von Wales.
(125) seit 1906 Japan gegen England.

Gossner Mission

Christthalgan — Kunthali — Chrimpur.

Eltern alt — in Kunthali [illegible] in kl. Kolonie, 3 Kind
2 Schwester. 7 12 Jahre alt 2 Mutter. Die ältere Kind
weiblich + in Mutter, 2 Die 2 te trat in die
Chrimpur Schule im 1903. wurde mit zur Schule
2.2 Khurtan taraph [marked] Dorf Frau tot. Kinder bei der Mutter.
Familie fehl gemacht. [marked] Vater tot. Mann
taraph gaya 3 Kind 2 Töchter. Feld. 3 Ros mutter bei
Chrimpur. 1. Romuller 2. Samuller
Mutter war. geistlich pfl. in fremden Dienste. 3 Jahr.
Schule in Chrimpur. 4 Jahr. Romam gemacht, deshalb fest
1907 März Frauen. 22 Jahr. (4 Jahre mit in fest Sch
Feld gehen war unbekannt. will gegeben. Verheiratet Dorf
Dorf mit bei

3 Monat Frucht, Kind [marked] verheiratet 15
Tot-Kind verheiratet. 100 + 200 Rs in Ehrt.
Feldmesser. Mutter dann Liga. in Filer. tot — Rom
Feld gekauft. Alle männlich. (Christmann (Chatkai) Familienname
Katta Roma

1 Pot Ehen, Aktien
1/2 Seer. = 1 Kali = 11 Ser. Land. was richtig bleibt.

Gossner Mission

Christ. Kayser. erhielt vom Fürst, auch es am Hofe des Mogols Akbar weg. ein Diamant bekannt gemacht.
1585 (nach anderen. Hist Akbar = Dschelal eddin Mohammed
1556 – 1605 n. Chr. (1585 – 1785 unter Türken)

तुरीडीह

मेरा माता पिता ~~का घर~~ तुरीडीह में था मेरा पिता का नाम बुदहू और माता का नाम नहीं जानते है । हम भी तुरीडीह में हम जन्म लिया है मेरा माता पिता अब मर गये हैं मेरा माता कि हम बालक था और मेरा जन्म दो महिना तक हुवा था उसी समय में मर गया तब हम को बहुत तकलिप हुवा उस समय मेरा पिता जिताथां भाईसं का दूध को हम को पिया ताथा और सकि सी ए तो से हम को पलना दारी किये हम ईश्वर के दया से बालक पन से बड़ गये तब पिछे हमरा साठ वारस तक हुवा था तब मेरा पिता भी मर गया मेरा पिता और एक सगाई किया था उसको भी एक बेटा है उसका नाम मनोहर है उसी के माता हम को भी पलादारी करता रहा पर उसके घर से दुसरे लोग हम को लेगये और मेरा पिता का धन सम्पती को उसके भाई लोग लेगये और हम तुरीडीह से पकरे टोली में गये उहां रहतेथे तब मेरा पिता का पिता के भाई ले गया और तीन बैल छः भैंस को भी लेगये तब एक हमारा मुसीयां माता है वह भी खेत और बैल भैंस को भी बखार दारी लिया और हम सुलेमान नाम उस के घर में रहतेथे और ऐसा ही को हमारा उस के घर में रहना तीन वरस तक हम को अच्छा कीये तब पिछे हमारा बैल और भैंस भी रोग से मर गये तब हम को भी अच्छा नहीं करतेथे हम काम करतेथे तो भी बहुत गरी देतेथे हम केवल को केवल खाना देतेथे और साल भार में एक जोड़ने के लिये कपड़ा और एक पहींन ने के लिये लगोंटी देतेथे और कुछ नहीं और हम अपने मनमें सोंचने लगा कि हम कैसे करे कि हमारा खेत का फल कुछ नहीं देते हैं मल गुजारी भी नहीं देने चहतेथे और हमारा बैल कड़ा जोतेतेथे को खादिये हम को कुछ नहीं दिया एक बैल और एक जोड़ा कड़ा था उसको चोबीस रुपया से बेचा बैल को पाच रुपया से बेचा तब हम सीखने के लिय गुमला हता कमटेन सहेब के पास गया उसको चोबीस रुपया देकर ईश्वर के दया से अब सीखते हैं ।

Gossner Mission

जब हमारे माता पिता जेल टोला में रहते थे उस समय में नहीं जानता था उस समय बहुत बन्दो बस्त था और हम तीन भाई और दो बहिन है जब मेरा जन्म १२ बरस का हुआ तब मेरा पिता मर गया और तब पीछे हमारे बड़े २ भाई हमको और हमारे माता को छोड़ दिये उसी समय में चैनपुर स्कुल में रहने के लिये आया और एकट साहेब रहा करता था १९०३ ई० में उसके बाद ऐसा हुआ और हम जो पाहिले स्कुल नहीं आया उस समय वाह उस समय नवड़ा में नौकरी करता था और उस समय में नवड़ा ~~हमारा~~ जर्मन मिसन वाहा वहां से मै स्कुल आया वाह और तब तो पीछे नवड़ा के भाई लोग रोमन होगये तब साहेब हमको स्कुल में नहीं रखा तो मा मै जर्मन मिशन का धर्म को नहीं छोड़ पर और पीछे मै नौकरी करके अपना माता को पोसता था इसके पीछे हमको दूसरों का घर में नौकरी करते २ हमारा मन उदास हुआ तब फिर स्कुल में आया तो मा एकट साहेब हमको नहीं रखा पर यहां का सेन साहेब आस के पास चीठी भेजा तब हमको यहां गुमला में का सेन साहेब रखा और अब स्कुल में है और हमारे लिये जमीन जागह भी नहीं है ~~मालूम~~ इस का रण दुई दिन में भी साहेब जाने नहीं देता है और घर दुवार का भी बिचना नहीं है और कुछ भी बन्दो बास्त नहीं है इस लिये दूसरों का काम करके हमारा माता जिता है और पीछे का दासहोगा उसको हम नहीं जनते है और हमारे माता का नाम बन्धना और हमारा पिता का नानु और हमारा नाम खिस्त कल्याण जितना रांची और बताये

Reg No B 887

PARSI SANSAR

પારસી સંસાર

VOL. XIV KARACHI, SATURDAY 16th December 1922 કરાચી તા૦ ૧૬મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૨૨ NO. 33

પુસ્તક ૧૪ મું રોજ ૮મો દેપાદર માહ ૪થો તીર શે. માહ ૫મો અમરદાદ ક૦ સને ૧૨૯૨ ય. ઝ. અંક ૩૩મો

છપાયું છે! છપાયું છે!! છપાયું છે!!!

નવાં વર્ષનાં કેલેન્ડરો

તારીખ અને વારતહેવાર સાથના ૧૯૨૩ના સાલ માટેના સુંદર કેલેન્ડરો મોટા હરફમાં હાલ છપાયું છે.

"પારસી સંસાર" ના ગ્રાહકોને આ કેલેંડરો મુફત ભેટ આપવામાં આવશે.

છુટક નકલના માત્ર આના ત્રણ

જથ્થાબંધ ખરીદ કરનારાઓને ખાસ ભાવથી છાપી આપશુ

રતાં મોબેદસાહેબોના
આરી મતસરી અને સમજ ઉપરજ રાખવું.

-સદર-કરાવ્યા.

લટકતી તલવાર

અંગ્રેજ સંસારની એક પાવરફુલ વાર્તા

"પારસી સંસાર" માટે ખાસ લખનારઃ—
મી૦ કાવસજી રૂસ્તમજી ઉનવાલા.

પ્રકરણ ૭મું (ચાલુ)

જે ઓરડામાં બરલીંગટન હતો તે સા ધારણ રીતે ડીમીત્રીઅસ વાપરતો હતો. તે ઓરડાને બે બારણાં અને એક બારી હતી. એક બારણું ચાલમાં ખુલતું હતું જ્યારે બીજું બાજુમાં આવેલા નાના માર્કના ઓરડામાં ઉઘડતું. નજરનાં કહે વા પ્રમાણે માર્કવાલા ઓરડામાં કાર્પે અને કંઈક રીફ્રેશમેંટ મને જોઈએ તો હતું. મે બંને ઓરડા વચ્ચેનું બારણું ખુલ્લી નાખ્યું અને પરદો નીચો કાર્યો. માર્કની ટેબ્લ ઉપર તપ્પર જોવો દીવો બરતો હતો, અને બરલીંગટનવાલા ઓર ડામાં તે બાજુ સીધી આવતી હતી. મને મળેલી સુચના પ્રમાણે હરદીને માટે બતી ઘણું ઉજાશ ઘણું નુકશાનકારક હતું.

બરલીંગટનના ધોલ્યા આગલ ખુરશી બધ, પરદા તરફ પીઠ ફેરવી અને બારી તરફ મોઢું કરી હું બેઠો. નીચલું કાર કું ઉઘાડું હતું અને તેમાંથી હરીબાના પાણી સ્પષ્ટ દેખાતાં અને હું મોજાંચો ના અવાજ પણ સાંભળતો.

બરલીંગટનનાં શાંત ચહેરા ઘણાખરા કલાકેક મે જોયા મે મસ્તક વી ધ્યાનો અભ્યાસ નથી, અને માણ સોનાં અંતરનાં જોઈ તેનાં આચરણો જાણ્યો. તેનો સાદ ખુલ્લો અને ટટણખોર હતો, તે ઉપરથી મે ધારી લીધું કે તે પોતા ની સમજ શકતી પુરતી ધરાવતો હતો.

"આપરે આએ ઓરડામાં એખલાજ છઇ એ કે?" તેણે પોતાનું ડોકું ફેરવ્યા વગર પુછ્યું.

"હા, પણ તમે વાત ના કરતા" મેં કહ્યું.

"ચપો ચપો, શું વાત ના કરતા!" તે ણે મારી બીચ પાડી "મારી બધી શકતી મે ફકત વાત કરવાની મતલબને ખાતરજ એક ઠી કાધીચ. જો સમજે હું કાકે, પેલી મીસી સ છરાડ તરીકે ઓલખાએચ તે બધરીને મલવા માગુંચ."

"હા, હા, અલબત તમે જરૂર મલજો" મે તે ઉશકેરાએ નહી કરી શાંત કરવા માંડયો.

"શું તમારૂં કપાલ એલબત?" તેણે ફરીથી ઝુમ પાડી. "મારા સાહેબ એ કંઈ ખાવાની વાત છે? રસ્તામાં કેટલી અડચ ણો છે ને વરી 'અલબટ' શાનું? જોવ લીં વીંગસ્ટન, એક વખત એજ મીસીસ છરાડ મારી બધરી હતી, મારી દુનીઆંજ તેણીમાં ભરપુર રહેલી એમ કહું તો ચાલે. પણ કોણ જાણે શું થયું તે મને પેલા સોનેરી સેતા ન માર્ક છરાડને ખાતર તેણી કાયદો પો તાને સ્વાધીન લધ છોડી ગધ! મને! મને તેણી છોડી ગધ! અરે! મે તેને જરાએ વાંકો સુખન કોધ કહ્યો. એટલે વાસ્તે કરતોતો. મારી તંદોરસ્તી પણ મે તેને વાસ્તે રક્ષા કમાવા કચડી નાખી ને જ્યારે તેણીએ સંપુર્ણ સુખ ભોગવવા ની સંપુર્ણ છુટ કાધી ત્યારેજ તે મને [illegible] પેલી છોકરીને જનમ [illegible] થોડા વખતે [illegible] પડી નહીં કે તે [illegible] પણ મેં તેને [illegible] વારના બરાબર જોધ. મારા મા [illegible] તે છોકરીનાં ચેહેરા પર ફોટરા [illegible] જોયલો છેની ?- અરે મોહું શું. [illegible] દરેક રીતમાં એક બરમીંગટનજ છે. પોતે તો નાહસી ગધ પણ મારાં બચ્ચાંને લુટવાની કેમ તે બધ રીએ હીંમત કાધી! આજે આખો દીવ સ અહીં પડી રહીને જેની મને આપ્યો તે ખોરાક ચુપચુપ લધ, જેથી મલમો રગોહયા તેને વાસ્તે ફરીયાદ કીધા વગર આએ તકની વાર જોતો હું સુતોચ મને હવે મારૂં બચ્ચું જોધએચ."

"અને પરમીન્સ?" મે ધણી ધનતેજ રીથી પુછ્યું.

"પરમીન્સ?-કોણ? ફરડીનન્ડ પરમી ન્સ? હું મારી નીતી, ને ખુદાની હાજરીના સોગંદ લધને કહું ચ કે પેલા ઓકે તેનું ખુન કાધેલું. તે માણસને મારી આગળ આવવા નાદેતા! તે મારો દુશમન છે! મારો કટો દુશમન છે! પણ પરમીન્સ સાથે મને શું લાગે વળગે કે હું તેનું ખુન કરૂં! આગ લાગે એ મીઠ કુતરાના નામ પર!"

બહાર કુતરાનો ભસત ભસવાનો અવાજ આવ્યો પણ પાછો થોડા વારમાં બંધ થઈ ગયો.

ઉશકેરાયલા બરલીંગટનને વધુવાર વાતમાં ઉતારવાનું મારૂં મન ચાલ્યું નહીં તેનું લોહી વધુને વધુ ઉકલતું જોધ મેં તેને શાંત પાડવા માંડયો તે જનુન પર ચઢે એ બીકથી ડોકટર કેરી દવા મોકલાવી હતી, અને તેના સુચના પ્રમાણે, માર્ક મુશીબતે [illegible] બરલીંગટનને એક મધ્યભુત 'ડોઝ' [illegible] માટે અમલ કરવા [illegible]

ચોખ્ખા હીરા—વાજબી દામ

કે. વાડીઆ.

[illegible]મારી.

ગ્રાન્ટ રોડ—મુંબઇ.

ફ્રેંચ મીલેગ્રેઇન સેટીંગ. પ્લેટીનમ આર્ટ વર્ક

અમૃતાંજન (રજીસ્ટરડ) ઈંન્ડયન પેન-બામ

મુળથી ઉખડી કાઢી થોડા વખતમાં વીજળીક અસર કરનારો દેશી મલમ. તે શું કરે છે?

તે દરેક દરદોનો નાશ કરે છે. માથાનું દુખવું, કમરનો દુખારો, સાંધીવા, નાસુર, ખરપસુ, સોજો અને એવાં બીજાં ચામડીના દરદો ઉપર અકસીર અને પ્રસિદ્ધ છે.

કીંમત શું? માત્ર દશ આના, માત્ર અજમાયસ તરીકે એક ડબ્બી મંગાવો. અને પછી જુઓ કે શારીરીક નબળાઇના શત્રુઓ ઉપર તમે સરસાઇ ભોગવો છો કે નહી

ઠેકાણું—અમૃતાંજન ડીપો નં. ૧૦૯ કીયર રોડ નવી જનરલ પોસ્ટ ઓફીસ સામે-મુંબઇ.
સઘળા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી મળી શકશે.

SIND PATENT FLOORING TILES

સિંધ પેટંટ ફ્લોરિંગ ટાઇલ્સ.

કરાંચી અને આખા સીંધની ઘણી જાહેર બીલ્ડીંગો, બંગલાઓ અને દુકાનોમાં અમારા ટાઇલ્સો નજરે પડશે.

અમારી ખાસ ફેકટરીમાં છેલ્લામાં છેલ્લાં ઓજારોની મદદ ઉત્તમ માલમાંથી બનાવેલા આ સીમેંટ પેટંટ ટાઇલ્સો કેટલાંક વર્ષો ઘરાકોમાં ઘણું માનીતાં થઇ પડયાં છે.

સીંધ પેટંટ ફ્લોરીંગ ટાઇલ્સ

ચાષક શકિત ધરાવે છે અને તેથી ગમે તેવી ઋતુની તેના ઉપર અસર [illegible]

સમજશે.

ત્યાર પછીના ઠોકા અર્થ વીનાનાં છે. રજ્યા

ખીલતાં ફુલોના જેવી ખુશબો આપનારૂં

ડો૦ બે૦ મોતીવાલાનો [illegible]

તથા પલમોનીક પાઉડર

માટે આજે દરેક ઠેકાણે બહુજ પ્રંશસા થાય છે તે તેના ચમત્કારી ગુણોનેજ આભારી છે. એ બંને વનસ્પતીના ઉપાયો રજાયણશાસ્ત્રીઓએ તપાસી બીલકુલ બીનહાનીકારક જાહેર કર્યા છે. એ બારીક બાંદગી યા હમેલ વેળા પણ લઇ શકાય છે. તુરતના જનમેલાં બાળકને પણ ખાંસી માટે એ ગોળી વગર ધારતીએ અપાય છે. ઉધરસ, ખાંસી, ઠાંસો, દમ, શ્વાસ, હારણ, સ્વર, બહી, અવધનો યા ગુચ્ચનો ઠાસો, કંઠ, ગળા, ફેફસા. અને છાતીના અનેક દરદો, બોખરો અવાજ, બાદું પડવું, ગળુ બેસવું, સરદી, ઇન્ફ્લેખ્રમ, વીગેરે. ઉપર એ બલાને બહુજ ઉતમમાં ઉતમ છે. એ માટે જે હજારોની સંખ્યામાં ચાલુ સરટીફીકેટો આજે પચાસ વરસો થયા મળી છે તેજ એના ગુણ દોષો માટેના પુરાવો છે. રાય કે રંક, નાનું યા મોટું, મરદ યા બાયલ ઉપલા દરદો માટે એજ ઉપાયો વાપરે [illegible] જે સાલ્ય થયલાંઓ પોતાના દુઃખી બંધુઓને તેની ભલામણ કરે છે. એથી હંમેશાજ પુરો સંતોષ મળે છે. વળી, એ ગોળી ને બુકની દર વરસે લાખો દબી અને શીસીઓ ખપે છે તેજ લોકો મધે તેનો ફેલાવો બહુ છે તેનો કાંયક ખ્યાલ આપે છે.

જો તમે નાટક યા સીનેમાં યા બીજી કોઇ એવી ગરદી વાળી જગાએ જાવો તો જરૂર મોતીવાલાની વનસ્પતીની ખાંસીની ગોળીઓ મોંમા રાખજો. જો તમારો રાગ—કંઠ સુધારવો હોય યા ગાયન ગાવા અગાઉ અથવા કોઇ બાષણ કરવા આગમચ ગળુ સાફ રાખવું હોય તો એજ ગોળીઓ ચુસજો. એ સવાદમાં મીઠી છે ને પેપરમીંટ માફક ચુસીઓ કરવાની છે. માટે નાનામાં નાનું બાળક પણ હોંસથી વાપરે છે. જો તમે રાતના કેઠે મુસાફરી કરો તો "ચીલ" લાગતી અટકાવવા માટે એજ ગોળીઓ મોંમા રહેવા દેજો. જમણ લઇ ચોકલેટ, પેપરમીંટ જેવા દાંતને માટે નુકશાનકારક મીંઠ સવાડયાં કરતાં એજ ગોળીઓ થોડીક ચુસયા કરજો. તેથી મેલું જમરાબ થકાશે. એટલુંજ નહિં પણ તેથી પાચનશક્તિને પણ મદદ મળશે. તેજ દાંત—દાઢને જરાબી અડચણ થશે નહિં. એ ગોળીઓ ગમે તેટલા જથ્થામાં ખાવી બીલકુલ બીનનુકશાનકારક છે. આજ ૫૦ વરસોની એ ગોળીઓ ખાંસીની ગોળી તરીકે ઓળખાય છે. તેથી દરદ નામથી દોરવાઇ જઇ તે બાલી ઠાંસા માટેજ વાપરવી એમ સમજવું નહિં. તે ઉપર બહેલી દરેક ફરીયાદો માટે બહુજ અકસાર છે. ને હંમેશાંજ તુરત બેજમતી આરામ આપે છે. વાપરી ખાત્રી કરી જુઓ.

ઉપલા દરદો ઉપરાંત નાતવાણી નબળાઇ માટે મોતીવાલાની વનસ્પતિ પલમોનીક પાઉડર બહુજ કીંમતી છે. બહીના ગમે તેવા ભારી દરજ્જામાં એ આરામ આપે છે. હારણના સખતમાં સખત દુખવા વખતે બહુજ ઉપયોગી થઇ પડે છે. પાટલાં દુખવાં અને બળી જતાં આસામીઓ માટે એ એક આસીરવાદ સમાન છે. તાવની યા બીજી કોઇબી બીમારી પછી લાંબે વખતે સાલ્ય થયલાંઓને શક્તી આપવામાં એ તમા મોતીવાલાની ટોનીક ઓફ લાયફ દવા (૩. ૩૩) બહુજ અમુલ્ય છે.

કીંમત ખાંસીની ગોળીઓની શીશી ૧) ના રૂ. ૧૫૬ તથા રૂ. ૧। અને રતલ ૧ના રૂ. ૧૩ તથા પલમોનીક પાઉડરની ડબ્બી ૧) ના રૂ. ૧૫૫ (તપાલ ખરચ ૧થી ૩ ડબ્બી યા શીશીના રૂ. ૧૬જુદા વધુ પડશે.

અગત્યનું:—જો ઉપલા કોઇબી દરદો સાથે કબજીયાતની ફરીયાદ હોય તો તે દુર કરવા મોતીવાલાનો વનસ્પતીનો જોલાપનો પાક જેવો અકસીર જાણીતો ને ગુણકારક ઉપાય બીજો કોઇ બી નથી લગભગ દરેક પારસી કુંટુબમાં એ પાક અને મોતીવાલાનું મંજન તથા ખાંસીની ગોળી ચાલુ વપરાય છે એટલુંજ નહિં પણ તે દરેક કોમમાં પણ જાણીતી થઇ ચુકી છે તમે નહિં વાપરી હોય તો જરૂર આજેજ હમણાજ એક બજમાયસ આપી એના ગુણની ખાત્રી કરો. ડો૦ બે૦ મોતીવાલાની દરેક દવાઓ જુદા જુદા જાહેરાત રજાપત્રશાસ્ત્રીઓએ સરકારી તેમજ બીનસરકારી—એ તપાસી તદન નીરદોષ અને બીનનુકશાનકારક જાહેર કરી છે. તેના ઉપયોગથી જેમ લેલાનું વધ્યું ને કફોગોના દોહાંચાણોના પાળથી બેહદ હેરાનગતી પુત્રે છે તેવું કોંય બી થતુંજ નથી તેની ખાત્રી આપવામાં આવે છે. ડો૦ બે૦ મોતીવાલાની દવાઓ મોટા મોટા કેમીસ્ટો અદરથી, તબીબો. વિગેરે પોતે વાપરે છે. ને વખાણ કરે છે. વધુ સરટીફીકેટો

બનાવનાર:—ડો૦ બે૦ મોતીવાલા

મોરલેન્ડ રોડ બાયખલા
મુંબઈ

સંખ્યાબંધ સરટીફીકેટોમાંથી થોડીક છાપી છે.

હરીરામ પાંડે બી. એ., (અલાહબાદ હાઇ કોર્ટના વકીલ):—" બધા એપ્રેલ માસમાં જ્યારે મનકલ્યુયેંઝાને લીધે ઘણું કરીને સર્વ ને મારા બાબા કુંટુબમાં ખાંસી થઇ હતી તે વખતે મોતીવાલાની ખાંસીની ગોળી ઘણા ઉપયોગી નીવડી મારી બાને વળી એક ખાસ ખરાબ જાતનો ઠાસો હતો તે એ ગોળીઓથી તદન બાજી થઇ તેથી હું મારા અનુ બવ ઉપરથી કહી શકુંછું કે મોતીવાળાની ખાંસીની ગોળી બાંશી ઉપર એક ઘણોજ અચ્છો ઇલાજ છે."

ગઉરીદત પંત, (કુમાનની ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટના પ્લીડર.)
"મેં પોતે મોતીવાલાની બાંશીની ગોળી ઘણી વખત વાપરી છે, અને તે બીજા ઘણા ઉપર તપાસી પણ છે. મારો જાતી અનુભવ એવો છે કે શરદીની તેમજ જુની બાંસી તેથી તાબરતોબ મટી જાય છે. એ ગોલીના મેં મારા સગા તથા દોસ્તોને ભલામણ કરી છે તેથી પણ એના ગુણની તારીફ કરે છે. થોડી મુદત ઉપર મેં એ ગોળી ઇનફ્લુયેંઝા ઉપર પણ અજમાવી અને તે વખ તે પણ તે અચુક માલમ પડી. ગુચની બાંસીમાં એ એક અજબ જેવો, અચુક તથા રામબાણ ઇલાજ છે."

અબ્યાસપતીપંત, પ્લીડર આલમોરા:—"મોતીવાલા ની બાંસીના ગોળી માટે હું તમારો ઘણોજ આભારી છું એ ગોલીઓ કોઇબી જાતની બાંસી ઉપર અવ તરસ ઇલાજ છે."

માણેકજી ફરદુનજી પટેલ, [નારાયન કોટન મીલના મેનેજર]:—" તમારી બાંસીની ગોલી મેં વાપરી છે. અને ઘણા ગરીબ લાચાર માણસોને આપી છે ને તે બધી ફાયદાકારક છે.

ફરદુનજી કાવસજી મુલ્લાં, (સર જ. જી. બારોનેટ કોટની મોટી અંગ્રેજ સ્કુ લના વડા શિક્ષક, મુંબઇ.):— મારા કુટું બના જે માણસોએ ઠાંસા ઉપર મોતી વાલાની ગોલીઓ વાપરી હતી તેઓ સર્વેના ઠાસો તદન બારો થયો છે."

એમ. કારની, (મી. કારના બનજીન ડ્રાયવરની ઘણીબાણી.):—"મને જોરાવર બાંસી તથા બાજુમાં જોરાવર દરદ હતું ત્યારે મેં તમારી ગોળીઓ વાપરી તેથી મારી બાંસી મટી ગઇ છે. ને બાજુના દરદમાં ઘણો કરાર થયો છે." **મેહેરવાનજી મંચેરજી પુણેગર**, (મુંબઇના સરકારી વકીલના કલાર્ક) "બે વરસ થયા હું શરદી, બાંશી તથા ઇન્ફ્લુયેંથી હેરાન હતો તે દવા ચાલુ હતી તેથી મને સ્હેજ કરાર મલતો. પણ હું એટલો નબળો થયો હતો કે મારા ઘેરથી ડાકટરનું દવાખાનું સોવાર દુર હતું તેટલું પણ ચાલીને મારાથી જવાતું ન હતું ને મને ખાવા પીવાનું ગમતું ન હતું ને રાતના ઉંઘ ન હતી. તદન કંટાળીને છેવટે તમારી ગુણકારક ગોલીઓ મેં એક પખવાડીઉ વાપરી તેથી મારો કંટાળો આપનાર ઠાંસો મટયો છે.

કરાંચી માટે વગવાલા એજન્ટો જોઇએ છીએ.

ખાસી

ડો૦ બે૦ મોતીવાલાના [illegible]

તથા પલમોનીક પાઉડર

ફેફસાં

માટે આજે દરેક ડૅાક્ટરો બહુજ પ્રંશસા થાય છે તે તેના ચમત્કારી ગુણોનેજ આભારી છે. એ બંને વનસ્પતીના ઉપાયો રસાયણશાસ્ત્રીઓએ તપાસી બીલકુલ બીનહાનીકારક જાહેર કર્યા છે. એ બાસીક માંદગી યા હમેશ વેળા પણ લઈ શકાય છે. તુરતના જનમેલાં બાળકને પણ ખાંસી માટે એ ગોળી વગર ધારતીએ અપાય છે. ઉધરસ, ખાંસી, ઠાંસો, દમ, શ્વાસ, હારેણ, ક્ષય, બહી, અવધનો યા ગુંચનો ઠાસો, કફ, ગળા, ફેફસા. અને છાતીના અનેક દરદો, બેાખરો અવાજ, બારું પડવું, ગળુ બેસવું, સરદી, ઇન્ફ્લેમ્મ, વીગેરે. ઉપર એ બધાને બહુજ ઉતમમાં ઉતમ છે. એ માટે જે હજારોની સંખ્યામાં ચાલુ સરટીફીકેટો આજે પચાસ વરસો થયા મળી છે તેજ એના ગુણ દોષો માટેનો પુરાવો છે. રાંક કે રંક, નાનું યા મોટું, મરદ યા બેારત ઉપના દરદો માટે એજ ઉપાયો વાપરે [illegible]નું કારણ જે લાખ્ખ બબલાએ પોતાના દુઃખી બંધુઓને તેની ભલામણ કરે છે. એથી હંમેશાજ પુરો સંતોષ મળે છે. વળી, એ ગોળી ને બુકની દર વરસે લાખેા દુખી અને શીસીઓ ખપે છે તેજ લોકો મધે તેનો ફેલાવો ખપ છે તેનો કોયડો ભાસ આપે છે.

જો તમે નાટક યા સીનેમાં યા બીજી કોઇ એવી ગરદી વાળી જગાએ જાવો તો જરૂર મોતીવાલાની વનસ્પતીની ખાંસીની ગોળીઓ મોંમા રાખજો. જો તમારો રાગ—કંઠ સુધારવો હોય યા ગાયન ગાવા અગાઉ અથવા કોઇ ભાષણ કરવા આગમચ ગળું સાફ રાખવું હોય તો એજ ગોળીઓ ચુસજો. એ સવાદમાં મીઠી છે ને પેપરમીંટ માફક ચુસીઓ કરવાની છે. માટે નાનામાં નાનું બાળક પણ ફેાસથી વાપરે છે. જો તમે રાતના ફેરે મુસાફરી કરો તો "ચીલ" લાગતી અટકાવવા માટે એજ ગોળીઓ મોંમા રહેવા દેજો. જમણ લઈ ચોકલેટ, પેપરમીંટ જેવા દાંતને માટે નુકશાનકારક મોંઢ સવાડયાં કરતાં એજ ગોળીઓ થોડીક ચુસયા કરજો. તેથી મેંદુ જમરાઇ શકાશે. એટલુંજ નહિં પણ તેથી પાચનશક્તિને પણ મદદ મળશે. તેમજ દાંત—દાઢને જરાપણ અડચણ થશે નહિં. એ ગોળીઓ ગમે તેટલા જથ્થામાં આવી બીલકુલ બીનનુકશાનકારક છે. આજ ૫૦ વરસોની એ ગોળીઓ ખાંસીની ગોળી તરીકે ખોળખાય છે. તેથી કોઇ નામથી દોરવાઇ જઇ તે ખાલી ઠાંસા માટેજ વાપરવી એમ સમજવું નહિં. તે ઉપર લખેલી દરેક [illegible]રોગો માટે બહુજ અકસીર છે. ને હંમેશાજ તુરત બેજમતી આરામ આપે છે. વાપરી ખાત્રી કરી જુઓ.

ઉપના દરદો ઉપરાંત નાતવાણી નબળાઇ માટે મોતીવાલાની વનસ્પતિ પલમોનીક પાઉડર બહુજ કીંમતી છે. બહીના ગમે તેવા ભારી દરજ્જામાં એ આરામ આપે છે. હારેણના સખતમાં સખત કુમલા વખતે બહુજ ઉપયોગી થઇ પડે છે. પાટલાં દુખતાં અને ગળી જતાં બાસાબીઓ માટે એ એક બાસીરવાદ સમાન છે. તાવની યા બીજી કોઇથી બીમારી પછી લાંબે વખતે સાજા થયલાઓને થકતી આપવામાં એ તમા મોતીવાલાની ટોનીક ઔષધ કરતા (૩. ૩૫) બહુજ અમુલ્ય છે.

કીંમત ખાંસીની ગોળીઓની શીશી ૧) ના રૂ. ૫૫૫ તથા રૂ. ૧૫ અને રતલ ૧ના રૂ. ૧૩ તથા પલમોનીક પાઉડરની ડબ્બી ૧) ના રૂ. ૨૫૫ (તપાલ ખરચ ૧થી ૩ ડબ્બી યા શીશીના રૂ. ૫૦ જુદા વધુ પડશે.

.અગત્યનું:—જો ઉપના કોઇથી દરદો સાથે કમજયાતની ફરીયાદ હોય તો તે દુર કરવા મોતીવાલાનો વનસ્પતીનો લેહાત્રનો પાક જેવો અકસીર જાણીતો ને ગુણકારક ઉપાય બીજો કોઇ બી નથી. લગભગ દરેક પારસી કુંટુંબમાં એ પાક અને મોતીવાલાનું મંજન તથા ખાંસીની ગોળી ચાલુ વપરાય છે એટલુંજ નહિં પણ તે દરેક કોમમાં પણ જાણીતી થઇ ચુની છે તમે નહિં વાપરી હોય તો જરૂર આજેજ હમણાજ એક અજમાયસ આપી એના ગુણની ખાત્રી કરો. ડો૦ બે૦ મોતીવાલાની દરેક દવાઓ જુદા જુદા બાહોશ રજાપદવીધારીઓ સરકારી તેમજ બીનસરકારી—એ તપાસી તદન નીરદોષ અને બીનનુકશાનકારક જાહેર કરી છે. તેના ઉપયોગથી ગ્રેમ લેવાયું વધારો ને હજારોના દોહાંચાહોના પાછળથી બેહદ હેરાનગતી પુત્રે છે તેવું કોઇ બી બનવું નથી તેની ખાત્રી આપવામાં આવે છે. ડો૦ બે૦ મોતીવાલાની દવાઓ મોટા મોટા કેમિસ્ટો અદરથી, તબીબો. વિગેરે પોતે વાપરે છે. ને વખાણ કરે છે. વધુ સરટીફીકેટો

બનાવનાર:—ડો૦ બે૦ મોતીવાલા

મોરલેન્ડ રોડ બાયખલા
મુંબઈ

સંખ્યાબંધ સરટીફીકેટોમાંથી થોડીક છાપી છે.

હરીરામ પાંડે બી. એ., (અલાહબાદ હાઇ કોર્ટના વકીલ):—" મારા એગ્રેસ માલમાં જ્યારે મનફલ્યુએંઝાને લીધે ઘણું કરીને સર્વ ને મારા બાપા કુંટુંબમાં ખાંસી થઇ હતી તે વખતે મોતીવાલાની ખાંસાની ગોળી ઘણા ઉપયોગી નીવડી મારી બાને વળી એક બાલ ખરાબ જાતનો ઠાસો હતો તે એ ગોળીઓથી તદન સાજી થઇ તેથી હું મારા અનુભવ ઉપરથી કહી શકુંછું કે મોતીવાળાના ખાંસીની ગોળી ખાંશી ઉપર એક ઘણોજ અચ્છો મલાજ છે.'

ગઉરીદત્ત પંત, (કુમાનની ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટના પ્લીડર.) "મેં પોતે મોતીવાલાની ખાંશાની ગોળી ઘણી વખત વાપરી છે, અને તે બીજા ઘણા ઉપર તપાસી પણ છે. મારો જાતી અનુભવ એવો છે કે શરદીની તેમજ જુની ખાસી તેથી તાપરતોજ મટી જાય છે. એ ગોલીના મેં મારા સગા તથા દોસ્તોને ભલામણ કરી છે તેઓ પણ એના ગુણની તારીફ કરે છે. થોડી મુદત ઉપર મેં એ ગોળી મનફલ્યુએંઝા ઉપર પણ અજમાવી અને તે વખ તે પણ તે અચુક માલમ પડી. ગુચની ખાંસીમાં એ એક અજબ જેવો, અચુક તથા રામબોણ મલાજ છે."

બ્યાસપતીપંત, પ્લીડર આલમોરાઃ—"મોતીવાલા ની ખાંસીની ગોળી માટે હું તમારો ઘણોજ આભારી છું. એ ગોલીઓ કોઇપણ જાતની ખાંસી ઉપર અવ [illegible]રસ મલાજ છે."

ભાણેકજી ફરદુનજી પટેલ, [નારાયન કોટન મીલના મેનેજર]:—" તમારી ખાંસીની ગોલી મેં વાપરી છે. અને ઘણા ગરીબ લાચાર માણસોને આપી છે ને તે બધી ફાયદાકારક છે.

ફરદુનજી કાવસજી મુલ્લાં, (મર જ. છે. બાશનેટ કોટની મોટી અંગ્રેજ સ્કુલના વડા શિક્ષક, મુંબઇ.):— મારા કુટુંબના જે માણસોએ ઠાંસા ઉપર મોતીવાલાની ગોલીઓ વાપરી હતી તેઓ સર્વેના ઠાસો તદન બારો થયો છે."

એમ. કારની, (મી. કારના મનજીન દ્રાયવરની ધણીઆણી.):—"મને જોરાવર ખાંસી તથા બાજુમાં જોરાવર દરદ હતું ત્યારે મેં તમારી ગોળીઓ વાપરી તેથી મારી ખાંસી મટી ગઇ છે. ને બાજુના દરદમાં ઘણો કરાર થયો છે." **મેહેરવાનજી મંચેરજી પુણેગર,** (મુંબઇના સરકારી વકીલના કલાર્ક) "બે વરસ થયા હું શરદી, ખાંશી તથા ઠાંસથી હેરાન હતો તે દવા ચાલુ હતી તેથી મને સેહજ કરાર મલતો. પણ હું એટલો નબળો થયો હતો કે મારા ઘેરથી ડાક્ટરનું દવાખાનું સોવાર દુર હતું તેટલું પણ ચાલીને મારાથી જવાતું ન હતું ને મને ખાવા પીવાનું ગમતું ન હતું ને રાતના ઉંઘ ન હતી. તદન કંટાળીને મેનદે તમારી ગુણકારક ગોલીઓ મેં એક પખવાડીઉ વાપરી તેથી મારો કંટાળો આપનાર ઠાસો મટયો છે.

કરાંચી માટે વગવાલા એજન્ટો જોઇએ છીએ.

દરેમેહેરોમાં થતાં ક્રિયાકામો.

હાલે શું થાય છે અને હવે પછી શું થવું જોઇએ?

સુધારાની જગા કયાં છે?

એક જાણવાજોગ નિબંધ.

લખનારઃ—ખાદીમે કોમ.

"દરેમેહરમાં થતી પાવ મેહેલની અને બીજી ક્રીયાઓ માટે શું ઘટતી ગોઠવણ થવી જોઇએ અને તે કેવા અને કેટલા આંકોશ હેઠળ થવી જોઇએ" એવી બહોળી બાબત ઉપર આપણી કોમના એક માનવંત ગૃહસ્થે અમો માર૫તે માંગેલા ઇનામી નિબંધની મુદત તા. ૫ મી ડીસેંબરે પુરી થઇ હતી તે દીને અમને બે લેખો મળ્યા હતા, જેમાંનો "ખાદીમે કોમ" એવા તખલ્લુસ હેઠળનો લેખ મોકલનાર ગ્રહસ્થે તેને ઇનામ કે હરિફાઇ માટે નહિં રાખવાની પોતાની ખાહેશ જણાવી હતી. તેઓએ આ લેખ ઇનામ મેળવવા માટેજ લખ્યો નથી પણ રસાલાની બાબત ઉપર માત્ર પોતાનો ખુલ્લાં દિલનો અભીપ્રાય આપવા માંગે છે એવું જણાવી તેને "પારસી સંસાર" માં પ્રગટ કરવાનીખા હેશ બતાવેલી હોવાથી તેમનો આ જણવા જોગ નિબંધ કટકે કટકે અમો રજુ કરીશું. આપણી કોમના આ ઉલટમંદ ભાઇએ પોતાનું નામ જાહેર કરવાની જો પરવાનગી આપી હતે તો અમે ઘણા ખુશી થતે. એટલું છતાં નામ છુપું હોય કે પ્રગટ થાય તેની સાથે કોમને કશું કામ નથી. લખનારને પોતાને જો જાહેરાત પસંદ નથી તો તેને માટે કાળજી નહિં કરતાં કોમે તો આ અગત્યની બાબત ઉપર તેમના વિચારો કેવા છે, તેજ માત્ર જોવાનું છે. અમોને ઉમેદ છે કે આ લેખ લાગતાવળગતાઓ કાંઇ પણ તાસુબી વગર વાંચશે અને જ્યાં ઘટે ત્યાં સુધારો કરવાને સર્વે કોઇ પોતાની ફરજ સમજશે.

આટલા ટુંક દિબાચા પછી "ખાદીમે કોમ" ના લેખનો એક ભાગ અમો હેઠલ રજુ કર્યે છીએઃ—

"પારસી સંસાર"નાં અધિપતી જોગ,

જત તમારા એક મિત્ર તરફથી માંગવામાં આવેલા રસાલા સંબંધી મારે જણાવવાનું કે મારો આ લેખ કાંઇ હરીફાઇ માટે લખવામાં આવ્યો નથી, તેમજ તે કાંઇ રસાલા રૂપે પણ નથી. કરાચીના દરેમહેરોમાં ક્રિયાકામ કેમ થાય છે અને તેમાં સુધારાની જગ્યા કયાં છે તે ઉપર જુદા જુદા ગ્રહસ્થોનાં વિચાર માગવામાં આવ્યા છે તે માટેજ આ લેખ હું લખું છું.

એટલું તો વગર તકરારે આપણે કહી શકયે કે હાલે દરેમહેરોમાં જે ક્રિયા કામ થાય છે તેમાં સુધારાની અવશ્યે જરૂર છે. આપણને જે તપાસવાનું છે તે આ કે બહેદીનો તરફથી જે ક્રિયાકામ સોંપવામાં આવે છે તે મોબેદ સાહેબો બરાબર કરે છે કે અને જો ન કરતા હોય તો તેનાં કારણ અને તેમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે કે?

દરેમહેરમાં જે ક્રિયાઓ થાય છે તેમાં મુખ્ય આ છે :—

આદરાન સાહેબને પાંચ ગેહ બોય ચઢાવવી, યજશને, વંદીદાદ, હમાયસ્ત, ઝંદેહરવાન, નિરંગદીન, બાજ, આ ફ્રીંગાન, ફરેસ્તા, ક્રવક્ષી, સરોશ, જશન અને ખુપનિરંગ.

આદરાનને બોય

હાલે આદરાન સાહેબને પાંચે ગેહ બોય દેવાય છે કે અને ન દેવાતી હોય તો તેની જરૂરયાત છે કે? અભ્યાસ કીધા પછી હું કહેવાને સામર્થવાન છું કે પાંચે ગેહે બોય દેવાતી નથી. આત શબહેરામ ઉપર જેમ અવશ્ય પાંચે ગેહે માચીની બોયની જરૂર છે તેમ આતશ આદરાન માટે પણ છે. આપણે ત્યાં માચી જેવું કશું ધોરણ જોવામાં આવતું નથી. તે માટે ત્રસ્તી સાહેબો અને મોબેદસાહેબો બન્ને જવાબદાર છે. ત્રસ્તી સાહેબો એટલા માટે કે પાંચ ગેહની બોય માટે જેવી કાઠી જોઇએ તેવી કાઠી અર્પણ કરવાની તેઓએ કાળજી કીધી નથી અને મોબેદોનો વાંક એટલા માટે કે તે સંબંધી ત્રસ્ટી સાહેબોનું તેઓએ ધ્યાન ખેચ્યું નથી. જો મોબેદ સાહેબો ઘટતી કાઠી વગર પણ બોય રીતસર દેવાની કોશેષ કરતા હોય તો આપણને ઝાઝું કહેવાનું નથી. શરૂઆત માં તો આતશ આદરાનનાં દરજ્જાને માટે એટલું અવશ્યનું છે કે ગુંબજ વાળા ઓરડામાં દાખલ થતી વખતે અને ખાસ કરી બોય દેતી વખતે ખુબ ધરીનેજ મોબેદ સાહેબ આગલ વધી શકે છે. ખુબ લીધા પછી આતશનાં પાતરાંવાળાં ધુંધેરાને ઘટતા કલામો પછી તેને પાવ કરવાની જરૂર છે, ત્યાર પછી ઘટતી ક્રિયા સાથ હાથમાં પેવંદ ધરીને બોય દેવાની છે. આ સધળામાંનું હાલે આપણે કશું જોતા નથી એ અફસોસકારક છે. જેમ ખુબને માટે ઇજાર પેઢવાનું ફરમાન છે, કે જે ઇજાર પેઢયા વીના ખુબ થઇ શકે નહી તેમ જામો પેહેરવા વગર અંદર જવાથી એ આદરાન સાહેબનો દરજ્જો જળવાઇ શકે નહી. જેમ ભણતી વખતે આપણાં મોઢાની લબ આતશ ઉપર ઉડે નહીં તે માટે પદાન બાંધવાની ૪રજ છે તેમ પાવન કીધેલા હાથ પવિત્ર આતશવાળી જગ્યાને પવિત્ર રાખવા માટે પેવંદ રાખવાની જરૂર છે, બોય દેતી વખ તેજ ઘાંટ માપવાનો અર્થ સમાએલો છે, ત્યાર પછીના ઠોકા અર્થ વીનાનાં છે. રખ્યા આપવાની જગ્યા ગુંબજવાળા હોલમાંજ છે. તેની બહાર નથી. તેનાં કારણ બે છે. એક તો એ કે ગુંબજમાં દાખલ થવા માટે અલા હદી સપાટ રાખવામાં આવે છે, તે સપાટનો ઉપયોગ બીજા કોઇ પણ ઓરડામાં દેખાતી રીતે થઇ શકે નહીં, અને વધુમાં આ રખ્યા ઉપર કોઇ પારકા મહજબનાં શખ્સનો ઓજપ પડે નહીં તે માટે છે.

હવે પુછવામાં આવશે કે આવી રીતે આદરાન સાહેબને બોય દેવાની ક્રિયા શું કરાંચીમાંજ છે કે બધાં ગામોમાં છે? અલબતાં એટલું તો વગર શકે કહી શકાશે કે દરેક ગામોમાં સંપુર્ણતાથી બોય દેવાતી ન હશે પણ મેં અનેક આદરાનો જોયાં છે, જ્યાં ઉપલા નીયમો અખત્યાર કરવામાં આવે છે.

આદરાન સાહેબ કે જેઓને માટે અગીયારી યાને દરેમેહેર પરથવામાં આવી છે તેઓનાંજ દરજ્જા અનુસાર ક્રિયા ન થાય તો આપણે દલગીર થવું જોઇએ અને તે માટે સુધારો કરવાની કોશેષ કરવી જોઇએ. આ કાંઇ મોટી વાત નથી અને તેની ઉપર કશી દેખરેખની જરૂર પણ નથી. દરેમેહેરનાં પંથકી સાહેબોનું આ કામ છે કે જેઓએ ખુબ વિનાનાં મોબેદ સાહેબને બોય દેવા, બલકે સુખડ ચઢાવવા પણ ગુંબજવાળા ઓરડામાં દાખલ થવા દેવા નહીં, અને ઉપર જણાવ્યું તેમ સધળી ક્રિયાઓ કરાવવી, અને તે માટે એક ખુબવાળા મોબેદ સાહેબ અલાહેદા એજ કામસર રહેવા જોઇએ.

હું નથી ધારતો કે પંથકી સાહેબો તેમ કરવા ના પાડશે, તેઓને પણ બીજા હાથે કામ લેવાનું છે છતાં ત્રસ્તી સાહેબો સમજી વતથી કામ લેશે તો આ એક એવી ચીજ છે કે ન બની શકે એમ નથી. તેઓને બીજા આદરાનનાં મકોનો ખ્યાલ અને આદરાન માટે ક્રિયાની જરૂરયાત એ સંબંધી કહેવામાં આવશે, કે જે તેઓ પોતે ત્રસ્તી સાહેબો કરતાં સારી રીતે સમજે છે, તો અમલ કરવા ના નહી પાડશે.

બહેદીન સાહેબોએ જે ધ્યાનમાં રાખવાનું છે તે આ કે સુખડ ચઢાવનાર મોબેદ સાહેબને, ન્યાયસ-તંદરૂસ્તી ભણાવી, ધાંટ ન મારે તો પોતાની હુશયારી દેખાડવા ઠપકો આપવો નહીં, કારણ કે ઉપર જણાવ્યું તેમ સાધારણ વખતે જેમ જેમ સુખડ ચઢે અને ન્યાયસે પઢે તેમ તેમ બોય દઇ શકાતી હોય (યાને ધાંટ વગડાતો હોય) તો પછી ખરી બોયની અસર અને તેનો અર્થ કયાં રહયો? એમ કહેનાર બહેદીનોને મોબેદ સાહેબોએ ખુલાસો કરવો જોઇએ, કારણ તેઓ તેથી અજ્ઞાન છે, અને નહી કે બેહેદીનો જેમ કહે તેમ અમલ કરવો. વળી બહારની માચી માટે એક ચોપડી રાખવી કે જેમાં દર ગેહની માં ચીની નોંધ થાય, અને તેની નોધામણ ફી ચાર આનાં અને માચી ચઢામણ મોબેદ સાહેબનું લવાજમ રૂ. ૧।। રાખવું જોઇએ. બહારગામનાં આદરાનો અને આતશબહેરામો ઉપર માચી નોંધવા માટે દીવસો આગમચથી દોડાદોડ થાય ત્યારે અફસોસ છે કે કરાંચીનાં બેહેદીન સાહેબો અત્રે માચી ચઢાવવામાં પછાત છે. હવે જ્યારે માચી ચઢાવવાની ખાસ રૂઢી કરવામાં આવશે ત્યારે ઉમેદ છે કે આપણા જરથોસ્તીઓ માંચી ચઢાવવાની ખુબી અને અસરનો ખ્યાલ હમેશાં ધ્યાનમાં લેશે. માચી એ નવી ગેહની યાદ આપનારો એક ખાસ ધાર્મીક ખ્યાલ છે, અને જે માટે ધર્મમાં કહયું છે કે "આતશ રોશન રાખવા દર ગેહે માચી ચઢાવવી" તો માચીની અગત્યતા કરાંચીની પારસી કોમ પીછાણતી થશે એમ આપણે આશા રાખીશું.

સુખડ સંબંધી પણ આપણે ફર્યાદ સમજીયે છીએ કે સુખડની ચોરી થાય છે. આ આરોપ કરાંચીને એકલાનેજ લાગુ પડી શકે નહી. એવા બનાવો બીજાં ગામોમાં પણ બને છે. અલબતાં તે ઘણા જ શરમાવનારા બનાવ છે, અને તે માટે ચોકસાઇ રાખવા કરતાં મોબેદસાહેબોની સારી સુનસરી અને સમજ ઉપરજ રાખવું. સધળા મોબેદો તેવા હોતા નથી, ઘણા મોબેદો અક્કલમંદ અને સમજુ છે. માટે બોય દેવાનાં મોબેદ સાહેબોની ચુંટણી વેળા તેવાજ સાહેબોને ચુંટવામાં આવશે તો આ ફર્યાદ દુર થઇ શકશે

(અધુરૂં)

રાજા મહારાજાઓ,

નવાબ સાહે નામદાર સરકારના બ્રાર ર.ભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જજો કરનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર લેટ વાઇસરોયના લેટ ઓનરરી એ. ડી. સા. પોલીટીકલ એજંટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, યુરોપીયન સીવીલ સરજનો એમ. ડી.નાં ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાકટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો ગૃહસ્થોમાં બાદશાહી યાકુતી નામની જગ જાહેર દવા બહુ વપરાય છે એજ તેની ઉપયોગીની નીસાની છે. ગવનમેન્ટ લેબોરેટરીમાં આ રજવાડી દવા એનાલાઇઝ થયેલ છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલ તાકાત પાછી લાવે છે. પ્રરૂષાતન કાયમ રાખે છે, આ રાજવંશી યાકુતી વીરય વીકારના તમામ બ્યાધી મટાડે છે અને વીરય બદ્ધ બનાવી બરૂ પુરૂષાતન આપે છે; બરી મરદાઇ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇ પણ જાતની પરેજની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબ્બી એકના રૂા. દશ.

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ,
રાજકોટ—કાઠીયાવાડ

"પારસી સંસાર" નું લવાજમ

સ્થાનીકે.....રૂા. ૪–૮–૦
ટપાલ સાથે.....રૂા. ૫–૮–૦
હીંદુસ્તાનની બહાર.....રૂા. ૬–૦–૦
છુટક નકલ.....રૂા૦ ૦–૨–૦

દર શનીવારે સાંજે પ્રગટ થાય છે
જાહેર ખબર માટે ઉતમ સાધન

પાઉના ભાવમાં ઘટાડો

ખાસ ઓછા કરેલા દર

અમારી બેકરીમાં બનતા ઉંચા માલનો લોકોમાં વધારે ફેલાવો થાય તે માટે અમે પાંઉના ભાવમાં ખાસ ઘટાડો હાલ કર્યો છે. એકવાર માલની પરિક્ષા લઇ સંતોષ મેળવવાની છે.

પાઉ રૂ. ૧ ના ૧૬ પુરાં આઠ ઔંસના વજનના
મહિનામાં દસ રૂપિઆથી વધુ ખરીદનારને પાંચ ટકા વળતર
મહિનામાં વીસ " " " " દસ ટકા "
દુબાશો તેમજ વધુ ખરીદ કરનારને એથી
પણ ખાસ ઓછો ભાવ આપીશું.
માલેકને મળવાથી ઘટતી ગોઠવણ થઇ શકશે.
જરૂર એકવાર ત્રાયલ આપી ખાત્રી કરશો,
કે. એમ. સેઠના, માલેક

એકસેલશીઅર બેકરી અને રેસ્તોરાં
સમરસેટ સ્ત્રીટ, કેંપ કરાચી.

તા-કે—નવસારીની સોજી કરતી, નારાં, સપાટ વગેરે પણ અમારે ત્યાંથી મળશે.

છપાય છે ! છપાય છે !!

સંગીત ભંડાર યા તાનસેનની તાર

દીલગીરીને દફે કરનાર અને આનંદમાં ઉમેરો કરનાર

જુવાન કે વૃધ્ધ સ્ત્રી કે પુરૂષ સરવેને એક સરખું રીઝવનાર હમારૂં આ પુસ્તક દરેક કોમમાં પ્રીય થઇ પડયાં વગર રહેશે નહિં એવી ખાત્રી આપીએ છીએ.

આખા હિંદુસ્તાનના પ્રખ્યાત ગવઇયાઓ અને ગાનારીઓ નામીચા સંગીત ઉસ્તાદો તેમજ ગુજરાતી ઉર્દુ નાટક કંપનીઓના ચુનંદા ૭૦૦ ગીતોના અમુલ સંગ્રહનું મહાભારત પુસ્તક; રાગરાગણીઓની સમજણ સાથે ટુંક વખતમાં બહાર પડશે.

પાકુ પુઠું પૃષ્ટ ૨૫૦ કીંમત માત્ર રૂપીઆ બે

થોડીજ નકલો છાપવાની છે માટે ગાયનના રસીકોએ વખતસર નામ નોંધાવી એક નકલ મેળવી લેવા મજબુત ભલામણ કર્યે છીએ.

આવી તક ઘડી ઘડી મળશે નહિં એ યાદ રાખજો.

પ્રકાશક,

હારમોનીયમ માસ્તર નાનાલાલ માધવજી

મીઠીરોડ-સદર-કરાચી.

ખીલતાં ફુલોના જેવી ખુશબો આપનારૂં

ઓટો દીલ બહાર (રજીસ્ટર્ડ)

આજકાલ ઘણા જુદા જુદા ઓટો નામથી સેન્ટ નીકળી પડયાં છે પણ ઓટો દીલબહાર એક વખત વાપરામા પછી બીજું કોઇપણ અતર યા સેન્ટ તમને પસંદ પડશે નહીં. ઓટો દીલબહાર સુંદર મોહક ખુશબોનું સ્પીરીટ વગ રનું છે એક વખત વાપરી ખાત્રી કરો

દરેક ઠેકાણે વેચાયછે

કીમત નાની બાટલી ૦।। દ્રામની રૂ. ૦–૮–૦ વચમી ૧ દ્રામ રૂ. ૦–૧૨–૦ મોટી ૦।। આઉંસની રૂ. ૨–૦–૦ વી. પી. ના ચાર આના વધુ.

નમુના ની શીશીના બે આના દરેક શહેરમાં વેચાય છે. ખરીદતી વખતે ઓટો દીલબહાર નામ વાંચીને સીલબંધ બાટલી લેજો.

સોલ એજંટ.
ધી એંગ્લો ઇન્ડીયન ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કંપની
જુમા મસીદ-મુંબઇ

ડા૦ એચ. એ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું૦

લી. ની ૪૦ વર્ષની પ્રખ્યાત દવાઓ

બાટલીવાલાનું—એગ્યુમીક્ષ્ચર-ઇનફલ્યુએંઝા મેલેરીયા એકાંતરીઆ, ચોથીઆ તાવને માટે એકદમ અકસીર,

બાટલાવાલાની—એગ્યુંની ગોળીઓ-ઇનફલ્યુ મેલેરીયા, એકાંતરીઆ, ચોથીઆ તાવને માટે એકદમ અકસીર

બાટલીવાલાનું બાલામૃત-નબલા અને તવાયલાં બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર

બાટલીવાલાનું—(કયોર-ઓલ) શ્વાસ, માથાનો દુખારો, છાતીનો દુખારો, દરએક જાતની ખેંચાએલી નસો માટે અકસીર

બાટલીવાલાનું—કાએરીઆ (કોલેરોલ) મીક્ષ્ચર, ઝાડા, મરડાના પેટ, ઉલટી, કોલેરા વગેરેપર અકસીર

બાટલીવાલાની—કુંધનાઇન ટીકડીઓ એક અને બે ગ્રેનની બાટલીમાં ૧૦૦ ઉત્તમ વેલાતી કુધનાઇન વાપરવામાં આવે છે.

બાટલવાલાના—ટોનીક પીલ્સ ફીકકા ચેહરા, નબલાઇ, પાતલું થઇ ગયેલું લોહી (એનીમ્યા) માટે અકસીર ધાતુ પુષ્ટીકારક છે.

બાટલાવાલાનો દરાજનો મલમદરાજ ઘેબની ફોડ તથા દરેક જાતની ફોડ ખુજલી માટે મલમ

બાટલીવાલાનું-દાતનું મંજન-દાંતને ઉત્તમ રીતે સાફ કરી મજબુત બનાવે છે.

જથાબંધ વેપારીઓ માટે કિફાયત ભાવ. એજન્ટો જોઇએ છે.

ટેલીગ્રાફ એડરેસઃ-બાટલીવાલા વરલી મુંબઇ.

LETTERS TO THE EDITOR

ચર્ચાપત્રીઓના ટપાલ

આ કોલમમાં છપાતા કોઇ પણ લેખો બધેના વિચારો માટે અધીપતી જવાબદાર નથી, તેમજ તે બધેના બધા વિચારો સાથે તેઓ મળતાપણું બતાવે છે એમ પણ સમજવાની ભુલ થવી જોઇતી નથી.

કોઇ પણ લેખનો જવાબ આપવા અથવા તે પ્રગટ કરવા કે પાછે ફેરવવાને અધિપતિ કોઈ રીતે બંધાતા નથી

લેખો શાહીથી કાગલની એકજ બાજુએ લખેલા હોવા જોઇએ.

Pro Bono Publico—મેહેરબાની કરી ધીરજ ધરશો. "મામા સ્કુલ" ના રિપોર્ટનો એક ભાગ હજી તો અમે છાપ્યો છે અને આજે બીજો રજુ થયો છે. આ આખો રિપોર્ટ પુરો થતાં બીજા બે ત્રણ અઠવાડીયાં થશે તેટલાં તેને માટેનો તમારો મત ને અભીપ્રાય, જે, હોય તે હાલ તુરત રહેવા દઇશોજ વાજબી થઇ પડશે. આખો રિપોર્ટ પુરો થવા પછી તે માટે દરેકને પોતાના વિચારો જણાવવાની અમો પુરતી તક આપીશું.

પારસીઓ અને ચિત્રકળા.

ટીકાકારોને જવાબ

[૧]

"પારસી સંસાર"ના અધિપતી જોગ,

કામના અતિઅંત દબાનને લીધે મારેથી મી. નરીમાન ગોળવાલા એ લખેલી બાબતનો જવાબ નહી લખાયો તે માટે તેમની માફી માંગું છું. તેમ ને પારસી ચિત્રકારો વિષે જે નોંધ તેઓને હતેજન આપવાના સારા વિચારથી કરી અને તે છતાં પણ ખુલ્લે ખુલ્લું કબુલ કરયું છે કે શુક્ષમ અવલોકન કરવાની તેઓનામાં શકિતમે નથી તે તેવણની હિંમત વખાણવા જેવી છે. જ્યારે કોઇએ જાહેર આવીને એ —ાર કોઇ લખ્યું નાંહ અને તેવણે કાં ય લખ્યું . માટે જો હું કદાચ એવું લખું કે જેથી તેવણની લાગણી દુઃખાય ને વળી ભવિષ્યમાં તેઓ પણ એવી લખવાની કોશીશ કરતાં અચકાએ અને બીજુ કોઇપણ અચકાય જેમકે આય વેળા રખેને કોઇ તેઓના ચિત્રો વિષે ખરાબ ટીકકા કરે કરીને બધા જણા પોતાના ચિત્રો પ્રદર્શનમાં દેખાડતાં બીહતાં હતાં.

મી. ગોળવાલાએ જે પ્રમાણે "હોલ એ ક પેન્ટીંગસ" ગોઠવવામાં આવ્યો હતો તે ઉપર જે ટીકકા કર્યાં છે તદનજ ખરાં છે. હું પોતે તો એટલો ઉશકેરાઇ ગયો હતો કે તેવણના કરતાં સેજ વધારે તીખા તીકા મે પોતે તે માટે કર્યાં હતા. એ "પંડાલ"નો બાલી અર્ધોજ ભાગ મેં ગોઠવ્યો હતો. બાકીના ચિત્રો તો ચવદમા તારીખવેર નહી આવ્યા હતાં અને કેટલાંક તો સોલ તથા સતર તારીખ પછી પણ જયાં જગ્યા હતી ત્યાં મુકી દેવામાં આવ્યાં હતાં. જ્યારે મેં પહેલ વહેલું એ પંડાલમાં ધોલ્યા, કબાત એવું એવું જોયું ત્યારે મારો કચવાત એટલો હતો કે હું તે અહીં વરણવી નહિ શકતો. આપણા હિંદુબાઇઓ દલાલ તથા મુનીમના મરીજ સ્વભાવનો ઘણોજ લાભ લેવાયો હતો.

મી. ગોળવાલાને હું કહીશ કે પેલું ત્રણ છોકરીવાલું "કેયેન વર્ક"નું ચિત્ર "ઓરીજીનલ" હતું કરીને મેં કોઇ દીવસ કહયુંજ નથી. હું નાનો હતો ત્યારે નિશાળમાં મને એક એ ચિત્રનો પોસ્ટકાર્ડ મલ્યો હતો તે મેં ઓનલાજ કરયો હતો. એવન કદાચ જાણીને ખુશી થશે કે મને કોઇએ પણ ચિત્રો કેમ દોરવા કે કેમ એનલાજ કરવાં તે દેખાડયુંજ નથી અને નાનપણથી જ મારી મેલેજ મેં મારી "મેથડ" શોધી કાઢડી હતી. એવણના એક બે બાબતના ટીકા મી. B. E. P. ના જવાબમાં સમાઇ જાય છે.

સાહેબ—હું તદનજ સાચું કહું છું કે. જ્યાં સુધી મેં બાઇ B.E P ની નુકતેચીની તા. ૨ જી ડીસેમબરના "પારસી સંસાર" માં વાંચી ત્યાં વેર હું જાણતો નહીં હતો કે અહીં કરાચીમાં મને કોઇ પણ પારસી ચિત્રકલામાં નિપુણ સમજે છે. એવણને લોકોએ બધી રીતે ખોટી ખબર આપી છે. હું મારા અલ્પપણથી થોડું ઘણું ચીત્ર કામ કરતો આવ્યો છું પણ તે મને કોઇ પણ વેળાએ કાંઇપણ જાતનું ડરોઇંગ કે પેનતીંગમાં શીક્ષણ મલ્યું જ નથી આપણે નીશાળમાં હોઇએ છીએ ત્યારે અઠવાડયામાં એક વેલા ડરોઇંગ પડાવે છે તેટલું ખરું, બાકી બીજું જે પણ હું શીખ્યો હોઇશ તે ઇશ્વરની મહેરબાની થી મારી પોતાની કોશીશથી તથા ઘણીજ સભાલથી મોટા મોટા ચીત્રકારોના ચીત્ર જોવાથી શીખ્યો છું મારાં ચીત્રોમાં "Last Flames on Persepolis" "The meeting Place of the East & West" "Divali on a village Temple" યાને ઝુંઝતી ઝાંઝતી દીવાલી" એ તદનજ ઓરીજીનલ યાને મારા મગજમાંથી વીચાર કરીને મેં મારા લંડનના ઓરડામાં બેસીને ચીતર્યાં હતાં. હું એક ચોકસ જાતની શોખ કરી તે વીશે ચોપડી લખતો હતો તેવામાં એકાએક એવો દાખી નહીં શકાય એવો ગુસ્સો ઉભો થયો કે મારે બોડાં ચીત્રો પાડવાં. મને આખરે પણ મારી ચોપડી લખવાનું બંધ કરવું પડયું અને બરાબર નવ વરસ વેર મેં હાથમાં પીછી પકડી નહીં હતી અને હું ધારતો હતો કે જરા પણ નવ વરસ વેર "પ્રેકતીસ" વગર હું કાંઇ પણ ચીત્રી શકીશ નહીં તો પણ બધી પીછી, રંગો, બોર્ડ વગેરે નવેસરથી ખરીદી આખરે પણ ત્રણ ચીત્રો પાડયાં ત્યારે મારેથી બીજા કામમાં મારું મન મુકાયું. હું જ્યારે મેત્રીકની પરીક્ષામાં પાસ થયો ત્યારે કેટલાંક બોળખાણવાલાંઓએ કહયું હતું કે મારે બટલી જબને એજ કલા શીખવા પણ મારા વડવાઓએ તે પસંદ નહીં કર્યું. મારું ચોથું ચીત્ર "A forest" પણ મેં મનમાંથીજ આજે સોલ વરસ અગાઉ માથેરાનના ઘોડાની હાતેલની મોરીમાં બેસીને કલ્પનાથી ચીતર્યું હતું. બીજા મારાં ચીત્રો કે જે ખાલી "કોપીઓ" નાનપણમાં કર્યાં હતાં તે પર મેં "ઓરીજીનલ" કરીને લખ્યુંજ નહીં હતું.

બાઇ B E.P ના કેટલાક ટીકકાઓ જરા ઉતાવલા છે કારણ કે તે અગાઉનાં "રૂલ્સ અને રેગ્યુલેશન" પ્રમાણેનાખી જો હોય તો પણ તે મારી "સ્તાઇલ" ને લાગુ પડતા નથી હું મારા ચીત્રોમાં એક મારી પોતાની નવી સ્તાઇલ "કે જેને હું "કરોમેતીસ્ત સ્તાઇલ" કહું છું તે ઉભી કરવા માંગું છું અને તે એ છે કે રંગોના ખુબસુરતી ચિત્રોથી કરીને દેખાડવી યાને હું પહેલાં મારા મન સાથે કોઇ ચોકકસ કલર "કલર સ્કીમ" મનમાં નકકી કરી તે "કલર સ્કીમ" ની સોભા દેખાડવા સારૂં કોઇ ચિત્ર મનમાંથી કહાડું છું. ગોલાબી રંગ કાલા રંગ સાથે દીપી નીકલે છે તેની શોભા દેખાડવા મેં એક "પ્લેન ડીઝાઇન ઇન બ્લેક એન્ડ પીંક" તેનું નામ "Last Flames on Persepolis" આપ્યું છે તેમજ "ફેલ્યો ત્રોપ" રંગ અને પીલા રંગનો જે સુંદર "કોનત્રાસ્ત" થાય છે તે તથા "ફેલ્યો ત્રોપ" અને લીલા રંગની જે "હારમની" હોય છે તે દેખાડવા "સીમબોલીકલ" ચિત્ર "Meeting Place of the East & West" મેં કલ્પનાથી ચિતર્યું છે. એવણ કદાચ જાણીને અજાણ થશે કે વીલાયતમાં એ ચીત્રો બધાંને પસંદ આવ્યા હતાં; મારા આ ચીત્રો કોઇ પણ અગાઉની "સ્કુલ" ની ઢબના નથી એટલે મને થોડું ઘણું ભમવું તો પડશેજ. એ બંને બાઇઓ જો મારે ઘરે આવે તો હું એ મારી નવી "સ્તાઇલ" અથવા તો "સ્કુલ બાબતમાં તેઓને વધારે સમજાવીશ પછી તેઓ એક ગ્રહસ્થને છાજે તેમ પાછો ખુલાસો છાપાઓમાં કરશે. મહેરબાની કરીને મારી "સ્તાઇલ" ને હમણાંની નવી "Futurist Colourist Style સાથે ભેલી નહીં નાખવાની હું અરજ કરૂં છું કારણ કે હું રંગના લપેતામાં માનતો નથી,

અમો લોકોને લાગ્યું કે સઘળાં ચીત્રોની તપાસ માટે કોઇ એવો આદમી જોઇએ કે તે નહી હોય પારસી, નહી હોય કોઇ બીજી જાતનો હીંદી, કે નહી હોય તે યુરોપ્યન કે જેના ઠરાવથી કોઇને એવું નહી લાગે કે કોઇને "ફેવર" થઇ છે અને તેથી કરીને એક જાપાનીસ ગ્રહસ્થને ચીત્રોની તપાસ સોંપી હતી.

મારે છેવટે એટલું જ કહેવું છે કે આપણા વીચારો ગમે તેટલા જુદા હોય, ને ગમે તેમ થયું હોય તોપણ આપણે પારસીઓએ નાની નાની બાબતોમાં એક બીજાને તોડી પાડવાની કોશીશ નહી કરવી જોઇએ. હું તો અને છે ત્યાં સુધી નીચલા ઠેરાવ પ્રમાણજ ચાલવાની કોશીશ કરૂંછું અને ઇચ્છું છું કે બધા જણાં ખાલી કોશીશ કરે તોપણ ઘણો કચવાટ પારસીઓના વચમાંથી નીકલી જશે અને તે ઠરાવ એ છે કે.

જો પારસી મારો હોય નહારો
તોપણ મારો પારસી પ્યારો

લા. ભલુ ઇચ્છનાર બાઇ
પેશોતન સોરાબજી ગુલબાઇ દુબાશ

[૨]

અધીપતી સાહેબ.

'ધારૈ ધારૈ રે મના, ધારૈ બળ કછુ હોય
માલી સીંચૈ કેવરા, ઋતુ આએ ફલ હોય ;
કબીર.

પારસીઓ અને ચિત્રકલા ના મથાળા હેથળ આપના બીજા ડીસેમબરના અંકમાં મી. B.E.P નુકતેચીના અને ટીકાની ચાકુ કાતર બન્ને હાથમાં મકકમ ઝાલી પારસી ચીત્રકારોનું બકબું મંડયું કરી નાખ્યું છે. પરંતુ એ ઉધરતી પારસી ચિત્રકળાને ઉત્સહા અને ઉમંગ દેનારો એક પણ શબ્દ ઉચ્ચાર્યા નથી. મથાળે ટાંકેલી કબીર કહેણી અમને માહીતદો ન હોય પણ બાટલુ તો જાણતાજ હશે કે ધાર ધારે સર્વ કોઇ બના શકે છે. માલાનો રોપેલા કેવરો જેમ પાણી સીંચવાથી (પાવાથી) રત આવવેજ ફળ આપી શકે છે તેમ પહલાં ઉતેજનનું ખાતર મલતાં આપણા ઉધરતા પારસી નરનારી ચીત્રકારો બી વાવેશ ફલ દેખાડી શકે છે.

એ બાઇ બહુજ ભાર મુકીને કહે છે કે પોતે તો ચિત્રકળામાં નિઃપુણ હોવાનો જરાક પણ દાવો કરતા નથી તો 'પછા છેલ્લાં વર્ગેજ કાં દેખાવ ઠાવો' ચિત્રની ગોઠવણી હું ધારૂં છું ત્યાં વેર આ કામ નહાં સમજનાર કોઇ તરફથી થઇ હતા' 'શું.....નાજ ચિત્રો સરવેમાં ચઢીયાતાં હતાં,' 'શું એ કળામા નિઃપુણ ગણાંતા એ બાઇ એથી વધુ કશુજ કરી શકયા નહીં ?" વાગેરે, વીગેર, ઉદગારો કેમ ઉચ્ચારી શકાય ? વલી ખરૂં પુછો તો ચીત્રકળા અથવા તો પ્રદર્શનમાં પ્રદર્શાવેલ ચિત્રોમાં સમાઇ રહેલા ખુબી ખામીઓનું ચીત્રકળાના દ્રષ્ટિ બીંદુથા એ બાઇએ કોઇ પણ વિવેચન કર્યું નથા, પરંતુ શરૂથા તે અંત પ્રયંત નાપેવાક વાકયોથા, એમના શબ્દમાં કહીએ તો નાકસ વાચારોથી, પોતાના નુકતેચીના ભરા દીધી છે. જે શબ્દો આ બાઇ એક પારસી ચિત્રકારને સંબોધે છે તે શબ્દો એમને વાપેશ લાગુ પડતા છે કે જે ચાજમાં પુરતુ જ્ઞાન નહી તે બાબદમાં જાહેરમા પડવું જરા ઠીક કહેવાય નહી.

ટીકાકારે અને નુકતેચીને આટલું તો ધ્યાન પુરવક યાદ રાખવુજ જોઇએ કે ટીકામાં સદભવ Sympathy, Encouragement અને Constructive Criticism વસવુંજ જોઇએ: સીવાય કે કોઇ જાપે લખવું પડે તો Destructive Criticismનો બેશક આશ્રયકરવા હાથજ

લખનાર
તમારો દુવાગો
ઉત્તેજક

(વધુ માટે જુઓ સફે. ૨૧મા)

DENIS MOUNIE AND Co.'s BRANDIES"

મેસર્સ ડેનીસ મોનીની કંપનીના

ગોલ્ડ લીફ બ્રાંડી

કોગનેક ફ્રાંસના જાણીતા દારૂવાલાઓ મેસર્સ જે. ડેનીસ હેનરી મોનીની કુંપનીનો આ જાણીતો બ્રાંડી ૧૮૫૩ ના સાલથી હીંદમાં આવતો રહયો છે અને આ શહેરની બજારમાં તેમજ પુરવના સઘલા મુલકો માં એ ઉંચી જાતનો અને આગેવાન તરીકે હમેશાં વખણાયો છે.

એની જાથુકની લોકપ્રીયતાનો સબબ, તેની અજબ પ્રકારની શ્રેષ્ટાઇ અને ડેનીસ મોનીની કુા. તરફથી વાપરવામાં આવતા ગ્રેપ બ્રાંડીની ઉંચી કવોલીટીને લીધે છે. અને ને વહાણ ઉપર ચઢાવવા આગમજ તેઓના કોગનેક ખાતેના ગોડાઉનમ વર્ષો સુધી ભરી મુકવામાં આવે છે.

ફ્રેંચ કાયદા મુજબ જે બાટલી ઉપર દરાખનું પાદડું બતાવ નારી લેબલ હોય તેમાં **દરાખની ચોકખી બનાવટ** છે એવું ખાત્રી પત્રક મળેલું ગણાય છે.

મેસર્સ ડેનીસ મોનીની કુાંના **ગોલ્ડ લીફ લેબલો** એ રીતે ત્યારે પોતેજ **ચોકખી બનાવટની સરટીફીકેટ** પુરી પાડે છે. દરાખની ચોકખી બનાવટનોજ માલ મળે કે એની ખાત્રી માટે તેના સઘળાં ચમત્કારીક પુષ્ટી આપનારા ગુણ સાથેનો ડેનીસ મોનીની કુા. નો ગોલ્ડ લીફ બ્રાન્ડી મેળવવાની માંગણી કરજો.

દરેક બાટલી સાથે **ઇનામની ટીકીટો** બીડેલી હોય છે, જેના બદલામાં સ્વાદેલો પેન, ઘડીયાલો, પાઇપ્સ, પાનાના કાર્ડ વગેરે કીમતી ચીજો **મુફત** આપવામાં આવે છે.

આ બ્રાન્ડી સઘલાને માફક આવે એવી રીતે ચાર જુદી જુદી જાતમાં આયાત કરવામાં આવે છે. એટલે ના, ૧, ના. ૨, વેાર લેબલ અને રેડ સ્ટેમ્પ.

વધુ વિગત માટે નીચલે ઠેકાણે મેહેરબાની કરી પુછવું:—

મેસર્સ કાતરકની કંપની, કરાચી,

સીંધ પંજાબ અને બ્લુચીસ્તાન માટેના એજંટો.

કાપડની પારસી દુકાન

તરેહવાર કીસમનો છેલ્લામાં છેલ્લો માલ લેવાની ઉતમ તક

કરાચીની શોખીન પ્રજાને ખાસ કરી પારસીઓને જાહેર કરવાની રજા લઇએ છીએ કે અમોએ તરેહવાર જાતના ફેનસી કાપડની દુકાન નીચલે ઠેકાણે ખોલી છે.

આ દુકાનમાં તરેહવાર કીસમની ચીનાઇ, જેપાનીસ તથા પેરીસની સારીઓ તેમજ ટીલીની, ઝીકની અને કસબની કોરો, પટા, રેશમ તથા બચ્ચાંઓના ઝભલાં, પેટી કોટ અને સદરા, બદીયાનને લાયકની રેશમી તથા સુતરાઉ લેસો તથા બાળાં સ્કાર્ફ, હેન્ડ બેગ, સ્પોરટ કોટસ અને તરેહવાર જાતની પરફ્યુમરી તથા બચ્ચાંઓ માટે ગરમ તથા ઠંડા ડ્રેસીઝ વગેરે મળશે.

મરદો માટે, રેશમી, ગરમ, સુતરાઉ બાળાં, તાઇઝ, મફલરસ, સેફટી રેઝર મળી શકશે. વળી મલમલ, નેન કલોથ, વગેરે દરેક જાતનું કાપડ મળશે.

ડાનેર

દરેક બચરવાલ કુંટુમમાં આ ડાનેર નહી ચલાવી લેવાય તેવી જરૂરમાતનું હથયાર છે. કોઇપણ મકરના સીવવાના સાંચા ઉપર આ ડોનર મારફતે ફાટેલાં બાળ, તુવાલ ધોલતુકના બોલબોલતામાં જલ્દથી રફુ કરી શકાય છે. કીંમત રૂ. ૧-૪-૦

અમેરીકન વહર નીડલ

આ નીડલની મદદ વડે એક બાળક પણ ગુચ્છાનું તથા આખાનું કામ તરેહ તરેહવાર જાતના ફુલ, પાદડાં, વગેરેની પેટનો ભરી સુંદર કુશનો ટીપય કવરો, સારીઓ વગેરે બનાવી શકે છે. કીમત રૂ. ૭.

દરાખના જુમખાના ઇલેકટ્રીક દીવાઓ

આંખને ઉંડી વળગે તેવા કુદરતી દરાખના ઢાંચા, ઢાંખલી અને પાદડાં સાથના ટાંગવાના એક એક છુટા જુમખાઓ તથા એક, બે, ચાર, છ, વગેરેના જુમખાઓના ઝુમરો તથા ટેબલ સ્ટેન્ડો જે ઇલેકત્રીક લાઇટથા બળે છે, તે કીફાયત ભાવે મળશે. કરાચીમાં પહેલીજવાર આવ્યાં છે.

ઉંચા માલેદક વર્કના કલાવર વાળો, વગેરે કારીગરીની તરેહવાર ચીજો સસ્તે ભાવે મળશે.

ભાવ ઘણાજ કીફાયત એકવાર દુકાને ફેરો મારી જરૂ ખાત્રી કરવી

પારેખ એન્ડ કંપની

કંપની જુની પોષ્ટ ઓફીસની સામે

સમરસેટ સ્ત્રીટ, કરાચી.

તા. ક.—જેઓએ કરાચીના એકઝીબીશનમાં મેસરસ કાતરકની કુા. ના માલનો ઓરડર આપ્યો છે. તેઓએ કેથ મેમા મોકલાવી માલ ઉપાડી જવાની મહેરબાની કરવી

ચર્ચાપત્રીઓનો ટપાલ

(૪થા સફાનું ચાલુ)

પેલું કહેવાતું ફસલી આતશબહેરામ

ખરી વિગત શું છે?

"પારસી સંસાર" ના અધીપતી જોગ. સાહેબ,

નીચલી થોડીક લીટીઓ આપના પત્ર માં છાપશો તો ઉપકાર થશેજી.

"નુશી-રવાન" નાં તખલ્લુસ હેઠળ કોઇ ભલા ભાઇ આપનાં પાછલા બે અંકોમાં ફસલી આતશ બહેરામ માટે કાંઇક લખી ચુકયા છે. તે ઉપરથી થોડીક વિગતો લખવાની જરૂર જોઉં છું. ફસલી હીલચાલનાં વાજબી યા ગેર વાજબીપણાં તેમજ કવખત યા સવખ તપણાં માટે મારે કાંઇ પણ નવું કહે વું નથી. માને એ સવાલ બદલ કાંઇ પણ તકરાર માહરે ઉઠાવવી નથી. લેકીન જે જે દીનદાર શખ્સોને ભાઇ "નુશી-રવાન" નાં લખાણો પરથી ખરી વિગત જાણવા માટેનાં વિચાર, ઉતકંઠા યા શક પેદા થયાં હોયે તો તેઓને માટે નીચ લી હકીકતો ટુંકમાંજ દરશાવી છે.

મુંબઇમાં આજ છ સાત વરસ થયાં 'કદરેાખ ફરવરદીન ફસલ સાલ મંડળ' ફસલી ગણત્રી મુજબ કામ કરી રહયું છે. એ મંડળને ત્રણ વરસ થયાં જરથોસ્તી રાદી સોસાએટીમાં આમેજ કર વામાં આવ્યું છે. આ મંડળ તરફથી કુરલા ખાતે ખાનગી જંગલામાં માર્ચ મહીનામાં મુકતાદ માંડવામાં આવે છે. અને તે જેટલી બને તેટલી અસલી ઇરા ની રીત મુજબ માંડે છે. તેજ પ્રમાણે મુંબઇની કોટની એક દરેમહેરમાં બર વકતનાં જશનો દર મહીને કરે છે. આ સોસાએટીની નેમોમાંની એક નેમ નીચે મુજબ છે:-

"બધાં જરથોસ્તી દીન- આઇનનાં ક્રીયાકામો, કે જેને જરથોસ્તી દએનનાં ફરમાનો મુજબ સહુથી શ્રેષ્ઠ "રાદી" કાર્યો ગણીને તે કરવાની જરથોસ્તીઓ ઉપર ફરજ નાંખેલી છે, તે બધી ક્રિયા કામો પારસી જરથોસ્તી કોમનાં કોઇપણ સભાસદો જેઓએ રાજી ખુશીથા - સોસાયટીને તેવી ક્રીયાઓ સોંપી હોય તેઓને માટે કરવાનું માથે લેવું; અને ગુજરેલાં અનુશેહ-રવાનો તેમજ જીવતા જીન્દેહ રવાનો બન્ને ને માટે ક્રીયા-કામ યોજનાઓ સાબેત સંગીન રચાયલા સહા યકારી ધોરણ ઉપર રચીને ચલાવવા."

આ નેમ મુજબ મુંગે મોહણે કામ ચાલે છે. ૧૯૨૨ નાં સાલમાં ૧૮૫ અનુ શેહ-રવાનોનાં મુકતાદ કુરલા ખાતે ૧૩૫ સભાસદોએ મંડાવ્યાં હતાં. દર વરસે આંક ડો વધશે એવી વકકી કાર્યવાહકો રાખે છે. એ ઉપરાંત બીજાં કેટલાંક ક્રીયા કામો થાએ છે. એક ફસલી દરે-મેહર યાને આતશે આદરાનની (આતશ બહ રામની નહી) જરૂર જણાઇ છે. તે જરૂ ર પુરી પાડવા સારૂ ઘણો વખત થયા કાશીશો થાએ છે. મુંબઇના નજદીક અદેરીનાં પરામાં જમીનનો એક વીશાળ ટુકડો અત્યાર અગાઉથીનો ખરીદાઇ ચુકયો છે કે જયાં સહાયકારી ધોરણ ઉપર એક જરથોસ્તી પરૂ પણ વસાવવા માં આવનાર છે. ત્યાં આગળ યાને અંદે રીમાં એક ફસલી દરેમહેર બાંધવામાં આવનાર છે. કરાચીમાં પણ આ કામ તરફ દીલસોજી ધરાવનારાં ઘણાં નર અને નારીઓ છે. અને તેઓ પાસેથી તેઓ નો હિસ્સો લેવા સારૂ રાદી સોસાએટીનાં એક આગેવાન ભલાં બાનુ પોતાનાં બાનુ માત્રો સહીત જાએ છે. આ બાનુઓને શીખામણ દેનાર ભાઇ 'નુશી-રવાન' ને એટલુંજ કહીશ કે અગર આપ પરણે લા બાલ બચ્ચાંવાળા હોવો તો તમારાં ઘરમાં સુખ અને શાન્તી રાખવા ઉપરાં ત કોઇક ભલું પરમજી ધાર્મીક કામ કરવા તમારાં નેક બાનુંને શીખવવું હોએ તો એ મુંગે મોહણે કામ કરતાં પરોપકારી બાનુનો દાખલો આપશે.

એક બીજી વિગત જણાવવી અવષ્યની ધારૂં છું. અને તે એ કે મુંબઇનાં એક બીજાં ફસલ સાલ મંડળ કે જેને માટે મુંબઇનાં અખબારોમાં વાદવિવાદ ચાલ્ યા રહયો છે અને જેને માટે ભાઇ 'નુશી-રવાન' એ પણ લક્ષ્યું છે તે મંડળ સાથે આ જરથોસ્તી રાદી સોસાએટીને કશો સબંધ નથી.

લી. આપનો દુવાગીર સેવક
હોરમઝશાહ જમશેદજી વાણીયા
પ્રીડી રોડ કરાચી
તા. ૬-૧૨-૨૨

Published Annually
THE
LONDON DIRECTORY

WITH PROVINCIAL & FOREIGN SECTIONS, enables traders to communicate direct with MANUFACTURERS & DEALERS in London and in the Provincial Towns and Industrial Centres of the United Kingdom and the Continent of Europe. The names, addresses and other details are classified under more than 2,000 trade heading, including,

EXPORT MERCHANTS
he detailed particulars of the Goods shipted and the Colonial and Foreign Markets supplied;

STEAMSHIP LINES
arranged under the Ports to which they sail- and indicating the approximate Sailings

One-inch BUSINESS CARDS of Firm desiring to extend their connections, orTrade Cards of
DEALERS SEEKING AGENCIES
can be printed at a cost of £1 10s Od for each trade heading under which they are inserted. Larger advertisements from £2 to £16

A copy of the directory will be sent by parcel post for £2, nett cash with order.

The London Directory Co., Ltd,
25, Abchurch Lane, London E,C,
England

Business Establishment 1814

તમારા દાંત તપાસો-૧૦૦માં ૮૦ બીમારને પાયોરીયા હોય છે.

પાયોરીયા-મ્હોનો-પ્લેગ, તંદુરસ્તીને કટટો દુશ્મન.

બદહજમી, સાંધાની પીડા, એનીમીયા વિગેરે બીમારીવાળા ૮૦ ટકા દરદી ને પાયોરિયા હોય છે. પાયોરીયામાં અવાળુમાંથી પરૂ નીકળે છે, ને લોહીને ઝેરી બનાવે છે.

દવાની તરકીબ અને નમુનાની ટયુબ મફત-બહારગામવાળાએ રૂા.૨૨૨૨૨ પાર્સલ ખરચ માટે ચાર આનાના સ્ટાંપ મોકલવા.

ડેન્ટીસ્ટ્રી:- બીના દરદ દાંત કાઢવા, નવી બત્રીસી કે અધુરા ચોકઠાં બન વવાં, સમારકામ કરવું અને સડેલા દાંત પુરવાનું ખાસ કામ સનલાઇટ મસાજ વાઇ બ્રેશન અને ઇલેકત્રીક વાયોલેટરની મદદથી હમેા દાંતના હઠીલા રોગની ટ્રીટમેંટ કરીયે છીએ.

પટેલ એડ સન્સ ફેમાલી દેન્ટીસ્ટસ
એલફીનસ્ટન સ્ટ્રીટ, સદર-કરાચી

૧૯૯૯ના સાલનુ જુનું ફર્મ એન્ટીપાયો માઉથ વોશ અને ડેન્ટલ ક્રીમની સોલ એજંસી-એજંસ થવા માટે લખો.

ત્રીસ વરસની જાણીતી તાવની દવા

ગેનીતાપ

ડાકટર જમશેદજી ફ. દસ્તુરના પ્રીસક્રીપશન પરથી બનાવેલી

ટાઢનું લખલખું, માથાનું તથા શરીરનું દુખવું, ઉબટી, કબજીયાત સ્લેખમ, તાવ વગેરે બે ત્રણ ભાગ પીવાથી તુરત નરમ પડી જાય છે બનાવનાર અને માલેકો:-એ. જે. દસ્તુર,ની કંપની કોટ, ભરૂચ નેટીવ બનકન્ટરી લાઇન્સ,-કરાંચી. "ધ્રાક ખીલડીંગ, ક્રીઅર બીજ પાસે, ગ્રાન્ટ રોડ-મુંબઇ, અને સર્વ દુકાનદારોને ત્યાંથી મળશે

ધોળકાના સુપ્રસિદ્ધ.

વૈદ્ય શા. ગીરધરલાલ કહાનજીની રામબાણ દવાઓ.

રૂ. ૧૦૦૧ ના ઇનામ વાળી—તાવની રામબાણ દવા.

શબ્દો ના થાય તો પઇસા પાછા

કોઇપણ જાતનો તાવ એટલે દહાડવો, એકાંતરીઓ, ચોથીઓ, બળતારીઓ, (ઉનો) ટાઢીઓ, પ્લેગનો અને એનફલયુએનઝા વગેરે ચાલતા જમાનાના નવી નવી જાતન કોઇપણ જાતના તાવો અમારી દવાથી ના ઉતરે તો લીધેલા પઇસા પાછા અપીશું. તેમજ કોઇ શખસ એમ સાબીત કરી આપશે કે વઇદ ગીરધરલાલ કહાનજીની દવાથી એ નથી ઉતર્યો તો તેને રૂ. ૧૦૦૧ નું ઇનામ આપીશું. ગોળી ૬૮ ની ડબ્બી ૧ ની કીં૦ રૂ. ૧-૦-૦.

ઉપરની તાવની રામબાણ દવા તાવમાં લેવાથી તાવ ઉતરવા માંડે છે અને ઉતર્યા પછી લેવાથી તાકાત આપે છે. ભુખ લગાડે છે, અને શકિત આપે છે. તેમજ દરેક જ ઉતપન કરનાર કારણ યાને જંતુઓનો તુરત નાશ કરે છે.

શકિત સજીવન યાને વિર્યનો ઝરો.—ઘણા રોગોનો તાકીદે નાશ કરનાર—રૂા. ૧૦૦૧ ના ઇનામવાળી.

કોઇ શખસ એમ સાબિત કરી આપશે કે શકતી સંજીવન યાને વિર્ય નો ઝરો નામની દવામાં શકતી લાવવાનો અને વિર્ય વધારવાનો ગુણ નથી તો તેને રૂા. ૧૦૦૧ ઇ વિર્ય વધારવાનો આ દવામાં ખાસ ગુણ છે. નપુશ કપણું તથા ઇંદ્રિયની નાકઉતીમાં શાકત સજીવન શકિત આપે છે. શાકત સજીવન નસોની નબળાઇ (કમજોરી શકિત સજીવન બડપણમાં જુવાની લાવે છે. અને જુવાનોનેમસ્ત બનાવે છે. શાકત સજીવન પુરૂષવત પ્રાપત કરવાને અઉષધરૂપી સાંચો છે. શાકત સજીવન યુવાવસ્થામાં પુરૂષો માટે અમૃત રૂપ અઉષધ છે શાકત સજીવન વિલાસ સુખનો એક મહાસાગર છે. શાકત સજીવન શરીરના તેમજધાતુના તમામ રોગોના નાશ કરી ધાતુ વધારી હંમેશા આનંદ ભોગવવા માટે એક આરામ સારી દવા છે. શાકત સજીવન ગમે તેવી (કુટેવ) અથવા સાષ્ટ કમ વરૂધ (મૈથુન નાભોગ થઇ પડવાથી અને તેથી પેદા થતી કમશ જેમાંથી ભ્રમ ફેફરૂં વાઇ(શરીરનુ ધ્રુજવું, ચકરી, બહુ પ્રકારવના વાયુના રોગો, મસ્તક તથા શરીરનો દુઃખાવો, કમર અને બરડનું ફાટવું, પગોમાં થતું કળતર, આંખોમાં ઝ નજર ઝાંખી થવી. વગેરે દુઃખો પેદા થાય છે તેને શકિત સજીવન તરત નાબુદ કરે છે. તેમજ વારંવાર થતો પેશાબ તથા વધારે થતો પેશાબ, પેશાબમાં ધાતુનું જવું તથા ઉંઘ થઇ જવો, ધાતુ ક્ષય અને ધાતુના બીગાડથી થએલ ખાંસી તેમજ છાતીના તમામ દરદો અને તરત ધાતુ (વિર્ય) નું સખલીત થઇ જવું તેમાં શકિત સજીવન રામબાણ છે, અને શકિત સજીવન નિચેના દરદોનો તાકીદે નાશ કરે છે. ઉધરસ (ખાંસી, વાયુ, અજીર્ણ કફ, દમ, ચસકા, મુળ, ધતુર. કયરમ, બળોલ, બાળગાંડ, ગુલમ, મ સંધીવા, વગેરે દરદોનો નાશ કરી શકિત આપે છે. પીત કમળી, કમળો, પાન્ડુ અને સોજા ઉપર તો શકિત સજીવન૨ મબાણ છે. જાથુકની બદહજમી, હોજરી અને કમતાકાત ઝાડાની હમેશની કબજીયાત, શગ્રહણી, પેટનું ચડવું આ (ફરવું,) છાતીએ બળતો દહ, ખારા તથા ખાટા, તીખા અને ગંધાતા ઓટકાર, ચુંક, અ દુઃખવું, હેડકી, લાંબા મુદતના દરદો, પીચોટી (આંબોઇ) નું ખસવું થોડો ખોરાક ખાવાથી પણઉલટી. ઉધ વાયુ, પેટમાં ગોળો ચડવો, પેટમાં થતો ચુંથારો અને ચુટ, સફરાના દરદો, આંબળ, હરસ વગેરે દરદો માટે શાકત સજીવન અકસીર છે. શારીરક અશકિત અને જ્ઞાનતંતુની નબળાઇમાં પોષણ આવવામાં હમેશ ફતેહમંદ નિવડી ચુકી છે. શકિત સજીવન ભેજામાં લોહી સ્વચ્છ કરી ઉંઘ સારી લાવે છે. તેમજ શરીરને તેજસવી (ખુબસુરતી) કાંતીવાન બનાવે છે. ગોળી ૨૦૦ ની ડબ્બી ૧ ની કી. ૨-૮-૦

ગરમીના રામબાણ દવા—આ દવા તમામ જાતના પરમીયા મટાડે છે. ઇંદ્રીમા થતી બળતરા અને ચાલતુ પરૂ (રસી બંધ કરે છે. ઇંદ્રિયનો સોજો ઉતારે છે. ઇંદ્રિયમાંથી ટીપે ટીપે આવતો પેશાબ સાફ આંવે છે. કળતર અને પેડુનો દુઃખાવો મટાડે છે. ઇંદ્રિયની નીચલી રગમાં પીડા થાય છે તે પીડાને તરત મટાડે છે. તેમજ પરમીયા અને પરમીયાથી થએલ તમામ દરદોનો નાશ કરે છે. ડબ્બી ૧ ની કીં રૂા. ૨-૪-૦.

સ્ત્રી. રત્ન—સ્ત્રી રત્ન નામની દવા સ્ત્રીઓના તમામ દરદોનો નાશ કરે છે. સ્ત્રી રત્ન ગર્ભાષયના તમામ દરદોનો નાશ કરી ગર્ભાષય નીરોગી બનાવે છે. સ્ત્રીઓને જતી નબળાઇ (ધાતુ) બંધ કરે છે. પદર રોગો થતી કસુવાવડ, સુવારોગ, હિસ્ટિરિયા, પેડુનો અને પેટનો તેમજ કમરનો છાતીનો મસતકનો દુઃખાવો બંધ કરે છે. સ્ત્રી રત્નના સેવનથી બીન ફરજનવાળી સ્ત્રીને વંઝા) ને ફરજન થાય છે. ફરજનવાળી આ સેવન કરે તો નીરોગી પ્રજા પેદા કરે છે. ગોળા ૧૦૦ની ડબ્બી ૧ ના કીમત ૨-૮-૦

આયુષ્ય અને ધાતુ વધારનાર રસ—કામદેવ રસ આયુષ્ય અને ધાતુ બહુ વધારનાર છેને શરીરને મજબુત કરી વિય માં ઘણો વધારો કરે છે. કામદેવ રસ અત્યંત જુવાની લાવી વિલાસ સુખને માટે આનંદ બક્ષે છે. દીર્ઘ આયુષ્ય થાય છે તથા સિંહના જેવા પરાક્રમી પુત્રો થાય છે. કામદેવ રસનું સેવન કરનારને સુંદરપણું બળ અને તેજ આવે છે તેમજ અતીશય વિહાર કર્યા છતાં પણ કશું નુકશાન થતું નથી. ધાતુક્ષય, સંગ્રહણી જેવા ભયંકર દરદોને તાકીદે આરામ કરે છે. ગોળી ૧૨૦ ની ડબ્બી ૧ ના કીં. ૧૦-૦

ધાતુ વિકાર આર્તવ વિકાર—શરિર નિરોગી રાખવા સારૂ તેમજ થતી ભયંકર ભુલોથી અને થતા દરદોથી બચવા સારૂ તેમજ કુટેવ (હસ્તદોષ વગેરેથી થએલા નુકશાનથી બચવાની દવાઓ બતાવે છે, અને કોઇ પણ જાતના દરદોની દવા ઉપરના બંને પુસતકોમાંથી મળી આવે છે, આવા અમુલય પુસતકો છતાં વગર મુલયે ફકત એક લખનારને મોકલવામાં આવે છે

વૈદ્ય શા—ગિરધરલાલ કહાનજી ગિરીધર આષધાલય, મુ૦ ધોળકા, જીલ્લો અમદાવાદ

પંચગની પારસી હાઈ સ્કુલ.

સ્કુલનું નવું કુશાદે મકાન ખુલ્લું મેલવાની ક્રીયા.

હાયસ્કુલમાં બોર્ડીંગની વધતી જતી સંખ્યા.

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

મી. નવરોજી રૂસ્તમજી ખીલીમોરીયા ની માલીકી હેઠળ પંચગની મધેની પારસી હાઇ સ્કુલ જે આજે તેર વરસ થયાં હસ્તીમાં છે તેને માટે રૂપીયા અઢી લાખને ખરચે બાંધવામાં આવેલું ખાસ કુશાદે અને દીલ્લા જેવું મકાન ખુલ્લું મેલવાની શુભ ક્રીયા રવીવાર તા. ૧૨ મી નવેમ્બરને દીને મુંબઇવાલા જણીતા શેઠીયા શેઠ પાલનજી એદલજી પલમબર ના હાથે કરવામાં આવી હતી. આ શુભ પ્રસંગે પંચગની તથા મહાબળેશ્વર મધે વસતા મોટા ભાગના જરથોસ્તીઓ તથા બીજી કોમોના કેટલાક બાનુંઓ અને ગ્રહસ્થો નોતરાને માન આપી હાજર થયાં હતાં, જેમાં ઇચલ કરંજીના યુવરાજ, તેવણના મહેારદાર તથા જર આબાસ અલી બેગ પણ હતા.

આ પારસી હાઇસ્કુલમાં હાલ સવા સો બોરડરો છે જેઓને માટે છ બંગલાઓ રોકવામાં આવેલા છે, પણ છોકરીઓની ચાલુ વધતી જતી સંખ્યાને પુરી વળવાને એટલી જગ્યા પુરતી નહી હોવાથી સ્કુલને માટે એક ખાસ અને પંચગનીની હવાને અનુસરતાં અને સુખશાંતીના નીયમો ઉપર બાંધેલાં કુશાદે મકાનની અગત આજ કેટલોક વખત થયા જણાઇ હતી. આવાં એક મકાનને માટે ડીમેનચર મારફતે પર્શસા એકઠા કરવાની તજવીજ સ્કુલના પ્રીન સીપલે મી૦ ખીલીમોરીયાએ કરી હતી પણ આ યોજનાને જોઇતો ટેકો ન મલવાથી તે પડતી મુકવામાં આવી હતી. આ કટોકટ પ્રસંગે મી. ખીલીમોરીયાની મદદે મુંબઇવાલા શેઠ પાલનજી પલમબર આવ્યા અને પોતાના હમેશના ઉદાર દીલથી સ્કુલના મકાનને માટે બે લાખ રૂપીયા જેટલી મોટી રકમની ચોકસ રકમ તેોએ જોગવાઇ કરવાની પોતાની ખાહેશ દરશાવી હતી. તેના પરીણામમાં હાલ સ્કુલને માટે સુખશાંતીના નીયમ ઉપર એક કુશાદું મકાન બંધાઇ તયાર થયું છે.

સ્કુલનો રીપોરટ

મી૦ ખીલીમોરીયાએ મેળાવડા જનમુખ સ્કુલનો રીપોરટ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે ૧૯૦૮ના જુન મહીનામાં સ્કુલની શરૂઆત થઇ હતી અને તે મી. એ. એમ. જહાદુરજીએ ચાલુ કરી હતી જે ઉપરથી "જહાદુરજી બોરડીંગ સ્કુલ"નું નામ તેને આપવામાં આવ્યું હતું. તે વેળા ૧૨ વીદ્યારથીઓ હતા અને રૂ. ૭૫નું માસીક ભાડું આપવામાં આવતું હતું. એક વરસ પછી હાલના માલેક અને મી૦ કે. પી કલાલે માણેકીમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૨માં મી૦ જહાદુરજીએ બંધ છોડયો હતો અને તયારથી પારસી હાઇ સ્કુલને નામે આ ખાતું ઓળખાવા લાગ્યું તે વેળા ૩૫ વીદ્યારથીઓ હતા અને મોટું મકાન લેવામાં આવ્યું હતું. તે પછી વીદ્યારથીઓની સંખ્યા વધવાથી પાંચ બંગલા રોકવામાં આવ્યા. ૧૯૧૭માં મી. કે. પી. કલાલ રીટાયર થયા અને હાલના બાલક ને માથે બધળી જોખમદારી આવી, તે પછી એક બધારાનો બંગલો લેવાની જરૂર જણાઇ. ૪. ૧૩ એકર જેટલી જમીન મી૦ આર. ડી. તાતાએ ખરીદી હતી જેની કીમત આજે ૫૦ હજાર જેટલી થવા જાય છે પણ તેમણે રૂ. ૧૦ હજારની કીમતે યાને ખરીદી કીમતે મહેરબાનીની રાહે આપી હતી. મી૦ પાલનજી એદલજી પલમબર મદદે આવ્યા અને તેવણે રૂપીયા બે લાખની રકમ નામના બાલે આપી. તા૦ ૨૧મી માર્ચ ૧૯૨૦ના દીવસે આ મકાનનો પાયો નાંખવાનું બની આવ્યું. મેસર્સ વારીને સાહેબે અડસટા કરતાં વધુ ખરચ થયો યાને લગભગ અઢી લાખ રૂપયા આ મકાન પાછળ ખરચાયા છે. રૂ. ૨૫,૦૦૦ના ખરચે એપેરટસ સાથની સુંદર લાયબરેરી બનાવવામાં આવી છે. આમલ વરસે મેત્રીક પરીક્ષામાં હાજર થયેલા ૯ માહેલા ૮ છોકરા પસાર થયા હતા અને બધે વર સે ૮ માહેલા ૭ છોકરા પસાર થયા છે. મી સીસ મહેરબાઇ પાલનજી એદલજી પલંબર ની મહેરબાનીથી આ ખાતાં માથે 'ઓપન-એર-જીમનેશીયમ' લેહવાનું બની આવ્યું છે. એક સકાઉટ તરૂપ ઉભી કરવામાં આવી છે જેને પ્રોવીનશીયલ સકાઉટ કમીશનરે હાલ તરતને માટે મંજીકારી છે. હમણા ૧૨૧ બોરડરસ અને ૨૫ ડે-સકોલર આ ખાતું ધરાવે છે. મારે કહેવું જોઇયે કે જો મી. અને મીસીસ પાલનજી એદલજી પલમ બર અને તેવણના કુટુંબીઓએ વખતસર મદદ આપી નહી હતે તો આવાં સુંદર મકા નનો લાભ મારી કોમના જવાનવાંઓને આ પવાનું બની શકતે નહી, અને તેમજ મારે મી. આર. ડી. તાતાનો આભાર માનવો જોઇયે કે જેવણ રૂ. ૧૦ હજારની કીમતમાં આ જમીન નહી આપતે તો આ મકાન આ જે તયાર થતે નહીં.

છેવટે તેમને સટાફ વગેરેનો આભાર મા નવા બાદ મી૦ પાલનજી પલમબરને આ મકાન ખુલ્લું મેલવાની અરજ કરી હતી અને જણાવ્યું કે આજથી મી. પાલનજીના મરહુમ બેટાના નામથી "દારબજી પાલનજી બીલ ડીંગ" ફોર 'પારસી હાઇ સ્કુલ-પંચગની' એ નામ આપવામાં આવશે.

પુનરારત મધેની ગોઠવણ.

સ્કુલ માટેની નવી ઇમારતમાં નીચલી ગોઠવણ કરવામાં આવી છે:—

બીલડીંગ ૬ કલાસ રૂમ; એક લાયબ્રેરી રૂમ; એક ઓફીસ રૂમ; મારતરો માટેના ૧૪ રૂમ; ચાર વરંદા ૧૦૩ ફીટ લાંબા; ચાર વરંદા ૭૦ ફીટ લાંબા; ચાર ડોરમીટરી યાને છોકરીઓને રહેવાની જગા ૯૨ ફીટ લાંબી અને ૨૦ ફીટ પોહળી; અલાહેદી બાંધેલી બીલ્ડીંગમાં ડાઇનીંગ હોલ ૬૦ ફીટ લાંબી અને ૨૪ ફીટ પહોળી એક સટેજ: બોંયરૂં ૯૦ ફીટ લાંબુ.

બીમારો માટેની ખાસ એલાહેદી ઇમા રતમાં ૨ રૂમ.

૧૩ એકર પલે માઉંડ.

તયારબાદ બોરવદ બીલીમોરીયાએ પ્રસંગને અનુસરતું વીવેચન કરતાં શેઠ પાલ નજી પલમબરને ધનયવાદ આપ્યો હતો. તેમણે મી૦ બીલીમોરીયાને મુબારકબાદી આપતાં જણાવ્યું હતું કે આટલા બેધા છોકરાઓની સંખ્યા એ ભાઇ એકથી કરી શકયા છે તેમજ તેઓના માતપીતાઓએ ગાર્હોમતથી નચીંત જીવ રાખી પોતાનાં લાડકાં વહાલાં બચ્ચાંઓને પોતાની નજરથી લાંબે છેટે એ ભલા ભાઇને ભરોસે સોંપી દી ધાં છે તેનો મુખ્ય સબળ એ છે કે એ બચ્ચાં ઓ સાથે એ ભાઇ તથા તેવણના બાલાં પણ બાણી દરેક રીતે પોતાના બચ્ચાં તરીકેજ વરતે છે અને તેઓની કેળવણી તથા તંદુ રસ્તીની ઉપર પુરતી દેખરેખ રાખે છે.

બાદ પંચગનીની અંજુમન તરફથી શેઠ પાલનજી પલમબરને ઉપકાર માનવા પછી તેઓએ મકાનને ખુલ્લું મેલાપલું જાહેર કર્યું હતું. તેઓએ મી. બીલીમોરીયાને ધન્યવાદ આપતાં એક કીંમતી સાલ ભેટ આપી હતી. મીસીસ બીલીમોરીયાએ વળતો ઉપકાર માનતાં શેઠ પાલનજીએ બાલ ઓઢાવી હતી તે પછી પરોણાઓને હારતોરા આપવા બાદ રીફ્રેસમેંટને ધનસાદ આપી સરવે વીખેરાયા હતાં.

"બોલએર" સેનેટોરીયમને મદદ.

મંગળવાર તા. ૧૪ મીએ આ નવાં મકા નના કુશાદે હોલમાં સ્કુલના બોય સકાઉટો એ એક કોનસરટ કીધો હતો જેની આવક રૂ૩૬૯) થઇ હતી અને તેમાં મી૦ અને મીસીસ બીલીમોરીયાએ ઉમેરેલા રૂ. ૧૦૧, મલી કુલ્લે રૂ. ૫૦૦ની રકમ મુંબઇવાલા જણીતા ડા. રૂસ્તમ બીલીમોરીયા તથા ડા. વકીલે પંચગનીમાં સ્થાપેલાં બહીના દરદીઓ માટેના "બોલએર" સેનેટોરીયમ ના ફંડમાં આપવામાં આવી હતી.

સર અબાસઅલી બેગનું ભાષણ.

સર અબાસઅલી બેગે આ રકમ ઉપલાં ખાતાંને આપવાનું જાહેર કરતાં કહયું. કે તેનું વ્યાજ તે ખાતાં માટે વાપરવામાં આવશે. તેઓ વધું બોલ્યા કે સ્કુલનું મકાન ખુલ્લું મુકવાની ખુબીમાં ક્રીયા આપણે જોઇ ચુકયા અને આજે આંખે સુંદર મેળા વડો જોયો પારસીઓ આવી ચીલે આવી દરેકમંદીથી કરે છે તેમાં અજાયબી નથી. કારણ કે તમો માહેલા ઘણાઓ જાણતા હશો તેમ ગ્રીસ અને રોમના અબલ કીરતીવંત જમાના કરતાં પણ વધારે પુરાના વખતના સુધારામાં આગલ પડેલા વંશથી તેઓ કીરતીવંત કારકીર્દી સાથે ઉતરી આવ્યા છે. તેમની અસલ શહેનશાહત ભુમમય સમુદ્રા સુધી લંબાયલી હતી. તેમના એક મહાન શહેનશાહ શાપુરે રોમનોને હરાવ્યા હતા અને ત્યાંના શહેનશાહને પકડયો હતો. નવશીરવાન શાહે રોમના પાંસેથી ખંડણી લીધી હતી હાલના જમા નામાં તે અબલ બહાદુર ઓલાદના માણસો હીંદુસ્તાનમાં ઉદયોગ વેપાર, કદયોગીક સાહસ અને રાજદવારી વીચારોના પાયોની બર છે, તો જોઇ કે તેમની સંખ્યા તો માત્ર એક લાખ જેટલી છે. આટલી નાની કોમ પારલામેંટના બે મેમ્બરો, મોટી સંખ્યાના જેરોનેટ અને દાદાભાઇ નવરોજી તથા ફીરોજશાહ મહેતા જેવા રાજદવારી આગે વાન ધરાવવાની જે મગફરી ધરાવી શકે છે તેવી કોઇપણ બીજી નાની કોમ ધરાવી શકશે નહીં. છેવટે સર આબાસઅલીએ આએ મેળાવડાની ગોઠવણ કરવા માટે મી. અને મીસીસ બીલીમોરીયાનો આભાર માનો હતો.

Jamasjee & Son, Ltd.

Wines, Spirits & General Merchants,

McLeod Road, KARACHI.

SOLE AGENTS FOR

MURREE BREWERY COMPANY'S

HIGH CLASS ALE AND STOUT

KING GEORGE IV TOP NOTCH WHISKEY

JOHN BEGG'S BLUE CAP & GOLD CAP WHISKIES

ALSO DIRECT IMPORTERS OF

German Munchener and Pilseneer Beers, Bass's Ale and Guinness's Stout

Superior French Brandies, Wines, Ham, Bacon, Cheese &c. &c.

Gossner Mission

પારસી પેશંટસ રીલીફ ફંડ

હવા વગેરેનો કરવામાં આવેલો બંદોબસ્ત અને એક અરજ

બાહેળ,

તમારાં પત્ર મારફતે જાહેર કરવાની રજા આપશો કે "પારસી પેશંટસ રીલીફ ફંડ" તરફથી ઈન્ફલ્યુએન્ઝાની હવા તથા ક્વિનાઈનની ગોળીઓ અને બીજી જરૂરી ચીજો લાયક અને હાજતમંદ દરદીઓને પુરી પાડવાની પાછી ગોઠવણ કરવામાં આવી છે. જોઈતી ચીજો માટે ડાકટરની ચીઠી જોવાથી તે આપવામાં આવશે.

મારી કમિટીના ધ્યાન ઉપર એ વાત લાવવામાં આવી છે કે કેટલાકો પારસી પેશંટસ ફંડ તરફથી મેળવેલી દવાદારૂ ના ઉપયોગ પોતાને બેરના નોકર નહેરે માટે પણ કરે છે, તેઓનું હું માન પુર વક ધ્યાન ખેંચવાની અને અરજ કર વાની રજા લઉં છું કે એ દવાનો તેવો ઉપયોગ કરવો નહિં જોઈ. આ ફંડ માત્ર લાયક હાજતમંદ પારસી દરદીઓને રાહા ત આપવા માટેજ છે અને ફંડની હા લત એવી નથી કે જેમાંથી દરેક દરેક ને મદદ કરી શકાય. ઉમેદ છે કે પાર સી પબલીક કમિટીને આ કામમાં મદદ કરશે. લાયક કેસોને મદદ કરવાને મારી કમિટીએ કદી ના પાડી નથી.

દવા ગોળીઓ વગેરે માટે મારા રહેવાના મથકે અથવા "પારસી અંજાર" ની ઓફીસમાં ડાકટરની ચીઠી રજુ કરવાથી તે મળી શકશે.

લી. સેવક.
જાંગીર ફ. પંથકી.
ઓ॰ સેક્રેટરી

વિરબાઇજી નિશાળમાં "રકુલ ડે" ગુજારવાનો મેળાવડો

ઘંટીની મોસમ માટે રકુલ જોઈ થવા આગમચ પારસી વિરબાઇજી નિશાળમાં દર વર્ષ એક ખાસ "રકુલ ડે" ગુજારવામાં આવે છે તે મુજબ ગઇ કાલે એ અવસર ઘટતી ધામધુમથી ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

સવારના બાડા આઠે જશનની ક્રિયા કરવામાં આવી હતી જે પછી માસ્તર દીન શા વાચ્છાએ "જરથોસ્તી ધર્મની ખુબીઓ" એ વિષય ઉપર એક રસીલું ભાષણ આપ્યું હતું. તે બાદ રમત ગમતનો જખાડો કર વામાં આવ્યો હતો.

બાંજે બાડા ત્રણ વાગતા પછી રમત ગમ ત વગેરેનું પ્રોગ્રામ પાછું શરૂ થયું હતું જે બાદ હરિફાઇમાં હતેહમંદ ઉતરનારાઓને મજકુર ખજુરીના બને બાન તરફથી મેળે લાં ચેમપીયનશીપ કપો અને બીજાં ઇના મો એનાયત કરવામાં આવ્યાં હતાં. છોકરા ઓને તે પછી મુખ્તીક અને રીફ્રેશમેંટની મોજ ચખાડવામાં આવી હતી અને આ દિવજની ખુશનુમા યાદ સાથે છોકરાઓ ગોટથી વીખેરાયા હતા.

રેલ્વે ત્રેનોના અઠડાઅઠડી

અમદાવાદથી મળેલા તાર મુજબ રસુ લાબાદ સ્ટેશને બે સામસામી ત્રેનો વચ્ચે અથડામણ થવાથી સેકન્ડ કલાસમાં બેઠે લી બે બાનુ ઉતારુઓ મરી ગઇ હતી અને એક બાનું અને એક પુરૂષને ઇજા થઇ હતી. છ હીંદી ઉતારુઓ પણ ઇજા પામ્યા હતા.

અમદાવાદમાં માલ ઘણો પુષ્કળ વધી પડવાથી ત્યાંની મીલો કામના કલાક ઘટા ડવા અને કામદારોનો પગાર ઓછો કર વાના સવાલ ઉપર વિચાર ચલાવે છે.

સકર બેરેજ.

—:o:—

મી. થોમસ સમર્સ શું કહે છે?

સકર બેરેજની યોજનાના સંબંધમાં મેસ રસ નશરવાનજીની કુ. ઓગાં પોતાના કામ સમાં મી. થોમસ સમર્સ પોતે આ યોજ નાના સંબંધમાં કેવા વિચારો ધરાવે છે તે વિશે ખુલાસો કરે છે. આ કામલનો ચાર અમોને મી. જમશેદ મહેતાએ મહેરબાનીની રાહે પુરો પાડયો છે જે અમો હેઠળ પ્રસટ કરે છીએ:—

મી. સમર્સ લખે છે કે "મને ઉમેદ છે કે તમે સકરની યોજના કે જેના ઉપર હીયનું પ્રારબ્ધ અટકેલું છે તેમાં ઉંડા ઉતરો. કેટલાકો ન્યુસ પેપરોમાં લખાણો કરીને એવી વાતો કેલાવે છે કે હું બેરેજની વીરૂધ્ધ છું પણ આ તદ્દનજ ખોટું છે અને મને લાગે છે કે કોઇ બેરેજજુતીને પરિણામે આવા ટીકા થાય છે.

હું હમેશાં જે કહેતો આવ્યો છું તે આ છે કે સર ટી. વોકરની ૧૯૨૦ ની યોજના પ્રમાણે બેરેજ બાંધવાનું કામ પેહેલાં હાથ ધરવું ન જોઇએ, કેમકે બ્યાજ એટલું બધું વધી જશે કે નાણાં સંબંધી નજરે આ યોજના નીષ્ફળજ પુરવાર થશે. કોઇ પણ વેપારી અથવા પેઢી આ રીતે કામ લેજ નહીં, ત્યારે સરકારે શા માટે તેમ કરવું જોઇએ? સર જોન બેનટન, સર બાયેનલ જેકબ, મી. ડબલ્યુ એલ કેમેરોન (સીંધના માજી સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એન્જીન્યર) મી. ડબ લ્યુ એમ. સ્ત્રાંજ; મી. મેક હેરીસન વોથેસ અને બીજા એકસપર્ટો એજ કારણે તેની સામે થાય છે. બેરેજ બાબની કોઇપણ યોજ નાની અમે વિરૂધ નથી પણ હાલની ૧૯૨૦ ની યોજનાની અમો વિરૂધ છીએ.

બાદલું બધું તમને લખવા માટે મને માફ કરશો પણ હું એ ખુલ્લું કરવા માંગું છું કે હું બેરેજની વીરૂધ નથી.

એતો ચોખ્ખુંજ છે કે હાલની યોજના તેની બાંધણી માટેના અભ્યવહાર રૂપીને લીધે નાણાં સંબંધી નજરે સદંતર નીષ્ફળ નીવ વશે કે જેને માટે કર ભરનારને વહન કરવું પડશે.

હું જાણું છું કે સર ટી. વોરડનની (૧૯૨૦ ની) યોજનાના પ્રચારકો લોકો પાસે એમ મનાવવાની કોશીશ કરે છે કે આ યોજના નાણાં સંબંધી નજરે હતેહમંદ પુરવાર થશે. પણ તે તદ્દન અશકય છે.

તે લોક શા માટે એમ કહે છે કે વારાફરતી થઇ ગયલા ત્રણ ફ્રન્સપેકટર જનરલો તેની તરફેણમાં હતા?

આ યોજના ફીયમાં પડવાનો સબબ મારી ટીકાઓને લીધે નથી પણ પેહેલાં બેરેજ હાથ ધરીને કમાની કરી આપે એવી યોજના બનાવવાની કોશીશને આ ભારી છે. હું ઉમેદ રાખું છું કે તમે તમારા કોઇ પણ મિત્રોને એ જણાવશો કે હું બેરેજની વિરૂધ નથી. હું હજી સીંધને ચાહું છું કે જેમ હું હમેશાં તેને ચાહતો હતો, અને તેને આર્થીક રીતે ખુવાર થતું બચાવવાને તેમજ જ મીનદારો અને જાગીરદારોને ભારે કર આપવાથી બચાવવાને બને એટલો પ્રયાસ કરી રહયો છું."

બોપલા કેદીઓને ત્રેનમાં ગુંગળાવી મારી નાખવાના આરોપ માટે ચાર્જ એન્ડઇ અને બીજા પાંચ કોન્સ્ટેબલોની તપાસ કોમમેજીસ્ટરના ડીસ્ટ્રીકટ મેજીસ્ટ્રેટ બનમુખ શરૂ થઇ છે. પબલીક પ્રોસીકયુટરે કેસની વીગત રજુ કરતાં ઘણી ભયંકર બીનાઓ કહી હતી.

રેલ્વે કોર્ટમાં ત્રીજે એન્કવાયર રાખવા ના ટરફે કલબના ઠરાવ સામે મુંબઇની ધારા સભામાં પોકાર ઉઠાવવામાં આવ્યો છે કેમકે તેથી બેલ્લાં કાઉન્સીલે પસાર કરેલા જુગાર રમાતો અટકાવવાના કાયદાને નામુદ કર વાની કોશીશ તરીકે તેને જણાવવામાં આવે છે.

આંધળો દેખતો થવાનો ચમત્કાર.

સેંટ ફ્રાંસીસ ઝેવીયરના પગને ચુંબન કરવાનું પરીણામ.

૧૯ વર્ષ સુધી આંધાપો ભોગવનાર જોતો થયો.

મહાન ભારતના પુરૂષ સેંટ ફ્રાંસીસ ઝેવીયર જેઓ હજારમા ૪૭૦ વર્ષ ઉપર ગુજર પામ્યાં છે છતાં જેઓની જાહ એમની જેમ જળ વાંઇ રહી છે તે જાહને ભેટોના દરશન માટે ગોવા ખાતે ચાલુ માસમાં ૨૦ વર્ષ પછી પાછી ખુલી મેળવામાં આવી છે આ મહાન પુરૂષના દરશન માટે હજારો લોકો ગોવા ખાતે ઉતરી પડયું છે અને શેર ત્યાં મોટી જાવ આ ચાલુજ છે.

એવું કહેવાય છે કે આ પવિત્ર પુરૂષના શરીરને અડકીને ખરા ભાવથી ચુંબન કર નાર જે કોઇ શારીરીક અશકતથી પીડાતો હોય તો તુરતજ તેને આરામ થવા પામે છે અને ચાલુ મહિનાની તા. ૬ ઠી એ એવો ચમત્કાર જોવા ખાતે ખરેખર બનવા પામ્યો છે જે નીચે મુજબ છે:—

બીજાપુરનો એક પ્રોટેસ્ટંટ પંથમાં મા નનારો મી. ડેનીયલ બેથકર સેંટ ફ્રાંસીસ ના દરશન અર્થે ગોવા ગયો હતો. આ પુરૂષ ૧૯ વરસ થયાં આંધાપો ભોગવતો હતો પણ કહે છે કે સેંટ ફ્રાંસીસના પગને ચુંબન કરતાં તુરતજ તે જોતો થઇ ગયો હતો.

સેંટ ફ્રાંસીસ ઝેવીયરની જીંદગીના મુખ્ય બનાવો તારીખવાર નીચે મુજબ છે:—

૧૫૦૬ રપીનીસ માબાપને પેટે જન્મ
૧૫૩૭ પાદરી તરીકે નેમણુંક
૧૫૪૨ હીંદમાં આવ્યા અને ગોવા ખાતે પેહેલા ઉતર્યા. તે પછી ગોવા અને દક્ષીણ હીંદમાં ખ્રી સ્તી ધર્મના ફેલાવો કરવામાં વખત ગુજર્યો.
૧૫૫૨ હોંગકોંગની કેટલાક માઇલ દુર સેંટ એકરસ આયલાંડમાં ગુજર પામ્યા.
૧૫૫૪ ગોવા ખાતે બબને લાવવામાં આવ્યું.
૧૬૬૨ સેંટ (સંત, સાધુ પુરૂષ) તરીકે કીર્તી જાહેર થઇ.

પારસી મરણ

રોજ ૩૦ માહ ૯ ને તા. ૮-૧૨-૨૨ કેખશરૂ બેહેરામ ધરાની ઉ॰ વ॰ ૬૦— મારી ખાતા.

શેહેરીઓની જાહેર સભાઓનો કારચક્રમ

રાષ્ટ્રીય ચળવળને આગળ ધપાવવા— રાષ્ટ્રીય ચળવળને ધરમચુ કરવા માટે સ્થા નીક મહાજનમા અમીતી તરફથી જાહેર સભા ની એક હારમાળા નીચે મુજબ ગોઠવવામાં આવી છે જેમાં હાજર રહવાનું જરવેને આ મંત્રણ કરવામાં આવે છે.

તા. ૧૬—ને શનીવારે ધ્યારી નદી ટેહલરા મ ખેમચંદ ધરમશાળાની બાજુમાં.

તા. ૧૭ને રવીવારે સદર બજાર મેકનસી માહેન્દમાં.

તા. ૧૮ને સોમવારે મહાત્મા ગાંધી પરવ ખડગાહના મેદાનમાં.

સમય—દરરોજ સાંજના ૭ વાગે.

ઉપરોકત જાહેર સભાઓમાં આજુ પડા ડયા પધારેલા સ્વામી પરમાનંદજી વ્યાખ્યાન કરશે. તો આ તકનો લાભ કરાચીવાસીઓ નહિ ચુકશે.

પ્રાથમીક કેળવણીને લગતું બીલ ધારાસભામાં

મુંબઇની ધારાસભામાં ઓ॰ ડા. પ્રાંજ પેએ રજુ કરેલાં પ્રાથમરી એજ્યુકેશન બીલના બીજી વારના વાંચણ વેળા જોર જોર તકરાર ચાલી હતી. કેટલાકોએ સરકારે આપવા કહેલી ગ્રાંટને ઓછી જણાવી એવી ખાતરી માંગી હતી કે સરકાર આખું પ્રોગ્રામ ૧૦ વર્ષમાં પુરૂં કરશે. ડા. પ્રાંજ પેએ સભાને ખાતરી આપી કે સરકારે બીલમાં જણાવેલી ગ્રાંટ ઓછામાં ઓછી છે અને તે કરતાં વધારે આપવાથી તેને અટકાવ પડશે નહીં. વલી ૧૦ વરસમાં આ ખું પ્રોગ્રામ પુરૂં કરવાને સરકાર બનતું કરશે પણ તેને બાંધી લેવી નહીં. બીજાનું બીજી વારનું વાંચણ તે પછી પસાર થયું હતું.

મી. સી. એફ. ઠીએગોને ખ્રીસ્તી બાહુદી વગેરે વેાર તરફથી મ્યુનીસીપાલી ટીના સભ્યપદ તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે. તેમના હરીફ મી. કનરોય કરતાં તેમને ૧૮૧ વોટ વધુ મળ્યાં હતાં.

એક છોકરાના શરીરનો બાંધો જેથી મજબુત થાય છે તે સઘળું

કવેકર ઓટસમાં છે
એ લગભગ સંપુર્ણ ખોરાક છે.
એનામાં ૧૬ જોઇતાં તત્વો છે.
અને આ ખોરાકને સંપુર્ણ બનાવવા માટે કુદરતે વળી તેને ખુશબોદાર સુગંધ બક્ષી છે.
દરેક છોકરાએ, દરરોજ થોડો ઓટસ ખાવે [illegible] એવી ખાતરી માટે કે જોઇતું તત્વ કમી નહિં થઇ જાય [illegible]
કવેકર ઓટસનો એક ટીન ઘણા દિવસ [illegible] ખરચાળુ ખોરાક નથી.
મુલર એન્ડ ફીપ્સ (ઇંડીયા) લી—જરથો[illegible]

Quaker Oats

મુંબઇ
કલકતા
મદ્રાસ
કરાચી
રંગુન

કરાચી, ઓફીસઃ—૭૨૬, નેપીઅર રોડ

નાતાલ ઉપર ભેટ આપવા લાયક ચીજો

એક વખત પધારી જોઇ જાઓ
દાખલ થવાની ફી નથી

અરદેશર જમશેદજી ખાનની કું.
ઝવેરીઓ
મેસર્સ નશરવાનજી કું॰ ની બરાબર બાજુમાં
એલફીનસ્ટન સ્ત્રીટ, કેંપ કરાચી

સોનાના દરેક દાગીનાઓ ઓરડરથી બનાવી આપવામાં આવશે
તમારાં કોઇપણ દાગીના હમે પાછા નવાં બનાવી આપશું.

કરાચી બંદર સ્ટેશન

વેપારીઓને પડતી હાડમારીનો અન્ત આવવાની વકી

"પારસી સંસાર"ના અધિપતી જોગ આદેશ,

લગભગ એક દશકા જેટલો સમય થયો કરાંચી બંદર સ્ટેશન ઉપર અમુક સ્ટેશન ઉપર મોકલવાનો હોય તે માલની મોકલનારતા જોખમવાળી રેલ્વે રસીદ કાઢયા વગર તે માલને રેલ્વેના ગોદામમાં પડી રહેવા દેવાની વીચીત્ર રીત પડી ગઇ છે. વીચીત્રતા એ છે કે વેપારીના દાગીના, મોકલનારના જોખમે રેલ્વે ગોદીમાં પડયા રહેતા દેવામાં આવે છે. રેલ્વે તો જ્યારે ઉપરના દાગીના ખરેખર વેગનમાં ભરવામાં આવે છે અને દાગીના માટે રેલ્વે રસીદ કાઢવામાં આવે છે ત્યારથીજ દાગીના માટે જોખમદાર ગણાય છે. અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો અમુક દાગીના રેલ્વે રસ્તે મોકલવાના હોય તો તેની રસીદ રેલ્વે તરફથી તરતજ કાઢવામાં આવતી નથી. તેથી આ દાગીના ચોરાઇ ના જાય યા બીજી રીતે નુકશાન ન થાય તેની સાવચેતી વાસ્તે માલ મોકલનારે પોતાના ચોકીદાર માલની સંભાળ માટે રાત્રે રાખવા પડે છે. મેં ઉપર કહ્યું તેમ આ વીચીત્રતાજ અને સાથે અગવડતા છે. છતાં અજાયબીની વાત એ છે કે આ રીત વરસો સુધી ચાલી આવી છે અને તેને લીધે વેપારીને કેટલીએ વખત નુકશાન ખમવું પડયું હશે. છતાં હજી સુધી કરાંચીની આબરૂ તેને સહન કરી જાય છે.

કરાંચી રેલ્વે ઓફીસને આમાં ફેરફાર કરવાની કાંઇ ગતા ન હોવાથી આ બાબત માં મેં જાહેરવાળાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કર્યો છે જેમાં આવી સીસ્ટમની વીચીત્રતા તેમને બતાવી છે અને સાથે સાબીત કરી આપ્યું છે કે આવી સીસ્ટમ બીજી કોઇપણ હીંદી રેલ્વેમાં નથી. એટલુંજ નહીં પણ કરાંચી સીવાય નોરથ વેસ્ટર્ન રેલ્વે ઉપર બીજે કયાંય નથી. મારા પત્રના જવાબમાં જાહેર રેલ્વે ઓફીસથી જવાબ મળ્યો છે જેમાં અન્તવાળાઓએ મારી દલીલ કબુલ કરી છે અને લખ્યું છે કે રેલ્વે રસીદ દાગીના આપતાં તરતજ વેપારીઓને મળવા જોઇએ કે જેથી [illegible] આવ્યો છે. જોખમદારી રસીદ મળ્યા પ[illegible]ણ ઓના માટે રેલ્વેની [illegible] ફેરફાર કરવા [illegible] ફેરફાર અને [illegible] પાસ કરવા [illegible] વેસ્ટર્ન રેલ્વેના [illegible] જણાશે [illegible] મુનાકાતે જાવવાના છે તે વખતે ગોદીના ફેરફાર માટે ઉપરની યોજના અને તેના ખરચના બદલી માટે તેમના અભીપ્રાય તે સઘળું રજુ કરવામાં આવશે. આ બધું થતાં, લગભગ ત્રણેક મહીના થઇ જશે.

આ ફેરફાર થઇ જતાં રેલ્વેવાળાઓ એ દાગીના મળતાં વેતજ રસીદ કાઢી આપશે, અને તેથી વેપારીઓ તે દાગીના માટે તૈયાર પછીથી જોખમદાર નહીં રહેશે.

અત્રે જણાવવું જોઇએ કે ઉપરના ફેરફારો માટે જો કે છેવટની બહાલી મળી નથી તો પણ એજન્ટની પરવાનગી જાણે મળીજ ગઇ છે એમ હું માનું છું.

આ ઉપરથી જણાશે કે કરાંચીની વેપારી પ્રજાનું કેટલાક વરસનું દુઃખ દુર થયું છે અને આમાં જરૂરી પગલાં લેવા માટે તથા ધ્યાન પહોંચાડવા માટે રેલ્વે સત્તાવાળાઓનો હું આભાર માનું છું.

લી. આર. કે. સીધ્વા

મરહુમ મી. બર્ક

કરાચીના શેહેરીઓની જાહેર સભા બોલાવવાની ગોઠવણ.

મરહુમ મી. જયોર્જ બીર્ક'ના મરણથી કરાચીને ગયેલી ખોટ માટે લાગણી બતાવવા અને મરહુમની કોઇ યાદગીરી કાયમ રાખવા માટે વિચાર ચલાવવા કરાચીના આગેવાન શેહેરીઓની એક શરૂઆતની સભા ગયા બુધવારે બહવારે મી. હરચંદ રાયની ઓફીસમાં મળી હતી, જે વેળા મરહુમના મરણ માટે દીલગીરી બતાવવા કરાચીના શેહેરીઓની એક જાહેર સભા તા. ૮ મી જાનેવારીએ બોલાવવાનું નકી થયું હતું. આ જાહેર સભાનું પ્રમુખપદ કરાચીના મેઇર મી. જમશેદ મહેતા લેશે, સભાને લગતી બધી ગોઠવણ કરવાનું કામ મી. જહાંગીર ક. પંથકીને સોંપવામાં આવ્યું છે.

હીંદમાં હવાના

મોટો જોખમ

તમારાં કેફસાંને રોગથી બચાવો

જંતુઓ દરેક ઠેકાણે ધુળથી ભરેલી હવામાં પીડાકારક થઇ પડે છે. હવા જે અાપણે દમમાં લઇએ છીએ તેની સાથે આપણા શરીરમાં પેવશ થઇ આ નાના ચેપી જંતુઓ આપણા ગળાં અને દમ લેવાની નળીઓની પાતળાં પડને એકદમ બાઝી પડે છે. એકવાર ત્યાં તેમને ઘર કર્યું કે ગળામાં ખખડાટ થવા માંડે છે અને તે પછી ગળાં અને ફેફસાનાં ગંભીર દરદનું બી વવાય છે, હવાના આ ભયથી બચવા માટે પેપ્સ લેવ.

પેપ્સની ટીકડી મોંમાં પીગળવા પછી તેમાંથી જે દવાના આકારમાં વરાળ નીકળે છે તે ગળાંના, હવાની નળીના અને ફેફસાંના દરેક ભાગને ભીંજવે છે. આ બાદ જે જંતુનાશક છે તેનું પરિણામ એ આવે છે કે દરેક જંતુઓ તુરતજ અને હમેશના નાબુદ થાય છે.

ખાંસી, સળેખમ, શરદી લાગવી, ગળાંનો ખખડાટ, બ્રોનકાઇટીસ વગેરે માટે પેપ્સ ઉત્તમ અને તાત્કાળીક ઇલાજજ નથી પણ તે ગળાં અને ફેફસાંને હવા તથા દરદો સામે રક્ષાવ કરવાનું જોર બક્ષે છે.

દરેક દવાવાળા પાસે રા. ૧ માં બાટલી મળશે અથવા ગ્રેહામ કું. કરાચી, મુંબઇ અને મદરાસ પાસેથી ટપાલ સાથે રા. ૧-૪-૦ માં મળશે.

પેપ્સ

શેઠ ફરામરોજ પંથકી

અન્જુમનની સભાનો ઠરાવ આપવા તેઓને મકાને ગયલું ડેપ્યુટેશન

પાંચ ત્રસ્ટી સાહુબોની સામેલગીરી

આપણી અન્જુમનની વર્ષો સુધી ભારે કાળજીવંત સેવા બજાવી નાદરસ્ત તબીયતને લગતે રીટાયર થયલા આપણા માનવંત અકાબર શેઠ ફરામરોજ એદલજી પંથકીની સેવાઓની નોંધ લેવાનો જે ઠરાવ અન્જુમનની સભા તા. ૪ છ ડીસેંબર મળેલી તેમાંએ પસાર કર્યો હતો તે ઠરાવ તેઓ શેહને હાથોહાથ પોહોંચાડવા માટે અન્જુમન કમીટીના પાંચ ત્રસ્ટી સાહેબો અને ઓ. સેક્રેટરી શેઠ ફરામરોજને મકાને તા. ૬ઠીને બુધવારે બહવારે ૧૦ કલાકે ગયા હતા.

શરૂઆતમાં અન્જુમન કમીટીના ત્રસ્ટીઓની મીટીંગના હાલના ચેરમેન મુનશેમ શેઠ જમશેદજી સોપારીવાલાએ શેઠ ફરામરોજની સેવાઓની સ્તુતી કરી અન્જુમનની સભામાં થયલાં કામકાજની તેઓને વાકેફ કર્યા અને સેક્રેટરી મી. લીંબુવાલાએ સભાએ પસાર કરેલો બંધાન ઠરાવ શેઠ ફરામરોજ અનમુખ વાંચી સંભળાવ્યો જે પુરો થતાં શેઠ સોપારીવાલાએ તેઓને ભલી દુવાઓ આપ્યા અને પુલનો હાર પેહેરાવી તેઓ નામદાર કરતાં અજુમન વતી તેઓ શેઠની તન્દુરસ્તી અને મનની શાંતી ચાહી હતી.

શેઠ ફરામરોજે ટુંકમાં સરવેનો આભાર માન્યો અને નવા ત્રસ્ટી મી. ખજુરીના ને જોઇ હસતે ચેહેરે કહ્યું કે "તમે નવા ત્રસ્ટી થયા" અને તેવચનને કુતેહ ઘટ્યો.

એ પછી સર્વે ત્રસ્ટી સાહેબો મળી ભેટી છુટા પડયા. આ વખતનો દેખાવ, તે જોનારની છાતી ભરાઇ આવે એવો અસર કારક થઇ પડયો હતો.

સીંધ પ્રાવીન્શીયલ કોન્ગ્રેસ કમિટીના પ્રમુખ તરીકે મી. વીરમલ બેનરાજને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

હૈદરાબાદ મ્યુનીસીપાલીટીના પ્રમુખ તરીકે મી. તહલરામ બજરમલ આસવાનીને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

કરાચીની પોલીસના સુપ્રીન્ટેંડંટ મી. જે. સી. કરીને તા. ૧ લી માર્ચ ૧૯૨૩ થી આઠ માસની રજા આપવામાં આવી છે.

લાલા લજપતરાયના પીતા લાલા રાધાકૃષ્ણ ૭૬ વર્ષના વયે લાહોરમાં ગુજર પામવાની ખબર મળી છે.

નવું ફરનીચર સસ્તે દામે ભાડે મેળવવાની ઉમદા તક

ઉતેજનને લાયક એક નવો પારસી સાહસ

ટીપાર્ટી, લંચ, ડીનર, નાચ, નવલેત, લગ્ન વગેરે પ્રસંગો ઉપર ચાલુ ભરતુ તદન નવું અને સુશોભીત ફરનીચર જેવું કે સોફા, કુશન ચેરો, વેલાતી ખુરશીઓ, ટીપાઇઓ, ટેબલો, નેપકીન, ટેબલ કલોથ, દરેક જાતના ગ્લાસો, છરી, કાંટા, ચમચ વગેરે સરવે જાતનો અથીથી ઇતી સુધીના સામાન વાજબી દામે ભાડે મળી શકશે.

જોઇએ એક દિવસને માટે કે મહિનાને માટે કે હમેશને માટે બજારુ સરખત પડતા દામે ઉંચુ ફરનીચર વાપરવાની આ એક ઉમદા તક છે.

આવું સરસ ફરનીચર બજારમાંથી મુશકેલીથી મળી શકશે.

ભાવ અને માલની સરખામણી કરવાની ખાસ કાળજી લેવાની જરૂર છે.

વધું વીગત માટે લખો: –

જે. એચ. જાગોશ એન્ડ સન

ટેલીફોન નં. ૩૬૭ નેપીયર સ્ત્રીટ, કેરબ કરાચી.

WOODWARD'S "GRIPE WATER"

وُڈورڈز "گرائپ واٹر"

बच्चों की बीमारीयों के लिये यह दवाई इंगलस्तान मेंपर सत्तर ७० बरस से सब से मशहुर मानी गई है।

गरम मुलकों मेंपर बच्चों के दांत निकलते वक्त यह नहायत ही मफीद है।

इसके इस्तेमाल से हाजमा दुरुस्त रहता है। दस्त ज़्यादह नहीं होने पाते। ताकत हासिल होती है बल्कि शीरख्वार और दीगर बच्चों का तमाम बदन मजबुत और तन्दुरुस्त रहता है।

अगर बाकायदह पिलाया जाये

وُڈورڈز "گرائپ واٹر" بچوں کو ہمیشہ صحت بخشیگا۔

HIRAM WALKER & Co.'s

હીરામ, વોકર કું. ના

"CANADIAN CLUB" WHISKY.

"કેનેડીઅન કલબ" વ્હીસ્કી.

A GOVERNMENT GUARANTEE BEHIND THIS NAME.

"Canadian Club" WHISKY conforms to every true standard of purity. Its age and purity are guaranteed by the Government stamp over the capsule of each bottle.

એ નામને સરકારી જમીનગીરી મળેલી છે. એ તદ્દનજ સ્વચ્છ છે. તે કેટલો જુનો તથા સ્વચ્છ છે તેની જમીનગીરી એની બાટલીનાં ઢાંકણ ઉપરનાં સરકારી સીલથી જણાઇ આવે છે.

"CANADIAN CLUB" is sold by:—

Bombay

D. C. Comrigar.	P. C. Shroff.
D. D. Baria.	Rabadi Bros.
M. P. Baria.	King John.
B. K. Irani.	S. D. Baria.

Karachi

[illegible]trak & Co	Nusserwanji & Co.
Lokumal & Co	T.C. Bootani & Co.

and many other Dealers and Stores.

મુંબઇમાં નીચલા વેપારીઓ તરફથી વેચવામાં આવે છે.

ડી. સી. ઉમરીગર	પી. સી. શ્રોફ
ડી. ડી. બારીઆ	રબાડી બ્રધર્સ
એમ. પી. બારીઆ	કીંગ જોન
બી. કે. ઈરાની	એસ. ડી. બારીઆ

કરાંચી.

કાત્રક એન્ડ કું.	નસરવાનજી એન્ડ કું.
લોકુમલ એન્ડ કું.	ટી. સી. બુટાની એન્ડ કું.

અને બીજા છુટક વેપારીઓને ત્યાંથી. વેચાણ સ્ટોરરૂમમાંથી.

નવી જાહેર ખબરો.

NORTH WESTERN RAILWAY.

Notice.

Due to speed restrictions on the Kotri-Pad-i-dan Section necessitated by heavy renewal of bridges on that section No. 1 Up Quetta Mail and 7 Up Punjab Mail trains will leave Karachi City at 9-35 and 18 hours instead of at 10-9 and 18-30 hours respectively from the 20th current. These trains will run correspondingly earlier on the Karachi-Kotri Section and will pick up their present timings at Pad-i-dan.

W. H. BOALTH,
Traffic Manager.

Traffic Manager's Office,
Lahore, dated 11th December 1922.

કરાચી હેલ્થ એસોસીએશન

લેડી વીઝીટરની નેમણુંક બાબત

કરાંચી હેલ્થ એસોસીએશનની લેડી વીઝીટરની જગા માટેની અરજીઓ માંગવામાં આવે છે. પગાર દર માસે રૂ. ૧૮૦-૧૦-૨૦૦ તે ઉપરાંત રૂ. ૫૦ ઘર ભાડાંનાં; રૂ. ૩૦ ખાસ ખોરાકીનાં, રૂ. ૧૫ યુનીફોર્મ અને ધોલાઇ માટેનું અલાવાંસ અને ગાડી ભાડાંના રૂ. ૭૫ વગેરેના મળશે.

જે ઉમેદવારોએ હીલ્લી ખાતેની હેલ્થ સ્કુલમાં પોતાની તાલીમ સંપુરણ કરી હશે અને હેલ્થ તથા મેટરનીટી સુપરવાઇઝર તરીકેના ડીપલોમા મેળવ્યો હશે અને જેને સુવાવડના કામનો અને મુશકેલ પ્રસવ વેદનાનો તથા બાળકોની સંભાળ અને ઉછેર માટેનો જરૂરી અનુભવ તથા સંપુરણ જ્ઞાન હશે તેમને વધુ પસંદગી આપવામાં આવશે.

ઉમર, જાત, લાયકાત અને અનુભવ દરશાવનારી અરજીઓ નીચે સહિ કરનારને મોકામાં મોડી તા૦ પમી જાને વારી ૧૯૨૩ સુધીમાં મોકલી આપવી.

(સહિ) ચોપડલાલ એ. ગુપતકર
ઓ૦ સેક્રેટરી
કરાચી હેલ્થ એસોસીએશન
કરાચી તા. ૭-૧૨-૨૨

જોઇએ છે.

જુંગશાહી ગ્લાસ વર્કસ માટે કરાચી ખાતે સેલ એજંટ. પત્ર વહેવાર મેનેજર જુંગશાહી ગ્લાસ વર્કસના નામે કરવું.

મકાનોનું બાંધકામ કરનારા કોન્ટરાકટરોને ખબર

વિરબાઇજી સોપારીવાલા પારસી હાઇ સ્કુલના મકાનમાં વધારાનું બાંધકામ કરવા માટેના મોહોરબંધ ટેનડરો માંગવામાં આવે છે. પરિણામ માટેની વિગતવાર યાદી, કોન ટ્રાકટની શરતો અને ટેનડરના ફારમો નીચે સહી કરનાર પાસેથી માત્ર રૂ. ૩ પગાર કરવે કામકાજને લગતાં કોઇ પણ દીવસે મળી શકશે. પ્લાનો નીચેશહિ કરનારની ઓફીસમાં જોઇ શકાશે.

સઘળા ટેનડરો સીલ કરેલાં કવરમાં મોકલવાં જોઇશે અને તે મોડામાં મોડાં શનીવાર તા. ૨૩મી ડીસેંબર ૧૯૨૨ ને દીને બપોરે ૨ વાગતા સુધી મળવાં જોઇશે

નીચે સહિ કરનાર કોઇપણ કારણ જ જણાવ્યા વગર કોઇપણ ટેનડર રદ કરવાનો અથવા કબુલ રાખવાનો હક કાયમ રાખે છે

D. H. DARUWALA,
Mistri & Bhedwar Architects,
Bunder Road, Karachi.

પારસી ડીસ્ત્રીકટ મેત્રી મોનીએલ કોર્ટ, કરાચી.

ખબર

ખબર અત્રેથી આપવામાં આવે છે કે કરાચીની પારસી ડીસ્ત્રીકટ મેત્રીમોન્યલ કોર્ટ માટેના સાત ડેલીગેટોની ચુંટણી કરવાનું કામ કલેકટરની કચેરીમાં તા ૧૩મી જનેવારી ૧૯૨૩ ને શનીવારે સાંજે ૪ વાગે હાથ ધરવામાં આવશે.

૨. વોટરો અને ડેલીગેટો કરાચીના રહેવાસીઓ અને ૨૧ વર્ષની ઉમરની ઉપરના હોવા જોઇશે.

૩. વોટરોએ ચુંટણી વેળા જાતે હાજરી આપવી જોઇશે. તેઓએ સાત ડેલીગેટો, (એક થી વધુ કે ઓછા નહિં) જેઓ માટે તેઓ મત આપવા માંગતા હોય તે નામો લખેલી કાગળની ચિઠ્ઠી પરથીડામાં બીડીને પોતાની સાથે લાવવી જોઇશે.

૪. મત આપનારાઓને અરજ કરવામાં આવે છે કે તેઓએ વખતસર હાજર થવું કેમકે મત નોંધવાનું કામ બરાબર પાંચ વાગતે બંધ કરવામાં આવશે.

૫. કાનુનોની નકલ અને બીજી કોઇ પણ વધુ વીગત સહવારે ૧૧થી સાંજે ૪ સુધી કામકાજને લગતા કોઇપણ દિવસે કલેકટરની ઓફીસમાંથી મળી શકશે.

૬. હાલના ડેલીગેટોનું લીસ્ટ નીચે મુજબ છે:—

કરાચી.

૧. સર જહાંગીર હોરમસજી કોઠારી
૨. ખા. બા. નસરવાનજી રૂસ્તમજી મહેતા
૩. મી. બરજોરજી કાવસજી દુબાશ
૪. મી. જમશેદજી શાપુરજી સોપારીવાલા
૫. મી. ખરશેદજી બમનજી શેઠના
૬. મી. અરદેશર ફરામજી કલ્યાણીવાલા
૭. મી. નશરવાનજી ખરશેદજી મનાઇના
૮. મી સોરાબજી મંચેરજી બીલીમોરીઆ
૯. ખા. બા. કાવશજી હોરમસજી કાત્રક
૧૦. મી. એરચશાહ નાનાભાઇ ખરેગાટ

હેદરાબાદ

૧. મી. પેશતનજી રૂસ્તમજી મહેતા

સક્કર

૧. મી. પેસ્તનજી હોરમસજી ધડીયાલી
૨. મી. હોરમસજી માણેકજી ખજુરીના
૩. જે ડેલીગેટની જગા ખાલી પડી છે ને જે માટે ચુંટણી કરવાની છે તેઓના નામો નીચે મુજબ છે:—

કરાચી

૧. મી. પેસ્તનજી ખેરામજી કોટવાલ
૨. મી. એદલજી દીનશા
૩. મી. ખરશેદજી શાપુરજી સોપારીવાલા
૪. મી. નાદીરશા એદલજી દીતશા
૫. ખા. બા. સોરાબજી કુંવરજી પસતાકીઆ
૬. મી. માણેકજી ખરશેદજી માદન

હેદરાબાદ

૧. ખા. સા. ફરામરોજ એદલજી પંથકી

૮. કમિશનરના તા. ૧૦મી ઓગસ્ટ ૧૮૬૫ના ના. ૧૧૪૦ના શેરા મુજબ બહાલ રાખવામાં આવેલા કાયદાની કલમ ૫ મુજબ પોતાને મળેલી સતાની રૂએ મત સાથે કબરો સ્વીકારવાને, તેને ખોલવાને અને નોંધાયલાં મતની ગણત્રી કરવા તથા ચુંટણીને લગતું બીજું સામાન્ય કામ બજાવવા માટે કલેકટર અને ડીસ્ત્રીકટ મેજીસ્ત્રેટે કરાચીના કલેકટરના પરસનલ એસીસટંટ મી. આર. એ. એમ. ડી સીલ વાને મુકરર કર્યા છે.

W. W. SMART,
Collector & District Magistrate.

કરાચી તા. ૨૦મી નવેમ્બર ૧૯૨૨

સ્ટીમર ઉપડશે નહિં.

સ્ટીમર "લીંગા" રાબેતા મુજબ મંગળવાર તા. ૧૯ મી એ સાંજે ૪ વાગે કરાચીના બારામાંથી મુંબઇ જવા ઉપડી શકશે નહિં એમ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

તા. ૨૬ મી એ તે હમેશ મુજબ જશે.

કોંગ્રેસ કમિટી સામે ઓળ

"એક શેહેરી" ની સહિ વાળે જોડા બાબાદ ખાતે બહાર પડેલાં હેંડબીલમાં ત્યાની કોંગ્રેસ કમિટી સામે ગમલુટમણ્યા નો આરોપ મેળવામાં આવ્યો છે.

હીંદી સરકારના મીનીસ્ટર ડા. નપરૂના માનમાં દીલ્હીમાં આણાના મેલાવડા કરવામાં આવ્યા હતા.

Ford
THE UNIVERSAL CAR

THE FORD MOTOR COMPANY OF CANADA, LTD.

Announces the following

REDUCED PRICES

Effective Immediately throughout INDIA & BURMA

Touring Car (4 Seater)	Rs.	2,750
,, ,, with self-starter (4 Seater).	,,	3,100
,, ,, Chassis	,,	2,250
Truck Chassis (one Ton) ...	,,	2,600
Runabout (2 Seater)	,,	2,600
Coupe Car with self starter (3 Seater).	,,	4,100
Sedan Car with self starter (5 Seater).	,,	4,500
Landowlet Car with self starter (7 Seater)	,,	4,800

F. O. B. KARACHI, BOMBAY, MADRAS, CALCUTTA, RANGOON.

These prices under present costs represent the Greatest Motor Car value ever offered

"Buy a Ford & Bank the Balance"

DEALERS

Ford Motors (Karachi), Ltd.	KARACHI
,, ,, (Calcutta), Ltd.	CALCUTTA
,, Automobiles (India), Ltd.	BOMBAY
Russa Engineering Works, Ltd.	DELHI
Ford Automobiles (India) Ltd.	LAHORE
Oriental Motor Car Co.	LUCKNOW
Oakes & Co, Ltd.	MADRAS
Ford Motors (Burma), Ltd.	RANG...

Sub-Dealers & Service Stations in Every Town

મેસર્સ કે૦ ડી૦ એન્ડ બ્રધર્સ રજુ કરે છે

શનિવાર તા. ૧૬ મીથી શુક્રવાર તા. ૨૨ મી ડીસેમ્બર સુધી

THE SCREAMING SHADOW

ભેદભરેલી, ઘણી દિલ ઉશકેરનારી અને ઘણીજ શોભાયમાન મીલીયન ડોલર સીરીયલ

નામીચા અને માનીતા સ્ટારો બેન વીલસન અને નીવા ગરબર કામ કરે છે.

છ ભાગની ફીલમ ૬૦૦૦ ફીટ (ત્રીજો ભાગ) ત્રીજું અઠવાડીયું

વધી

SAMSON

સાહસકર્મોના હાલના વખતનો ડરામો અને ઉતમ રમુજી ફીલમ જોવાની તક ચુકશો નહિં

ફેટી આરબ્યુકલ તમને પેટ પકડીને હસાવશે

મેટીની શો દર રવિવારે સાંજે પાંચ વાગે

કોઉન સીનેમા

બંદર રોડ
ટ્રામ ગોદીની સામે

તેલીફોન
નં૦ ૭૮૨

હમેશાં બે ખેલ—પહેલો ખેલ સાંજના ૬—૪૫ કલાકે, અને બીજો ખેલ દશ કલાકે

Gossner Mission

કેમારીના સ્ટેશન માસ્તરનું મરણ.

નોર્થ વેસ્ટર્ન રેલ્વેના કેમારીના સ્ટેશનના એસીસ્ટંટ માસ્તર મી. લીયો પોલ ગોવ ખાતે એકાએક ગુજર પામવાની ખબર મળી છે. મરહુમ ત્યાં સેંટ ફ્રાંસીસ ઝેવી મરના ઝનને નમન કરવા ગયા હતા. મરનાર માત્ર બે વરષની વાત ઉપરજ પરણ્યા હતા. મરનાર બધા શાંત સ્વભાવના અને લોક પ્રીય હતા. મરહુમ પોતા પાછળ એક વિધ વા અને નાના બાળકને છોડી ગયા છે

જરમનીને હીંદ રેલ્વેના મળેલા કોનત્રાકટ

ગ્રેટ ઇન્ડીયન પેનીનસુલા રેલ્વે અને ઇસ્ટ ઇન્ડીયન રેલ્વે કંપનીઓનાં કામનું કોનત્રાકટ જરમન પેઢીને મળવાના સંબંધમાં આમની સભામાં પુછાયલા સવાલના જવાબમાં મીસ્ટર વીનટરટન બોલ્યા હતા કે તેઓ એ બાબે તપાસ કરશે.

સર રેજીનાલ્ડ ક્રેડોક

બરમાના ગવરનર સર રેજીનાલ્ડ ક્રેડોકને તા. ૨૧ મી ડીસેંબરથી રીટાયર્ડ થવાની પરવાનગી આપવામાં આવી છે અને તેઓ ના બાકી સેવાની પીછાનમાં વાયસરોયે ફરમાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી તેઓ ઇંગ્લંડ જવા ઉપડી જાય ત્યાં સુધી ગવરનરના ઘર જેવું બાકીનું સઘળું માન આપવાનું ચાલુ રાખવું.

જાપાને ચીનને સીંગટાઉ હવાલે કરવું છે, અને એ રીતે બન્ને વચ્ચેના જુના ઝઘડાનો અંત આવ્યો છે.

સંસ્થાનોમાં હીંદીવાનો

મી. શાસ્ત્રીના અનુભવ

સંસ્થાનો બાતેની પોતાની મુલાકાતના સંબંધમાં રાઇટ ઓ. શ્રીનીવાસ શાસ્ત્રીએ પુના અને મુંબઇ બાતે બે ભાષણો આપ્યાં છે જેમાં લંબાનથી સંસ્થાનોમાંના હીંદીવા નોની સ્થિતીનું બ્યાન આપ્યું છે. મી. શાસ્ત્રી ના જણાવવા મુજબ ઓસ્ત્રેલીયામાં ૨૦૦૦; ન્યુઝીલાંડમાં ૬૦૦ અને કેનેડામાં ૧૧૦૦ હીંદીવાનો છે જે ઘણાખરા મજુરી કરનારાં, નાના પાયા ઉપર વેપાર કરનારા અથવા ખેડુતો છે. તેઓનો કોઇ આગેવાન નથી અને વ્યવસ્થા પુર્વક કોંઇ પણ કામ કરી શકતા નથી. તેઓ સારો દરજ્જાયો કમાય છે અને હીંદમાંના તેઓનાજ બીજા ઓજ કીયમના ભાઇઓ કરતાં સારી સ્થિતીમાં છે. ઘણાઓ તો પઇસાદાર થવા પામ્યા છે. તેઓ તરફ સામાન્ય રીતે ઉદ્યોગી અને સારા શેહેરીઓ તરીકે માનની નજરે જોવા માં આવે છે. તેઓ હીંદ તરફ ઘણો પ્રેમ ધરાવે છે. સંસ્થાનોમાં વસતા હીંદીવાનો સામે વિરોધ હોવાનું એક કારણ મી. શાસ્ત્રી ના જણાવવા મુજબ એ છે કે તેઓને ઉત રતી પંકતીના માનવામાં આવે છે અને હીંદના પછાતપણા તથા રાજદ્વારી બાતોઓ ચલાવવાની ના લાયકાતનો ખોટો ખ્યાલ હસ્તી ધરાવવાને બળે છે, તેજ કારણે ત્યાં વસતા હીંદીવાનોને સમાન હક બક્ષવાના માર્ગમાં મુશ્કેલી ઉભેલી છે, અને ઘણી મુશ્કેલીથી આ ખુબ ભરેલો ખ્યાલ થોડે ઘણે દરજ્જે ઓછો કરાવવાને અને હીંદને સંસ્થાનો આગલ જે નજરે જોતાં હતાં તેથી વધારે સારી અને માન ભરી નજરે તેઓને હીંદ તરફ જોતાં કરવાને તેઓ થોડે ભાગે શકિતવાન થયા છે. સંસ્થાનોમાં મોટી સંખ્યામાં હીંદીવાનો જાય તો મજુરીના દર ઓછા થવાનો અને તેઓની રહેણી કરણીમાં મોટો ફરક પડી જવાનો મી. શાસ્ત્રી ભય બતાવે છે. મી. શાસ્ત્રી માને છે કે હીંદની બ્રીટીશ પ્રજાઓ તરફ સંસ્થાનો દીનસોજી ધરાવતાં થયાં છે અને છેવટની મંજલે પોહોંચાડવામાં તેઓ ઘણા મદદગાર થઇ પડશે.

મી. કમીંગની કદર થવાની જરૂર

સીંધમાં જે થોડા અમલદારો પ્રજાને માટક આવતા અને ગોરા તરફ દિલસો જ નજરે જોતા અને કામ કરતા જણા યા છે તેમાં સીટી ડેપ્યુટી કલેકટર મી. આર. એફ. ઇ. કમીંગ પણ છે. મરહુમ મી. જયોર્જ બર્ડ જે ગોરાનો ખેરખાહ હતો અને જેમના મરણ માટે આજે એકએક કરાચીવાસીઓ દિલગીરીના આસુ પાડે છે તેમની ખાલી પડેલી એસીસ્ટંટ કલેકટર ઓફ ઇનકમ ટેકસની જગાએ તેમ નાજ જેવા એક ભલા અને દિલસોજ ઓફીસર મી. કમીંગને એ ઓધા આપવાની મજબુત લાગણી હીંદી કોમોમાં પ્રસરી નીકળી છે, અને તેવી દિલચાલ ગોરાઓ કરવા પણ માંડી છે.

ચીનાઇ રેશમી કાપડ

ઘરઘતુ મેળવાની ઉમદા તક

ઉત્તમ ચીનાઇ રેશમી ઘરખમ કાપડ નો થોડો જથ્થો ઘરઘતુ ઘણાજ કીફાયતે કાઢી નાખવાનો છે. ગારા, સ્કર્ટની સા રીઓ, ડોરા, કસણી ડોરા વગેરે ઘણોજ ઘરખમ પણ સસ્તો માલ છે. એવી તક ઘડી ઘડી મળશે નહિંજ. મેલાપ સહ વારે ૧૦થી સાંજે ૬.

મીસીસ એન. એસ. પટેલ

દીનબાઇ વીલા નજદીક નવાં બંધા યલાં ડુવાર્ટ મેનશનમાં નેપીઅર સ્ટ્રીટ કેંપ, કરાચી.

બાધા પછી થતા દુઃખારા માટે

મધર સીગલ્સ સીરપ નામનું આયર્ડીયલ ટોનીક વાપરો. આ લોક પ્રીય અજમાએલું કાર્યસાધક પાચણ કરનારૂં ટોનીક છે. જે પાચણ ક્રીયા કરનારાં મુખ્ય હોજરી, લીવર અને આંતરડાને જોમ આપી તેઓને ઉતેજ ન આપે છે. અને તેઓને પોતાનું કુદરતી કામકાજ સહેલાઇથી બજાવવા માટે શકતીવાન બનાવે છે જેથી બાધેલો ખોરાક સંપુર્ણ રીતે પાચણ થઇ શકે છે અને કોઇપણ જાતની તકલીફ પડતી નથી. મધર સીગલ્સ સીરપ દસથી વધારે ઝાડપાલાના પાદડાં મુળ્યાં અને છોડમાંથી બનાવવામાં આવે છે. જે સઘલા ભેગાં મળીને હોજરી લીવર અને આતરડાં ઉપર બહુ કાર્ય સાધક અસર કરે છે. પચાસ વર્ષના અનુભવ ઉપરથી પુરવાર થયું છે કે અજીરણ, બદહજમી પીતવિકાર અને એવીજ બીજી તકલીફો ઉપર સર્વેથી સરસ અને સલા તમ ઉપાય છે. આથી તમે જો ઉપર કહેલાં દરદથી પીડાતા હોવ તો આ ટોનીક વાપરજો. એ ટીકડીના આકારમાં પણ મળે છે.—

મધર સીગલ્સ સીરપ

સ્ટ્રીંગ બેન્ડ બ્રાસ

કોણ કહે છે કે કરાચીમાં બેન્ડ નથી ?

ટુંક વખતમાંજ અમારૂં સ્ટ્રીંગ તથા બ્રાસ બેન્ડ સર્વ ઠેકાણે વખ ણાઇ ગયું છે ને તેનું કારણ એ કે અમે કાંઇ રેંજીપેંજી વગાડનારાઓને લાવી બેન્ડઉભું કીધું નથી તથા જુના અને *Common pieces* વગાડતા નથી અમારૂં આ સુંદર પુલ બેંડમાં સારા વગાડનારાઓ છે, તથા *latest marches, waltzes, fox trots, two steps, selections* વગેરે; કે જે મોટા *operas* માં વાગે છે તેજ અમારૂ મ્યુઝીક છે.

એકવાર બોલાવી ખાતરી કરો.

વળી અમે સરવે જાતના વાંજીત્રોનું ટયુશન પણ આપીએ છીએ.

વધુ વિગત માટે લખો યા મલો—

The Director, The National Band

Duarte's Mansions

Inverarity Road, *Camp—Karachi*

રૂના બજારમાં પેદા થયલો રંજ,

NOOR... ચીંતા અથવા તો કાપડ બજારનું કલ્પાંત—હૃદયથી દુર કરવા એકજ ઉપાય છે કે પઇસાની રાક્ષશી તરફથી બેઠી શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનું શરણ લેવું. કે જે શરણ સંસારના વીવીધ તાપને શમાવનાર જગત જંજાળથી છોડાવનાર થઇ પડશે.—પઇસાની મોહજાળમાં કદાચ આ વાત આપણાથી ન સમજાતી હોય તો જરૂર આ

દ્વારીકા પુરીના ખરેખરાં દર્શન કરવાની ઉત્તમ તક—કેમકે આ ફીલમમાં ઉતરવામાં આવેલું દ્વારીકા મંદીર ખાસ દ્વાર કા જઇ લીધલ છે.

કોહીનુરની ગુજર નટીઓએ ગુજ રાતની રંગ ભુમીને દીપાવવાની શરૂઆત કરી છે, તમે જોશો. આ ફીલમમાં તેઓના સુંદર અભીનય કેટલાંએક સખત હૃદયને રસીક કરે છે.

કૃષ્ણ ભકતીથી ભરપુર ઇતીહાસીક ને ધાર્મીક ફીલમ જોવી, કે જેના એકએક દેખાવ આપણા જીવનને નવેસરથી ઘડશે. જરૂર આટલા ખાતર પણ આ ફીલમ જોવાની ભલામણ કરીએ છીએ.

આજથી શરૂ

શ્રી કૃષ્ણની પરમભકત કચ્છની રાજકન્યા

દેવી ટોડી

૭ અંકી સ્વદેશી ફીલમ

દેવી ટોડીને ગુરૂનો ઉપદેશ—શામલીયા વર સાથે આત્માના—લગ્ન—લોક લજજાને વશ થઇ પીતાનો ટોડીપર ઉતરેલો કોપ—કોપમા કૃષ્ણજીની સહાય વીગેરે બનાવો સાથ દ્વારીકાના નરેશ ને જુનાગઢના રાજાની જાણવા જેવી ઇતીહાસીક વૈરનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ગુજરાત ગઉરવ સમાન યુવરાજનું મુલરાજનું પરાકમ જુઓ.

કોહીનુર ફીલમ કંપનીનું નામ આજકાલ ઉતમ દેશી ફીલમો બનાવનાર તરીકે વધુ પ્રકાશમાં આવ્યું છે. અને તેજ કંપની ની બનાવેલી આ ફીલમ, એમાં પછી કહેવાનું શું?

મનોરંજન દેખાવોની ખુબી અઉર છે.

જાણીતા મધરાસી સેંડો પ્રોફેસર રાજા મુલરાજનું કામ કરી કમાલ કરેછે.

જાણીતી કલમકશ **મી૦ દેલવાડાકરની** રસભરી વસ્તુ સંકલના ખરેખર તમાશગીનોને ભકતીરસ ને વીર રસની લહેજત ચખાડે છે તમે જુઓ તો ખરા.

ખરચ કરવામાં કશી કચાશ રાખી નથી.

કોહીનુર સીનેમા

મામા ગર્લસ સ્કુલ.

૧૯૧૮ થી ૧૯૨૨ સુધીના ચાર વર્ષના હેવાલ.

સ્કુલની શરૂઆતની જાણવાજોગ તવારિખ.

સ્કુલનું બંધારણ કેવું રહેશે?

ટ્રસ્ટ ડીડનો સાર અને સ્કુલના સંબંધી રજુ થએલી બીજી અગત્યની હકીકત

(તા. ૯મી ડીસેંબરના અંકથી ચાલુ)

સ્કુલમાં શું શું શીખવે છે?

સ્કુલમાં ૧૧ વર્ગ છે. બાળ વર્ગથી ત્રીજા ધોરણ સુધી છોકરાંઓને ગુજરાતી ભાષા મારફતે બીજી ભાષા તરીકે અંગ્રેજી સાથે, શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. ૪થા ધોરણથી ૧૦મા ધોરણ સુધી પદ્ધતિ ઉલટાઇ જાય છે અને છોકરાંઓને અંગ્રેજ ભાષા મારફતે શિક્ષણ અપાય છે જ્યારે ગુજરાતી બીજી ભાષા તરીકે શીખવાય છે. જે છોકરીઓ મેત્રીકયુલેશન માટે અભ્યાસ કરવા માંગતી હોય તેઓને સાતમાં ધોરણથી ખાસ અભ્યાસ ક્રમ આપવામાં આવે છે જેમાં ફ્રેંચ, જીઓ, મેત્રી અને અલ્જબ્રાનો સમાવેશ થાય છે. સામાન્ય અભ્યાસ ક્રમમાં નીચલી બાબતો સમાઇ જાય છે.:—

ગુજરાતી; અંગ્રેજી ભાષા અને સાહિત્ય; અંકગણિત; ઇતિહાસ; ભુગોળ; પ્રાણી અને વનસપતી વિદ્યાના મુળતત્વ; હાઇજીન (આરોગ્યતા સંરક્ષણ જ્ઞાન); ઘર સંસારી તાલીમ; શિવણ કામ; ડરોઇંગ અને ડીઝાઇન, પેન્ટીંગ; નેચર સ્ટડી; ફર્સ્ટ એડ; ગાયન અને ફ્રેંચ, જીઓમેત્રી તથા અલ્જબ્રા (મેત્રીકના વિદ્યાર્થીઓ માટે)

૧૨૨૦ (ભુલ થઇ છે ૧૯૨૦ જોઇએ) માં એક છોકરી, મીસ ડી. આર. દોટીવાલાને મેત્રીકયુલેશનની પરિક્ષા આપવા મોકલવામાં આવી હતી અને સીંધમાંથી ગયલી છોકરીઓમાં તેણી પહેલે નંબરે આવી હતી જ્યારે છોકરાઓ અને છોકરીઓમાં તેણી ચોથે નંબરે હતી. ૧૯૨૨માં ત્રણ વિદ્યાર્થીઓને મોકલવામાં આવી હતી.

હાલના મકાનમાં રાંધવાનું અને લોન્ડરી (ધોવા)નું શીખવા માટે કોઇ સગવડ નથી પણ નવા મકાનમાં આ બાબતો ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

ફર્સ્ટ એડમાં ગયા વર્ષ દરમ્યાન ડા. એચ. જે. વાણીઆએ અને હોમ નરસીંગની બાબત ઉપર કવીન એલેકઝાંડરાં નરસીંગ સરવીસવાલી મીસ વેચ્છ એઓએ શીક્ષણ આપ્યું હતું.

છોકરાંઓની તબીબી તપાસ પણ વખતો વખત લેવાય છે. અને જો કાંઇ ખાસ ખામી હોય છે તો માબાપોને તેથી વાકેફ કરવામાં આવે છે.

દરરોજ સહવારે સફાઇ સુઘડાઇની તપાસ લેવામાં આવે છે. અને છોકરાંઓ ઉપર જતી સુખાકારી રાખવાની જરૂરીયાત ઠસાવવામાં આવે છે.

અઠવાડીઆમાં એકવાર દરેક વર્ગને ખાસ ધાર્મીક શીક્ષણ આપવામાં આવે છે. સ્કુલનું કામ શરૂ કરવા આગમજ અને તે પછી ટુંકી બંદગીઓ કરવામાં આવે છે અને હમકારાના દિવસો ઉપર છોકરાંઓ હોલમાં ભેગાં થઇને લાંબી બંદગી કરે છે.

રોજંદી કરીલ અને કસરત કરાવીને છોકરાંઓનો બાંધો ખીલવવાની દરેક તજવીજ કરવામાં આવે છે. સ્કુલની ગર્લ ગાઇડ કંપનીએ સારૂ કામ બજાવ્યું છે અને બજાવે છે. અને કરાંચીની બીજી કંપનીઓ સાથની ખુલ્લી હરીફાઇમાં શ્રેષ્ટાઇ મેળવી છે. આપણી બે છોકરીઓને લેફ્ટનંટ બનાવવામાં આવી છે.

સ્કુલ માટે અલીપ્રાય

૧૯૨૧ના ડીસેમ્બરમાં સ્કુલની લીધેલી તપાસને લગતા પોતાના રીપોર્ટમાં ઇન્સ પ્રેકટ્રેસ લખે છે કે:—" સિંધમાં જે સ્કુલનો સ્ટાફ.

૧. મીસ એમ. જી. બોડમેન-પ્રીન્સીપાલ, બી. એ. ઓનર્સ નેશનલ યુનીવરસીટી ઓફ આર્યલેંડ; એકસ વોર્ડ નસેંટ કુમીની ઝ ત્રેનીંગ કોલેજ, ડબલીન, એકસ સીનીયર લેક્ચરર, સેંટ બેડસ ત્રેનીંગ કોલેજ, સીમલા-કેળવણી ખાતાંઓ સાથનો ૧૯॥ વર્ષનો સંબંધ-પગાર રૂા. ૪૫૦+૧૨૦ અલાવંસ.

૨. મી. સી. ઇ. અંકલેશરીયા—વાઇસ પ્રીન્સીપાલ; બી. એ. સુધીનો અભ્યાસ. ઇન્ટરમીડીએટસ આર્ટસની પરિક્ષા પસાર કરેલી—અનુભવ ૨૨ વર્ષનો—પગાર રૂ. ૨૫૦.

૩. મીસ ડોરા ગ્રીન-બી. એ., એલ. ટી. (મદ્રાસ)—અનુભવ બે વર્ષનો—પગાર રૂા. ૨૫૦.

૪. મી. એમ. ડી. તલાટી—મેત્રીકયુલેશન—૩૯॥ વર્ષનો અનુભવ—પગાર રૂા. ૧૦૦.

૫. મીસ પી. કોકસેજ—હાઇસ્કુલ (ઓનર્સ) ત્રેન્ડ ટીચર્સ સરટીફીકેટ (ફર્સ્ટ ગ્રેડ ઓનર્સ)—અનુભવ ત્રણ વર્ષનો—પગાર રૂા. ૧૧૫.

૬. મીસીસ સી. મરફી—મેત્રીકયુલેશન ત્રેન્ડ ટીચર્સ સરટીફીકેટ—૮ વર્ષનો અનુભવ—પગાર રૂ. ૧૧૫

૭. મીસ એમ. ડી. થોમસન—૮માં ધોરણનો અભ્યાસ—૩૭॥ વર્ષનો અનુભવ—પગાર રૂ. ૧૧૫

૮. મીસ જે. ડીસોઝા—સીનીયર ફ્રેમ સ્કીજ એન્ડ યુરોપીયન હાઇસ્કુલ—ચાર માસનો અનુભવ—પગાર રૂ. ૬૦

૯. મીસ સી. એમ. હેમીલટન—મેત્રીકયુલેશન—અનુભવ ૩॥ વર્ષનો—સેકન્ડરી ટીચર્સ સરટીફીકેટ—પગાર રૂ. ૧૦૦

૧૦. મીસ નાજાંમાય સી. મરચંટ—મેત્રીકયુલેશન—૧૪॥ વર્ષનો અનુભવ—પગાર રૂ. ૧૧૫

૧૧. મી. નરીમાન એસ. ગોલવાલા—મેત્રીકયુલેશન અને સ્કુલ ફાઇનલ—અનુભવ ૮॥ વર્ષનો—પગાર રૂ. ૭૫.

૧૨. મીસ ગુલબાઇ બી. કોટવાલ—૭મા અંગ્રેજી ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ—અનુભવ ૯॥ વર્ષનો—પગાર રૂ. ૬૦

૧૩. મીસ જરબાઇ બી. કોટવાલ—૭માં અંગ્રેજી ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ—અનુભવ ૩॥ વરસનો—પગાર રૂ. ૬૦

૧૪. મીસ સીરીનબાઇ સી. મીનવાલા—૪થા અંગ્રેજી ધોરણ સુધીનો અને છઠા ગુજરાતી ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ—અનુભવ ૧૬॥ વર્ષનો—પગાર રૂા. ૭૫.

૧૫. મી. મોતીલાલ ભટ, ગુજરાતી ૭ મા ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ—૨૩॥ વર્ષનો અનુભવ—પગાર રૂા. ૪૫.

૧૬. મી. મી. એચ. વોરા—બી. એસસી. (મુંબઇ)—અનુભવ ૭॥ વર્ષનો—પગાર રૂા. ૧૨૦.

૧૭. મીસ આવાંબાઇ ડી. આગા—થર્ડ ગ્રેડ ડરોઇંગની પરિક્ષામાં પસાર થયલાં—અનુભવ ૧૧ વર્ષનો—પગાર રૂા. ૧૦૦.

૧૮. મી. કેશવલાલ સી. ત્રીવેદી—ભુ ગ્રીક ટીચર—૪॥ વર્ષનો અનુભવ—પગાર રૂા. ૩૦.

૧૯. એન. જે. હાઇસ્કુલના સાયંસ ટીચર—પગાર રૂા. ૨૮.

(અધુરૂં)

મલીર હોટેલ

મલીરમાં સેહેલગાહે આવનારાઓ માટે સ્ટેશનની સામે એક તદન અપ ટુ ડેટ હોટેલ છેલ્લાં થોડા વખતથ ચાલુ કરવામાં આવ્યું છે, જ્યાં વાઇન, સ્પીરીટ કોલ્ડડીંગ્સ ઉપરાંત સ ઇચ્છતી જાતનું ખાવાનું હરહંમેશ ત યાર મળે છે અને બોરડરથી થોડા જ વખતમા પસંદ પડતું ખાણું વઇ માર કરી આપવામાં આવે છે. એકવાર મુલાકાત લેશો.

માલેક—મંચેરજી આદરજી શેઠના

For your HEALTH'S sake—purify your BLOOD

Residents in tropical climates are particularly liable to troublesome complaints arising from impurities of the blood. The most reliable remedy is WILKINSON'S SARSAPARILLA, which quickly cleanses the blood of all impure waste matter and builds up health & energy.

WILKINSON'S SARSAPARILLA

has enjoyed a world-wide reputation for over three-quarters of a century, and the highest medical authorities have pronounced it *the most wonderful purifier of the human blood.*

The Perfect and most valuable Remedy for TORPID LIVER, DEBILITY, ERUPTIONS, RHEUMATISM, SKIN DISEASES, WEAKNESS, DEPRESSION, &c.

Thomas Wilkinson

Beware of imitations and substitutes. Every genuine bottle bears the Trade Mark and Signature.

Trade W Mark

Wholesale Depot, THOMAS WILKINSON, LTD., 46, Southwark St., London, S.E.1, England.

તમારી તંદોરસ્તીના લાભ માટે
તમારૂં લોહી સુધારો

ગરમ મુલકોમાં વસનારાઓને લોહીના બગાડાથી હમેશાં અધવુ પડે છે. તેને માટે સર્વથી ભરોસેદાર ઇલાજ વીલકીનસનનો સારસાપરિલા છે કે જે લોહીને તાકીદે સુધારી નવુ ચયતન્ય બક્ષે છે.

વીલકીનસનનો સારસાપરિલા

પોણી સદી થઇ દુન્યામાં વીખ્યાતી પામેલો છે અને મોટામાં મોટા ડાકટરો લોહી સુધારનાર તરીકે તેની ભલામણ કરે છે. નકલીયાતથી સંભાળજો એહેર મારી ગયલું લીવર, નબળાઇ, રૂમેટીઝમ, અને ચામડીના દરેક જાતના દરદો માટે તે કીમતી ઇલાજ છે.

મહાત્મા ગાંધીજીનો મુખ્ય ઉપદેશ.

તમારે સ્વરાજ્ય મેળવવું હોય તો વીદેશી વસ્તુઓનો ત્યાગ કરી દરેક સ્વદેશી વસ્તુઓજ વાપરો એ મહાત્મા ગાંધીજીનો મુખ્ય ઉપદેશ છે.

અમારી મુલક મશહુર

મદન મજરી ગોળીઓ

સ્વદેશી વનસ્પતીમાંથી તેમજ દેશી કારીગરોના હાથથીજ બને છે, સેવન કરવાથી મંદાગ્ની, અરૂચી, દસ્તની કબજીઆત, હાથ પગનો દાહ શરીરની ફાટ, સ્મરણ શકતીની ન્યુનતા, જ્ઞાન તંતુઓનો નબળાઇ ક્ષતાદી તમામ રોગો દુર થઇ, વીરય વૃદ્ધ બને છે તથા શરીર કદાવર સાથે મનોબળ પણ મજબુત થાય છે.

ફી ગોળી ૪૦ નીં ડબ્બી ૧ નો રૂ. ૧), ૭ ડબ્બીના રૂ. ૫), બાર ડબ્બીના રૂ. ૯

મફત! તદન મફત!! મફત!!!

વધુ વીદ્યા નામનું ૧૧૨ પાનાનું ઇનામદાર પુસ્તક જનસમાજના હીતારથે તદન મફત મોકલવામાં આવે છે તથા દરેક રોગ માટે સાચી સલાહ પણ મફત મલે છે. પત્ર લખી ખાત્રી કરો.

દરેક ગામમા એજન્ટો જોઇએ છે.

લખોઃ—રાજવલ્લભ નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફીસ, જામનગર-કાઠીયાવાડ

બ્રાન્ચ નં૦ ૧૮૭, કાલબાદેવી રોડ—બોમ્બે

એજન્ટઃ—મહેતા લાલજી હરજીવન નાં.

દરેક મરદો અને સ્ત્રીઓ માટે

ખોજની ચીજ ખરી પણ વળી તેટલીજ જરૂરી

કેશરંજન તેલ

આખા હીંદ અરમા અને સીલોનમાં કવીરાજ એન. એન. સેનનું સુગંધી દાર કેસરંજ તેલ ઘરઘત્ થાલ થઇ પડયો છે. તમે કાં તે નથી વાપરતા વાળને વધારે છે, ચહેરાને શોભાયમાન બનાવે છે અને ભેજાંને થંડ આપે છે.બાટલીની કાંમત રૂ૦ ૧ પોસ્ટેજ ૭ આના

AMRITA ALLI KASHAY

લોહી સુધારવા માટે ઉપર કહેલો અકસીર ઇલાજ આખા હીંદમાં વપરાય છે કાંઇ પણ ભુલથી લોહીમાં થયલી ખરાબી તે દુર કરે છે. અને લોહીના બગાડાથી થયલા ચામડીને લગતાં અનેક દરદો તે દુર કરે છે અને ચહેરાને ચમક બનાવી તંદુરસ્તીનું ઉતમ સુખ ફરીથી મેળવી આપે છે.

દરેક બાટલીના રૂ. ૧-૮-૦ પોષ્ટેજ ૧૩ આના

ખાસ ખાનગી

તમે જે દરદથી પીડાતાં હોવ તેની હકીકત વીગતવારે લખી મોકલે રદીઓ તરફથી આવેલા દરેક પત્રોને ખાસ ખાનગી રાખવામાં આવે છે. અને ખાનગી રીતેજ બધુ કામકાજ ચલાવવામાં આવેછે તમે તમારી હકીકત ઇશ્વીકર મોકલો અને જીંદગીના આશીર્વાદ ભોગવો

કવિરાજ સેન આખા હીંદમાં દરેક દરદોના આયુર્વેદીક ઉપચારો માટે જાણીતા છે.

કવીરાજ નાગેનદ્રનાથ સેનની કું૦

આયુર્વેદીક ફારમસી

નંબર ૧૮-૧ અને ૧૯, લોઅર ચીતપુર રોડ, કલકત્તા.

ટેલીગ્રામ્સ " KESHRANJAN CALCUTTA "

સીધી સિનબાદ સર જહાંગીર કોઠારી

એમની સાતમી સફરનો જાણવાજોગ અહેવાલ

મોટરકારમાં બેસી જોયલો યુધ્ધ પ્રદેશ—એમેન્સથી લીલે—જનરલ બર્ડવુડના લીલે ખાતે થયલી યાદ્દા—સર વીલીઅમ બર્ડવુડે લીલેનો કીધેલો છુટકારો.

"પારસી સંસાર" માટે ખાસ લખનારઃ—
સર જહાંગીર એચ. કોઠારી, ઓ. બી. ઇ. (સર્વ હક સ્વાધીન)

[૬]

બ્રીટીશ લશકરને બધો માલ પુરો પડતો હતો તે મુલુકમાંથી થઇને જોઇ રહવારે અમોએ એમેન્સ છોડયું. અમો ફોરવર્ડલી પહોચ્યા, જ્યાં તરતનાજ તબ્બાર થયેલા કબ્રસ્તાનો આવેલા છે. અમોએ ત્યારબાદ મીલીમીલટ, ઓચોનવીલર્સ, થઇને બોમન્ટ હેમલ ગયા. અંદી ૧૯૧૬ની ૧લી જુલાઇ એ બ્રીટીશ લશકરને ભારે નિરાશાજનક મળી હતી. જાણે સાધારણ પરેડ-ગ્રાઉન્ડ પરથી આગળ વધતાં હોય તેમ ૪થાં અને ૨૯માં ડીવીઝનવાલું લશકર જોલીઓના વરસાદ વચ્ચે આગળ વધતાં કપાઇ ગયું, અને બ્રીટીશ લશકરને જબરદસ્ત શિકસ્ત ખમવી પડી. બોમન્ટ હેમલ ૧૯૧૬ના નવેમબરની ૧૩મી સુધી પડયું નહી દુરથી થીપવાલનો ગઢ દેખાય છે. આ કીલ્લો જોઇ ન શકાય એવો ગણાતો. એની અતરાફમાં મહીનાઓ સુધી આપણાં લશકરને ભારે નુકશાની વેઠી હોચી એ પણ અંતે ૧૯૧૬ના સપટેમબરની ૨૬માંથ શતરૂએ હાથે ગયો.

ઓરાસ અને તેની આસપાસમાં

મીરોનેટ ખાતે નહી વરણુરી શકાય એવા નાશનું દ્રશ્ય જોઇ અમો અંતે આરામ ખાતે આવી લાગ્યા. આરામને માટે પુસ્તકો તુચ્છ લખી શકાય એમ છે. આખાં યુધ્ધ દરમિયાન આખો વખત ચાલુ લડત અને બંબગોલાનો પ્રહાર એની પર ચાલેલો. આરામ જરમનોને બધું ભારે પડી ગયું.

બંચ પછી અમો આગળ વધ્યા. રોકલીન કોર્ટ વટાવ્યા પછી અમો પ્રખ્યાત વીમી રીડજ પધાર કરી ગયા. મારચ્ચ ફોચનું લશકર ૧૯૧૫ના જુન તથા સપટેંબરમાં એ મથક હાથ કરી શકયું નહીં પણ ૧૯૧૭ની એપ્રીલ ૯ મી અને ૧૦ મી એ કેનેડી અન ફ્રાજે તે સર કીધું. પેટી વીમી અને વીમી એપ્રેલની ૧૩ મીએ હાથમાં આવેલાં હતાં.

સેન્સથી લીલે

આ પછી અમોએ કોલસાની ભુમીવાળો સેન્સનો જીલ્લો પસાર કીધો, ૧૯૧૪ના ઓકટોબરમાં એ જીલ્લો જરમનોને હાથ આવેલો તે લગભગ લડાઇ પુરી થતાં તેમનીજ પાસે રહયો હતો. એ બંબગોલાના મારાથી તમામ ભોંય થઇ ગયો પણ કોલસાની ખાણો તો જરમનોએ પોતે ચલાવી હતી. સેન્સનું ગામડું ૧૯૧૬ના ઓકટોબરની ૨ જીએ જરમનોએ છોડયું પણ જવા આગમજ કોલસાની ખાણો બધી પાણીથી ભરી નાંખી. હવે તો એ જીલ્લામાં મોટા અને શહેરો ઝપાટાબંધ ઉભાં થતાં જાય છે. અને ચપળતાનું રાજ ફરી ત્યાં ચાલુ થઇ ચુકયું છે.

અમોએ લુસ અને હુલુચ વટાવ્યું કે જ્યાં ૧૯૧૫ના સપટેમબરથી ઓકટોબર સુધી મહાન જંગ ચાલેલું. આ પછી આ બાજી જોયું કે જે ચાર ચાર સાલ સુધી જરમનોનું મજબુત સ્થાન થઇ પડયું હતું અને જેને લેવાને આપણા પ્રયત્નો પાછળ પ્રયત્નો નીષ્ફળ ગયા હતા.

ન્યુશાપેલ ખાતેનું હીંદી લશકર

૧૯૧૫ના માર્ચની લડાઇ વેળા પ્રખ્યાત થયેલું ન્યુ શાપેલ આવ્યું. આપણા હીંદી દેશી લશકરે ૧૯૧૪ની ૨૭મી ઓકટો. આ ગામ લઇને પોતાનાં કામની પહેલી નીશાની બતાવી હતી. મીરત ડીવીઝને અહીં આસપાસમાં બહુ ઉમદા કાર્ય કરી બજાવ્યું. ન્યુશાપેલની લડાઇમાં ૫૭૨ ઓફીસરો ને ૧૨૦૦૦ લશકરીઓ ખપી ગયા યાને મારયા ગયા ને તેના બદલામાં ફકત એક માઇલજ જેટલું લશકર આગલ વધ્યું બીજી અગતની જગ્યા હલ્લુર ઓકસ હતી. આ ગામની દક્ષિણે સરહદપર પોરટુંગીઝ લશકર ગોઠવાયું હતું. તેઓને પધાર કરીને જરમનો સહેલાઇથી આગલ વધી ગયેલા હતા. હવે આરમેનટી અરસ આવ્યું. ૧૯૧૮ના એપ્રીલમાં જેસના ૪૦૦૦૦ બંબગોલા છોડી જરમનોએ આ ગામપર હલ્લો કરેલો.

લીલે

ફ્રેન્ચ ફલાનડરસની જુની રાજધાની લીલે છે. ફ્રાન્સની સઉથ તવંગર કોલસાની ભુમિની મધ્યમાં આવેલું આ ઉદ્યોગ—વેપારનું અગત્યનું શહેર છે. સબ્બ, રેલ્વે, બેલ્જીઅમ, પોલાદના અત્રે મોટાં કારખાનાં છે, અને વાજબીની રૂએ એને "ફ્રાન્સના બ્રીજાની ચાવી" કહે છે. લડાઇ આગમજ લીલે શરહદના બચાવનું મધ્ય બિંદુ હતું. ત્યાંના કીલ્લાઓ જરમનો અને બેલજીઅમ વચ્ચે "ન્યુટ્રેલીટી" ની સુલેહ અનુસાર નકામા પડયા હતા, અને લશકરી મથક હોવા છતાં પણ લડાઇની પહેલી શરૂઅતમાં લીલે લગભગ એક ખુલ્લું ઉઘાડું શહેર જેવું જ હતું. આથી સપટેમ્બરની રજીએ શતરૂ-સેના વગર અટકાવે ત્યાં દાખલ થઇ ગઇ. મા. નની ફતેહ પછી જ્યારે "Race for the Sea" "બ્રીટનનો દરીયો પંહોચવા માટે લાગેલી સરત" દોડવાને બંબગોલા જરમન ફોજનો પાણીના ધોધ જેવો લાંબો ધક્કારો ચાલુ થયો ત્યારે ફ્રેન્ચ લશકરને એ ધક્કારાને વધારે પ્રમાણમાં આવતો અટકાવવા લીલે ખાતે મોકલી આપવામાં આવ્યું. ફ્રેંચ લશકરે અટકાવ કરવા ઘણું કરયું પણ અંતે જરમનોએ તે લીધું અને જ્યાં સુધી જનરલ બર્ડવુડે પોતાના પગમાં અને પક્ષમાં ડીવીઝનની મદદ વડે એ શહેરનો છુટકારો નહી કીધો ત્યાં સુધી બધો વખતે તે જરમનોના હાથમાંજ રહયું. બીજાં શહેરો સાથે સરખાવતાં લડાઇમાં લીલેએ બંબગોળાથી ઓછુંજ ખમ્યું છે. તા૦ ૧૧ મી જનેવારી ૧૯૧૬ના દીવસે અહીં એક અતી ભયાનક અકસ્માત બન્યો. એક બંબગોલા દારૂખાનું (જરમનોનું) ફાટયું. ટન અને ટન ભરીને ફાટી નીકળે એવા સામાને ઉડીને કંઇક માણસો સુધી મોટા પત્થરાઓને બધી દીશાએ છોડયા, આસપાસના બધા જરમનો આ ધડાકાથી મરણ પામ્યા, અને કારખાના તથા મહોલાના મોહોલા નાશ પામ્યા. લીલે છોડવા આગમજ પણ જરમનોએ ઘણી ખાન ખરાબી કીધી. રેલ્વે કાઢી નાખ્યું, ગુડઝ સ્ટેશન બાળી નાખ્યું, અને બધા પુલો તથા નહેરોના મુખને ઉડાડી દઇ તેમનો નાશ કીધો. કેવાં બાબાદ ઉદ્યોગ હુન્નરના કારખાનાઓની ઇમારતોને ભાંગી નાખી. તેમાંનું સાંચાકામ અને બીજો માલ જરમની લઇ ગયા. લોકોને જરમનોએ બહુ ત્રાસ આપ્યો. પોતાને કામ લાગે એવા

(વધુ માટે જુઓ સફો ૧૯મો)

હસતાં ગામ વસતાં

હાજી હમેશ એક હસતો ચેહેરો પછી મડમ હોય યા સીદી—જરવે જમશે જમે છે. તમે જો રૂમેટીઝમ, બેઅેગો અડી ગયા હો કમર યા પગના સાંધાથી હેરાન હોવ તો આવો હસતો ચેહેરો રાખવાનું બનેજ કેમ? પ્રખ્યાત હકીમ ફરદુનજી મરજબાનજીનું શોધેલું

સંધિવા ઓઇલ

દરેક જાતના દુખારા ઉપર અકસીર છે. ઘરમાં એક બાટલી હશે તો કોઇબી વખતની પેન તેમાં બાલ કરી રૂમેટીઝમથી થતી કમર બરડા યા પગના સાંધાની પેન એકજવાર લગાડવાથી નરમ પાડશે.
બહારગામ વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે
Specially Manufactured by
JAL J. MURZBAN
c/o Ballard House,
Fort, BOMBAY.
આ તેલની બાટલીઓ "પારસી સંસાર" ઓફીસમાથી મલશે

સેલ! સેલ!! ને સેલ!!!

કુટવેરનું વારસીક કલીયરન્સ સેલ

તા. ૧લી ડીસેમ્બર ૧૯૨૨થી શરૂ થયું છે

☛ ૫૦૦૦ જોડી બુટ અને શુઝનું જંજાવર સેલ ☚

બુટ અને સુઝ

અમારી દુકાનેથી ખરીદવાથી તમારા પશ્સાનો પુરો અવેજ તમોને મળશે.

અમે ફકત આજનોજ વીચાર કરતા નથી પણ આવતી કાલ માટેનો બી ખ્યાલ રાખ્યે છીએ

બાનુંઓના કુટવેર
ગ્રહસ્થોના કુટવેર
બાળકોના કુટવેર

સંધલો માલ આગેવાન બ્રીટીશ અમેરીકન તથા યુરોપના કારખાનાવાલાઓ ને ત્યાંથી ખાસ પસંદ કરીને મંગાવ્યે છીએ.

ભાવમાં સેકડે ૨૫થી ૪૫ ટકાનો ઘટાડો.

એક વખત નજરે જોઇ જવાથ ખાત્રી થસે.

રસુલજીનું આ છેલ્લું સેલ સમજજો હવે પાછું સેલ જોશો નહિં.

સસ્તા ભાવ	ચેતવણી	અનુભવીઓના મતો
એ ઢાલની ફકત એક બાજુ છે. જ્યારે સારી કવોલીટી એ વળી બીજી બાજુ છે એજ અમારો મુદ્રાલેખ છે.	આ સેલ કાંઇ લીલામનો માલ લાવી માલનો ઉઠાવ કરવાનો હેતુ નથી. અમો હંમેશા ચાલુ વેચવા માટે જે મોટો સ્ટોક રાખીએ છીએ તેમાંનો સધળો માલ આ મોટા સેલમાં મુકવામાં આવ્યો છે. સધળા બુટ શુઝ ટકાઉ સ્ટાઇલસ અને સગવડ ભરેલાં છે. અને તમો અમારા ગ્રાહક તરીકે અમારી દુકાનેથી ખરીદતી વખતે જેવા માલની આશા રાખો તેવીજ કવોલીટીનાં છે.	ફીટ સુંદર બીલકુલ સરસ માલ—ખાસ પંસંદ કીધેલો. કીંમત—હરીફાઇ નહી થાય એવી.

☛ અમારી દુકાન રવીવારના દિવસે બાકીના દિવસ ખુલ્લી રાખવામાં આવશે.

એ. એમ. રસુલજી એન્ડ કું૦

સમરસેટ સ્ટ્રીટ, કેમ્પ, કરાચી.

સીંધી સિનબાંદ

(૬ઠા સફરનું ચાલુ.)

દરેક વસ્તુ જરમનોએ લોકો પાસથી ખુંચવી લીધી. તે બાપડાં દુકાળથી પીડાવા લાગ્યાં. સુવાના બીછાણાંના પણ વાખા પડે. દિવસે કે રાતે બધા કલાકોએ દુશ્મનો બીધાના ઘેરમાં ધુંશી જઇ તેઓને સતાવે. અવધી તો ત્યારે થઇ કે બીચારા લીલેના લોકોને દેશનીકાલ કરવામાં આવ્યાં. મજુરી કરવા માટે હજારો ઓએા. પુરૂષો અને બાળકોને જબરદસ્તીથી ઘરબાર છોડાવ્યાં. હજારો જુવાન છોડીઓ અને બીબીઓને જનવરો ભરવાનાં ગાડામાં બેસાડી કોઇ અનજાણ જગાએ અનજાણ જરજતને સ્વાધીન કરવા મોકલી આપ્યાં. આ અત્યા ચાર બધો નીયમીત અને પધ્ધતીસર ગુજા રવામાં આવ્યો. સઉથી મોટો કલંક એથી જરમનીના નામને ચોંટયો છે.

જનરલ બર્ડ વુડ અને લીલે—

આ મુલાકરી બારૂં કરાચી છોડવાની તુરત આગમજ મને મીરત ખાતેના " નોરથન કમાન્ડના " જનરલ સર વીલીઅમ બર્ડવુડ કે. બી. ઇ., જી. ઓ. સી, ઇન સી, એ મને એક કાગળ લખ્યો હતો તેમાં લીલેના છુટકારાની, જેમાં એણે જે ભાગ ભજવ્યો હતો તેની, શહેરમાં બ્રીટીશ લશ્ક કરની થયેલી કતેહમંદ પધરામણીની, શેહે રીઓની બેહદ ખુશાલીના તથા પોતાને લીલી શહેરના " ફ્રીડમ " ના મળેલ માન માટેની ખબરો આપી હતી. આ પરથી મને લાગ્યું કે આ કમનસીબ શહે રના લોકોને જરમનોએ કેમ ત્રાસ આપેલો અને શહેરને કેમ તારાજ કીધલું તેનો બારીકાથી ખ્યાલ લેવો. આ વાતમાં મેં તીક્ષણ ધ્યાન આપ્યું, કારણ કે લીલેનો વીરલો નાયક તે મારા અંગત મીત્રો મરહુમ ઓનરેબલ હરબર્ટ બર્ડવુડ સી. એસ. આઇનો તથા મીસીસ બરડવુડનો બેટો થાય છે. લીલેમાં સારા નસીબે મી. રોબર્ટ મારટીન નામે એક ફ્રેંચમેન ફીલ્મ આરબી ને લગતાં ફ્રેંચ મીશન કે જે બર બર્ડવુડના કમાન્ડમાં હતું તેની સાથે જોડાયલો હતો. તેની જોડે મને પીછાણ પડી. એણે મને નીચલી રસીથી વીગતો પુરી પાડી—

દુશમનોને લીલેમાંથી હાંકી કાઢયા બાદ જનરલ બરડવુડ અને તેનુ લશકર ૧૯૧૮ની અકટોબરની ૧૭મી તારીખે સવાર ૧૧ વા ગે શહેરમાં દાખલ થયાં. તેજ સવારે જરમ નોએ કેનલડ નોઢ નો પુલ ઉડાડી નાંખેલો પ ણ બોટ બ્રીડજ તુરતજ બનાવી લશકરે સહે લાથી શહેરનો કબજો લઇ લીધો. હર્ષના આંસુઓ સાથે લોકોએ જનરલને અને તેનાં લશકરને આવકાર આપ્યો. પ્રખ્યાત (દોરા બનાવનાર) 'Coats' વાલા મી. એમ થીએ રીના એક સુંદર શેટોમાં ઉતારો લઇ જનર લ બરડવુડે તેને સરકારી મહેલ બનાવ્યો હ તો. જયારે એ મહેલ જેવાં મકાનની મેં મુ લાકાત લીધી ત્યારે મને ખબર કરવામાં આ વી કે મકાનમાં બેલજીઅનના રાજા તથા તેના બે શાહજાદાઓને ૧૯૧૯ના જાનેવારી માસમાં પરોણાઓ લેખે રાખવાનું મેજબાન દારીનું માન સર વીલીયમ બર્ડવુડનેજ હાસે આવ્યું હતું. લીલેના ફ્રીડમ નું માન ફ્રેંચ તથા બ્રીટીશ લશકરના ભેગાં માર્ન્ડ રીવ્યુ સમક્ષ બારે દબદબાથી સર બર્ડવુડને એનાયત કરવામાં આવ્યું. વળી શહેરના લેડ મેયર મોનસ્યો ડલાબાલેએ જનરલના માનમાં એક સુંદર મેલાવડો પણ કીધો હતો.

લીલેના આવા જીલ્લામાં જયાં જયાં પણ અમોએ મુલાકાત લીધી ત્યાં તથા, બધે બધાંજ જનરલ બર્ડવુડને, પ્યાર, માન અને આભાર સાથેજ યાદ કરતાં જોવામાં આવ્યાં. એક વેળાના આ આબાદ પણ હાલમાં નાશ પામેલાં શહે રને છોડવા આગમજ મેં જનરલ પર નીચલો તાર રવાના કીધો.:—

"જરમન જબમાંથી છુટકારો કરાવા નાર લેખે લીલે તમને પ્યાર અને આ ભાર સાથે યાદ કરે છે"

તેના જવાબ મને નીચે મુજબ મળ્યો:—

"લીલે ખાતેથી મને મળેલા એક માયાલુ તાર તેમજ વધારે માયાળુ તમા રા એક કાગળના જવાબમાં મેં આપ ને એક પત્ર ટોડોક વખત આગમજ લખેલો હતો. બધી વીગતોથી ભરપુર આવો એક કાગળ મને લખવાને તમો એ મન કીધું એ તમારૂં માયાળુપણું સુચવે છે. મારે માટે અને લીલે ખાતે મેં જે કાંઇ કર્યું તેના સંબંધમાં તમો એ જે બારીકમાં બારીક બબરો આ પતું બધું ધ્યાન કીધું છે તેથી હું ઘણોએ પામ્યો છું. હજી સુધી લીલેના ભલાં લોકો મને યાદ કરે છે એ વાંચી મને ઘણોએ સંતોષ થયો છે, અને મેયરે તથા લીલેના લોકોએ મને જે છુટા પણાંની તરવાર, અને શહેરની ફ્રી (વાવટો) બેટ કીધાં છે તેને મારા હરત ની બધી વસ્તુઓ કરતાં પણ હું કીમતી ગણું છું. હું ઘણો ખુશી છું કે તમો થોરીઝને જોવા પામ્યા કે જેનાં ઘરમાં હું લીલે ખાતે રહયો હતો, અને જયાં રાજા તથા તેના બે રાજપુત્રો ની મહેમાનગીરી કરવાનું માન મને મળ્યું હતું. મને ખાત્રી છે કે લીલે ખાતે ધં ધા આનંદી દીવસો-બાસ કરીને ત્યાંના ફુ ન્નર ઉદયોગની તપાજની બાબતમાં-ચુ જારયા હશે. મશીનરીનો ગંજાવર ઢગ જર મનો ઉંચકી લઇ ગયા તેથી બેલજીઅન્સોને ભારે ખમવું પડયું એ તો તમો જાણતા હશો. હું ઉમેદ રાખું છું કે આ આગમજ એ મસીનરી પાછી ગોઠવાઇ ગઇ હશે અ ને લીલે પોતાની આગલી આબાદીપર આ બતુ થયું હશે કેવી બેહદ રસીલા મુલાકરી મુ લ્ક પ્રદેશની આજપાસ તમોએ કીધી છે અ ને પુરતા રીતે કીધા છો હું કેવું ધન્યું છું કે હું તમારી સાથે મુલાકરીમાં હતે, કારણ તમારી એ બેધી મુલાકાત બહુ બલચામણી લાગે છે." (ચાલુ)

નકલી માલથીસાવચેત
રજીસ્ટર નં-૫૨૯૫ ટ્રેડમાર્ક
નપાસી સાબુ ખરીદ જો.
વગર ઈજાએવાળ કાઢવાનો
બાદશાહી સાબુ
રજીસ્ટરનં-૫૨૯૫
આમડીના હરકોઈ ભાગ ઉપર-
વાપરવાથી કોઈ જાતનું નુકશાન થતુ
નથી પણ સફાઈથી ફકત ચારથી
પાંચ મીનીટમા વાળ સાફ થઈ જાય
છે અને તે જગ્યા ઉપર ઘણી ઠંડક આ
પે છે આમડી કાળી પડતી નથી-
કીંમત નાણા ગોટી નાબોકસનો રૂપીયો
પો. જીદુ ડઝનના રૂા. ૮-૦ પો. જીદુ
પ્રોપરાયટર-એ. સી. ગાંધી.
સી. સી. મહાજન કું.
શેખમેમન સ્ટ્રીટ-મુંબઈ, નંબર ૨

સ્વતંત્ર વેપાર—હજારોની કમાણ.
ફોટોગ્રાફ ઉતારવાની
છુપા કેમેરા

હાલ વીલાયતી નવા ઉંચી જાત ના છુપા કેમેરા આવી પહોંચ્યા છે જેમાં ૭ ફોટા એકી વખતે જુદા જુદા લઇ શકાય તેવા લેન્સ એબ્યુદાઇન્ડ લેન્સ, ડાયાફ્રામ, સટર, પ્લેટરી કોરડીંગ, ટાઇમ ઇન્સ્ટીટીન્યુસ ટાઇમ છ ડાક સ્લાઇડ સાથેના કીંમત રૂ. ૧૫ પો. પંદર આના. પત્ર આવેથી મોકલી આપવામાં આવશે.

સી. સી. મહાજન
એન્ડ કંપની
શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ-મુંબઇ-૨

FIRE
INSURE AT ONCE
YOUR HOUSES, GODOWN
FURNITURE etc.,etc.
LIVERPOOL & LONDON
GLOBE INSURANCE Co.
Agents:
FORBES FORBES, CAMPBELL
& Co.
Chief Agents
SIND & BALUCHISTAN
આગ
એકદમ વીમો ઉતરાવો
તમારા ગોડાઉનો મકાનો અને
અસકીયામતનો
લિવરપુલ એન્ડ લન્ડન એન્ડ
ગ્લોબ ઇનસુરન્સ કંપનીમા
તરત વીમો ઉતરાવો.
એજન્ટો
ફોર્બસ ફોર્બસ કેમ્પબેલની
કુંપની લીમીટેડ.
ચીફ એજન્ટસ
સિંધ અને બલુચીસતા

A Few Facts about The "PHOENIX"

Estª blished in 1782

2. "Life" Funds Exceed 16½ Crores of Rupees.
Total Assets 25 Crores of £s. Claims paid Exceed 141 Crores of Rupees.

4 The **Phœnix** did **not pass its last bonus** & consequently, had not to publish long explana. tions on the subject.

5. The last War Bonus was Rs. 75 per Rs. 1,000 as sured for the quinquen-nium.

6 The last Peace Bonds was Rs. 85 per Rs. 1,000 assured for the quinquen-nium.

7. All Indian Claims settled and all Indian business transacted in India.

For Particulars apply to—
MESSRS. FORBES, FORBES, CAMPBELL & Co. Ltd.,
KARACHI.

HOAR & Co.

Outfitters KARACHI

TELEPHONE NO. 400

Neglige Shirts Bargain in Zephyrs.

6 Shirts for Rs 30
6 Sleeping Suits for Rs. 60
Rs 1-2 per Yard

Bought at Bargain Prices Sold at Bargain Prices

TELEGRAMS—**RUBBER**

TELEPHONE NO.361 & 754

THE SPENCER'S GARAGE.

Garden Road, opposite the M. E. Church Karachi,

SOLE AGENTS FOR

KARACHI QUETTA & LAHORE

GOODRICH SOLID BAND TYRES

FITTED AT OUR OWN HYDRAULIC PRESS

Send your Wheels and ask for Solids rates.

You will not need to keep your Lorry out of work for more than 24 hours

---

WHY PAY HIGH PRICES

WHEN YOU CAN GET

GOODRICH TYRES

At Following Reduced Prices :—

	Safety Covers (Non-Skid) Rs. a.		Straights Side Covers (Non-Skid) Rs. a.
710× 90	75—0	32×3½	100—0
760× 90	81—0	32×4	123—0
765×105	106—0	33×4	132—0
815×105	114—0	32×4½	159—0
820×120	143—0	34×4½	164—0
880×120	157—0		

30×3½ Safety (Non-Skid) Covers Rs. 83.

SHIPMENTS ARRIVNIG EVERY WEEK

MOTORISTS

When next requiring tyres compare price of

GOODRICH Tyres.

Covers Safety Tread

Motor Cars and Motor Cycles

Repairs under an Expert

Vulcanizing by H. F. PROCESS.

Battery Charging

all Electrical Work done at moderate rates.

For Price List and trade terms write to

THE

SPENCER'S GARAGE

GOODRICH TYRE AGENCY,

Garden Road, opposite the M. E. Church Karachi

GOODRICH FULL SIZED Non-Skid

Phone No 361 & 754

TYRES

It pays business men and any one to buy

GOODRICH TYRES

1. Best in the long run
2. Fit Goodrich Tyres next time and experience the real pleasure in Motoring with Security.

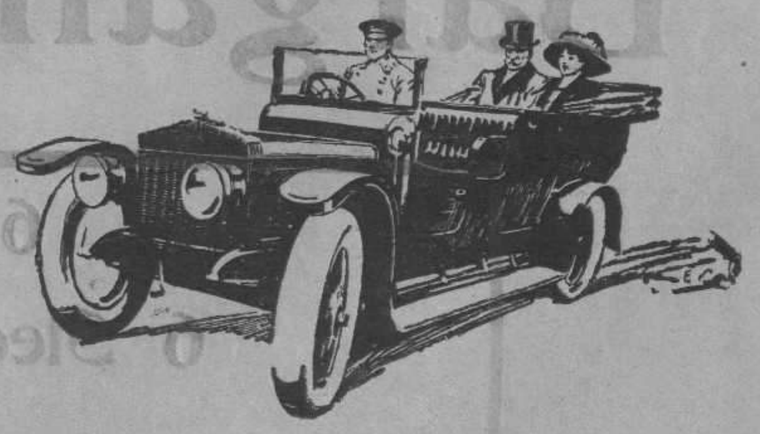

તાજગી બક્ષનારૂં અને આનંદ પમાડનારૂં વઇદક પીણું.

Wolfe's AROMATIC SCHIEDAM Schnapps

ઉલ્ફનો સ્નેપસ શારીરિક અવ્યવો ઉપર એવી સીધી અને ફાયદાકારક અસર કર છે કે તે GOUT, GRAVEL, RHEUMATISM ને બધાં KIDNEY અને BLADDER TROUBLES દુર કરે છે. તે તદ્દન સ્વચ્છ છે.

નીચલાંઓ તરફથી વેચવામાં આવે છે:—દી. સી. ઉમરીગર, દી. દી બારીઆ, પી. સી. શરાફ, એમ. પી. બારીઆ, અને બધા વાઈન મરચન્ટો.

Wolfe's Schnapps is stocked at Karachi by:—KATRAK & Co., and NUSSERWANJI & Co.

ઉલ્ફનો સ્નેપ (હોલાંડનો જીન) કરાચીમાં નીચલાંઓ પાસે સ્ટોકમાં રહે છે:—કાત્રકની કું. અને નશરવાનજીની કું.

કરાચી કોરપોરેશન

કોરમના વાખા–વીસ મીનીટ મોડે કામે શરૂ થયું–કલાકમાતો સભાસદો થાકી ગયા.

ઇલેકત્રીક કોરપોરેશનને જમીન આપવા સામે વાંધો

રૂપિઆ એકનું ભોંય ભાડું ભરનારને મતનો હક

કરાચી મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનની સામાન્ય સભા ગયા બુધવારે મ્યુનીસીપલ હોલમાં મી. જમશેદ મહેતાના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

શરૂઆતમાં ૧૮ સભાસદોનો ભેપતો કોરમ નહિં થવાથી સભાનું કામ ૨૦ મીનીટ મોડેથી શરૂ કરવું પડયું હતું અને સાતને વીસ ઉપર ઘડીયાલનો કાંટો આવતાં તો સભાસદોએ ઘર જવાની ઉતાવળ કરવા માંડી. પ્રમુખે કોરમ નહિં તોડવા અને બીજે પા કલાક વધુ બેસી કામ થોડું ઘણું આટોપવાની વીનંતી કરતાં કહયું કે અઠવાડીયામાં એકવાર મળ્યે છીએ ને કામ ઘણું પડેલું છે છતાં આખરે પણ કોરમ તોડવામાં આવ્યો અને પ્રમુખને સભા મુલતવી રાખવાની ફરજ પડી.

એક કલાક સભાએ જે થોડું ઘણું કામ બીનજ્યું તેમાં ઘણે ભાગે મેનેજીંગ કમિટીએ બજાવેલાં કામોને રિતસર બદલી આપવાની સાધારણ દરખાસ્તો હતી.

ઇલેકત્રીક કોરપોરેશનને જોઇતી જમીન

કરાચી ઇલેકત્રીક કોરપોરેશનને રણ છોર લાઇનરૂમાં અને લી કવાર્ટરમાં આશરે ૪૧ ચોરસવાર અને ૧૮ ચોરસ ફીટના જોઇતા જમીનના ટુકડાઓ અમુક શરતે ચોરસવાર દીઠ રૂ. ૨૫ ના ભાવે ૯૯ વર્ષને પટે આપવાની મેનેજીંગ કમિટીની ભલામણ રજુ થતાં મી. પ્રીટોએ મી. મહમદઅલીના ટેકા સાથે એવો સુધારો રજુ કર્યો કે રૂ. ૧૫ નો ભાવ લેવો.

ડા. તારાચંદે એવો સુધારો રજુ કર્યો કે કોરપોરેશનને જમીન આપવીજ નહિં.

ડા. પોપટલાલે કહયું કે જ્યાં સુધી મ્યુનીસીપાલીટી સાથનું કોરપોરેશનને કંત્રાટ કટ હોય ત્યાં સુધીજ જમીન પટે આપવી.

પ્રમુખે ખુલાસો કર્યો કે કોરપોરેશને રૂ. ૨૫ નો ભાવ કબુલ કર્યો છે. પણ લખ્યું છે કે તેમ કરવા સિવાય તેને છુટ કોજ નથી. ભાવમાં મેનેજીંગ કમિટીએ કશી છુટછાટ મુકી નથી અને જમીનની પુરી કીંમત લેવામાં આવી છે.

ડા. પોપટલાલે કરેલી સુચના માટે પ્રમુખે કહયું કે મ્યુનીસીપાલીટી સાથના કોન્ત્રાકટને આ સાથ કશો સંબંધજ નથી. આખા શેહેરને રોશની પુરી પાડવાનું જ્યાં સુધી કોરપોરેશનને સરકાર તરફથી લાયસંસ મળે ત્યાં સુધી તેને તેના કાર્યકામ વગેરે માટે ભેપતી જગા મ્યુનીસીપાલીટી શેહેરની સગવડ ખાતર વેચાતી યા પટે આપે એમાં બેમાં ઘું શું છે. મ્યુનીસીપાલીટી ભેપએ તો ભલે પોતે લાભટ નહિં લે તે જુદી વાત છે.

ડા. તારાચંદે તે પછી જમીન બીલકુલ નહિં આપવાના સુધારા માટે બોલતાં કહયું કે કોરપોરેશનની વર્તણુંક છેલ્લાં છેલ્લાં બહુ વાંધા લેવા જેવી થતી જાય છે. છેલ્લાં શેહેરને કંગાળ રોશની પુરી પાડવાના ફર્યાદ થઇ હતી પણ લોકમતને કોરપોરેશને ઠોકરે મારીને મરજી મુજબ કામ કરે છે. મ્યુનીસીપાલાટી કશાં પગલાં લેતી નથી તેથી કોરપોરેશનને હાવતું થાય છે. જેમ ત્રામવે સાથે આપણે કરયું હતું તેમ ઇલેકત્રીક કોરપોરેશન સાથે પણ આપણે સખ્ત હાથે કામ લેવું ભેપએ.

મી. પ્રીટોએ પોતાના સુધારાના ટેકામાં કહયું કે જમીનના ભાવ ઓછા થયા છે ને તેથી રૂ. ૨૫નો આકરો ભાવ લેવો ભેપતા નથી. આમેવાલા ગરજવંત છે તેથી તેને બહુ ઓટલો નાચોવવાના ફદી પસંદ કરવા જેવા નથી. આજે એ જગાનું લીજાંઉ કરો કે ૧૫નો ભાવ પણ નહિં આપશે.

મી. નારણજી અને બીજાઓએ મી. પ્રીટોના બોલવાને ચેલેંજ કરી હતી અને જણાવ્યું કે હજી આ ૨૫નો ભાવ પણ ઓછો છે.

પ્રમુખે તકરાર આટોપતાં જણાવ્યું કે ડા. તારાચંદે કહયું છે તેમાં વજુદ નથી. મ્યુનીસીપાલીટી કાંઇ ઉંધાતી નથી. છેલ્લાં લાભટના સભામાં થએલા ફર્યાદનો સવાલ તણે ઉપાડી લીધો છે અને કોરપોરેશન સાથે ઘણો લંબાન અને મજબુત પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે.

તે પછી મત લેતાં બન્ને સુધારા ઉડી ગયા હતા અને રૂ. ૨૫ના ભાવની અસલ દરખાસ્ત સભાએ બહાલ રાખી હતી.

મત લેવા વખતે મી. નારણદાસે પ્રમુખને પુછયું કે શેર હોલડરો મત આપી શકે કે? આ ઉપરથી મી. મહમદઅલી છેડાઇ પડયા હતા પણ પ્રમુખે ઠંડુ પાણી નાંખતાં કહયું કે આપણા કલ્બમાં એવો કશો બાધ નથી. ફકત ડીરેકટરોને મત આપતાં અટકાવ્યા છે.

પરચુરણ બાબતો.

લીબારી કવાર્ટરમાં મીરા નાકાની સામેની મીશન ઝનાના સ્કુલનું મકાન રૂ. ૮૦૦ ની કીંમતે ખરીદવાનો ઠરાવ તે પછી પસાર થયો હતો.

ભંગીઓના મુકાદમોના પગારમાં વધારો કરી તે ૨૨–૧–૨૫ નો ઠરાવવાની ભલામણ બહાલી રહી હતી.

રણછોડ લાઇનના નાળા ઉપર પહેલાં રાઇન ફોર્સ્ડ કોનક્રીટનો પુલ બાંધવા માટેના ટેનડરને બેદાલી આપવામાં આવી હતી પણ તે કામ બરાબર થઇ શકે એવું નહીં લાગવાથી તેમજ પુળ જેવી જોખમની બાબત ધ્યાનમાં લઇ મેનેજીંગ કમીટીએ પોલાદના ભાળો સાથનો પુળ બાંધવાના ટેનડરને બહાલ રાખવાની કરેલી ભલામણ કબુલ રાખવામાં આવી હતી.

ગાર્ડન કવાર્ટરમાં ઠંડા મધે આવેલાં દેવાના દહેરાંને લગતી એસટેટને ભેપતી ૩૪ ચારસવાર જમીન મેનેજીંગ કમિટીએ રૂ. ૨૫ ના ભાવે આપવા ભલામણ કરી હતી જે ભાવ દેહેરાના ત્રસ્ટીઓએ સ્વીકાર્યો હતો પણ મી. પ્રીટોએ જેમ ઇલેકત્રીક કોરપોરેશનની બ્રીફ ઉપાડી લીધી હતી તેમ આ દાખલામાં પણ અને કોઇ રીતે પોતાના આગલા સુધારા માટે સભા ઉપર પડેલા છાપ દુર કરવા આ ભાવ ઘટાડીને રૂ. ૧૫ લેવાનો સુધારો પાછો રજુ કર્યો હતો અને સુધારો પસાર થવાથી દેહેરાના ત્રસ્ટીઓને આ જગા રૂ. ૧૫ ના ભાવે મળવા પામી હતી. આ રીતે ચડસા ચડસીમાં ત્રસ્ટીઓ ખાટી ગયા હતા.

નેપીયર રોડ ઓગલ મહમદશાહ સ્ટ્રીટથી રીવર બેડ સુધી ગટરના કામ માટે ૨૪ ઇંચનો નવો મેન રૂ. ૫૦,૦૦૦ ને ખરચે નાખવાની ભલામણ સભાએ બહાલ રાખી હતી પ્રમુખે આ બાબત તાકીદની જણાવી ખુલાસો કર્યો કે જુનો પાઇપ ૩૦ વર્ષનો જુનો ખખ થઇ જવાથી ઉલ્લાં પાઇપ તુટવાથી ઘણી ચીંતા ઉભી થવા પામી હતી. તેલની ઘાણી માટે સુગવડ.

ચાકીવાડામાં તેલની ઘાંણીઓનાજ માત્ર વપરાશ માટે દર ૧૮૫ વારના નવ ટુકડા દર મહીને રૂ. ૧ નું ભાડું લઇને જુદા જુદા આસામીઓને કામચલાઉ વપરાશમાં લેવા દેવાની મેનેજીંગ કમીટીની ભલામણ કેટલીક પુછપરછ પછી સભાએ બહાલ રાખી હતી.

પ્રમુખ મી. જમશેદે કહયું કે આપણે તેલની ઘાણીઓ ચાકીવાડાં શીવાય બીજા કોઇ સ્થળમાં રાખવા દેતા નથી આથી ઘર વાલાઓ દાબીને ભાડાં લેતા થયા છે અને બીચારા ગરીબ માણસોને ઘણી મુસીબત વેઠવી પડે છે. આ નાનો ઉદ્દયોગ એ રીતે કચડાઇ નહિં જાય તે કારણે આ ભલામણ લાવવામાં આવી છે. બીજા પ્લોટો પડીયા જે કાઢી નાકાશે તો આપવા ઠરાવ છે. હાલતો જે સહુથી લાયક ગરીબ આસામીઓ છે જેઓમાં કેટલીક વિધવાઓ પણ છે તેઓને ચુંટી કાઢી આ સગવડ આપી છે.

એક રૂપીયાનું ભોંય ભાડું ભરનારને મતનો હક.

મી. મીરમહમદ બ્લુચે એવી દરખાસ્ત રજુ કરી હતી કે ૨૧ વર્ષના અને તેથી ઉપરના આસામીઓ કરાચી મ્યુનીસીપાલીટીને રૂા. ૧ નું ભોંય ભાડું ભરતા હોય તેઓને મ્યુનીસીપલ ચુંટણીમાં હક આપવો.

મી. બ્લોચે દરખાસ્તના ટેકામાં બોલતાં જણાવ્યું કે મુસલમાનોના ઘણા ઓછા મત છે અને તે લોકોને ચુંટણીમાં વધારે મત મળે તેથી આ દરખાસ્ત લાવ્યો છું. મત આપવા માટેની લાયકાતમાં ઉલ્લાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે છતાં વસતીના પ્રમાણમાં મતની લાયકાત ધરાવનારા મુસલમાનો પાંચ ટકાથી વધુ નીકળશે નહીં. તેમને એવા દાખલા રજુ કર્યા કે એક કવાર્ટરમાં ૩૦૦૦૦ ની મુસલમાનોની વસ્તીમાં માત્ર ૬૦૦ ને મતનો હક છે એટલે ત્રણ ટકાનું પ્રમાણ આવે છે. એક કવાર્ટરમાં ૧૨૨૦૦ની વસ્તીમાં માત્ર ૧૩૧ને મતનો હક છે એટલે ૧ ટકાનું પ્રમાણ આવે છે. તેને બદલે હીંદુ વોર્ડમાં ૨૦ ટકાથી ઓછી રાશ આવતી નથી તેમજ પારસી અને ક્રીશ્ચન વોર્ડોની રાશ તો લગભગ ૩૫ ટકા જેટલી આવે છે. તે ઓએ દલીલ કરી કે રૂ. ૧ નું ભોંય ભાડું ભરવાનો હક આપ્યાથી તેનો લાભ બીજી કોમોને કદાચ મળવા પામશેજ નહિં પણ તેથી મુસલમાનોને ઘણો ફાયદો થશે. વળી ગરીબ લોકોને મતને ખાતર શ્રીમંતો ઓળખતા થશે ને તેઓની મરજ પડવાથી ખુશામત કરશે.

મી. સ્ટેનલીએ દરખાસ્તની વિરૂધ થતાં જણાવ્યું કે પહેલા મુદત અને ફરજયાત પ્રાથમીક કેળવણી લોકોને આપો. તે લોકને જવાબદારી શીખવો પછી મતનો હક આપો. તેમ કરવા આગમજ આવો હક આપવાથી તેઓ તેની જવાબદારી પીછાની શકશે નહિં અને ભારે ઘોટાલો થવા પામશે.

મી. દુરગાદાસે દરખાસ્તની તરફેણ કરતાં કહયું કે મતનો હક મેળવવો એજ કેળવણી છે. ગરીબ માણસોને શા માટે આપણે તેઓનો વાજબી હક આપવો નહીં ભેપએ.

મી. હનીફ, મી. નારાણદાસ અને ડા. પોપટલાલે દરખાસ્તની તરફેણ કરી હતી.

પ્રમુખને પોતાનો મત જાહેર કરવાનું કહેતાં તેમને કહયું કે લોકોને જ હોળા પ્રમાણમાં મતનો હક મળે તેની હું હમેશાં તરફેણ કરૂં છું.

બાહ મત લેતાં દરખાસ્ત પસાર થયેલી જાહેર થઇ હતી.

પ્રમુખે સભાનું ધ્યાન ખેંચ્યું કે મ્યુનીસીપાલીટીની આવી ઇચ્છા છે એમ સરકારને બલામણ રૂપે આ ઠરાવ જશે.

બાહ સભા ઉપર કહયું તેમ દરખાસ્ત થઇ હતી.

FLOORING AND WALL TILE, MARBLE, etc.

Throughout this country where-ever Warden & Co.'s tiles and marble are in use, you will find them giving the satisfaction they should. Warden & Co.'s tiles are designed and built for permanancy and their success is amply proved by the enormous sales they command in this country. We claim that Unit for Unit and price for price, Warden & Co.'s tiles are the best on the market to-day, and we solicit an opportunity to familiarise you with certain original features and details of our productions. Will you write to-day? At the present time we hold fairly large stocks purchased under advantageous conditions and are in a position to quote specially low rates.

WARDEN & Co.

Tile and Marble Section,

BUNDER ROAD,

KARACHI.

Head Office at Bombay.

Mellin's Food

મેલીન્સ ફુડ.

FOR INFANTS AND INVALIDS

બાળક અને રોગીઓ માટે

દરશાવેલી વીગત પ્રમાણે બનાવવામાં આવે છે. મેલીન્સ ફુડ હિંદુસ્તાન બરમા અને સીલોનના દરેક દુકાનદાર અને રસાયન સાસ્ત્રો

જાણનારને ત્યાંથી મળશે.

એકલા આડત્યા મેસર્સ ધી એંગલો સીયામ કોરપોરેશન લી૦

મુવારટ રાયરી બ્રાંચ

ઓળ ઈસમાઈલીયા વોલંટીયર કોન્ફરંસ

રાજકોટ ખાતે તેની બેઠક

સ્વાગત કમિટીના પ્રમુખનું જાણવાનોગ ભાષણ

કોન્ફરંસ ભરવાનો તેમને જણાવેલો હેતુ

યુવકોને કેટલીક વાજબી સલાહ

કોનફરંસમાં પ્રસાર થયલા ઠરાવો

રાજકોટથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે અત્રે તા. ૨-૧૨-૨૨ ના શહેરના ૧૦ વાગે ઓળ કાઠીયાવાડ ઇસ્માલીયા વોલંટીયર કોનફરંસની બેઠક " સુપ્રીમ કાઉન્સીલના મંજલામાં મલી હતી જેમાં જુદા જુદા ગામોના પ્રતીનીધીઓએ હાજરી આપી હતી. શરૂઆતમાં કોનફરંસના સેક્રેટરી મી. વલીમામદ નાનજી ખીરાળાએ કોનફરંસની બેઠકનો હેતુ કહી સંભળાવ્યો હતો. બાદ સ્વાગત કમીટીના પ્રમુખ અમદાવાદ વોલંટીયર કોરના કેપટન મી. હુસેનભાઈ ખરીયાએ પોતાનું ભાષણ રજુ કયું હતું.

મી. ખરીયાનું ભાષણ.

મી. ખરીયાએ પોતાનું ભાષણ રજુ કરતાં પહેલાં તો હાજર રહેલાઓનો ઉપકાર માની સુપ્રીમ કાઉન્સીલ આપેલી મદદ માટે ઉપકાર માનતાં જણાવ્યું કે આપણી કોમ પ્રતયેની આપણી ફરજો અને આપણી કોમની વરતમાન સ્થીતી વીશે હું અમારા ટુંકે અનુભવ અને અનુમાનથી ઝાંખો ખ્યાલ આપવા રજા લઇશ. આજે સમગ્ર જગત વીજળીની ઝડપે આગળ વધી રહયું છે. દરેક ભાઇબંધ કોમોમાં દીન પ્રતીદીન નવીન જાગ્રતી ફેલાઇ જાય છે અને વરસો થયાં કોમ ઉપયોગી સંસ્થાઓ પુર જોસથી ચાલે છે અને તેને પરીણામ તેઓ (ભાઇ બંધ કોમો) ઉન્નતીને મારગે આગાદ બનતી જાય છે. જુઓ કે દેશાવરોમાં વસ્તી આપણી કોમ વેપાર વહેવારમાં ઘણી આગળ વધી છે તેમજ માલેતુજાર બની છે. છતાં બીજી ભાઇબંધ કોમોની જેમ જોઇતી મદદ અત્યાર સુધી આપણી કોમને નથીજ મળી એમ કહેવું એ કાંઇ અતીશયોકતી ભરયું કહેવાશે નહીં; પણ તેથી આપણે દેશાવરોમાં વસતા આપણા કોમી બહરથોને દોષ આપી તેઓનીજ આજ્ઞાઓ ઉપર બેસી રહેવું તે કયાં સુધી પરવડશે ? તેઓની આજ્ઞા ઉપરજ આપણે જો ચટકીને બેસી રહીશું તો કાઠીયાવાડમાં વસતી આપણી કોમનો ઉભય યુધ્ધ કયારે થશે ? મને કહેતાં અત્યંત સંકોચ થાય છે, પણ મારે હીંમતથી કહેવું જોઇએ કે હવે કાઠીયાવાડના ભાઇઓને પરાગીત રહેવું પરવડશે નહીં અને જો તેમ રહેવા આમતા હોય તો હું દરકતા પુરવક કહીશ કે હાલમાં જે દુઃખદાયક સ્થીતીમાં સપડે છે તે કરતાં પણ વધારે દુરદશા તેમને ભોગવવી પડશેજ

બહરથો ! આનો અરથ કદાચ કોઇ સાહેબ એમ કરે કે શું દેશાવરમાં વસતા આપણા સધી બહરથોની મદદ ન લેવી ? તેવા સાહેબોને હું ખાત્રી આપીશ કે જયારે આપણે જાગ્રત અવસ્થામાં આવીશું ત્યારે ઉપલા બહરથોની મદદ વીષેપમાં વીશેષ પ્રમાણમાં મેળવીશું અને મળેલ મદદનો સદઉપયોગ કરી મદદનીશ સાહેબોઓને આપે લ મદદ બદલ તેઓના દીલને હર્ષીત બનાવીશું પણ અત્યારની જેમ તો નહીંજ કે આપણને નાણાની મદદ પણ તેઓ આપે અને અવસ્થા પણ તેઓજ કરી આપે; આમ તો નજ બને અને આવી બાળશે આપણું જે અનીષ્ટ કરયું છે તેનો દુઃખદાયક ચીતાર ચીતરવાની મારામાં શકતી નથી.

યુવકોની ફરજો.

બીરાદરો ! જે કાંઇ હું ઉપર જણાવી ગયો તેમાં આપણા યુવકોની શી શી ફરજો છે ? તેનું આપણને ભેજ માત્ર પણ ભાન નથી. એમ કહેતાં મને અત્યંત ખાગી આવે છે અને વીચાર થાય છે કે ૪સ્માઇલી યુવકોમાં હજુ પણ કોમાભીમાન કે જુસ્સો નથી. અને તેનેજ પરીણામે આજે બે ત્રણ માસ થયાં આપણા હીત શત્રુઓ તરફથી ઓચી ઓટી અફવાઓ ઉડાવી આપણી નીર્દોષ કોમ પ્રત્યે જાહેર પ્રજાને ઉશ્કેરી આપણા ઇસ્માઇલી દીનના ઉપર ખોટા આળો ઓઢાડવાની વય રથ કોશીષો કરવામાં આવે જેને પરીણામે કોમ હેરાન અને પરેશાન બની રહી છે અને જે સંકટો આવે છે તે મુંગે મોઢે સહન કરે જાય છે પણ કાંઇક સદભાગ્યે નામદાર " સુપ્રીમ કાઉનસીલ " તરફથી " તાતકાલીક મદદ કમીટી " નીમવામાં આવી છે તે અથાગ મહેનત કરી આપણા વીરોધીઓના જહેરમાં બંધ કરીને આપણી સચાઇ જાહેર કરે છે પણ અફસોસ કે આપણે તેવી કમીટીના હાથ રૂપ બની કોઇ પણ સેવા બજાવવા ભાગયશાળી બનીએ તેવી હાલતમાં કયાં છઇએ ?

બહરથો ! આપણે બીજી કોમોના યુવકો તરફ નીહાળીશું તો જરૂર આપણને તેઓના મહાન કાર્યો જોઇ આપણી અધોગતીનું ભાન થતાં જરૂર આપણને આપણા પોતાના ઉપર ધીક્કાર છુટશેજ છુટશે. તેઓ (સ્વયં સેવકો) સ્વકોમ અને દેશના ખાતર પોતાના સઘળા સુખોનો ત્યાગ કરી માત્ર સેવામાંજ સુખ સમજતા અને મોટાઇ માની રહયા છે પણ આપણી ચક્ષુઓ આડે ગફલતના પડદા વળી ગયા છે કે જેથી તે આપણે બીલકુલ જોઇ શકતા નથી. ગફલતની નીંદ રાએ આપણા ઉપર એવો તો સજજડ કાબુ મેળવ્યો છે કે તેમાંથી જાગ્રત થતા ખુદા જાણે કેટલોક વખત જોઇશે ! ! તે દરમીયાન હજુ આપણી કોમને કેટલા દુઃખો ભોગવવાં પડશે. તેની કલ્પના પણ ત્યારે કેમ થઇ શકે ?

આપણે કેવી સેવા બજાવવી ?

ગ્રહસ્થો, આટલા લંબાણ પછી ગર્ભ ગુજરી જુદી જુદી જગા જાગવા તયારથી અવાર નવી હવે પછી આપણે શું કરવું ? અને કેવા પ્રકારની સેવા બજાવવા તેમજ કેવા પધતી થી કામ લેવું ? તેનો આપણે પ્રથમ નીરણય કરવાનો છે અને એ આપણી ફરજોમાંની પહેલી ફરજ છે તે ફરજ પુરી રીતે બજાવવા માટેના જોઇતાં સાધનો આપણે પ્રથમ મેળવાની સંપુરણ જરૂરત છે અને તે સાધનો એ છે કે પ્રથમ તો કારયની સફળતા માટે મરી ફીટવાનો દરઢ નીશ્ચય અરસપરસની ગાઢ એકતા અડગ, હીંમત, માનાપમાનનો તયાગ અને દયા ક્ષમા સાથે સંપુરણ વીનય ઉપરાંત કોમી દાઝથી ભરેલું દીલ એટલા સાધનોથી વાજુપીત બની સાચા સેવકો તરીકેજ સેવા બજાવવા બહાર પડીશું તો, આ જે આપણી કોમમાં જે ખામીઓ દરમઢીગે ચર થાય છે તે દુંક સમયમાં દુર થયેલી આપણે જોઇશું પણ જો આપણામાં એકસંપી નહી હોય હીંમત નહી હોય અને મોટાઇનો અભંખરો હશે, અને કોમી દાઝ દીલમાં નહી હોય પણ માત્ર આપણા બનીમાની દીલને મગરૂર બનાવવા ખાતર, જાહેર નામના મેળવવા અરથે, પ્રતીનીધીઓ બની આવવા ઇચ્છશું તો દરગીઝ આપણે સફળતા મેળવવાના નથીજ.

બહરથો, આપણે સેવકો બનયા તો સેવક તરીકે આપણી શી ફરજો છે ? તે પ્રથમ જાણવું જોઇએ અને વરતમાન સમયનાં સેવા બજાવનાર કોમાભીમાની અને દેશાભીમાની સેવકો તરફ આપણે નજર કરીએ તો જોઇ શકાય તેમ છે કે એક સાચો સેવક શું નથી કરી શકતો ? અને એવા સાચા સેવક મંડળો શું ન કરી શકે ? આપણેજ એવી દરઢ પ્રતીજ્ઞા પુરવક બેહાર પડીએ તો આખી કોમને જગાવી મુકી દરેક ભાઇ બહેનોમાં તનજીવન પ્રેરી શકીએ. આ બધું કાંઇ અશકય નથી પણ તેમાં રહેલી કશોટીઓમાંથી પસાર થવાની આપકાત તો જોઇએજ. પ્રથમ તો આપણા અમલદારો સાથે આપણે સદકાર રાખવો જોઇએ, તેઓનું યોગય માન જાળવવું જોઇએ. કદાચ તેઓ ને આપણા વચે મતભેદ હોય તોપણ આપણે તેઓના સાથે વાનયનું વરતવું જોઇએ. જો આપણે આપણા અગ્રેસરો પ્રતયે અવાવેકી બનીશું, તેઓને તુચ્છકારી કાઢીશું, અગર તેઓની હાંસી કરીશું તો કોઇપણ રીતે આપણે સેવા બજાવવા લાયક નથીજ એમ નકકી જાણવું મને જણાવતાં દીલગીરી થાય છે કે ઘણાક વોલંટીયર ભાઇઓ અમલદારોનું માન જોઇએ તેવું જાળવતા નથી, આ વાતમાં કાંઇ વજુદ હોય તો આવા ભાઇઓને હું નમરતા પુરવક અરજ કરીશ કે, જો પોતાનાથી પોતાનું દીલ કાબુમાં ન રાખી શકાય તો તેઓએ આવા મંડળોમાંથી અલગ રહેવું. તે વધારે બહેતર છે. કદાચ આ જગયાએ કોઇ પ્રશ્ન કરે કે અમલદારો વોલંટીઅરોના કામમાં વીઘ્ન નાખે અને દબાણ કરે તો શું કરવું ? આનો જવાબ ચોકખો છે કે આપણે એવા દબાણો સહન કરીને પણ સાચા સેવક તરીકે સેવા બજાવી આપણી લાયકાત સીધ્ધ કરી આપીશું તો જરૂર તેઓ આપણા કારયને વહાલથી વધાવી લઇ ઘટતું તે તેજન આપશેજ. પણ જો આપણે અસમય બની અમલદારનું માન ભંગ કરીશું તો તેનું પરીણામ કોઇ દીવસ સારૂં આવશેજ નહીં

વહાલા બંધુઓ! આ વીષય વધારે નહી. લંબાવતાં તે સંબધિ માત્ર એટલુંજ કહીશ કે અત્રે આવેલા પ્રતીનધીઓએ સમજી લેવાનું છે કે આપણા મંડળોને આપણી ફરજોનું પુરતી રીતે જ્ઞાન કરાવી અને તેને એક નમુનાદાર, સભય, ઇસ્માઇલી વોલંટીયર મંડળને છાજે તેવું સેવા વરતીથી ભરપુર ભરેલું અને ગુણીયલ બનાવી દેવું જોઇએ.

(બધુ માટે જુઓ સફો ૧૭મો)

TALKS ON TEA

Tea in Tins-*VERSUS* =Tea in Packets.

The finest Tea in the world will turn out to be the worst beverage if the leaf is not conveyed to the consumer in a manner which will preserve all the excellent properties which have made Tea the **World's Drink. Do you** not think that, after all the attention, the care, and the science which has been bestowed on the delicate little leaf at the tea Garden and in the Factory it is deserving of a better fate than to be handed to you packed in a flimsy paper or Cardboard Packets container whereby the tea **Loses** most if not all, its valuable properties as a refreshing beverage. The war is over and tins are now obtainable. **Lipton's Teas** are the finest the world produces and they are brought to your very door packed in hermetically sealed tins which ensure your getting just what you have spent your money for-A refreshing cup of the finest tea in the world ,full of the delicate aroma and delightful flavour which a Packet of Tea certainly cannot give you

Lipton's Teas in Air Tight Tins

Obtainable from all Shopkeepers

SOLE AGENTS FOR SIND & BALUCHISTAN:—

Messrs BUKSH ELAHIE & Co.

Bunder Road, KARACHI.

(૧૭મા સફ્હાનું ચાલુ.)

જમ્બો, અત્યારે આપણે એવી પ્રતીક્ષા ભેવાની છે કે હવે પછીની આપણી દરેક પ ળો કોમીકારમના વીચારમાં ગાળવી અને પ્ર સંગ મળતાં તેનો અમલ કરવાની તક ગુમા વવી નહી. આવું જ્યારે આપણા હૃદયમાં ઉચોટ નીરમાણ થશે ત્યારે પ્રજામાંથી કોમ ના આચા સેવકો કહેવાશુ. તેમજ જેવા રી તેપ્રાચીન જમવના પરમાર્થી યુવકો પોતાનું સરવસ્વ કોમ દેશ અને મજહબને ખાતર અરપણ કરી પોતાના નામો તવારીખોમાં સુવરણ અક્ષરે જળકાવી ગયા છે તેવી રીતે આપણે પણ ઈસમાર્થી તરીકેનું જાત વીક ફરજ બજાવતા હાર્થ્યે તો આપણા હમદીન બંધુઓના ઉપર પડતા કોમપણ જાતના દુખો અકર અગવડો નીવારણ નજ રાખીએ તેમજ તે દુર કરવા આપણા તન, મન ને ધનનો ભોગ આપી કરજમાંથી મુ કત બનીએ તો જરૂર અત્યાર સુધીની કરેલી આપણી ગફલતીનો પશ્ચાતાપ કરયો ગણા શે અને આપણી પણ પરમાર્થી તવારી ખમાં સેવક તરીકેની નોધ જળવાર્ય રહેશે.

કોનફરનસની નેમ

ભાર્થીઓ, હવે આપણે કોનફરંસની નેમ તરફ વળીશું અને જે જે ઠરાવો રજુ કરવા માં આવે તેના ઉપર પુખત વીચાર કરી દરેક ભાર્થીઓએ વોટ આપવા; અને સમજી લેવું કે જે જે ઠરાવો પસાર થશે તે અમલમાં મુકવા માટેનાજ છે અને પસાર થયેલ ઠરાવનો પુરતો અમલ થાય તેની દર કતા પુરવક કાળજી રાખવાની છે, નહીં કે તે ઠરાવો માત્ર દફતરેજ રહે અને જે એમ થાય તો પછી અત્યારે ઠરાવો આપણે પસાર કરવાનીએ તે બધા નાણણી પુરવક સેવા કરવા માટેના નહીં પણ આવેલ પુરણ બની " એકના પાછળ એક " માફક ગાડ રીયા પ્રવાહને માફક કરવું ગણાય; તેવી રીત ન બને તે માટેનો પુરણ વીચાર કરવા હું આપ બંધુઓને સાગ્રહપુરવક અરજ કરું છું.

પ્રમુખની ચુંટણી.

મી. એ. એ. તુરાની બી એ. એલ. એલ. બી. કોનફરંસના પ્રમુખ તરીકે નીરમાણ થ યેલ હતા પણ તેઓને અચાનક બેહરગામ જવાનું બનવાથી મી. હાજી મામદભાર્થ ફાજ લ પ્રમુખસ્થાને બીરાજ્યા હતા.

કરાંચીમાં હીજ હાર્થનેસ નામદાર આ ગાખાન સાહેબ તારીખ ૧૫-૧૨-૨૨ મુંબ ઇ કદમ મુબારક ફરમાવશે એવા તારના ખબર વાંચી સંભળાવી જરવેને મુબારકબા આપી હતી.

કોનફરંસે પસાર કરેલા ઠરાવો

કોનફરંસમાં પસાર થયેલા ઠરાવો નીચે મુજબ છે:—

ઠરાવ પહેલો

આપણા શીરતાજ હાજર ખમામ થથી લખી મુદત થયાં કાઠીયાવાડ ખાતે પધારેલ નથી તેથી તે માટે તેવણ ખુદાવંદ આગે ખાલ કાઠીયાવાડમાં પોતાના કદમ મુબારક કરી આંહી વસતા આપણા દીનભાર્થઓની દીલદારરૂપી અર્ષા બુલ્દવે એવી ઉમીદની વીન તી સાથેનો તે મતલબનો તાર કરવો ને તે ની સતા ચાલુ કોનફરંસના પ્રમુખને આપ વી અને તદ ઉપરાંત જરૂર જણાય તો હજુર માં પણ તેવા પ્રકારની અરજ રાખવાની સ તા કેબીનેટ કાઉનસીલને આપવાનો ઠરાવ આ કોનફરંસ રજુ કરે છે,

ઠરાવ બીજો

કાઠીયાવાડમાં વસતી દરેક વોલનટીયર કોરોનું બંધારણ અને કામદા એકજ પ્રકાર ના હોવા જોઇએ કે જેથી ઓલ કાઠીયાવાડ માં પંદરવીસ એકત્ર બળ વડે સેવા કરવા નું અનુકુળ થઇ પડે.

ઠરાવ ત્રીજો

ઇસમાર્થલી કામદાર્થી ઉલટી તેમજ આપ ણા મજહબની રૂએ ધીક્કારવા યોગ્ય કનયા વીક્રય તથા લગન પ્રસંગની કેટલીએક અય ગ્ય રૂઢીઓ આપણી કોમમાં કોઇ કોઇ ભુણે એંચરે ભરાઇ બેઠી છે તેને આગે કોનફરંસ વખોડી કાઢે છે અને એવા રૂઢીઓ દુર કરવા અને કરાવવા સમસ્ત ઇસમાર્થલીઓ કોમને બાગે કોનફરંસ મજબુત ભલામણ કરે છે.

ઠરાવ ચોથો.

કેટલીએક જગોએ કેટલાએક હીંદુ ભાર્થ ઓ આપણી કોમ પાસે પરાણે તહેવારો પળાવે છે ઉપરાંત કેટલીએક પ્રકારની પજ વણી કરે છે તે પરીણામે હીંદુ મુસલમીન અર્થકયતાને હાની પહોંચે છે. જેથી તે તરફ આ કોનફરંસ સખત નાપસંદગી જતાવે છે અને આવી કોમોના અગ્રેસરોને અમારી કોમ ઉપરની આવી પજવણી દુર કરવા કરાવવા આગ્રહ કરે છે સાથે સાથે અમારા ઇસમાર્થલીયા કોમ બીજી કોમો સાથે સ:ર્થક તાથી વરતે છે તેવાજ એકતાથી વરતન કરવા ભલામણ કરે છે.

ઠરાવ પાંચમો

અખતરમાં તેમજ બીજી જગોએ આપ ણા ભાર્થઓએ અસહ્ય આરોપ અને બી જા કારણે પડેલાં દુ:ખો સહન કરેલ છતાં ઉ દાર લાગણી દરશાવી સહકાર કરેલ છે તે ભાર્થઓ તરફ આ કોનફરંસ દીલસોજી દરશાવે છે.

ઠરાવ છઠો.

આપણી કોમ ઉપર અસહ્ય આરોપ નીચે જે જે કષ્ટો પડેલાં તે તરફ દીલ સોજી બતાવી એ આરોપ નાબુદ કરવા બે હેર પત્રો જોવા કે કાઠીયાવાડ ઇસમા ઇવરાજ પ્રજામીત્ર, સાંજવરતમાન, મુંબઇ સમાચાર, 'પારસી સંસાર' બીનાહત, વદા દાર બનસાહ ઉપરાંત કોમી પેપરો ઇસમાર્થલી આહતબ, ઇસમાર્થલી સતપંથ પ્રકાશ અને ઇસમાર્થલી અખબારે સ્પષ્ટ પ્રગટ કરી પોતાના અભીપ્રાયો દરશાવ્યા છે તેમજ અનય કોમના સમજુ ભાર્થઓએ, જાહે ર સંસ્થાઓએ અને આપણી કોમી સં સ્થાઓએ તેમજ જામનગર તથા રાજ કોટ સ્ટેટોએ જાહેરનામા બહાર પાડી જે મદદ કરી છે તેવા સરવે હીતચીંત કો તરફ આ કોનફરંસ ઉપકારની લાગ ણી પ્રદરર્શીત કરે છે.

ઠરાવ સાતમો.

સ્થાનીક લોકલ કોરોએ પોતાના વત નમાં ફેરફારોના ઉપદરવ સમયે ગામની બીજી અનય કોમી કોરો સામાજીક સેવા કરતી હોય તો તેમની સાથે સામાજીક સાર વજનીક રીતને ખાતર ભળી જઇને મદદરૂપ થઇ પડવા આ કોનફરંસ ઠરાવ કરે છે.

ઠરાવ આઠમો.

આપણી કોરોનો યુનીફોરમ કરવા જે હવે પછી નવા તયાર કરવામાં આવે તે આપ ણા ઇસમાર્થલી ભાર્થઓના હાથથી વણાયેલા ખાખી રંગની ખાદીનાજ બનાવવા આ કો નફરંસ ભલામણ કરે છે.

Hotel Cecil

Near Parsi Naoroze Theatre,
Bunder Road Karachi.

હોટેલ સેસીલ

પારસી નવરોજ થીએટરની સામે
બંદર રોડ—કરાચી.

દરેક જાતનુ મનપસંદ ખાવાનું અને
ફાઇ વાઇન વગેરે મળશે

આગમજથી ઓરડર આપવે ખાસ બંદોબસ્ત
કરવામાં આવશે.

સિંધ સેંત્રલ કોઓપરેટીવ બેંક લી૦

(૧૯૧૨ના સોસાયટીઓના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર્ડ થયલી)

સીંધના કોઓપરેટીવ સોસાયટીના લાભ માટે
સ્થાપવામાં આવી છે.

છ, આઠ અને ૧૨ માસની મુદત માટે બાંધી મુદતની ડીપોઝીટ લેવામાં આવે છે. પુછપરછ કરવાથી વ્યાજનો દર જાણી શકાશે.

જમશેદ એન. આર મહેતા
મેનેજીંગ ડીરેકટર

ગુલામઅલી જી ચ
ચેરમ[illegible]ગલા

ઓફીસઃ—
મચ્છીમ[illegible]રોડ, કરાચી.

તેલીફોન ના૦ ૪૫૮

તમોને જીવતા કયારે કહી શકાય?

તહમારી અમુલ્ય આંખો સારી હોય તોજ

"આંખો વીના અંધારૂ" એ કહેવત યાદ રાખજો

STITCH IN TIME SAVES NINE" એટલે "વખતસર એક ટાંકો નવની ગરજ સારે છે.

એ કહેતી મુજબ તહમારી આંખોને કાંઈપણ તકલીફ હોયતો તરતજ ઉપાય કરજો. દુરની યા નજી કની નજર માટે આંખ ખેંચાતી હોય તો તુરતજ તપાસ કરી ચશ્મો પહેરજોજી.

જુના ચશ્મા પર ભરોશો રાખી ભુલથાપ ખાતા નહિ

અમારે ત્યાં આંખના ખાસ સ્પેશીઆલીસ્ટ ડાકટર દુરબીન અને બતીથી આંખ તપાસે છે, તેમજ આંખને લગતો દરેક સામાન, દુરબીન નકલી આંખો, પથ્થરના ચશ્મા વીગેરે મોટો સ્ટોક વીલાયત તથા અમેરિકાથી મંગાવી જથ્થાબંધ તથા પરચુરણ વેચવામાં આવે છે.

દરેક જાતની દવાઓનો પણ સ્ટોક મોટો રાખવામાં આવ્યો છે

ખાસ નવીનતા— કોઈપણ જાતનો ચશ્મો—કાચ કે જે અગાઉ કદી કરાચીમાં મલી શકતો નહિ હતો તે હાલમાં અમારે ત્યાં નવી મશીન આવેલી હોઈને અમો બે કલાકમાં બનાવી આપી શકીએ છીએ

તહમારી જરૂરયાત માટે મેનજરને લખો યા મલો

CHEMICO OPTICAL STORES
ELPHINSTONE STREET CAMP—Karachi

કે મી કો ઓ પ્ટી ક લ સ્ટોર્સ

એલફીન્સટન સ્ત્રીટ—કેમ્પ કરાચી

સોલ એજન્ટસ—એમટ કેમીકલ વર્કસ અમેરીકા,—કલકતા કેમીકલ કું૦ લી૦ કલકતા—રાનાઘાટ કેમીકલ વર્કસ, રાનાઘાટ બંગાલ.
એજન્ટોએ કમીશન માટે પત્રવહેવારથી ખુલાસો કરવો.

Gossner Mission

જરથોસ્તી બાનું મંડળ.

મંગળવારે ગરીબ બાળકની નવજોત.

આવતા મંગળવારને તા. ૧૯-૧૨-૨૨ ને દીને મેરહુમ બાઇ શુભબાઇ નસરવાનજી મહેતાની બાજનો દીવસ હોવાથી દર સાલ મુજબ આ સાલ પણ એક ગરીબ બાળક ની નવજોત મંડળના મકાન ઉપર સદવા રનાં નવ કલાકે કરવામાં આવશે માટે બાનું મંડળના મેમબરોએ પોતાના બાનું ગેરટો અને બાળકો સાથે પધારવું એવું જાહેર કરવાની અમોને ખેલતેમાસ થઇ છે.

નહીયાદમાં પરદેશી કાપડની દુકાનો ઉપર પીકેટીંગ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. એ કામ માટે કેટલાક વોલન્ટીયરો બહા ર પડયા છે.

બાદર જબાન તરફ નામદાર અમીરનો પ્રેમ

આફઘાનીસ્તાનથી મળેલા પત્રોપરથી જ ણાય છે કે નામદાર અમીર, આખા અ ફઘાનીસ્તાનમાં પશતુ ભાશાને સામાનય વપરાશ શરૂ થાય અને તેનો દરજજો વધે એ માટે મહેનત કરી રહયા છે. અતયાર સુધી એ દેશના રાજ દરબાર માં ફારસી ભાષાનું સ્થાન હતું પણ અલકીય ભાષા તો પશતુ હતી. હવે પર ર્શિયનને બદલે પશતુને સ્થાન આપવામાં યું છે. અમીરે પશતુ ભાષાના વીદ ાને ફારસી પશતુ શબદ કોશ (ડીક્ષ ો) તયાર કરવામાં મદદ કરવા આ રણા ય છે. અમીરની ખાહેશ જબાનનો દરજજો વધાર પોતાની માફક વાની છે.

કલકતા યુનીવરસીટીનું અપમાન.

કલકતા યુનીવરસીટીએ અસહકારનો સીધ્ધાંત ન સ્વીકારયો. પરંતુ ઘણી મોટી સં ખ્યાના વીદયારથીઓ તેમાંથી નીકળી જવા થી ફીની મોટી ખોટ તેને આવી. જેથી એ સંસ્થા હાલ નાણાંભીડમાં છે. બંગાળ સર કાર તેને વારષીક લાખની મદદ કરે છે. હાલમાં એ મદદને જોરે સરકારે યુનીવ રસીટી ઉપર એનાં બંધનો નાખવા માંગ્યાં છે કે જેથી યુનીવરસીટીની સ્વતંત્રતાનો નાશ થાય છે. સરકાર કહે છે એ શરતો ન સ્વીકારો તો અમે મદદ નહીં આપીએ. તે સંબંધમાં વીચાર ચલાવવા યુનીવરસીટીની સેનેટે કમીટી નીમી હતી. કમીટીએ સરકારે સુચવેલી સરતે નાણાં નહી લેવાની સલાહ આપી છે. સેનેટની ગઇ બેઠકમાં એ રીપોર્ટ વીશે ચરચા ચાલી ત્યારે સર પી. સી. રાયે કહયું કે સરકાર મદદ આપવા જાર જે સર તો કરે છે કે અપમાનકારક છે. તેની સરતે મદદ લેવા કરતાં યુનીવરસીટી બંધ કરવી તે સારું. વાઇસ ચેનસેલર સર આસુતોષ મુકરજી એ કહયું કે, સરકાર પઇસા માટે આપણી સ્વ તંત્રતા વેચાતી લેવા માંગે છે. પણ આપણે તેમ નહીં કરીએ. ઘેર ઘેર ભટકી મદદ મેળ વી સ્વતંત્ર યુનીવરસીટી નીભાવીશું. પર માત્મા આપણને તે કામમાં મદદ કરશે. બાદ કમિટીનો રિપોર્ટ સ્વીકારાયો હતો.

બુઝોર્ગ પારસી અકાબરનું મરણ.

મુંબઇના પારસીઓના એક બુઝોરગ અ કાબર શેઠ હોરમસજી એદલજી આલબલેસ આગલા બુધવારે રાત્રે ગુજર્યા હતા. મરનાર ૮૫ વરસની જબરદ ઉમરે પહોંચેલા હતા વરસો સુધી ચીનમાં રહી તેમણે અફીણનો વેપાર કરયો હતો. મરનાર અને તેઓનું કુટુંબ સખાવત માટે પારસી કોમમાં સારી રીતે જાણીતું છે. તેઓ એક વખત મુંબઇની પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી હતા અને મુંબ ઇના પારસીઓના એક અકાબર ગણાતા હતા.

સકકર બેરેજ

મુંબઇની સરકારે બહાર પાડેલી યોજના

૭૦ વરસે યોજના સંપુર્ણ અમલમાં આવશે.

તે વેળા સવાત્રણ કરોડ મણ અનાજ નીકાશ કરી શકાશે

મુંબઇ સરકારે સકકર બેરેજની યોજના ના સંબંધમાં એક સંપાણ છાપાળેગી યાદી જહાર પાડી છે. એ યોજના શું છે તે કેવી રીતે એ પર અમલ વધારવામાં આવશે, અને તે પુરેપુરી અમલમાં આવ્યા પછી તેની એ પ્રદેશના આજુબાજુના વીસ્તારમાં કેવી અસર થશે તે એ યાદીમાં સવીસ્તાર સમજાવવામાં આવ્યું છે.

સકકર આગળ આવેલી સીંધુ નદીના ભાગની નીચાણમાં લેન્સડાઉન બ્રીજ આગ ળ એક જંગી ચણતર કરવામાં આવશે, જે નદીના પ્રવાહને કાબુમાં રાખશે, એટલે કે એક રીતે એ સકકર બેરેજ એ સીંધુ નદીના પાણીને કાબુમાં રાખનારૂં જંગી રેગયુલેટર બનશે. ઉપર અને નીચે એમ બે પુલોના આકારમાં ચણતર નદીના પટની આડે કર વામાં આવશે, નીચલા પુલમાંથી લોક આવ જાવ કરી શકશે. અને ઉપલો પુલ હકત એનજીનીઅરો માટે રહેશે. નદીમાં આડુ જે ચણતર કરવામાં આવશે તેમાં સાઠ સાઠ ફીટની પહોળાઇના સાઠ દરવાજાઓ રહેશે, જે મરજી પડે ત્યારે જંગી લોખંડ ના દરવાજાથી ઉધાડ બંધ થઇ શકશે. ચોક સ સપાટી સુધી નદીનું પાણી રહે તે માટે ખાસ કાળજી રાખવામાં આવશે, અને એ સપાટી (લેવલ) જરા કમી થતાં જરૂર પડે તેમ એક કે બે કે વધારે દરવાજાઓ બંધ કરી નદીનાં પાણીના પ્રવાહને રોકવામા આવશે. નદીના બન્ને કીનારાઓ પર મોટા નહેરો બાંધવામાં આવશે, યાતો જે હાલ છે તેને સમારવામાં આવશે, જમણા કીનારા પર ત્રણ અને ડાબા પર ચાર નહેરો આવશે, અને આ નહેરો સીંધના જુદા જુદા હ ીસ્સા ઉગાડનારા, મફ ઉગાડનારા, અનાજ અને કપા સનું વાવેતર કરનારા તાલુકાઓને પાણી પુરૂં પાડશે. ભાત ઉગાડનારા પ્રદેશ માટેના નહેર એ ડાંગરના પાકની મોસમ વખતેજ ઉઘાડવામાં આવશે. વધવસ્થા એવી કરવામાં આવશે કે બેરેજપરથીજ નહેરોની વધવસ્થા કરી શકાય, મુખય નહેર બારખાના અને ખંભર વચેના ઢા લના પ્રદેશમાં ડાંગરને પાણી આપવા ઉપરાં ત તેમાંથી જે ફાંટાઓ અને નહાની નહેરો કઢાડવામાં આવશે તેને લીધે ખઇરપુર, નવા બશાહ બાલીશાહ, વગેરે પ્રદેશોમાં પાણી મા કલાશે. ખઇરપુર સ્ટેટ બેરેજની યોજનાથી તેને જે લાભ થશે તેના પ્રમાણમાં આગળ થી નકી કરવામાં આવયા પ્રમાણે પોતા તર ફનો ફાળો આપશે. ચેહરીના નહેર આખું વરસ ચાલુ રહેશે, ને મફ ઉગાડનારા અને કપાસ ઉગાડનારા પ્રદેશોને પાણી પાશે. બી જી કેટલીક વીગતો આપયા પછી યાદીમાં છે વટમાં જણાવવામાં આવે છે કે બેરેજ બાંધ વાનું પુરૂં થયા પછી સીંધના રાબીના પાકપ ર પુરેપુરી અસર થતાં આસરે ૩૦ વરસ થશે. દરમયાન નદીમાં પાણીની અસર બા રીકીથી તપાસવામાં આવશે. અતયારે જે નહેરો બાંધવામાં આવનાર છે તેથી ૨૦૩૫૬૩૬ એકરના વીસ્તારને પાણી મળ શે. પણ ૩૦ વરસ પછી ૫૩૦૮૪૦૮ એકર ને મળશે. સકકર બેરેજ અને નહેરોની પુરે પુરી ખીલવણી થતાં અનાજ એ પ્રદેશમાં એટલા મોટા જથામાં પાકશે કે ૩૨૦ લાખ મણ જેટલું તો બહાર નીકાશ કરી શકશે. અનાજ કેટલું થશે તેનો અડસટો નીચે પ્રમાણે છેઃ—

ચોખાઃ—૩૭,૨૨,૩૦૦ મણ.

ઇ.—૩૬૦,૧,૧૬૦ મણ.

ઘઉં અને જવ—૨,૨૬,૭૨,૬૭૦ મણ.

તેલનાં બીઆંઓ—૨૨,૭૪,૦૦૦ મણ.

આ યોજનામાં કુલ્લે રૂ. ૧૮,૩૫,૪૭,૫૪૩ નું ખરચ થવાનો અડસટો છે, જેમાં રૂપી આ ૮૧૪૫૩૨ તો અતયાર આગમચ ખર ચાઇ ગયા છે, બરવે અને તપાસમાં હીંદી પ્રધાને યોજનાને બહાલી આપી છે અને હવે એ માટેની નાણાંની જોગવાઇપર મુંબઇ સ રકાર વીચાર ચલાવે છે.

Beehive Brandy

No. 1

No free watches.
No free prizes.
Full value in the bottle.
Full Sized bottles.
Best value obtainable.

Buy a bottle To-=Day.

ઘડીયાળો મુફત મળતાં નથી.
ઇનામો મુફત મળતાં નથી
બાટલીમાં પુરેપુરીજ કિમતનો
માલ ભરેલો હોય છે.
બાટલીઓ પુરેપુરાં કદની હોય છે.
કીમતના પ્રમાણમાં મળી શકે
તેવો ઉત્તમ માલ છે.
આજેજ એક બાટલી ખરીદો
નં૦ ૧

બીહાઇવ બ્રાન્ડી

BEEHIVE BRANDY
No 1

કરાચીમાં નીચલા વેપારીઓને ત્યાંથી મલશે.

કોઓપરેટીવ સ્ટોર્સ; ફરામજી સો. એન્ડ સનસ; જી. વી. ડીકોસ્ટાનો કું૦, એ. બી. રેમન્ડની કું૦; સી. હીરા કું૦; કારનેરોની કું૦; થાકોરદાસ રામચંદ્ર; એલાયનસ એજનસી; મેરવાનજી પટેલ; સીંધ પંજાબ હીંદુ હોટેલ, જયોરજ હોટેલ; નેલશન હોટેલ; વીકટરી બાર; જામાસજી અને સનસ લી.; એસ. એાઇસની કું. તારાચીંગ હોરા; ખોરસ પીલીપની કું. અને નશરવાનજીની કું૦ ની સદર, શહેર અને કેમારીની દુકાન તેમજ આખા હિંદુસ્તાન અધેના દારૂના સધળા વેપારીઓ.

નશરવાનજીની કું૦ કરાચી.

સીંધ, પંજાબ અને બ્લુચીસ્તાન ખાતેના આડત્યા.

"BEEHIVE" 3STAR BRANDY

To those who appreciate "BEEHIVE No, 1 and who require a Brandy of superior quality for special occasions, we recommend "BEEHIVE 3 STAR."

"બીહાઇવ" ત્રણ સ્ટાર બ્રાંડી

જેઓ બીહાઇવ નંબર ૧ પંસદ કરે છે. અને જેઓને ખાસ પ્રસંગો માટે ઉંચી કવોલીટીના બ્રાંડી જોઇતો હોય તેઓને હમો બીહાઇવ ત્રણ સ્ટારનો બ્રાંડી વેચવાની ખાશ ભલામણ કર્યે છીએ.

પોવેલ કું૦ ની સરજીકલ સ્પેશ્યાલિટી.

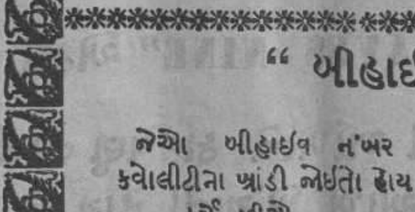

પોવેલ દરેક જાતના મનગમતા જંતરો પુરાં પાડે છે. જે કીસબી અને અનુભવી કારીગરો હાથે યોગ્ય સ્પેશ્યાલીસ્ટની દેખરેખ હેઠળ તયાર થાય છે. જો મેઝરમેંટ બરાબર મોકલવામાં આવે તો બનાવેલાં બધાં જંતરો બરાબર બંધ બેસતાં હોવાની ગેરંટી આપવામાં આવે છે. શારીરીક નીયમાનુસાર પેઢાને ટેકવનારા ભાગે જુદી જુદી રીતે વેહેંચી નાખવામાં આવે છે.

પોવેલનાં બનાવેલા ૧૯૧૯ ના મોડલના અવયવોને પેરીસના યુનીવરસલ એકઝીબીશન સુધા ઘણા એકઝીબીશનો મધ્યે પેહલાં ઇનામો અને સોનાના ચાંદો મળ્યા છે.

પોવેલની બનાવટના કમાનની પ્રકૃતીના સ્ટોકીંગો મોટા પ્રમાણમાં વેચાય છે અને ખાસ સાઇઝ ઓર્ડર માટે પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવેછે.

પોવેલના સસપેન્ડરોની તબીબો ખાસ ભલામણ કરે છે.

પોવેલ અનુભવી મરદો અને સ્ત્રી એસીસટંટોને મોટો સ્ટાફ ધરાવે છે જે આખો વખત ગ્રાહકોની સેવામાં હાજર હોય છે.

બહાર ગામના ઓર્ડરો ઉપર એક ખાસ પોસ્ટલ ડીપેચીંગ બ્રાંચ થાન આપે છે. અને એ રીતે બહારગામના ગ્રાહકો જો જાતે આવી શકતાં નહી હોય તો તેઓને પોતાની કાંઇપણ જરૂરીયાત પુરી પાડવા માટે કશી હરકત આવતી નથી, કેમકે આ ખાતું ઘણો અનુભવી સ્ટાફ ધરાવે છે અને તે તેઓની જરૂરીયાત તુરતજ સમજી જાય છે. વધુ વીગત માટે લખોઃ—

N. POWELL CO *Lamington Road, Bombay*

THE MADRAS AYURVEDIC PHARMACY, Limited.

Under the guidance of eminent Ayurvedic Physicians of very wide experience and manufacturers of Best Sastraic Medicines from the most valuable ingredients, guaranteed, never failing in the cure of all sorts of diseases which human beings are heir to—

"Siddha Kalpa Makaradhwaja"

(REGISTERED)

A REAL BOON TO SUFFERING HUMANITY

Awarded First Class Certificates and Gold Medals by the Ayurvedic Conferences & Exhibitions, 1919, 1920, 1921 & 1922.

The Wonderful Discovery in the Medical World for all "ACUTE" & "CHRONIC" diseases.

This unparalleled and Ancient medicine is prepared in exact accordance with Ayurvedic and Western Modern Principles and carefully tested and standardised by expert analysts and found to be an unrivalled Elixir for the general prolongation of life, and particularly a guaranteed remedy for Nervous Debility, Skin Eruptions, Eczema, Vertigo, Loss of Nerve Power, Bodily Vigour, Memory and Appetite, Depression of Spirits, Constant Mental Misgivings, Rheumatism, Gout, Paralysis Insanity, Hysteria, Dropsy, Diabetes, Piles, Asthma, Consumption, Dyspepsia, all Uterine complaints, all sorts of Urethral discharges (Acute or Chronic), Irregular menses of all kinds and all ills peculiar to men and women. This is the only safe and reliable remedy for all diseases resulting from Youthful Indiscretions and Loss of Vitality. It imparts New Life and Energy by increasing and purifying the blood. It contains such valuable Ingredients as Siddha Makaradhwaja, Mukta, Suvarna, Louha and Vegetable Drugs. This can be taken also as Tonic by evervone of either sex without and restrictions of Diet, Season, or Climate. Complete directions are sent wiih Phial.

One Phial of 60 Pills, for a complete cure, Price Rs. 10 (Rs. Ten) V. P. Charges Extra.

COMPLIMENTARY LETTERS

Out of Thousands of Unsolicited Testimonials from Gentlemen in various parts and professions, regarding the efficacy of our medicine "Siddha Kalpa Makaradhwaja" supplied by us, only a few of the latest are inserted here.

K. Zalim Singh, Adviser to Raja Saiib, Sheop Baroda Gwalior State

Gentleman, I have got no sufficient words to praise the "Siddha Kalpa Makaradhwaja." I should say it is the medicine which stands second to none.

Ramdass Ayurvedic Pharmacy, near Webster Market Mangalore, S. K.

I very much appreciate the miraculous effect caused by your medicine "Siddha Kalpa Makaradhwaja" on administering to the patient.

B. Vasudeva Rao, Station Master, B. N. Railway, Bhiwapur, P. O.

I used your pills S. K. M. to my sister who was suffering from CONSUMPTION which gave complete satisfaction. Please send one more phial.

Rev. Father D. M. Silva, O. S. B. St. Xavier's, N'Eliya, Ceylon.

I am glad to inform you that the last phial of S. K. M. you sent me has done a lot of good to the ASTHMATIC Patient. Please send one more phial.

M. A. Patil, L.C.P. & S. Officer in Charge Dispensary, Manchikeri, Dt. Karwar, Bombay.

I am glad to inform you that the three phials of your S, K, M. which I got from you have given complete satisfaction to many of my patients. Please send one more phial.

M. Krishnaswami Naidu, Velipalayam.

I have the pleasure to inform you that I have given two phials of your S, K. M. to some of my friends for Chronic venereal complaints and they find complete relief. Please send me two more phials.

P. Rangabashiam Naidoo, Railway Mail Service, Madras.

I used your S. K. M. for Chronic venereal complaints and find a miraculous relief in a very short period. I have given the same pills to two of my friends suffering from ASTHMA and RHEUMATISM and I found a vast improvement in all respects of their systems. Please send two more phials.

G. V. Sampath Iyengar Munsif, Kavali, Nellore.

I used your S. K. M. with Complete ... Please send one more phial.

M. Srinivasachariar, Head Tamil Pandit, High School, Chidambaram.

I used your S. K. M. for my Sister, a chronic Colic patient of 25 years' standing. She felt the effect of it at the very first dose. Before she finished the phial she was restored to her former health, the disease having been completely eradicated. In my opinion your S. K. M, is invaluable and a boon to suffering humanity.

K. P. Srinivasan, B.A., B.L., Vakil, Dindigal.

I have used your "S. K. M." and I have much pleasure in testifying to the effcacy. Within a few days of my using the pills I have been charged with Fresh Energy. The specific has done in my case all that has been advertised of it.

Satish Chandra Chatterjee, Zamindar, Milkipur Post, Fyzabad.

I am under the treatment of your "S. K. M" and they gave me considerable health in adjusting my system. It is a good Tonic for General Debility. I have recommended it to many of my friends. Consequently I ask you to send another phial of "S. K. M."

Pullapant Ramachandriah, Inamdar, Kunrool.

I am glad to inform you that I offer my sincere thanks for the Wonderful effect of "S. K. M. None can compete with this Sovereign Remedy for all the diseases of which more important are Gleet, and Syphills, of all stages and suppression of Monstrual Discharges. Further I congratulate you on the Miraculous and Successful cure of both cases. Really it is a Boon to sufferers.

G. Doraisisami, Compounder, Natham, Ramnad.

I really do not know how to express my heartfelt thanks to you for the medicine you supplied for my patients. I can say really the medicine "S. K. M." is sent by Lord Jesus Christ to the sinful World to save the poor victims from their dreadful diseases. In my 8 years experience in the medical line I have come across with so many preparations of medicines but I have not seen such a Wonderful Medicine as "Siddha Kalpa Makaradhwaja." Please send 10 phials more.

M. S. Krishnamachari, B.A., Secretariat, Madras.

Several of my friends and myself, have been using your "S. K. M." for over four months for Influenza, Lumbago, *Dyspepsia,* Rheumatism, and Nervous Debility, with complete success. There has not been a case in which it failed. I will call it Ambrosia. I sincerely recommend this to the suffering public as a certain cure for the above mentioned diseases.

Sree Ballabh Sahaya Sinh, Pleader, Deoria, Gorakhpur.

Your "S. K. M." has done much good: Please send one more phial.

Gopalachariar, Teacher, Wesley College, Madras.

Your "S. K. M. gave me instant relief after many medicines have failed. I dare say that this marvellous medicine is a sure remedy and will be a boon to suffering humanity

T. Govinda Nair, Auditor, Office of the Assistant Financial Adviser & Local Auditor, Basrah.

I had several obstinate complaints which had completely enervated me a physical Wreck. By chance I used your "S. K. M!" and it has made me a New Man with a Real Freshness of Vigour and Energy. He who seeks your Asylum for remedies is really Lucky.

Moolchand, Vakil, Kekri, Ajmere Dt.

I used your "S. K. M." with complete success.

T. D. Srinivasachari, M.A., M.L..High Court Vakil, Madras.

I find miraculous cure by the use of your "S. K. M." and I am sure it will really prove a God-send to the suffering public.

T. V. Seshadri, Pleader, Chidambaram.

I tried your "S. K. M." with uniform success in cases of Rheumatism Paralysis and Dyspepsia of all kinds, vomiting and nervous debility of any kind and Asthma. This opinion of mine is based upon my solid experience for the past 5 years in various cases of ailments.

Wanted agents all over India, Burma & Ceylon, to sell our medicine "Siddha Kalpa Makaradhwaja" and other preparations manufactured by our Pharmacy. Terms Liberal. Please write or phone for your requirements and our general catalogue. Consult free with

Ayurveda Ratna Pandit N. V. SRI RAMACHARLU, Ph. D. Sc.,

MANAGING DIRECTOR AND SENIOR PHYSICIAN.

Apply to:—*The Madras Ayurvedic Pharmacy, Ltd.*

Tel, Address:—"KALPAM," Madras. Phone No 1034.

POST BOX No. 151, MADRAS.

Gossner Mission

THE HUB CENTRE for SERIAL ATTRACTION

કરાચીના આગેવાન ચિત્ર મહાલોનો તાજમહાલ

ફોન નાં૦ ૭૬૮

સ્ટાર સીનેમા

બંદર રોડ—કરાંચી

માદન થીએટર્સ લિમીટેડ

ચાર્લ્સ હચીસનના છેલ્લા પ્રરાક્રમોની સીમા

છેલ્લો હપતો છેલ્લું દર્શન બહાદુરીનું મનપસંદ ઈનામ

એકી અવાજે સઘળી સીરીયલોમાં શ્રેષ્ટ પુરવાર થયેલી. દરેક પળે ચમત્કારોની અજબ ઘટનાઓ

રજુ કરતી રેકોર્ડ સીરીયલ

HURRICANE HUTCH

Last Week 6 Parts

શનીવાર તા, ૧૬મી ડીસેમ્બરથી શરૂ

પહાડી પહેલવાન ચાર્લ્સ હચીસન

પાણીના અને ઘોડેસવારીના અનેક આશ્ચર્ય ચકિતકરનારા દેખાવો

સાથે સંભાળપુર્વક ચુંટી કાઢેલ રમુજી ફોમીક

હપતો છેલ્લો નવા છ ભાગ

ટીકીટના ભાવ હમેશ મુજબ

હમેશાં બે ખેલો—૭ કલાકનો અને દશ કલાકે

શનિવાર, રવીવાર, અમાસ ને તહેવારના

રોજ વધારાના બેલ ૪ા કલાકે

રવીવારે ખાસ બેલ

દર રવિવારે ઈનામનો ખાસ બેલ

સાડા દશ વાગે શરૂ થશે

આવતા શનીવારે

માદન થીએટર્સ લીમીટેટ તઈયાર કરેલું અને જાણીતા ઓથર પંડીત તુલસીદાસે લખેલ હીંદી ચિત્રપટ

સતી યા ન દક્ષ યરી

મહાદેવના સતી પારવતી સામે લગ્ન, પીતાને ત્યાં સતીએ યરી પ્રસંગે કરેલ આત્મત્યાગ અને દેવી મહાકાળીના લખલુટ ખરચે તદ્દચાર કરેલ અત્યંત સુંદર દેખાવો.

નાતાલ માટે ખાસ પ્રોગ્રામ

હજારો તમાસબીનો લાંબા વખત થયા અત્યંત આતુરતાથી તપાસ ચલાવે છે તે પર્લ વ્હાઈટની સીરીયલ

EXPLOITS OF ELLAINE

એલનની આ ૫ તો

આ "પારસી સંસાર" પત્ર કરાંચા મધે ગારડન રોડ ઉપરના, વાડેરીઆ પ્રીન્ટીંગ વર્કસમાં મેસરસ પંથકી બ્રધર્સની કંપની માટે મી. જહાંગીર ફ. પંથકીએ છાપ્યુ અને બેજ ઠેકાણેથી પ્રગટ થયું છે

آج کل سردیوں کے دن ہیں!

واجی کرن (مقوی ادویات) کھاؤ اور شیر زنجاؤ

— یہ وہ دوائیں ہیں جن کا اثر آپ کی پشتوں تک رہے گا۔

ادویات کی تلاش میں نامرد مرد بننے کے لیے جوانمرد کہلانے کے لئے بڈھے جوانی کا مزہ اٹھانے کیلئے کمزور طاقت حاصل کرنے کیلئے اور بیمار صحتیابی کے لئے مارے مارے ہیں۔ یاد رکھو۔ کہ واجی کرن (مقوی ادویات) کے استعمال ہی سنہری دن ہیں۔ ان دنوں میں جسمانی مشینری میں مقوی ادویات اور مقوی غذاؤں کے ہضم کرنے اور جزو بدن بننے کی طاقت کئی گنا بڑھ جاتی ہے۔ انہی ایام میں آپکی جسمانی روحانی اور نفسانی طاقتیں کئی گنا بڑھ کر طاقتوں کا خزانہ اور ذخیرہ ہو سکتی ہیں جن کا اثر آپکی پشتوں تک رہ سکتا ہے۔ مفصل حالات کے لئے **اروگیہ جیون** یا **فہرست ادویات مجربہ** جس میں بارہ قسم کے نامردوں۔ مردوں۔ عورتوں اور بچوں کی امراض کی مکمل تشریح کی گئی ہے۔ عورتوں کیلئے خاص ہدایات اور ہمیشہ تندرست رہنے کی ہدایات اور طریقے بتائے گئے ہیں۔ **آج** ہی ایک کارڈ لکھکر **مفت** طلب کریں۔

فیس مشورہ و معائنہ پانچ روپے بذریعہ خط و کتابت صرف دو روپے **نوٹ**:۔ نامردی۔ بیماری کسی قسم یا دوائی کی تجویز کی ہمراہ آپکو نہ آسکے۔ تو اپنے مفصل حالات مع فیس دو روپے بھیجدیں۔ ہم خود تجویز کر کے روانہ کریں گے۔

بارہ قسم کے نامردوں کمزوروں اور ہمیشہ جوان بنے رہنے والوں کے لئے مجرب ادویات جن کا اثر کئی پشتوں تک رہتا ہے

طاقت کی دوائیوں کا شہنشاہ
سدھ مکر دھج

گیارہ قسم کے نامردوں اور کمزوروں کے لئے روسار امرا اور راجوں مہاراجوں اور نوابوں کے لئے جن کو ہمیشہ اپنے اندر طاقت کا بھاری خزانہ رکھنے کی ضرورت ہو۔ یا اُن کے لئے جو اپنی زندگی کا دیوالہ نکال چکے ہیں۔ اور جن کے اندر زیادہ عیاشی یا کسی جسمانی بیماری کی وجہ سے طاقت مردی اور جوہر حیات کا خاتمہ ہو چکا ہو۔ اس کے استعمال سے از سر نو زندگی حاصل کر سکتے ہیں غرضیکہ کمزوری ناطاقتی اور ہمیشہ جوان بنے رہنے کی لاجواب دوا ہے۔ اس کے استعمال سے دیگر تمام جسمانی امراض کا قلع قمع ہو جاتا ہے اور طاقت مردی کا اثر کئی پشتوں تک رہتا ہے۔

قیمت ایکتولہ ستر روپے۔ مونہ ایک ماشہ ۶ روپے

مکر دھج

سات قسم کے کمزوروں۔ نامردوں کیلئے

جو دوا کی بیماب ہیں۔ انکو مکر دھج کا استعمال کرنا چاہئے۔ اس دوا کی بڑی خوبی یہ ہے۔ کہ اس کے دیکھنے اور سونگھنے سے ہی گون اور پٹھوں کا خون حرکت کرنے لگتا ہے۔ اور عمل کامیابی ہوتی ہے۔ جو اپنی حالت کو بحال رکھنا جانتے ہیں۔ مگر بالکل نامرد نہیں ہیں۔ وہ اس دوائی کو استعمال کریں۔ قیمت ۲۰ گولیاں پانچ روپے مونہ ۵ گولی عہ ایک گولی صرف ۲

کامنی ولاس رس

پانچ قسم کے کمزوروں اور نامردوں کیلئے

جو فوری طاقت حاصل کر کے کامیاب ہونا چاہیں۔ اس دوائی میں بڑی خوبی یہ ہے۔ کہ اس کے دیکھنے اور سونگھنے سے ہی گون اور پٹھوں کا خون حرکت کرنے لگتا ہے۔ اور عمل کامیابی ہوتی ہے۔ جو اپنی حالت کو بحال رکھنا جانتے ہیں۔ مگر بالکل نامرد نہیں ہیں۔ وہ اس دوائی کو استعمال کریں۔ قیمت ۲۰ گولیاں پانچ روپے مونہ ۵ گولی عہ ایک گولی صرف ۲

سمبھن ولی نمبر ۲

وقت پر شرمندہ ہونے والوں کے لئے

جنکو سرعت انزال کی شکایت ہو۔ جن کی رکاوٹ بہت کمزور ہو۔ جو ہاتھ ملتے ہی رہ جاتے ہوں۔ اور مارے شرمندگی کے سر گردن میں دبائے ہوں۔ ایک ہی گولی اپنا اثر دکھاتی ہے۔ قیمت ۲۰ گولی پانچ روپے مونہ ۵ گولی عہ ایک گولی صرف ۲

بیرونی استعمال کی لاجواب دوائیں
شاہ لیپ

جو کہ اپنی جڑ سے اپنے ہاتھوں کاٹ چکے ہوں۔ انکو شاہ لیپ کا استعمال کرنا چاہئے رگوں پٹھوں کا گندہ پانی خارج ہو کر از سر نو خون کا دورہ شروع ہو جاتا ہے۔ اور عضو اپنی اصلی حالت پر آجاتا ہے چھالہ وغیرہ کا خطرہ نہیں۔ نامردی اور کمزوری کے لئے اکسیر دوا ہے۔ قیمت ۲½ تولہ دو روپے آٹھ آنہ عہ

طلائے نمبر ۱

جنم سے کمزور اور پتلے اور چھوٹے ہونے کی وجہ سے پوری کامیابی نہ ہوتی ہو — تو اسکے استعمال سے کامیابی بحسب خواہش ہو جاتی ہے۔ قیمت ۲½ تولہ عہ

طلائے نمبر ۳

جو کہ محبت اور پریم کو زیادہ بڑھانے کے خواہشمند ہیں۔ اور فریقین کو خوش رکھنا چاہتے ہیں۔ وہ اسکو استعمال کریں قیمت تین ماشہ دو روپے آٹھ آنہ عہ

برہمچریہ رسائن

جنکو جریان و احتلام کی شکایت ہو۔

جن لوگوں کو کئی سال سے جریان و احتلام کی شکایت ہو وہ اس دوا کا استعمال کریں۔ اس سے مردوں کا مادہ تولید مضبوط اور گاڑھا ہو کر تمام شکایات رفع ہو جاتی ہیں۔ اور آدمی قابل اولاد ہو جاتا ہے۔ پانی کی طرح پتلا اور کمزور جو ہر حیات چند ہی ایام میں دہی کی مانند مضبوط اور گاڑھا ہو جاتا ہے۔ اور آدمی بہت مضبوط بن جاتا ہے قیمت ایک شیشی تین تولہ صرف دس روپے

دھاتو پشٹ

جریان کے مریضوں کے لئے

اُن مریضوں کے لئے جن کو جریان احتلام کی شکایت دو سال سے کم عرصہ سے ہو۔ بہت مفید دوا ہے۔ ہزاروں مریضوں پر تجربہ ہو چکی ہے۔ کمزوری مثانہ۔ ناطاقتی مادہ تولید کا پتلا پن اور نیز کئی دیگر پوشیدہ امراض کے لئے تیر بہدف ہے۔ منگواؤ۔ اور صحت حاصل کرو۔ قیمت فی مجس صرف (عام) دو روپے

کوی راج پنڈت امرناتھ ناگر وید کویرتن آیورویدک شفاخانہ و تشدھایہ انارکلی لاہور

تار کا پتہ ہیلیشور لاہور

نیک صلاح ۶۲۸۹

چونکہ روئی کپاس وسوت دن بدن گراں ہورہا ہے۔ اور اُس لنگوٹ بندھ کی تحریک کو ترقی دینا ہر ایک ہندوستانی کا فرض ہے۔ اور کھدر کے گراں ہو جانیکا احتمال ہے۔ اس لئے ضرور ذخیرہ بچ کرلیویں۔ نرخ موجودہ معلوم کرلیویں۔ اور آرڈر دیکر فرید فرمادیں۔ کھدر ایک تھان طول بارہ گز سے کم مہیا نہ کیا جاویگا۔ تھوک خریدنے والے کو حتی المکان رعایت دیجاویگی + کھدر عرض ۲¼ گز کورا ۸ سے ۹ رتی گز تک کھدر عرض ۱ گز کورا ۷، سے ۸، رتی گز + کھدر دھلا ہوا عرض ۲۳ گرہ ۹ سے ۱۰ رتی گز + چادراں سوتی جوڑہ ہر رنگ ۲½ گز ۲۲ گرہ ۲ پلے سے ۲ پلے + دوپٹہ زنانہ ڈورپا سفید و رنگدار لٹھاری وغیرہ ۲½ سے ۳ تک + دوپٹہ زنانہ پھیتیا نوالے ۲½ سے ۳ تک چادراں بچوں والی جوڑہ ۲½ سے ۳ تک چنیاں عدد سے ۱۲ تک + آرڈر خرچہ بذمہ خریدار ہوگا سا روپے کے ہمراہ بطور فرچہ پیشگی روانہ کریں پٹیاں کشمیری تھان برائے کوٹ پاجامہ ۲½ روپیہ سے ۳ روپیہ + کھدر کا نمونہ طلب کرنے والے صاحب ارکا ٹکٹ ساتھ ارسال کریں

خادم سندر داس سیٹھی پریذیڈنٹ کانگرس کمیٹی جلال پور جٹاں

استشہار ۶۲۹۵

مسماۃ لچھمی بیوہ کرم چند برادرم کی ہے جسکا خاوند عرصہ بیس سال ہوئے اپنے والد کی زندگی میں مرگیا تھا۔ جائداد والدم بخشی رام لنگھ پر یا میری جائداد یا جائداد خاندان پر اس وجہ سے بیوہ کا کوئی حق نہیں ہے۔ مگر میری غیر حاضری اور لاعلمی میں بیوہ نے کسی دھوکہ سے اپنا نام۔ نصف اراضیات مملوکہ والدم بخشی رام سنگھ پر ان کی وفات کے بعد بذریعہ داخل خارج درج کرادیا ہے۔ جس کے متعلق میں چارہ جوئی کرکے نام اسکا خارج کرانیکی چارہ جوئی کررہا ہوں۔ یہ اشتہار ہر خاص و عام کی آگاہی کیواسطے دیا جاتا ہے۔ کہ اگر کوئی شخص کسی غلط فہمی سے اس جائداد کے خیال پر بیوہ مذکور سے لین دین کریگا یا جائداد انتقال بحق خود بیوہ مذکور سے کرائیگا تو جائداد یا منظر اُسکے ذمہ وار نہیں ہونگے۔ اور نہ قرضہ کی وصولی کسی طرح سے اس کو ہو سکیگی۔

المشتہر۔ کاہن سنگھ ولد رام سنگھ سکنہ خود ضلع جہلم سٹیشن ماسٹر بال ضلع کیمل پور

امپیریل بینک آف انڈیا ۶۱۵۵

تین بڑی پرانی بینکوں یعنی بینک آف بنگال و بینک آف بمبئی اور بینک آف مدراس کا الحاق

گورنمنٹ آف انڈیا کے بینکر

سیونگ بنک روپے کا جمع کرانا کسی سال میں یکم جنوری سے ۳۱ دسمبر تک اٹھارہ روپیہ جمع کیا جا سکتا ہے جسکی کل مقدار پانچہزار روپیہ سے زیادہ نہو ایک شخص یا دو یا زیادہ اشخاص کے نام پر حساب کھولا جا سکتا ہے موخر الذکر صورت میں رقم ان میں سے ایک یا زیادہ اشخاص کو یا بیماندگان وارث یا وارثان کو دی جاویگی + روپے کا نکلوانا روپیہ کسی وقت نکلوایا جا سکتا ہے۔ مگر ہفتے میں ایک بار سے زیادہ نہیں +

خاص رقوم کے حسابات اگر روپیہ جمع کرانے والے اس شہر میں ہو جہاں حساب کھولا ہوا ہے۔ تو بذریعہ ڈاک روپیہ جمع کیا جا سکتا ہے یا نکلوایا جا سکتا ہے۔ بنک کے کسی دیگر آفس میں حسابات منتقل کئے جا سکتے ہیں اور اسکے لئے کوئی رقم وصول نہیں کی جاویگی + جب کسی حساب کی رقم دس ہزار تک پہنچ جاوے تو رقم جمع کرانیوالا تمام رقم یا اس کا کوئی حصہ دو ہزار روپیہ تعداد میں ---- کسی سپیشل سیونگ بنک ڈیپازٹ اکونٹ میں منتقل کر سکتا ہے۔ بشرطیکہ روپیہ نکلوانے کیلئے تین ماہ کا نوٹس دیا جاوے +

سود۔ عام سیونگ بنک اکونٹ کی قلیل سے قلیل ماہواری رقم پر جو کہ دس ہزار روپے سے زیادہ نہ فیصدی سالانہ کی شرح سے سود دیا جاویگا۔ اور سپیشل سیونگ بنک ڈیپازٹ اکونٹ کی روزانہ رقم ساڑھے چار روپیہ فیصدی سالانہ کی شرح سے سود دیا جاوے گا۔

قواعد بنک کی کاپیاں سب میں درخواست کرنے پر مل سکتی ہیں +

لنڈن سے ایک لیڈی کا خط

اس لیڈی کو کسی شخص نے ہماری ادویات کا پتہ دیا۔ اُس نے ہم کو لکھا کہ کیا خوبصورتی کے متعلق بھی ہندوستانی ادویات عمدہ ہوتی ہیں؟ ہم نے جواب دیا۔ کہ ولایت کی خوبصورتی کے متعلق ادویات کے پیکنگ بڑے بھڑکیلے ہوتے ہیں۔ آپکو ہماری ادویات کیسے پسند ہونگی اگر فایدہ درکار ہے ظاہری شکل کی پرواہ نہیں تو آزماؤ جس پر اس کا خط آیا کہ آپکی ادویات اگر مفید ہیں تو میری میز کی زینت ہونگی ڈیڑھ پونڈ بھی ساتھ روانہ کردیا

خوبصورتی کے متعلق دیش ایکارک اوشدھالیہ میں کئی ادویات تیار رہتی ہیں۔ چند کے نام اوصاف نتیجے درج ہیں ۱۰۷۶

اسٹن چیت سوہنی (رجسٹرڈ) اس اسٹن کو غسل کیوقت استعمال کرنے سے چہرے کے بدنما داغ کیل و چھائیاں وغیرہ دور ہو جاتی ہیں چہرے کی رنگت دن بدن نکھر جاتی ہے اور جھریاں نہیں پر تین قیمت صرف عدد ۱ نمونہ دو آنے (۲ر)

دل سندری (رجسٹرڈ) حسن افزا یہ غسل کے بعد استعمال کیا جاتا ہے ایک قسم کا روغن ہے جو چہرے کو چمکاتا ہے اور داغ کیل وغیرہ کو دور کرتا ہے غسل کے پہلے اسٹن اور غسل کے بعد حسن افزا استعمال ہو تو بس کیا ہی کہنا۔ قیمت فی شیشی ۱۲ عدد ۱ نمونہ دو آنے (۲ر)

حسن ملائی (رجسٹرڈ) جس عورت کو ایک بار دیدو ہمیشہ اسکی خواہش کرتی ہے چہرہ کو نرم ملایم و خوبصورت کرتی ہے چھائیاں وغیرہ دور ہوتی ہیں بال دور کرنے کے بعد اسکو لگاؤ تو جگہ ریشم کی طرح ملایم ہو جاتی ہے قیمت دو روپے ۱۲ عدد ۱ نمونہ آٹھ آنے (۸ر)

باغ پھول تیل (رجسٹرڈ) بالو نپر تمام تیلوں کا سرتاج ہے۔ بالوں کو نرم و ملایم کرتا ہے۔ بڑھاتا ہے۔ سر کو ٹھنڈا رکھتا ہے۔ سیاہی کو قایم رکھتا ہے صرف خوشبودار ہی نہیں بلکہ دماغ کو نہایت مفید بھی ہے۔ قیمت فی شیشی ایک روپیہ ۱۲ عدد (۱۲ر)

پران سکھ (رجسٹرڈ) پستانوں کو ڈھلکنے سے بچاتا ہے اور ڈھلکے ہوؤں کو اصلی حالت پر لاتا ہے۔ بڑے پستان والی عورت کے لئے وبال جان ہیں۔ قیمت سالم شیشی معہ محصول ڈاک صرف ایک روپیہ (۱ر)

کومپلیری (رجسٹرڈ) ہاتھ پاؤں پھٹنے کی دوائی پر اس کے روزانہ ملنے سے جلد ریشم کیطرح ہو جاتی ہے۔ پاؤں کی بوائی پھٹی ہو یا ہاتھ پھٹ رہے ہوں اسکے استعمال سے بہت جلد آرام آتا ہے قیمت فی ڈبیہ ایک روپیہ (۱ر)

بال اڑانے کی بے نظیر دوائی اس دوائی کو پانی میں گھول کر لگانے سے ایک منٹ کے اندر سخت سے سخت اور نرم سے نرم بال بیصفائی کمال جڑ سے دور ہوتے ہیں۔ جس جس نے منگوایا تعریف کی قیمت فی ڈبیہ ۶ نمونہ ۱ر

بال دور کرنیکی دوائی۔ بال عمر بھر نہ اگیں۔ بال دور کرنے کی دوائی ملنے سے بال پھر عمر بھر نہیں اگتے بالوں کو صاف کرکے اسکو لگایا جاتا ہے اس سے آئندہ بال نکلنے موقوف ہو تے ہیں + قیمت فی شیشی ۱۲ عدد (نمونہ نہیں)

رعب موچھین بڑھانیکا تیل یہ تیل نہ صرف موچھوں کو بلکہ ہر جگہ کے بالوں کو بخوبی بڑھاتا ہے۔ انکی سیاہی کو قایم رکھتا ہے ان کو ملایم کرتا ہے۔ رعب دار چہرہ کیسا بھلا معلوم ہوتا ہے قیمت ۳ اونس عدد نمونہ ۲ر

منجن دانتوں کے ہر قسم کے مثل خون جانا درد دندان بدبودہن کو مفید ہے دانتوں کو صاف کرتا ہے قیمت ۸ر

منجن خاص کر دانتوں کی صفائی کے لئے بنایا گیا ہے اس کے ملنے سے دانت چمکیلے نارنجی جما ہوا جاتا رہتا ہے ۱ قیمت ۸ر

منیجر امرت دھارا اوشدھالیہ امرت دھارا آفس بمقام امرتسر۔ امرت دھارا ڈاکخانہ لاہور خط و کتابت و تار کے لئے پتہ **امرت دھارا (۲۷) لاہور**

برائے فروخت ۶۲۷۸ء

آئیل انجن ۲۶ ہارس پاور بلیک سٹون میکر نیا فرید کر لگایا گیا تھا۔ معمولی کام کیا ہوا ہے درخواستیں معرفت نمبر ۷۸-۶۲ "بندے ماترم" لاہور

WIL WIN

طاقت خاص کا بے نظیر اور زبردست مقوی ۱۹۱ ہے آدمیوں کے امراض بالغ اولاد خصوصاً ۶۲۹۵ء سرعت انزال کا آخری یقینی شرطیہ علاج ہے جسکا شرق و غرب قائل ہے رفیشی ہدایت بھی پنجاب ایجنٹ ڈاکٹر جید مال شیشہ موتی بازار، لاہور

اشتہار ۶۲۹۱ء

بدرئے آگاہی خاص عام بذریعہ اشتہار ہذا مشتہر کیا جاتا کہ سمی گیا نند ولد پنڈت ایشر داس صاحب رہبال مرحوم ساکن لاہور کو چھ سائیاں کچھ عرصہ سے آوارہ و بدچلن ہو گیا ہوا ہے۔ اور اسکی نشست و برخاست بدمعاشاں و قمار بازاں سے ہو گئی ہوئی ہے۔ اس لئے التماس ہے کہ کوئی صاحب اس سے لین دین نہ کرے۔ اور بہ خیال فائدہ کے نقصان نہ اٹھاوے۔ کیونکہ جائداد متروکہ پنڈت ایشر داس صاحب واللہ ش میں اس کا کوئی حق نہیں ہے پنڈت ایشر داس صاحب کی کل جائداد خود پیدا کردہ ہے جسکی وصیت بھی مشتہر ہو چکی ہے۔ المشتہر

بیوہ پنڈت ایشر داس صاحب مرحوم ساکن لاہور کوچہ سائیاں، تاریخ ۸ جنوری ۱۹۲۳ء

عمدہ سودیشی لفافے ۶۲۱۹ء

بی۔ آر سبھروال اینڈ سنس مین پیشی روڈ دہلی کے کارخانہ میں بذریعہ مشین تیار ہوتے ہیں۔ نرخ تین روپیہ آٹھ آنہ فی ہزار سے لے کر سات روپیہ آٹھ آنہ (۸ھ) تک نمونہ جات اور تفصیل نرخ کے لئے تحریر فرمائیں

میوجات کابل و کشمیر ۶۰۵۶ء

سیب۔ ناشپاتی۔ انار۔ انگور سردہ بادام مغز خشک و پستہ چلغوزہ سانگروٹ۔ پنہفشہ۔ انجیر سوزنی خشک خشتہ۔ خرمانی۔ آلوچہ۔ زردآلو۔ آلوبخارہ وغیرہ ہماری معرفت منگوا سکتے ہیں مفصل فہرست درخواست پر مفت

تمام ضرورت زندگی

کابل و کشمیر کی پیداوار۔ ادویات بیماری مفرد و مرکب ہون۔ سانگری سگندھت و دھوپ۔ مہندی آملہ تیل عطر پھلیل کستوری زعفران مربہ جات گچھیاں سامان سوداگری۔ پارچات بندوبات۔ اسباب بچہ جات نوٹ گورگابی پاپوش رلگی۔ کلاہ فوجی سامان ہتھیارات مختلفہ و ہر ترکھان۔ زرگراں موچی حجام وغیرہ ہماری معرفت دی پی منگوا سکتے ہیں المشتہر

ہر بھگوان بیساری شہر راولپنڈی

اشتہار عام ۶۲۹۳ء

ہر خاص و عام کو واضح ہو کہ مظہر لالہ ہرنارائن ولد لالہ نرنجن داس بوام اوڈہ سکنہ لاہور کوچہ پیل وہڑہ کا بعد وفات مسماۃ گنڈن دیوی جو کہ ہرنارائن کے جائداد پر اب قابض ہے وارث بازگشت ہے۔ مسماۃ مذکور کو جائداد کے انتقال وغیرہ کرنیکا قانوناً کوئی حق حاصل نہیں ہے اس لئے اگر کوئی شخص اس سے کوئی جائداد رہن یا بیع لیوے گا تو مظہر جو کہ اس کا وارث بازگشت ہے ایسے قرضہ کا ذمہ دار ہوگا۔ اور نہ ایسے قرضہ کا یا رجائداد ہرنارائن پر بھجا جاویگا۔ جہانتک مظہر کو معلوم ہے اسوقت جائیداد لالہ ہرنارائن سب بار اور شکایتوں سے مبرا ہے۔

لالہ رتن چند معرفت لالہ گنیش داس میوہ فروش شاہ عالمی دروازہ لاہور

اطلاع عام ۶۲۸۸ء

چونکہ میرا لڑکا کسی ہرکشن لال ہمرے کہنے پر نہیں چلتا اس لئے ہر خاص و عام کو اطلاع دیجاتی ہے کہ جو دوکان پزازی دشہر راولپنڈی میں اسکو دوکان موسومہ کرشنا اینڈ کو کال دی تھی۔ وہ آج سے بند کردی ہے اس لئے مگر آیندہ کسی قسم کا لین دین کوئی شخص دوکان مذکور کے نام پر یا اسکو قرضہ وغیرہ دیگا تو اس کا وہ خود ذمہ دار ہوگا میں یا میری جائداد کسی قسم کی ذمہ دار نہ ہوگی تعلم خود گردھاری مل ہرکشن لال ہمرہن کپڑا راولپنڈی محلہ سید پوری دروازہ

استعمار عام ۶۲۹۲ء

مسافری ایجنٹوں کی جو کہ تمام ہندوستان میں دورہ لگا کر ہمارا آنا رمیدہ دوا اور سوجی فروخت کریں درخواستیں بمعہ بقول سرٹیفکیٹ بنام جے رستم جی اینڈ کمپنی لاہور آنی چاہئیں۔

جھولا جھولو تکلیف دہ ۶۲۹۶ء

آرام سے جھول سکتا ہے۔ نہ رسی پکڑنے کی ضرورت نہ نگرانی کی گرہی نہیں سکتا جسطرح چاہے ہاتھ پاؤں ہلا کر قدرتی ورزش کرتا رہتا ہے جس سے ہاضمہ درست اور بچہ تندرست رہتا ہے اسواسطے ڈاکٹر بچوں کے واسطے تجویز کرتے ہیں۔ اور ہندوستان کے طبقہ اور گوشہ کے معزز خریداران کی بیشمار چٹھیوں کے خطوط آتے رہتے ہیں سند آپ کے جھولنے میں خوش ہوتے ہیں نیز اس علاقہ کے نہایت سے حضرات اسکی تعریف کرتے ہیں اور پسند کرتے ہیں ایک اور بذریعہ وی پی بھیجدیجئے۔ از جناب ڈی ایس سالگرام صاحب ایم ایس سی آئی سٹنڈن ڈائرکٹر آف انڈسٹریز ریاست گوالیار وزن معہ رسی ۳ پاؤنڈ ہو کر بستر میں لپٹ جاتا ہے جہاں بھی چاہے فوراً بلا دقت لٹکایا جا سکتا ہے آج ہی منگائیے۔ اگر ناپسند ہو پوری قیمت فوراً ارسال خدمت ہوگی قیمت ہے محصول ۱۲ رکل للہ بھیجنے کیلئے

بر صغیر بھارت کا اتہاس

(ہندی میں)

فخر قوم شرومان لالہ لاجپت رائے جی بہت عرصہ سے "بھارت کے پراچین اتہاس" کی ضرورت کو محسوس کر رہے تھے مگر بھارت ماتا کی سیوا میں لگاتار وہ اتنے مصروف رہے۔ کہ باوجود اپنی زبردست خواہش کے وہ اس نہایت اہم اور ضروری کام کے لئے وقت نہ نکال سکے۔ مگر یہ مانتا چاہتے تھے۔ کہ

بھارت کے شاندار پراچین اتہاس کو لکھنے کا فخر

پنجاب کے مسلمہ لیڈر اور بزرگ قریبی ہستی شرومان لالہ جی کو نصیب ہو۔ اس لئے عدم تعاون کی اس جنگ آزادی میں بھگوان نے انہیں موقعہ دیا کہ وہ اپنی برسوں کی خواہش اور محنت کو سپھل کریں۔ چنانچہ انہوں نے اس سنہری موقعہ سے پورا فائدہ اٹھا کر اس کمی کو پورا کر دیا۔ جس کے بغیر

موجودہ غلام ہندوستان

اپنی پراچین تہذیب و شائستگی۔ علم و تمدن۔ صنعت و تجارت اور ان سب سے بڑھکر اپنی پیاری آزادی سے گمراہ ہو کر غلامی کے چاہ ضلالت میں پھنسا ہوا ہے۔ لالہ جی نے اس کتاب کی تیاری میں ہیںکڑوں تاریخی کتابوں کی ورق گردانی کی۔ لائبریریوں سے کتابیں منگوا کر واقعات کو بار بار صداقت کی کسوٹی پر پرکھا۔ اور اب پرماتما کی کرپا سے وہ محققانہ تواریخی داستان مکمل ہو کر کلکتہ کے ایک مشہور ہندی پریس میں زیر طبع ہے۔

پراچین بھارت کا یہ شاندار اتہاس ہندوستان کے کونے کونے میں پہنچیگا

اور کوشش کی جائے گی کہ بھارت کا کوئی نر ناری اس کے مطالعہ سے محروم نہ رہے۔ اس لئے ہر ایک آریہ بھائی کو ابھی سے آنہ روپیہ پیشگی بھیجکر اپنا نام خریدار میں درج کرا لینا چاہیے تاکہ کتاب چھپتے ہی ان کے نام بقایا قیمت وی پی بھیجدیا جاوے۔ کتاب کی ضخامت ساڑھے چار سو صفحہ کے قریب ہوگی۔ اسکی چھپوائی نہایت شاندار ہوگی۔ کتاب کا ہندی ایڈیشن خریدنے کے تار بھی کتاب آپکے گھر بھی کام کے وقت کم سے کم رکھی جاویگی۔

راجپال منیجر سرسوتی آشرم انارکلی لاہور

ہندوستان میں سب سے زیادہ حیرت انگیز گرانقدر اور شہرہ آفاق دوا

سرمہ اکسیر چشم ۶۲۹۰ء

ناظرین!

اگر آپ اپنی آنکھوں کو ستاروں کی مانند روشن کرنا چاہتے ہیں؟
اگر آپ دنیا کی سیر سے زندگی کا لطف اٹھانا چاہتے ہیں
اگر آپ اپنی بینائی ہمیشہ کے لئے قائم رکھنا چاہتے ہیں
اگر آپ زیادہ سے زیادہ دیر تک لکھنے پڑھنے کا کام کرنا چاہتے ہیں
اگر آپ اپنی آنکھوں کو تمام امراض سے محفوظ رکھنا چاہتے ہیں

صرف سرمہ اکسیر چشم استعمال کیجئے

کیونکہ

سرمہ اکسیر چشم ہندوستانی ہر قسم کی آشوب چشم کو بآسانی دور کرتا ہے۔
" ظلمت کو تیز، آنکھوں کو پرنور، بارعب اور چمکدار بناتا ہے
" دیرینہ، جالا، غبار، سرخی، ناخونہ اور پانی وغیرہ کے امراض کو کھوتا ہے
" بیجا خرچ سے بچاتا ہے یعنی چشمہ کی عادت کو چھڑا دیتا ہے۔
" نئے جنطلمینوں کا بھی دوست ہے کیونکہ سیاہی باقی نہیں ہے۔

چنانچہ یہی وجہ ہے کہ اس پر

ہزارہا معزز صاحبان کے گرانقدر سرٹیفکیٹ اور ۱۲ سو مشہور اخبارات و ریویو کی رائیں ہر ایک شیشی کے ساتھ ضرور ملیں گی۔ قیمت فی شیشی ایک روپیہ ۳ تولہ (۷ چھٹانک) بغیر محصول

جنوب مراد یہ مقبول عام ہے کہ ۱۲ ہزار طاقتور گویاں ہیں جنہوں نے شائقین کو تحفہ دیئے ہیں ڈاکٹر رام ناتھ ملکہ اپنے بیظیر مرہٹی سند لکھواتے ہیں کہ بجال ہو کبھی خط کر جاویں۔ ایک بار آکر لطف اوٹھائیے قیمت ۸ گویاں ایک روپیہ ۱۲ گویاں دو روپیہ محصول ڈاک سات آنہ

ہر خاندان کی ایک نہایت دلچسپ مفید خزانہ بالتصویر کتاب "عروس زندگی" علی سائل طبی تاریخی اور ظریفانہ مضامین کا قریب ضخامت طلب فرمائیے گا جو کہ بلا قیمت بجز محصول ڈاک مفت ہے۔ خانہ قدا کے طبیب حکیم ساج نرائن دھلی

پڑ جانا اغلب ہے۔ برائے خدا پبلک کو لوٹ کھسوٹ سے بچانے کی خاطر اپنی طرف سے ایسے اڈیٹران اور مینجران کی بابت کچھ تو جائیشہ آرائی فرمایا کریں۔ ان سے کم از کم یہ تو مطالبہ کیا کریں کہ وہ آپ کے اخبار میں اشتہار دیکر بھولے بھالے خریداروں کو پھانسنے وقت اپنی سابقہ قومی خدمات کا کچھ ذکر کر دیا کریں یا کم از کم نام نادرج فرما دیا کریں تاکہ پبلک اپنے آپ اندازہ لگا سکے۔ اس سے نہ صرف ملک اور قوم کو نقصان پہنچنے کا ڈر ہے۔ بلکہ سچے قومی اخبارات کو بھی بے اعتباری کی وجہ سے نقصان پہنچنے کا اندیشہ ہے۔ جیسا کہ آج کل کے بعض سادھوؤں کے بدچلن ہونے کی وجہ سے سچے سادھوؤں کی بھی بے عزتی کی جاتی ہے۔ (بھگت سنگھ وکیل گوجرانوالہ)

شرومنی گوردوارہ کمیٹی سے شکایت

بلاشبہ سردار انوپ سنگھ کی قومی خدمات بے نظیر ہیں۔ دس لاکھ کی مالیتی جائیداد کا ضبط ہونا کوئی معمولی بات نہیں۔ لیکن سردار صاحب کو شکر کرنا چاہئے۔ کہ کمیٹی نے آپ کو کوئی سرٹیفکیٹ نہیں دیا۔ جیسا کہ مجھے ملا ہے شاید سردار صاحب کو یاد ہوگا دت سنگھ جی کا سارا معاملہ یاد نہیں۔ انکی رہائی پر میں کمیٹی کے سامنے حالات پبلک میں پیش کروں گا۔ کمیٹی اس وقت نام اور تعریف کی بھوکی ہے لوگوں کو جیل میں بھیجوانے میں ہوشیار ہے۔ خود جیل سے کوسوں ڈرتی ہے۔ بابا جی کو جیل جاتے وقت پھول تک نہ پہنائے گئے۔ کمیٹی کئی جواب دے سکتی ہے لیکن میرا بھی اپنی رائے کا حق محفوظ رکھتا ہوں۔ بابا جی کا ایک ہی نابالغ بیٹا اس وقت آزادی کے لئے عاجز ہے۔ بیچارا اکالی ویر اس

بقیہ جیل کی تنگ و تاریک کوٹھڑیوں میں سڑ رہے ہیں لیکن کمیٹی کے ممبر موٹی موٹی تنخواہیں لیتے ہیں۔ جب میں نے سردار امر سنگھ سے اس کے خلاف اعتراض کیا۔ تو انہوں نے کہا کہ بازاری قیمت کے موافق تنخواہیں دی جاتی ہیں۔ کیا ایسے آدمی غرق نہیں ہو جاتے۔ جو خود تو گورو گھر سے بازاری قیمت کے حساب سے تنخواہ لیں لیکن ہمارے جیل میں مقید ویروں کے بال بچے ایک کرچی دال کے لئے ترسیں جب انکی پرورش کے لئے کہا جاتا ہے۔ تو جواب ملتا ہے۔ کہ ہمارے پاس کوئی فنڈ نہیں ہے۔ نیز یہ کمیٹی کا کام نہیں ہے۔ کمیٹی کی یہ عجیب چال ہے۔ کہ معترض کو سی۔ آئی۔ ڈی کا خطاب دیکر بدنام کر دیا جاتا ہے۔ اور اسے نفاق انگیز بیان کیا جاتا ہے۔ تاکہ وہ پبلک کی ہمدردی نہ حاصل کرے میں بحیثیت ایک سکھ کے کمیٹی کے موجودہ ممبروں سے قومی جذبات سے واقف ہونا چاہتا ہوں۔ جو قربانی اس وقت سکھ قوم نے کی ہے۔ اس میں کمیٹی کی کوئی مہربانی نہیں ہے البتہ ہمارے زمیندار بھائیوں نے بڑا قابل تعریف کام کر دکھایا ہے۔ موجودہ کمیٹی نہ تو کوئی دماغی کام کرتی ہے اور نہ ہی اس کی طرف سے باقاعدہ پرچار کا انتظام ہے۔ بلا خوف کسی نتیجے کے جو کمیٹی میرے حق میں شائع کرے میں چاہتا ہوں۔ کہ کمیٹی اپنے موجودہ نقائص کو دور کرے میں اپنے متعلق یہ کہنا چاہوں گا کہ میں سات برس انگریزوں میں رہا۔ میرا سب طرز رہائش انگریزوں کا سا تھا۔ ۲ فروری ۱۹۲۲ء کو جیل خانہ میں میں نے جو نظارہ دیکھا۔ اُسے متاثر ہو کر میں نے امرت چھکا اور بچھو سکہ بن گیا۔ پورا ایک سال امرت سر میں رہا اور کمیٹی کے تمام حالات کا مطالعہ کیا۔ جیسا کہ میں آگے دیوانوں میں ذکر کر چکا ہوا ہوں۔ میں چاہتا تھا کہ برگزیدہ لیڈروں کی رہائی سے پیشتر نہ لکھتا مگر

رسالدار انوپ سنگھ کی چھٹی نے میری رگوں میں بھی جوش مارا ہے میں کمیٹی میں قومی پروانوں کی ضرورت ہے۔ میں تمام حالات سردار کھڑک سنگھ و سردار رنجیت سنگھ جی کی رہائی پر بیان کرونگا۔ سردار انوپ سنگھ جو میرے ساتھ خط و کتابت کر رہے ہیں کمیٹی کے ہاتھوں اکالیوں کے حقوق اچھی طرح کچلے جا رہے ہیں۔

ایس ایس بوڈی سابق انچارج فیلڈ اکونٹس پروپرائٹر ایبٹس ایبنڈ کو مدراس

اکالی گوجرانوالہ کا نام تبدیل کر دیا گیا

اخبار "اکالی تے پردیسی" کے اڈیٹر سردار کرتار سنگھ کی طرف سے آپ نے پرچہ ۱۰ جنوری میں چٹھی شائع کی ہے۔ چونکہ اس میں غلط فہمی کی وجہ سے عجیب غلط بیانی کی گئی ہے۔

سردار کرتار سنگھ اخبار اکالی اردو روزانہ گوجرانوالہ کا ذکر کرتے ہوئے تحریر فرماتے ہیں۔ ہمیں معلوم ہوا ہے کہ اس اخبار کے منتظمان وہ اصحاب ہیں جو گوجرانوالہ سے شمشیر اخبار شائع کرا رہے ہیں اور بعد ازاں ہنگ شائع کر رہے ہیں۔ اس کے متعلق ہم پبلک کو واضح کر دینا چاہتے ہیں کہ ہم کو سردار صاحب کی بے خبری پر سخت افسوس ہے۔ آج تک کبھی کوئی اخبار شمشیر نام کا گوجرانوالہ سے شائع نہیں ہوا۔ البتہ کچھ عرصہ شمشیر اخبار لاہور اور امرت سر سے نکلتا رہا ہے۔ جو مدت سے بند ہو چکا ہے۔ لیکن اس کے منتظمان کا اخبار "ہنگ" سے کسی قسم کا انتظامی یا ایڈیٹوریل تعلق نہیں ہے۔ اخبار ہنگ گوجرانوالہ

سردار ٹھاکر سنگھ صاحب کی واحد ملکیت ہے۔ اور یہ تمام غلط بیانی محض ایڈیٹر اکالی تے پردیسی کی جدت طبع کا نتیجہ ہے۔ مزید برآں عقل سلیم تسلیم نہیں کرتی کہ کس طرح سے اکالی اردو روزانہ گوجرانوالہ اور اکالی تے پردیسی امرت سر کی ڈاک میں مغالطہ اور شبہ پڑ جاتا ہے۔ جیسا کہ اڈیٹر صاحب موصوف نے اندیشہ ظاہر کیا ہے کہ جبکہ پرتاپ کانپور اور پرتاپ لاہور معاصرین ہو سکتے ہیں۔ اور بندے ماترم لاہور اور ہندی بندے ماترم منچ پور ایک ہی وقت میں شائع ہو سکتے ہیں۔ تو کیوں اکالی تے پردیسی امرت سر اور اکالی اردو گوجرانوالہ دونوں ایک ہی وقت میں شائع نہیں ہو سکتے۔ تاہم اگر اڈیٹر صاحب موصوف لفظ اکالی کے مادی پیشہ سے خود ہی واحد طور پر مستفید ہونے کا حق رکھنے کے دعویدار ہیں تو ہمیں ان کی خوش قسمتی پر ہرگز حسد یا رشک نہیں۔ البتہ ہمیں ایڈیٹر صاحب اکالی تے پردیسی کی روش پر سخت افسوس ہے کہ اس نے نہ صرف ورثہ کا دعویدار ہوتے ہوئے اس امر کے متعلق ڈپٹی کمشنر گوجرانوالہ کی خدمت میں ایک شکایت بھی تحریر کر دی ہے ہم وثوق کے ساتھ کہہ سکتے ہیں کہ حاکم ضلع گوجرانوالہ سے اخبار اکالی کا ڈکلریشن منسوخ کرنے کا کوئی حق حاصل نہیں ہے اور اس لئے وہ معترض بھی نہیں ہو سکتے۔ لیکن چونکہ ہم ان نام نہاد عدم تعاونیوں کے ساتھ جھگڑے کو طوالت دینا نہیں چاہتے ہم خوشی سے اخبار کا نام تبدیل کرتے ہیں۔ امید ہے کہ اب اکالی تے پردیسی کی واحد ملکیت کے دعویدار کوئی وجہ اعتراض کی باقی نہ رہنے دیں گے۔

بینجر اخبار اکالی گزٹ گوجرانوالہ

تین جیون ۱۹۲۳ء انجن صداقت

لمبی تشریح اوصاف کی یہاں گنجائش نہیں

تین جیون انجن (سرمہ) حسب ذیل امراض میں بے نظیر ہے اگر حکم رکھتا ہے آنکھوں سے پانی بہتا ہو سکڑے یعنی رونے ہوں اندھرا آتا ہو۔ پرنالی ہوں یا پرنالی چوہیں (دھانور) پڑے ہوں گندے خون پیپ پھوٹے پھوٹے ہوں اور بال گر گئے ہوں یا آشوب چشم ہو یا بینائی کم ہو گئی ہو۔ درخواست پر پوری تشریح اوصاف کا پرچہ مفت روانہ کیا جاتا ہے۔ صرف ۲ر کا ٹکٹ بھیجنے پر تجربہ کے لئے سرمہ مفت بھیجا جاتا ہے نوٹ سرمہ مذکور بذریعہ وی پی یا پیشگی قیمت آنے پر روانہ ہوگا۔ خرچہ ڈاک و پیکنگ بذمہ خریدار

قیمت فیشی نمبر ۱ عہ شیشی نمبر ۲ عہ شیشی نمبر ۳ ۸ ۴

المشتہر مینجر جیون بھنڈار بازار راجپوتانہ آباد لکھنؤ (یوپی)

اخبار بند ماترم میں اشتہار دینا کلید کامیابی ہے

اطلاع

خاص و عام کی اطلاع کے واسطے یہ مشتہر کیا جاتا ہے کہ لالہ گیا بخش و ڈھیرہ چوفرم آر۔ ایل۔ کپور اینڈ کمپنی انجینیرز برانڈرتھ روڈ لاہور میں۔ ایک ورکنگ پارٹنر تھے۔ اور جنکا حصہ کمپنی مذکور میں ساڑھے چار آنہ تھا۔ اور بلا کسی سرمایہ کے کمپنی مذکور میں شامل تھے وہ مورخہ ۱۶ نومبر ۱۹۲۲ء سے کمپنی مذکور کے کاروبار سے علیحدہ ہو چکے ہیں کمپنی کے کاروبار میں تاریخ مذکور سے انکا کوئی تعلق و واسطہ نہیں ہے کوئی صاحب کمپنی کے نام پر ان سے لین دین نہ کریں اگر کوئی صاحب کرینگے تو کمپنی مذکور ذمہ وار نہ ہوگی۔

مینجنگ ڈپرائٹر آر۔ ایل۔ کپور اینڈ کمپنی لاہور

بند ے ماترم تاش

حب الوطنی اور قوم پرستی کا ایک بے نظیر تحفہ اس کا ایک ایک پتہ قوم پرستوں کے درشن دکھلاتا ہے اور قوم پرستی اور اتفاق کا سبق سکھلاتا ہے

اپنی قسم کی پہلی تاش

ہر ایک قوم پرست کی جیب میں ایک پیکٹ ہونا چاہئے قیمت فی تاش ۱ر صدی ۱۰ر جو وہ پیسہ تھوک خریداروں کے لئے خاص رعایت۔ ملنے کا پتہ

دی نیشنل پلے انگ کارڈ مینوفیکچرنگ کمپنی رجسٹرڈ ۱۱ ٹمپل روڈ لاہور

ضرورت ہے

ہمارے خاص سودیشی بٹنوں کے لئے چند زردوز ایجنٹوں اور سول ایجنٹوں کی ضرورت ہے کمیشن معقول دی جائیگی دکانداروں کو خاص رعایت دی جائیگی۔ نمونہ جات بٹن اور آرڈر بک جلد منگوا کر کام شروع کر دیں ایلوائیہ کمیشن ایجنسی چھوالی لاہور

شیشری کی خرید کیلئے لاجواب موقعہ

سرکاری ریپیل سیمی پورٹیبل انجن فوراً خرید لیجئے

پھر یہ موقع ہاتھ نہ آئیگا

تفصیل حسب ذیل ہے۔

۱۰۔۱۰ نامینل ہارس پاور کے مارشل میکر کے پوٹیبل کمپاؤنڈ ڈبل سلینڈر سٹیم انجن برائے فروخت موجود ہیں۔ ان کا پریشر ۱۲۰ پونڈ سے لیکر ۱۴۰ پونڈ کی طاقت پر مشتمل ہے۔ اسکے علاوہ ہمارے لاہور کے گودام میں ۳۵-۱۴-۷ ہارس پاور کے بیلک سٹون آئیل انجن بھی موجود ہیں۔ آپ ملاحظہ فرمادیں اور آزمائش کر لیں۔ پنجاب کے دفتر کا پتہ

بی ڈی بیری اینڈ کمپنی بیری بلڈنگ سیمور روڈ لاہور

صرف ایک ماہ کیلئے خاص رعایت

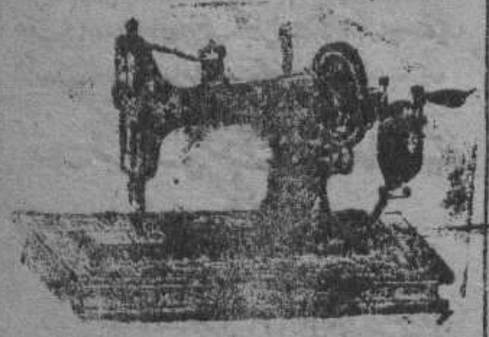

امریکن پانیر سینے کی مشین
امریکن نیو ہوم سینے کی مشین
جرمن منڈلاس سینے کی مشین

معہ دستکاری کے پرزوں کے اعلیٰ کیس کے اور فالتو پرزوں کے اصلی قیمت یکصد روپیہ۔ رعایتی لغت ۹۰ روپیہ کوئی دوسری مشین ان مشینوں کا عمدہ کام کرنے میں مقابلہ نہیں کر سکتی اگر پسند نہ ہو۔ تو تین یوم میں واپس کر دیں اور قیمت منگوا لیں۔

یکم فروری کے بعد یہ رعایت نہیں دی جائیگی

پانیر انجینرنگ کمپنی چھاؤنی فیروزپور

ضرورت ہے

ٹیلیگراف کلاس کیلئے مڈل وانٹرنس فیل بابا پاس امیدواروں کی ضرورت ہے درخواست کے ساتھ ایک روپیہ کا ٹکٹ آنا ضروری ہے

امپیریل ٹیلیگراف اسکول نئی سڑک دہلی

میرپور میں کھدر سے پریم کا اظہار

موت پر کھدر کے کفن ڈالنے کا فیصلہ

میرپور (ریاست جموں) کی کھتری برادری نے اتفاق رائے سے فیصلہ کیا ہوا ہے کہ موت کے وقت کھدر کا کفن ڈالا جائے۔ نیز کریا کرم میں بھی کھدر کے چار چادر ہی استعمال کئے جائیں۔ آجکل اس پر بڑی طرح عملدرآمد ہو رہا ہے۔ لیکن مہاجن برادری میں جو بلحاظ تعداد کھتری برادری سے بہت زیادہ ہے۔ کوئی رواج نہ تھا۔ ۲۳ پوہ کو مہاجن برادری کے رکن لالہ بندرابن جی نائب تحصیلدار کی افسوس ناک موت پر مختلف برادریوں کے معززین کی موجودگی میں کھدر کے پریمی لالہ دیوی چند جی کھتری نے مہاجن برادری سے اپیل کی کہ آئندہ وہ بھی کھدر کے کفن ڈالنے پر ان کرے۔ بعد بحث لالہ دیوی چند کی تجویز کا یہ نتیجہ ہوا کہ اتفاق رائے سے مہاجن برادری نے بھی کھدر کے کفن ڈالنے کا فیصلہ کیا۔ پریشور کرپا کہ مہاجن برادری بھی اپنے پرن پر قائم رہے۔ اور معزز کھتری برادری کے قدم بقدم چلتی ہوئی مرحوم کی بھی یادگار بنے کیونکہ مرحوم کے سنسکار کے وقت ہی یہ قرارداد پاس ہوئی۔ (گیان چند گپتا میرپوری)

جاٹ کانفرنس میں پاس شدہ ریزولیوشن

جاٹ کانفرنس میں ۱۹ ریزولیوشن پاس کئے گئے۔ جن میں سے مندرجہ ذیل قابل ذکر ہیں۔ مالی حالت کے بہتر ہونے پر ایک ماہوار ہندی رسالہ نکالنے کا فیصلہ کیا گیا۔ قومی سکولوں سے مطالبہ کیا گیا کہ وہ اپنے ہاں دھارمک تعلیم کا انتظام کریں۔ ریشک میں گورنمنٹ کالج کھولنے کے لئے مزید تعلیم پنجاب کے پاس ڈیپوٹیشن بھیجنے کا نشچہ ہوا۔ جاٹ مہاسبھا سے الحاق کی گئی۔ پنجاب اور یوپی کے وہ ضلع جہاں جاٹوں کی آبادی ہے۔ سب کو صوبہ دہلی میں ملا دیا جائے۔ ایک ریزولیوشن میں قومی مہادیالہ سے درخواست کی گئی ہے کہ وہ زراعت کی تعلیم کا بھی انتظام کریں۔ تمام جاٹ طلبا سے مطالبہ کیا گیا کہ وہ سودیشی کپڑے ہی پہنا کریں۔

ایک کانگریس پرچارک دس نمبر کے بدمعاشوں میں

ضلع ہوشیارپور میں ورکنگ ڈیمر تھا۔ تحریک عدم تعاون کی تقلید میں سکول ترک کر کے ڈسٹرکٹ کانگریس کمیٹی کی طرف سے پرچارک کا تقرر کر دیا۔ تنخواہ ۴۰ روپیہ ماہوار کرتے کرتے بعد ۱۲ اکتوبر ۱۹۲۱ء کو میری گرفتاری عمل میں آگئی۔ اور گرفتاری کے بعد ۱۷ نومبر ۱۹۲۱ء کو ایک سال کی سخت سزا ہوگئی۔ ازاں بعد ۱۷ نومبر ۱۹۲۲ء کو منٹگمری کیمپ جیل سے رہا ہو کر آیا۔ اور آتے ہی پھر پرچار شروع کر دیا۔ لیکن افسوس کہ ڈکٹاٹری کو یہ بات پسند نہ آئی۔ چنانچہ میرا نام بدمعاشوں میں درج کر دیا گیا ہے۔ اور ضلعداروں کو میری نگرانی رکھنے کا حکم دے دیا ہے۔ (کالی سنگھ)

راجپوتانہ یونیورسٹی

بمبئی ۹ جنوری۔ راجپوتانہ کے لئے اجمیر میں ایک یونیورسٹی قائم کرنے کی تجویز زیر غور ہے۔ عنقریب ایک وفد والیان ریاست اور معتمول ماروا ڑیوں کے پاس چندہ جمع کرنے کی غرض سے جائیگا۔

گوردوارہ ننکانہ پر اکالیوں کے دوبارہ حملے کا اندیشہ

مہنت کی درخواست پر پولیس کی تعیناتی

گورنمنٹ پنجاب کا ایک اعلان ظہر ہے کہ گوردوارہ ننکانہ قصبہ رائے ونڈ ضلع لاہور سے ۱۴ میل کے فاصلے پر واقعہ ہے۔ مارچ ۱۹۲۱ء میں مقامی اکالیوں نے اس پر قبضہ کر لیا تھا۔ اس وقت [illegible] اکالی گرفتار کر لئے گئے تھے۔ جن کی تعداد بیس اور تیس کے درمیان تھی۔ انہیں کافی میعاد کی سزائے قید دی گئی تھی۔ گوردوارہ کا قبضہ واپس مہنت کو دلایا گیا۔ مہنت اپنی رہائی کے بعد کچھ اکالیوں نے گوردوارہ کے انتظام کے متعلق مہنت کے خلاف ایک دیوانی مقدمہ دائر کر دیا۔ وہ مقدمہ ابھی زیر سماعت ہے۔ چونکہ آج کل وقتاً فوقتاً افواہیں سنی جاتی ہیں۔ کہ اکالی زیر ہدایت گوردوارہ کچھ امرت سر اب پھر حملہ کرنے والے ہیں۔ اس لئے مہنت نے ۲ر جنوری کی رات کو گوردوارہ کی حفاظت کے لئے گورنمنٹ سے امداد طلب کی۔ چنانچہ گوردوارہ اور اس کی متعلقہ جائداد کی حفاظت کے لئے پولیس کا ایک دستہ ۳ر جنوری کی صبح کو ننکانہ میں پہنچ گیا۔ ڈسٹرکٹ مجسٹریٹ اور ہر دو سپرنٹنڈنٹ پولیس نے اسی دن موقع کا ملاحظہ کیا۔ ابھی تک کوئی اکالی نہیں آئے لیکن زیر ہدایت رائے صاحب لالہ شنکر داس مجسٹریٹ پولیس کا دستہ فی الحال ننکانہ میں ہی مقیم ہے تاکہ قابل ضمانت جرائم کے ارتکاب کو روکا جائے۔

خان کا مورضلع لاہور میں ایک اور گوردوارہ ہے۔ وہاں کے مہنت نے بھی گورنمنٹ سے حفاظت کی درخواست کی ہے۔ اس کی درخواست منظور کر لی گئی ہے۔

اسی ضلع میں لہانی پھیرو کا گوردوارہ ہے۔ جو بہت وسیع ہے۔ اور جس کی بڑی بھاری آمدنی ہے۔ حال ہی میں مہنت نے برضائے خود اسے شرومنی گوردوارہ پربندھک کمیٹی کے سپرد کر دیا ہے۔ اس لئے گورنمنٹ نے اس گوردوارہ کے معاملہ میں مداخلت کرنے سے انکار کر دیا ہے۔ گوردوارہ سے ملحقہ جائیداد کے انتظام کے متعلق بھی گوردوارہ کمیٹی اور رعیت کے درمیان گفت و شنید ہو رہی ہے۔

شاہ آباد کے ہندوؤں کا جلسہ

(۱) باشندگان شاہ آباد اہل ہنود کا یہ عام جلسہ جگت گورو سوامی شنکر اچاریہ جی کی گرفتاری کو ۲۲ کروڑ ہندوؤں کی توہین سمجھتا ہے۔ اور دھارمک لیکچر کی بنا پر ان کی گرفتاری کو ہندو دھرم میں بیجا دخل اندازی سمجھتا ہے۔ نیز سرکاری وکیل کی جانب سے امیر گنگو کو جو دوران مقدمہ میں اسے ظہور میں آئی سخت غصہ اور نفرت کی نگاہ سے دیکھتا ہے۔ اور اپنی شردھا کے پھول ان کے شبیہ چرنوں میں بھینٹ کرتا ہے۔

(۲) یہ جلسہ ہندو پبلک اور سادھو ہا منڈل سے درخواست کرتا ہے کہ وہ اپنی سرگرمیوں کو بیش از بیش تیز کرتے چلے جائیں۔ حتیٰ کہ گورنمنٹ اپنی غلطی کو تسلیم نہ کرے۔

(۳) باشندگان شاہ آباد اہل ہنود کا یہ عام جلسہ جی۔ آئی پی ریلوے بورڈ کی اس کارروائی کے برخلاف کہ وہ دہلی کے چند ہندو مندروں کو مسمار کرا کے سٹیشن تعمیر کرنا چاہتا ہے بڑے زور سے صدائے احتجاج بلند کرتا ہے۔

(پرمانند)

لوردوارہ کیارا صاحب گوردوارہ کمیٹی کے ہاتھ

پروفیسر رچی رام جی ساہنی مطلع کرتے ہیں۔ کہ ہمیں یہ اعلان کرنے کا اختیار دیا گیا ہے کہ ننکانہ صاحب میں گوردوارہ کیارا صاحب شرومنی گوردوارہ پربندھک کمیٹی کے قبضہ میں آگیا ہے۔

مراسلات

(یہ ضروری نہیں کہ ایڈیٹر نامہ نگاروں کی رائے سے متفق ہو)

ویش سکول مہتک کی کایا پلٹ

مہاتما گاندھی کی ہاتھ کار کھا ہوا پتھر اکھاڑ جاگا

شوک مہاشوک! ویش جاتی کو آج قربانی اور آزادی کے دیوتا اور دنیا کی بزرگ ترین ہستی کے پیدا کرنے کا فخر حاصل ہے۔ روہتک ضلع کے بنیوں کی ساکھ خاک ہو گئی۔ پنجاب کا وہ سکول جسکو تحریک عدم تعاون کی بیروی میں سب سے پہلے اپنا بنیادی پتھر مہاتما جی کے دست مبارک سے رکھے جانے کا شرف حاصل ہوا تھا۔ آج وہ زر پرستوں اور گندم نما جو فروشوں کی بدولت سرکار کے قبضہ میں آگیا۔ ہائے! جس سکول میں ڈیڑھ سال پہلے مکی آزادی کے بھجن گائے جاتے تھے۔ کل وہاں "رولٹ" کے جھنڈے لہرائینگے۔ آزادی کے مجسم دیوتا کے دست مبارک سے رکھا ہوا پتھر انگریزی حکومت کے ایک ادنیٰ ملازم سے ٹھکرایا جائیگا۔ جہاں کل موجودہ طرز حکومت کے خلاف لیکچر ہوا کرتے تھے۔ وہاں کل اس سکول کے طالب علموں سے گورہ فوج کی سلامی دلائی جائیگی۔ جہاں تمام اقوام نے مہاتما جی کے فرمان کو سر آنکھوں پر مانا۔ وہاں ایک ایسی بزرگ ہستی کو جسے گورنمنٹ کی ٹیڑھی سے ٹیڑھی چال بھی قابو میں نہ لا سکی بنیا ہی جاتی سے دھوکا ہوا۔ اس سے بڑھ کر قوم کی اور کیا بے عزتی ہو سکتی ہے۔ سچ ہے جن لوگوں پر مہاتما صرف روپیہ ہی ہے۔ خواہ کسی ذریعہ سے کمایا جائے ان کو ملک کی بہبودی کب منظور ہو سکتی ہے۔ سکول کا کیا حشر ہوگا۔ اس کے متعلق پیشینگوئی کرنا قبل از وقت ہے لیکن اتنا ضرور کہا جائیگا کہ ویش جاتی کے دن کھڑے ہو گئے ہیں

(ایک دکھ بھری آواز)

اخبارات نکال کر پیسے کمانے کا طریقہ

جناب ایڈیٹر صاحب اخبار ہندی مارتم لاہور۔

واگھورو جی کی فتح۔ ہمارے دیش میں بڑی بھیڑ چال ہے۔ مختصر پبلک کی یادداشت کے لیے چند واقعات دہرائے جاتے ہیں۔ پہلے بنگ جاری ہوئے۔ دھڑا دھڑ اضافہ ہوا۔ آخر میں ان کی بربادی کا نقشہ پبلک کو بھولا نہ تھا کہ مختلف قسم کے فنڈ جاری ہونے شروع ہوئے اور ان کے ذریعہ غرضمندوں نے پبلک کو خوب لوٹا۔ بعد ازاں سودیشی خیالات کی روز افزوں ترقی دیکھتے ہی نیشنل وولن ملز کھدر ملز۔ آرٹس کالج۔ سٹیم کمپنی وغیرہ جاری کرنے والوں نے لمبے چوڑے اشتہاروں اور اخباروں کے ذریعہ حصے فروخت کرتے ہوئے اپنے ذاتی فایدہ کی خاطر ملکی مفاد کو نقصان پہنچانے میں کافی سے زیادہ شرارت برپا کی۔ اسی کی تقلید میں پریس ایکٹ کی پابندیاں بنائے جانے پر پبلک کے موجودہ مذاق کو مدنظر رکھتے ہوئے کئی روپوش مشتبہ چال چلن ایڈیٹروں اور اخبارات نے موسم برسات کے مینڈکوں کی طرح جنم لے کر ٹوٹنا شروع کر دیا۔ اس میں شک نہیں کہ ہر ملک کی آزادی اور بہتری کے لیے جس قدر بھی نیک نیت اخبارات ملک میں موجود ہوں تھوڑے ہیں اس سچائی میں ذرہ بھی شبہ نہیں کہ ملک کی ذہانت اور ترقی کا معیار ہی اخبارات کی روز افزوں مانگ اور مطالعہ ہے۔ مگر کئی اخبارات کی بابت اشتہار دیتے وقت ایڈیٹر یا پبلشر کا نام تک بھی پبلک کو بتایا نہیں جاتا کیا یہ باعث شرم نہیں ہے۔ اُن سے نہ تو پبلک ہی کوئی پختہ رائے قایم کر سکتی ہے اور نہ ہی قومی اخبارات کے ایڈیٹر صاحبان ایسے اخبارات کی سفارش کرتے وقت کوئی حاشیہ آرائی کر سکتے ہیں۔ اور ایسا نہ کرنے سے ہر دلعزیز قومی اخبارات بھی کسی حد تک اخلاقی طور پر مجرم ٹھہرائے جا سکتے ہیں۔ کیونکہ ان کی طفیل خریدار لوگ جال میں پھنس جاتے ہیں۔ ہمیں اچھی طرح یاد ہے کہ عرصہ دو تین ماہ کا ہوا۔ گوجرانوالہ سے ایک روزانہ اخبار جاری ہوا۔ غالباً کسی قومی اخبار کے خریداروں کی فہرست چرا کر اچانک نئے خریداروں کے نام وی۔ پی بھیجنے شروع کر دیئے۔ جب اس طرح سے خریدار اپنی اشرافت کی وجہ سے وی۔ پی واپس نہ کرتے ہوئے پھنس گئے تو وہ ہی اخبار ہفتہ واری اخبار کے روپ میں تبدیل ہو گیا۔ اور نئے خریدار اس طرح دوبارہ حاصل کر لئے۔ اس کے بعد اس نے ایک نہایت ہی کامیاب اخبار کا نام ..... اپنے اخبار کے ساتھ لگا کر تبسری شکل اختیار کر لی۔ (اس کے متعلق آپ کے اخبار میں آج کل روزانہ اشتہارات بھی نکل رہے ہیں) سابقہ دونوں اخبارات کے خریدار بے شک کف دست ملتے رہیں۔ کیونکہ ایک ایڈیٹر کے خلاف شکایت کرنا۔ اول تو اس اڈیٹر کا اور بعد میں اس کے ہمراز اڈیٹران کا تاوہ دھوکہ پیچھے

گیا کی سوراجیہ پوری میں کھدر پوش

دیوتاؤں کی مجلس ۱۹۲۳ء

جو تجاویز پاس کرنے والی ہے وہ

محبانِ وطن کے کیلنڈر ۱۹۲۳ء

کے قلب جگر پر

تھری کلر ڈیزائن کی ایک نہایت خوبصورت تصویر میں دیکھ لو۔ یہ نئے سال کا قد آدم رنگین کیلنڈر ۱۹۲۳ء کی جدید سیاسی سپرٹ کا حرف بحرف ترجمان ہے جس میں ملک کے تمام سربرآوردہ قومی لیڈر کھدر کے لباس میں جلوہ افگن ہیں۔ قیمت صرف ۱۲ر

پتہ:۔ نرائن دت سہگل اینڈ سنز پبلشرز لوہاری گیٹ لاہور

گیتا رہسیہ حصہ اول اردو

دوبارہ چھپ کر تیار ہو گیا ہے۔ قیمت قسم دوم عہ سوم عہ گیتا رہسیہ حصہ دوسرا دھڑا دھڑ فروخت ہو رہا ہے۔ قیمت معمولی عہ اور بے عہ صرف کاغذ کا فرق ہے۔ لکھائی یکساں

نارائن کرشن ایڈیشن گیتا مکمل ۱۶ر

مترجم گیتا رہسیہ اردو قیمت عہ

رنگی ہندوستان مصنفہ مہاتما گاندھی قیمت ۷ر

پیغام آزادی لالہ لاجپت رائے جی کے تازہ مضامین کا دلچسپ اردو دلکش مجموعہ قیمت عہ المشتہر

دفتر اشاعت گیتا رہسیہ اردو لاہور

دریائے سندھ کی طغیانی سے حفاظت کیجائے
بند تعمیر کرنے میں دیر نہ ہونی چاہئے
اہالیان ڈیرہ اسمٰعیلخاں کا پبلک جلسہ

کل اہالیان شہر ڈیرہ اسمٰعیلخاں کا ایک پبلک جلسہ زیر صدارت مسٹر ایچ سی گاسٹر پرنسپل چرچ مشن ہائی سکول منعقد ہوا۔ جس میں مندرجہ ذیل ریزولیوشن باتفاق رائے پاس ہوئے۔

(۱) یہ جلسہ گورنمنٹ کا شکریہ ادا کرتا ہے۔ کہ اس نے سندھ دریا کے سیلابوں کو روکنے کے لیئے ریونیو کمشنر کی زیر صدارت ایک کمیٹی مقرر کی ہے۔ جس نے بند تعمیر کرنے کے لیئے ۱۹ لاکھ روپیہ کی منظوری کی سفارش کی ہے۔

(۲) یہ جلسہ اس امر پر اظہار افسوس کرتا ہے۔ کہ کمیٹی کی سفارشات پر ابھی تک عمل نہیں کیا گیا لوگوں میں بہت تشویش اور ہلچل پیدا ہو رہی ہے۔ جو اس شہر کے لیے خطرناک ثابت ہوگی۔

نیز یہ جلسہ اس امر کو نہایت رنج کے ساتھ دیکھتا ہے۔ کہ ۱۹۲۱ء کے سیلابوں سے ۳ کروڑ کی غیر منقولہ جائیداد تباہ ہو گئی ہے۔ جس کی اسوقت ۳۰ فیصدی قیمت بھی وصول نہیں ہوتی۔ کیونکہ کوئی خریدار نقد روپیہ دینے کے لیئے تیار نہیں اور سود کا نرخ بہت بڑھا ہوا ہے۔ اس کے علاوہ تجارت بالکل برباد ہو چکی ہے۔ اور بڑی بڑی دکانوں کے دیوالے نکل چکے ہیں۔

(۳) یہ جلسہ گورنمنٹ سے زور دار درخواست کرتا ہے۔ کہ اوپر کے تینوں ریزولیوشن پر فوراً عمل درآمد کیا جائے۔ (ب) بند تعمیر کرنے کے لیئے فوراً روپیہ منظور کیا جائے۔ (ج) لوگوں کو شانت کرنے کے لیئے پتھر ابھی سے اکٹھے کیئے جانے چاہئیں۔ (د) پہلے موضع ہاسہ سے لیکر شہر تک اور چھاؤنی اور یورپین قبرستان کے سامنے کا بند تعمیر کیا جائے۔ اور اس کے بعد دریا میں طغیانی آنے سے پہلے ۳۵ فٹ کا ٹکڑا تعمیر کیا جائے۔

(۴) یہ جلسہ اس بیان کی تردید کرتا ہے۔ کہ شہر کے لوگ خرچ کا مناسب حصہ ادا کرنے کے لیئے تیار ہیں۔ اور حکام کو یقین دلاتا ہے۔ کہ گورنمنٹ جو بھی معقول رقم ان کے ذمہ لگائیگی۔ وہ اسے پورا کریں گے۔

ریزولیوشنوں کی نقول وائسرائے۔ آنریبل مسٹر مسٹر شرار ریونیو ممبر۔ آنریبل چیف کمشنر ریونیو کمشنر اور سپرنٹنڈنٹ انجینیر پشاور کے پاس ارسال کی گئی ہیں۔ (خاص تار)

آریہ سوراجیہ سبھا فیروزپور کا سالانہ جلسہ ملتوی

پہلے اعلان کیا گیا تھا۔ کہ آریہ سوراجیہ سبھا فیروزپور کا سالانہ جلسہ ۲۱-۲۲ جنوری کو ہوگا۔ لیکن سب انتظامات کے حسب خواہش مکمل نہ ہونے کے کارن منتظمان کی تقاضی آریہ سماج کے جلسے وغیرہ کی مصروفیتوں کے باعث یہ جلسہ ملتوی کر دیا گیا ہے۔ یہ تاریخوں کا اعلان بعد میں کیا جائے گا۔ (نہنت رام سکرٹری)

پنجاب کی ادبی زبان کونسی ہے
ہر زبان کا لٹریچر موجود ہے
ہمارا لٹریچر اور گیت کس زبان میں ہوں

(از بھائی پرمانند جی)

ہمارے سلسلۂ تعلیم میں انگریزی زبان پڑھنے اور اسی میں بہت کچھ سیکھنے کا بوجہ تو ہندوستان کے سب حصوں میں یکساں طور پر پڑتا ہے۔ لیکن پنجاب میں انگریزی سے پہلے ابتدائی تعلیم کے متعلق بھی ایک ایسی عجیب سی دقت پائی جاتی ہے۔ جو کہ ہندوستان کے دوسرے حصوں میں نہیں ہے بنگال میں گھروں میں بنگالی بولی جاتی ہے۔ کتابوں اور اخباروں میں بنگالی لکھی جاتی ہے۔ عدالتوں میں بنگالی کا رواج ہے۔ یہی رواج ہے جس میں مکتبوں میں ابتدائی تعلیم دی جاتی ہے۔ مہاراشٹر میں یہ درجہ مرہٹی کو حاصل ہے گجرات میں گجراتی کو اور مدراس کے صوبہ میں ایسی ہی چار بڑی زبانیں ہیں۔ ان سب زبانوں میں اپنا لٹریچر موجود ہے۔ اپنے اپنے گیت پائے جاتے ہیں۔ اپنے اپنے اخبار نکلتے ہیں۔ ان صوبوں کے بچے اپنی مادری زبان میں سب کچھ سیکھنے کی وجہ سے ایسے طاق ہو جاتے ہیں۔ کہ بعد میں انہیں کسی دوسری زبان میں مہارت حاصل ہو یا انگریزی ہو۔ آسانی سے مہارت حاصل ہو جاتی ہے۔

زبان کے لحاظ سے پنجاب ایک نرالا سا صوبہ ہے۔ جو زبان کہ پنجاب کے عام گھروں میں بولی جاتی ہے۔ اور جسے پنجابی کہنا چاہیئے۔ اسکو پنجاب میں کوئی رتبہ حاصل نہیں ہے اسکو مذہبی کتب کو چھوڑ کر نہ تو اس میں کوئی لٹریچر ہے۔ نہ اس میں کوئی گیت ہیں۔ نہ عدالتوں میں اس کی کوئی قدر ہے۔ نہ اسے ابتدائی مکتبوں میں سکھایا جاتا ہے پنجاب میں بچوں کی مادری زبان کی ایسی حالت ہونے کی وجہ سے پنجاب کے لڑکے زبان کے سیکھنے میں ہمیشہ قاصر رہتے ہیں۔ یونیورسٹی کے امتحانوں میں پنجاب کے طلبا کسی زبان میں بھی اتنا نمبر نہ لے کر ہی اول درجہ میں پاس ہوتے ہیں۔ حالانکہ دوسرے صوبوں میں مختلف زبانوں میں ماہروں کی خاصی تعداد پائی جاتی ہے۔

پنجاب کی ابتدائی تعلیم میں یہ سب سے بڑا عیب ہے۔ کہ وہ یا تو اردو ہندی سے شروع ہوتی ہے۔ چونکہ پنجاب کی مادری زبانیں نہیں ہیں۔ اور سات آٹھ برس کے بچوں کو ان سے کوئی انس نہیں ہوتی۔ ہم سب گھروں میں بولتے پنجابی ہیں۔ لکھنا پڑھنا سکھانے کے لئے ہندو اگر ان کا اختیار ہو تو ہندی کو ترجیح دیں گے۔ لیکن انہیں اردو استعمال کرنا پڑتا ہے مسلمان اردو کو پسند کرتے ہیں۔ صرف سکھ لوگ ہیں۔ جو پنجابی کے طرف دار ہیں۔

تعلیم ایسا محکمہ ہے۔ جو ریفارم سکیم کے مطابق کونسوں یعنی لوگوں کے ہاتھ میں دیا گیا ہے۔ اگرچہ ابھی تک سلسلۂ تعلیم میں کوئی تبدیلی کی علامت دکھائی نہیں دیتی بلکہ برخلاف اس کے تعلیم کے برے پہلو یعنی سکولوں سے اوپر محکمۂ تعلیم کے افسروں کے اختیار کو برقرار رکھا جا رہا ہے۔ ان کا کام یہی معلوم ہوتا ہے۔ کہ اپنی رگڈائیٹر نہ کرنے کی طاقت استعمال کر کے کسی پرائیویٹ سکول کو بننے نہ دے۔ باوجود تعلیمی چور کی اس پالیسی کے وقت جلدی آئیگا۔ جبکہ لوگوں کو اپنے اس حق کی آگاہی ہو گی اور اس کا پہلا نتیجہ یہ ہوگا۔ کہ تمام صوبے میں ابتدائی تعلیم لازمی ہو جائے۔ اور کوئی بچہ پڑھنے سے محروم نہ پایا جائے۔ پیشتر اس کے کہ پنجاب کے لوگ یہ بڑا قدم اٹھائیں۔ ہمکو یہ فیصلہ کرنا ہوگا۔ کہ ہماری ابتدائی تعلیم کس زبان میں ہو۔ میں اپنی ذاتی رائے پیش کرنا چاہتا ہوں اور وہ یہ ہے کہ پنجاب میں پنجابی زبان کو یہ درجہ دیا جائے۔ ہماری تعلیمی ترقی کے میدان میں ہمارے لئے یہ پہلا مرحلہ طے کرنا ضروری ہوگا۔ میرا خیال ہے کہ سکھ بھائیوں میں ایسے لوگ ہوں گے۔ جو اس تجویز کی حمایت کرنے پر تیار ہوں تعلیمی مسئلے پر غور کرنے والی پبلک کے سامنے میں اس سوال کو پیش کرتا ہوں۔ تاکہ وہ اپنی رائے کا اظہار کریں۔

تصحیح

کل ہم نے "بادشاہ دکھے بنے" کی سرخی سے ایک مضمون شائع کیا تھا۔ غلطی سے اس کے نیچے اخبار کا حوالہ دینا رہ گیا وہ اکاش بانی سے لیا گیا تھا۔ جو لاہور میں ہندی بھاشا کا پہلا ہفتہ واری اخبار ہے۔

باوا پرومن سنگھ کی سرگباشی پر اظہار افسوس

ڈی۔ اے۔ وی کالج کمیٹی نے ۱۱۔ نومبر کو اپنے اجلاس میں ڈی اے وی کالج کے پرانے کارکن اور مہان باوا پرومن سنگھ جی کے افسوسناک سورگباش پر دلی رنج و تاسف اور ان کے پس ماندگان سے اظہار ہمدردی و ماتم کا ریزولیوشن کیا +

ڈاکٹر ہیرو کی جگہ نئے ممبر کا تقرر

گورنمنٹ آف انڈیا گزٹ کی ۸۔ جنوری کی اشاعت میں اعلان کیا گیا ہے کہ ڈاکٹر ہیرو کے مستعفی ہونے کے باعث آسامی خالی ہو گئی تھی۔ اس کو پر کرنے کے لئے ہز میجسٹی نے سر باسل پیلاٹ بلیکٹ کے سی بی۔ کو گورنر جنرل کی کونسل کا ممبر تقرر کیا ہے۔ آنریبل سر باسل بلیکٹ نے آج چارج لے لیا ہے

بھائی بہگت سنگھ اکالی کی رہائی جالندھر جیل سے

بھائی بہگت سنگھ ساکن بل (جالندھر) ایک سال کی قید محض بہگت کر ۵ جنوری کو جالندھر جیل سے رہا کر دیئے گئے ہیں۔ ان کا وزن ۲۲۵ پونڈ تھا۔ اب ۱۹۵ پونڈ رہ گیا ہے۔ بھائی بہگت سنگھ نے آکر بتایا ہے کہ ڈنکر صاحب کے لئے برابر تنگ کیا گیا۔ بعض دفعہ تو بچہ بچوں میں کرنے کے لئے نفیس کھانا دیا جاتا تھا۔ ایک دفعہ بچہ بچا کے ربابہ جات اراضی اور روپیہ کا لالچ دیا گیا تھا۔ کہ میں اکالیوں کے خلاف پرچار کروں +

(رتن سنگھ اکالی جالندھر)

ایک گوردوارہ کے ملازم کی بے معنی بے عزتی

خالصہ سنگت موضع جھنیرے لکھتے ہیں کہ گو بندنام سیتا دا گوردوارہ قصبہ نڈالے ایک تو بلا اختیار گوردوارہ کی زمینداری اور اسی مہامنڈل کے نام کرا دی ہے دوسرے اس نے اچانک بلا وجہ اور اسی مہامنڈل کے اتار دیا کہ اکالی گوردوارہ پر قبضہ کرنے کا ارادہ رکھتے ہیں۔ انہوں نے حکام سے امداد طلب کی چنانچہ ڈپٹی کمشنر کے حکم سے ۱۱ دسمبر کو ایک مجسٹریٹ اور کچھ پولیس کے سپاہی اکالیوں کی روک تھام کے لئے آئے لیکن موقع پر آکر دیکھا کہ یہ خطرہ بالکل بے معنی تھا۔ اور گو بندرام کا بیان لیکر واپس چلے گئے۔

رائل ہوٹل راولپنڈی سے پکڑنگ اٹھا لیا گیا

کانگرس کمیٹی نے رائل ہوٹل سے پہرہ اٹھا لیا ہے کیونکہ ہوٹل مذکور کے مالک نے شراب نہ بیچنے کا وعدہ کر لیا ہے

باشندگان ریاست کمارسین کا میموریل
چیف سیکرٹری گورنر پنجاب کی خدمت میں
ریاست کی بد انتظامی کی شکایت

شملہ کی پہاڑیوں میں کمارسین نام کی ایک چھوٹی سی پہاڑی ریاست ہے اس کے کچھ باشندگان نے چیف سیکرٹری گورنمنٹ پنجاب کی خدمت میں ایک میموریل بھیجا ہے جس میں ریاست کے انتظام کے خلاف کئی شکایات کی گئی ہیں۔ مثلاً کئی اہلکار خلاف قانون لوگوں سے رشوت لیتے ہیں۔ بیگار لی جاتی ہے۔ شادیوں کے موقعہ پر بھی ٹیکس لیا جاتا ہے۔ پرانا طریقہ یہ چلا آیا ہے کہ شادی کے موقعہ پر ایک روپیہ ٹیکس وصول کیا جائے لیکن موجودہ رئیس کی دو شادیوں کے موقع پر بیان کیا جاتا ہے کہ لوگوں سے ۵ روپیہ سے لیکر ۱۰۰ روپیہ تک بھی فی گھر ٹیکس وصول کیا گیا ہے رئیس اور اہلکاروں کے خلاف فضول خرچی کا الزام بھی لگایا گیا ہے۔ گورنمنٹ پنجاب کو یہ بھی مطلع کیا گیا ہے کہ ریاست کے خزانہ میں گھاٹا ہونے کے باعث ریاست کے ملازموں کو کئی ماہ سے تنخواہیں نہیں ملیں۔ شوگھر میں میلے کے دوبارہ اجرا کے خلاف بھی رعایا کے ایک حصے کو بھاری شکایت ہے۔ میموریل میں عورتوں کے زدوکوب اور دیگر عام لوٹ مار کے واقعات کا بھی تذکرہ کیا گیا ہے۔ ریاست کے ایک ہزار زمینداروں کے خلاف گرفتاری کے وارنٹ جاری کئے گئے ہیں۔ میموریل میں یہ بیان کیا گیا ہے کہ وہ زمیندار گرفتاری سے بچنے کے لئے اپنے عیال و اطفال سمیت ریاست چھوڑ کر بھاگ گئے ہیں اور جنگلوں میں سر چھپائے بیٹھے ہیں۔ جو لوگ فرار نہیں ہوئے ان کو حد درجہ خوف زدہ کیا جا رہا ہے۔ سندنیشور مہادیو کے سندر پر پولیس کا پہرہ ہے گورنمنٹ پنجاب سے درخواست کی گئی ہے۔ کہ حکام اس معاملہ میں مداخلت کرے اور رعایا کو اس موقع پر امداد کرے۔

(ٹریبیون)

چیمبر آف کامرس کا اجلاس

کلکتہ۔ ۹۔ جنوری۔ ہندوستان اور سیلون کے متحدہ چیمبر آف کامرس کا سالانہ اجلاس آج ختم ہوا۔ بہت رزولیوشن پاس کرنے کے بعد آج صرف مسئلہ محاصل پر بحث ہوتی رہی +

(پیغام مزاکس)

لارڈ ریڈنگ کی کلکتہ سے روانگی

کلکتہ۔ ۹۔ جنوری۔ آج رات کو لارڈ اور لیڈی ریڈنگ بذریعہ سپیشل ٹرین دہلی کی طرف روانہ ہو گئے ہیں +

انکم ٹیکس کلکٹر کی خدمات کا اعتراف

کراچی ۹۔ جنوری۔ کل رات کو باشندگان کراچی کا ایک جلسہ زیر صدارت مسٹر جمشید جی منعقد ہوا جس میں مسٹر برج موہن کمشنر انکم ٹیکس کی خدمات کا شکریہ ادا کیا گیا۔ اور اسکی یادگار قائم کرنے کے لئے ایک کمیٹی مقرر ہوئی۔

ضرورت عرصہ ۲۲۰

میرے ایک متوفات اردو کے لئے جسکی عمر ۳۰ سال کی ہے اور جو کہ ایک سرکاری دفتر میں ۱۰۰ پے پر ملازم ہے ایک ایسی کنیہ ٹال دوصد اکی ضرورت ہے جو کہ گھر کے کام سے بخوبی ہو۔ باقی حال مندرجہ ذیل پتہ پر خط و کتابت پنڈت دیوی چند وائسریگل دفتر آڈیٹر جنرل آفس سملہ ریلوے سٹیشن

تمام سنجابی کھشتری بلا لحاظ اونچ نیچ

جالندہر کی لاہوری برادری کا فیصلہ

۶ جنوری کو شہر جالندہر تھاکر دوارہ لاہوریاں میں کھنہ۔ سیٹھ۔ ہلوترہ۔ کپور۔ ان ذاتوں پر مشتمل شہر جالندہر بستیوں کی لاہوری برادری نے ایک جلسہ کیا۔ اس میں یہ فیصلہ کیا گیا کہ سب سنجابی کھشتری لیف سرین۔ کھنہ۔ کپور۔ سیٹھ۔ آپس میں رشتہ ناطہ قائم کر سکتے ہیں۔ کوئی بڑے چھوٹے کی تمیز نہیں ہوگی۔ امید کی جاتی ہے کہ لاہور و امرتسر و دیگر شہروں کی لاہوری برادریاں بھی اس نیک مثال کی تقلید کریں گی۔

(سکرٹری کھشتری کانفرنس جالندہر)

ڈیرہ غازی خاں میں کمار کانگرس کمیٹی

ڈیرہ غازی خان میں کمار کانگرس کمیٹی کے والنٹیر ہر روز کھدر کا پرچار کرتے ہیں۔ والنٹیروں کی تعداد دن بدن بڑھ رہی ہے۔ (رام چند سکرٹری)

مسئلہ سورج گرہن کوروکھشیتر پر سو ہندو لڑکیوں کے اغوا کے متعلق آریہ سماج کھروڑ کا مطالبہ

آریہ سماج کھروڑ ضلع ملتان نے ۲۴ دسمبر کو اپنے ہفتہ واری جلاس میں ذیل کا ریزولیوشن پاس کیا۔

"گذشتہ ۴ ستمبر ۱۹۲۲ء کو کوروکھشیتر کے سورج گرہن کے موقعہ پر ۱۰۰ ہندو عورتوں کے گم ہونے کی خبر نکلی تھی لیکن مزید کوئی خبر نہیں نکلی۔ کہ آیا ان میں سے کوئی ملی تھی یا نہیں؟ آریہ سماج کھروڑ بڑے زور سے آریہ پرادھیک سبھا۔ آریہ پرتی ندھی سبھا اور آل انڈیا ہندو سبھا سے سفارش کرتی ہے کہ اس معاملہ میں تحقیقات کی جائے۔ اور ان کے واپس لانے کا انتظام کیا جائے نیز آئندہ ایسے واقعات کو روکنے کے واسطے تدابیر عمل میں لائی جائیں۔ (جگت نارائن پردھان آریہ سماج)

میں ممبری کونسل کیلئے امیدوار کھڑا ہونے کو تیار ہوں

لالہ دیوبوت بی۔ اے ساکن سیالی ضلع شاہ پور نے ہمیں ایک طول طویل انگریزی مراسلہ ارسال کیا ہے۔ جسے ہم کلیتاً شائع کرنے سے معذور ہیں۔ صرف اس کا مفہوم ذیل میں درج کیا جاتا ہے:۔

جس دن سے موجودہ کونسلیں شروع ہوئی ہیں لالہ امرداس وکیل ہائیکورٹ لاہور جو راولپنڈی اور لاہور ڈویژن کے دیہاتی حلقوں کی طرف سے منتخب کیے گئے تھے۔ کونسل کے ایک اجلاس میں بھی شامل نہیں ہوئے۔ اور پرنس آف ویلز کی آمد پر کونسل میں گئے تھے۔ ایک طرح سے نشست بالکل خالی ہے۔ یہ اصلاحات اگرچہ بالکل نام نہاد ہیں لیکن بڑی ایجی ٹیشن کے بعد حاصل ہوئی ہیں۔ اب راولپنڈی اور لاہور کے ہندوستانیوں کو لالہ امرداس کی غیر حاضری کے باعث دوسرے ممبروں کا دست نگر بننا پڑتا ہے۔ کونسل کے قواعد کے مطابق بھی لالہ امرداس کا انتخاب اپنے فرض کی عدم ادائیگی کے باعث قابل تنسیخ ہے۔ لیکن مجھے معلوم ہوا ہے کہ گورنمنٹ نیا ممبر منتخب کرنے کو تیار نہیں۔ کہ سیاد اعدم تعاونی کسی وصولی۔ نمائی یا چار کو کونسل میں بھیج دیں۔ اس کے متعلق میں آپ کو دلانا چاہتا ہوں کہ میں خود امیدوار کھڑا ہونے کو تیار ہوں۔ اور بھی کئی لوگ تیار ہوں گے۔

(دیوبوت۔ بی۔ اے)

"اس پستول سے آئرلینڈ کی حفاظت کرنا"

گورنمنٹ قانون کی آڑ میں اپنے مخالفوں کا شکار کرتی ہے

کیا ارسکن چائلڈرز باغی تھا

(مسٹر سی ایچ نارمن کا پریذیڈنٹ)

گذشتہ دنوں میں ڈبلن (آئرلینڈ) میں جو قتل کی وارداتیں ہوئی ہیں۔ اس سے ان لوگوں میں بھاری تشویش پیدا ہو گئی ہے جو یہ مانتے ہیں۔ کہ جب کسی گورنمنٹ کے جرم خاص حد سے تجاوز کر جائیں۔ وہ بین الاقوامی معاملات میں شمار کئے جاتے ہیں۔ آئرش فری سٹیٹ کے وحشیانہ جبر و تشدد نے ہم لوگوں کا سر نیچا کر دیا ہے۔ جو ہماری مشکلات کا سامنا کرتے ہوئے بھی آئرلینڈ کو آزاد کرانے کی کوشش کرتے رہے ہیں۔ یہ معاملہ اتنا پیچیدہ اور خطرناک ہو گیا ہے۔ کہ اس کو اب نظر انداز نہیں نہیں کیا جا سکتا۔

۱۹۱۶ء میں جب جیمس کنولی نہایت بے دردی اور بے رحمی سے قتل کئے گئے تو مزدور لیڈر خاموش رہے شاید اس لیئے کہ یہ قتل مسٹر ارتھر پیڈرسن کی رضامندی سے ہوا۔

اس خاموشی کی وجہ جہاں یہ بتلائی گئی کہ مسٹر جیمس نے شہنشاہ معظم کے خلاف بغاوت کی اور بادشاہ کی فوجوں کے خلاف جنگ کرتا ہوا پکڑا گیا تھا۔ مگر اس سے یہ ثابت نہیں ہوتا۔ کہ اس کو قتل کرنا ملک کے لیئے مفید تھا۔ کوئی ملٹری قانون باقاعدہ طور پر اس قتل کے حق بجانب نہیں ٹھہراتا

مرحوم مسٹر ارسکن چائلڈرز

ڈبلن میں مسٹر ارسکن چائلڈرز کو گولی سے اڑا دیا گیا ہے۔ مگر پارلیمنٹ میں لیبر پارٹی نے چوں تک نہیں کی۔ کسی ممبر نے پروٹسٹ کی آواز بھی بلند نہیں کی۔ حالانکہ مسٹر وجوڈبن اور ایک لبرل ممبر نے گورنمنٹ سے اپیل کی کہ وہ اس معاملے میں دخل دے۔

لیبر پارٹی اگر چاہتی تو آئرلینڈ صلحنامہ کے بل کو نامنظور کر کے اس قتل و غارت کے سلسلے کا ہمیشہ کے لیئے خاتمہ کر دیتی۔

تب کورٹ مارشل کو یہ جرات نہ ہوتی۔ کہ ایک شخص کو حفاظت کا موقعہ دیئے بغیر گولی سے اڑا دیتی۔

کئی لوگ اعتراض کرتے ہیں۔ کہ لیبر پارٹی صلح نامہ کے بل کو مسترد کرنے میں زیادہ کرنے کے حق بجانب ہو سکتی تھی۔ جیمس کنولی اور مسٹر چائلڈرز برطانوی گورنمنٹ کے مقدمے میں کچھ فرق نہیں۔ دونوں باغی تھے۔ ان دونوں آدمیوں کو کن الزامات پر سزائے موت کا حکم دیا گیا۔ دونوں کا جرم یہ تھا۔ کہ ان کے پاس لائسنس کے بغیر ہتھیار پائے گئے۔ ان کے خلاف قتل ڈاکے بدمعاشی یا دہشت کا الزام نہیں لگایا گیا۔

گذشتہ تین سال میں آئرلینڈ کی حالت بہت خراب رہی ہے۔ ہر طرف قتل و غارت کا دور گرم تھا۔ سارا ملک میدان جنگ بنا ہوا تھا۔ جدھر دیکھو خون اور آگ دکھائی دیتی تھی۔ ہر شخص کو اپنی زندگی کے لالے پڑے ہوئے تھے۔ کوئی گھر شیروں کے حملوں یا برطانوی افواج کی گولیوں سے محفوظ نہ تھا۔ اس تباہی کی حالت میں کیا تعجب تھا۔ کہ ہر شخص اپنی حفاظت کے لیئے اپنے پاس کوئی نہ کوئی ہتھیار پستول یا بندوق کے بغیر شہر کے بازاروں سے گذرنا محال تھا۔ چائلڈرز کے قاتلوں کو کم از کم ان باتوں کا خیال رکھنا چاہیئے تھا۔ گذشتہ کئی سالوں سے آئرلینڈ میں ہر ایک شہری یا تو خود مسلح رہتا ہے۔ یا مسلح فوج اسکی حفاظت کرتی ہے۔

اندریں حالات آئرش فری سٹیٹ کا اچانک یہ قانون پاس کر دینا کہ جس کے پاس بے لائسنس کے بندوق یا پستول برآمد ہوگا۔ تو وہ سزائے موت کا مستحق ہوگا۔

فری سٹیٹ گورنمنٹ اس امر سے واقف تھی کہ ایسا قانون پاس کرنے سے اسکے مخالفوں کی خیر نہیں۔

(۱) وہ یا تو سڑکوں پر جاتے ہوئے گولی کا شکار ہیں گے (۲) یا کورٹ مارشل کے حکم سے گولی سے اڑا دیئے جائینگے۔ اس نام نہاد قانون کو پاس کرنے کا منشا یہ تھا۔ کہ اس کی آڑ میں اس کے دشمن موت کے گھاٹ اتارے جائیں۔

پس ارسکن چائلڈرز کے متعلق اتنا افسوس نہیں۔ جتنا کہ ہم کو دیگر لوگوں کا ہے۔ جو ہر روز کورٹ مارشل کے ذریعہ پھانسی پر لٹکائے جا رہے ہیں۔

مسٹر چائلڈرز نے انگلینڈ اور آئرلینڈ کی معمولی خدمت کی جسکا انعام انہیں مل گیا۔

ہر محب وطن کی تقدیر میں آرام و مصائب لکھے ہیں گورنمنٹ نے اس قتل کو حق بجانب قرار دینے کے لیئے یہ دلیل پیش کی۔ کہ یہ پہلا آدمی ہے۔ جسکو اس جرم میں موت کی سزا دی گئی ہے۔ اسبات کو ثابت کرنے کے لیئے چار دیگر اشخاص کو بھی پھانسی پر لٹکایا گیا۔

آج تک انصاف کی ایسی منہی پلید نہیں ہوئی۔ یہ امر مسلمہ ہے۔ کہ مسٹر گاسگریو رکورٹ مارشل کا ممبر مسٹر چائلڈرز کا جانی دشمن تھا۔ اور اس نے ہی یہ افواہ مشہور کی تھی کہ مسٹر چائلڈرز برطانوی گورنمنٹ کے خلاف سازش کر رہا ہے۔ اور اس سے بڑھکر شرمناک کیا بات ہو سکتی ہے۔ کہ مسٹر چائلڈرز کو گفت و شنید کے لیئے بلا کر ان سے انکی سرگرمیوں کا راز لیا گیا۔ اور بعد میں اسی مکان میں ان کو گرفتار کر لیا گیا۔

کورٹ مارشل نے سزائے موت کا حکم دیدیا مگر گورنمنٹ نے لوگوں کو شانت رکھنے کے لیئے مشتہر کیا۔ کہ مسٹر چائلڈرز کو جلا وطن کر دیا جائیگا۔ اس طرح مکر و فریب سے اس مہان پرش کا خاتمہ کیا گیا ہر ایک ملک میں ایسا ہی ہوتا ہے۔ ہر ایک گورنمنٹ قانون کی آڑ میں اپنے دشمنوں کو قتل کر سکتی ہے مگر آئرلینڈ کی گورنمنٹ نے سب کو مات کر دیا ہے۔ اب یہ معلوم ہوا ہے۔ کہ جس پستول کے لیئے ارسکن چائلڈرز کو موت کی سزا دی گئی۔ وہ ان کو مائیکل کولنز نے بطور تحفہ دیا تھا۔ اور کہا تھا۔ "اس پستول سے آئرلینڈ کی حفاظت کرنا"

اب پروٹسٹ کرنے سے کیا فائدہ۔ جب یہ لوگ قبروں میں پڑے آرام کر رہے ہیں۔

ہم گورنمنٹ سے پوچھتے ہیں۔ کہ کیا تمہاری پیاس ابھی تک بجھی ہے۔ یا نہیں۔ کیا چنڈی دیوی ابھی خون کی پیاسی ہے؟

لالہ سوچیت جی کی مرتیو پر اظہار افسوس

ڈی اے وی کالج سکول لاہور کے اساتذوں اور طلبا کا ایک جلسہ پیر ہوا ۱۰ جنوری کو ہوا۔ لالہ سوچیت جی کی مرتیو پر اظہار افسوس کا ریزولیوشن پاس کیا گیا۔ جنہوں نے اس سکول کی ۲۰ سال تک سیوا کی تھی۔ مرحوم کی یادگار میں سکول آدھے دن کے لئے بند کیا گیا۔

(سکرٹری ڈی اے وی ہائی سکول ٹیچرز ایسوسی ایشن)

کلکتہ پوسٹ آفس سے ۹۰ ہزار روپیہ کی چوری

ایک یوروپین اور دو چینی گرفتار

۷۰ ہزار روپیہ برآمد ہو گیا

کلکتہ ۱۰ جنوری۔ کل رات کو جنرل پوسٹ آفس کے پارسل آفس میں سے کئی بیمہ شدہ پارسل چرائے گئے۔ جن میں ۹۰ ہزار روپے کے نوٹ تھے۔ آج صبح پولیس نے ایک یوروپین اور دو چینیوں کو گرفتار کیا۔ جن سے ۷۰ ہزار روپیہ کے نوٹ برآمد ہوئے ہیں۔ یوروپین ڈاکخانے میں ملازم ہے۔

ایسٹ انڈین ریلوے کی کوئلے کی کانوں میں

مزدوروں کی ہڑتال

گری دیہہ ۷ جنوری۔ ایسٹ انڈین ریلوے کی کوئلے کی کانوں میں جو مزدور کوئلہ کاٹنے کا کام کرتے ہیں۔ انہوں نے یکم جنوری سے ہڑتال کر رکھی ہے وجہ یہ ہے کہ کوئلہ کی چوری کو روکنے کے لئے جو نیا طریقہ تنخواہ کی ادائیگی کا جاری کیا گیا ہے اسے وہ ناپسند کرتے ہیں ملٹری پولیس تمام شہر کے گرد پہرہ لگائے ہوئے ہے،

کھشتری کانفرنس جالندہر کے ڈیلیگیٹ جلد اپنے نام بھیجیں

معلوم ہوا ہے کہ کھشتری سبھا مین صوبہ پنجاب کے لئے ڈیلیگیٹ بنانے کے سنٹرل کمیٹی کھشتری کانفرنس کے کارکن مختلف مقامات میں دورہ لگا رہے ہیں لیکن ابھی تک ان کے نام نہیں پہنچے۔ درخواست ہے کہ ۱۵ جنوری سے پہلے پہلے ڈیلیگیٹ اصحاب اپنا نام جلد بھیجدیں۔ تاکہ باہر کے اصحاب کی خوراک اور رہائش کا انتظام خاطر خواہ طور پر کیا جا سکے۔ دفتر استقبالیہ کمیٹی میں آکر بھی ڈیلیگیٹ بن سکتے ہیں۔ (الیشر داس سیکرٹری کانفرنس)

اتوار کے دن کمرشل بلڈنگس کی تمام دکانیں بند

لاہور ۱۰ جنوری۔ آج کمرشل بلڈنگس کے تمام سر کردہ دوکانداروں نے اور تاجروں نے اپنی ایک میٹنگ میں فیصلہ کیا کہ ۱۴ جنوری ۱۹۲۳ء سے لے کر ماہ ستمبر کے آخیر تک کمرشل بلڈنگس کی تمام بڑی بڑی دکانیں جن میں چیپ جان بھی شامل ہے اتوار کے دن بند رہا کرینگی

(ایسوسی ایٹڈ)

Gossner Mission

لاہور سٹیشن پر گاڑی میں ایک لاوارث لاش

رامو کے باغ لاہور میں واہ سنسکار کیا گیا

۹-جنوری کی شام کو لاہور کے ریلوے سٹیشن پر خاکروب نے ایک خالی گاڑی کی صفائی کرتے ہوئے دیکھا کہ ایک نہرڈ کلاس کے ڈبے میں نشستگاہ کے نیچے ایک لاش پڑی ہوئی ہے۔ اُس نے فوراً افسران سٹیشن کو اسکی اطلاع دی۔ چنانچہ حکام نے آکر قلیوں سے اٹھوا کر اسے ہسپتال میں پہنچایا۔ وہاں اُس کا پوسٹ مارٹم کیا گیا۔ ۱۰ جنوری کو تحکیم ڈاکٹر اجنارج ہسپتال اسے شمشان بھومی پہنچایا گیا۔ کچھ ملی اپنے ہی اسے سڑکیر پر ڈال کر لیگئے اور وہاں اسکا داہ کرم کیا گیا۔

مقتول ایک نہایت خوبصورت ہندو نوجوان تھا۔ اسکے گلے میں جنیو پویت تھا۔ اور ایک دھوتی پہنے ہوئے تھا۔ کہا جاتا ہے کہ وہ لائل پور سے بیٹھا تھا۔ یہ موت واقعی حیرت انگیز ہے۔ (رپورٹر)

لیجسلیٹو اسمبلی کا آئندہ اجلاس

دہلی ۱۰ جنوری۔ لیجسلیٹو اسمبلی چیمبر میں آج یہ طے کیا گیا نتیجہ یہ ہوا کہ غیر سرکاری کام کیلئے جو اجلاس ۲۴ جنوری کو شروع ہوگا۔ مسٹر جے آر پانتو نے کارپوریشن سب سے پہلے پیش ہوگا۔ اسکا مطلب یہ ہے کہ سرکاری ملازم قرعہ وار بنیاد کی بنیاد پر مقرر نہ کیے جائیں۔ بلکہ محض قابلیت اور چلن کے اعتبار سے بخلاف اسکے ارل کرزن اس مضمون کا ریزولیوشن پیش کرینگے۔ جو بالکل اسکی ضد ہے۔ اور اگر ایسا نہ ہو تو وہ یہ کہیں گے کہ سول سروس کے لیے جو امتحان انگلستان اور ہندوستان میں ایک ساتھ لیا جاتا ہے۔ اس میں اس طور سے تبدیلی کیجائے کہ مختلف اقوام کے ساتھ مختلف صوبوں میں مناسب برتاؤ ہو سکے۔ مسٹر نکٹ باتھی راجو مطالبہ کرینگے کہ ہوا سپرج کے کام کے لیے وظیفے دیئے جائیں اور مسٹر لکشمی پرشاد سنہا اس مضمون کا ریزولیوشن پیش کرینگے کہ سرکاری افسروں کو ہدایت کی جائے کہ اسمبلی کے ہر ایک ممبر کو ہر قسم کی واقفیت بہم پہنچایا کریں۔ ڈیموکریٹک پارٹی کی ورکنگ کمیٹی نے تمام ممبروں کو یہ ہدایت کی ہے کہ ضابطہ خوجداری کی ترمیم کے سوائے کسی مباحثے کے وقت پارٹی کے تمام ممبروں کو کونسل میں حاضر رہنا چاہیے۔ وہیں مسودے کے متعلق اس وقت تک ۴۵۰ ترمیمیں پہنچ چکی ہیں جو صوبجات کی تمام کونسلوں کے ہر یزیڈنٹوں کی ایک کانفرنس دہلی میں شکہ ہارے شروع ہو کر ۳ روز تک رہے گی۔ جسکے صدر سر الیگزینڈر موڈی ہیں ہونگے۔

سرحد پر بم بازی

وزیرستان میں ہوائی جہاز سرگرمی سے کام کر رہے ہیں۔ جلال خیل کے مقام پلوسی میں ۵ جنوری کو بہت نقصان کیا گیا۔ اور ۴ جنوری کو موضع دیسائی پر بم پھینکے گئے۔ اور اسی روز احمد زان کے علاقے پر بم بازی ہوئی۔ رپورٹ آئی ہے کہ دن بھر کی پٹرولیں قایم رکھنے کا دشمن کے علاقے میں اچھا اثر پڑا ہے۔

کلکتہ میں قلیوں کی سٹرائک

کلکتے کے بندرگاہ کے قلیوں نے جو جزوی سٹرائک کی تھی۔ وہ ختم ہو گئی ہے۔ اور اب قلیوں کو کام پر نہ لگانے کی دھمکی دی گئی ہے۔

گورداسپور کے اشتہار چسپاں کرنے پر گرفتاری

۹-جنوری کو سردار گھمبیر سنگھ جو میر کپتان والنٹیر کور راولپنڈی "گورو پرب" کے اشتہار چسپاں کرتے ہوئے گرفتار کر لیے گئے اسی دن سردار صاحب کو خان عبدالمجید خان مجسٹریٹ کی عدالت میں پیش کیا گیا۔ استغاثہ کی طرف سے ایک انگریز اور دو ہندوستانی گواہ پیش ہوئے۔ جنہوں نے بیان کیا کہ سردار صاحب کے پاس بااجازت کاغذ تھے۔ چنانچہ مجسٹریٹ نے اسی وقت سردار صاحب کو تین ماہ قید سخت کی سزا کا حکم دیا۔ کچہری میں پولیس کی زبردست نمائش تھی۔ کسی رپورٹر کو اندر جانے کی اجازت نہ تھی۔ (کانگریس پبلسٹی)

راولپنڈی جیل میں سیاسی قیدیوں پر ناواجب سختی

۱۷۶-اکالی قیدیوں کی فاقہ کشی

ہمیں قابل وثوق ذرایع سے معلوم ہوا ہے۔ کہ راولپنڈی جیل میں حکام جیل کی طرف سے تمام پولیٹکل قیدیوں پر سختی کی جاتی ہے لیکن اکالی قیدیوں پر خاص نظر عنایت ہے۔

۱۷۶-اکالی قیدیوں نے حکام کے ناروا سلوک کے خلاف پر وٹسٹ کے طور پر ۲۰ جنوری سے فاقہ کشی اختیار کی ہوئی ہے۔ مورخہ ۸ جنوری کو جب سپرنٹنڈنٹ جیل پولیٹکل قیدیوں کے وارڈ میں گئے۔ تو سردار منگل سنگھ نے ان کو کہا کہ اکالی قیدی فاقہ کشی کر رہے ہیں۔ آپ ان کی شکایات کا کوئی تدارک کریں۔ صاحب مذکور نے تحکمانہ لہجہ میں جواب دیا کہ تمہارا ان سے کیا تعلق ہے۔ میں اس کے متعلق کوئی گفتگو نہیں کرنا چاہتا۔" سردار صاحب نے کہا کہ پیرڈ کا مقصد یہی ہے کہ قیدیوں کی شکایات کو سنکر ان کا تدارک کیا جائے۔ اگر افسران جیل ہماری شکایات کو سننے کے لیے تیار نہیں تو ہم پیرڈ دینے کی چنداں ضرورت محسوس نہیں کرتے۔ اس پر سپرنٹنڈنٹ صاحب نے سردار صاحب کو بند چکی اور سزائے تازیانہ کی دھمکی دی۔

مزید برآں بیماروں کی حالت ناگفتہ بہ ہے۔ بھائی منگیر سنگھ اور لالہ دتا رام سخت علیل ہیں۔

لاہور میونسپلٹی میں قومی نیابت کے متعلق ایک مراسلہ

سنی مزرعہ ضلع انبالہ۔ میں نے آج ۹ جنوری کے بندے ماترم میں مسلمانان لاہور کے جلسہ کا حال پڑھا ہے۔ جس میں آنریبل میاں فضل حسین کی پالیسی کی تائید کی گئی ہے جنہوں نے لاہور میونسپلٹی میں مختلف اقوام کی نیابت کے متعلق پیش کی ہے۔ میں صرف یہ کہنا چاہتا ہوں کہ اب میاں صاحب موصوف و دیگر اعیان جلسہ یہ مشورہ بھی دینگے کہ اخراجات کمیٹی کی تکمیل کے لیے مسلمانان لاہور بھی ۵۴ فیصدی محصول ڈیکس ادا کریں۔ ہندو صاحبان بھی اپنے مسلمان بھائیوں کے ساتھ اپنا حصہ خرچ کمیٹی ادا کرنے کو تیار رہیں گے۔ تحریر ارنمبر ۶۶۶

لاہور میں پولیٹکل مقدمات

لائل پور ۸ جنوری۔ آج میاں جمال الدین و سردار رام سنگھ کے مقدمات کی سماعت بعدالت منکا راجندر پال مجسٹریٹ درجہ دوم شروع ہوئی۔ مقدمہ ذیل شہادتیں استغاثہ کی طرف سے ہوئیں۔ دولت رام سب انسپکٹر پولیس۔ قاضی امان اللہ پولیس رپورٹر۔

دولت رام سب انسپکٹر پولیس نے جمال الدین صاحب کی تقریر کے جستہ جستہ فقرات پڑھ کر سنائے۔ جن میں انگورہ یعنی میں بھرتی کی تحریک کا ذکر تھا۔ مجسٹریٹ نے کورٹ انسپکٹر سے پوچھا کہ انگورہ یعنی میں بھرتی کرنا کس طرح جرم ہے۔ کورٹ انسپکٹر نے کہا کہ لیجسلیٹو اسمبلی میں چند سوالات کا جواب دیتے ہوئے ہوم ممبر نے اسے خلاف قانون کہا تھا۔ مجسٹریٹ نے کہا کہ اس جواب کو عدالت میں پیش کیا جائے۔ ایک اور جلسے کے متعلق جس میں جمال الدین صاحب صدر تھے اور بقبول بیگم صاحبہ نے تقریر کی تھی۔ مجسٹریٹ نے کہا کہ دفعہ ۱۰۷ عاید کرتے ہوئے مقبول بیگم صاحبہ کی تقریر کے لیے جمال الدین کو بہ حیثیت صدر قابل مواخذہ قرار دیا جا سکتا ہے۔ دفعہ ۱۰۷ میں اعانت جرم کے معنوں پر کورٹ انسپکٹر اور سرکاری وکیل بہت دیر تک بحث کرتے کرتے رہے۔ لیکن آخر یہ معاملہ ۱۰ جنوری پر ملتوی کر دیا گیا اسی دن جمال الدین صاحب اپنا تحریری بیان بھی دینگے

یہ امر قابل غور ہے کہ باوجود ایک ماہ کی مسلسل تلاش کے جس میں جمال الدین صاحب کو زیر حراست رکھا گیا۔ ایک غیر سرکاری گواہ بھی عدالت میں نہ پیش کیا جا سکا۔ بالآخر پولیس کے دو گواہوں پر استغاثہ کو انحصار رکھنا پڑا۔

دوسرا مقدمہ سردار رام سنگھ صاحب کانگرس پرچار کے خلاف تھا۔ اس میں پولیس کے گواہ تھا کرداس دولت رام پیارے لال سب انسپکٹر ان پولیس تھے اور ایک گواہ نصیر الدین تھا۔ سردار صاحب سے بیان دینے کو کہا گیا۔ تو انہوں نے کہا کہ میں اپنا بیان اپنے سچے پتا الیشور کے دربار میں جا کر دونگا۔ جو سب کے دلوں کا حال جانتا ہے۔ سردار صاحب کے مقدمہ کا فیصلہ ۹ جنوری کو سنایا جائیگا۔ (اکبر علی سپرنٹنڈنٹ دفتر سیکرٹریٹ ضلع لائلپور)

منٹگمری آباد میں سناتن دھرمیوں کا جلسہ

۳ جنوری کو شام کے ۴ بجے منٹگمری آباد میں سناتن دھرمیوں کا ایک عام جلسہ ہوا۔ ہندو مسلمان بھی شامل تھے۔ لالہ گنپت رائے اگروال پریذیڈنٹ میونسپل کمیٹی نے شری جیون کی عظمت پر ایک زبردست تقریر کی۔ اور پرانی تاریخ۔ بھگوان کرشن اور مہاتما گاندھی جیسے اقوال و زندگی کی مثالیں دے کر یہ ثابت کیا کہ دنیا میں مکتی کا ذریعہ صرف شدھ جیون ہی ہے۔ بعد ازاں شری پنڈت کالکا رام جی وید اچاریہ منٹگمری آباد نے ہندو جاتی کی موجودہ حالت پر ایک پرجوش تقریر کی۔ اور دہلی کے اندر تین ہندو دیوستھانوں کے گرائے جانے کی تجویز پر اظہار افسوس کیا۔ اور شری گرو گاجی کی دھارا کی بندش اور گئو رکھشا کے متعلق حاضرین سے پرزور درخواست کی کہ وہ سرکار سے پرارتھنا کریں کہ وہ ان ہر سہ امور میں دخل اندازی نہ کرے۔ کیونکہ اس سے ہندو جاتی کے جذبات کو سخت نقصان پہنچیگا۔ (چندربھان)

اکال گرلز کو مبارکباد

اکال گرلز ہائی سکول کی ورکنگ کمیٹی نے سوامی شنکراچاریہ جی کی قومی خدمات کا اعتراف کرتے ہوئے ان کی خدمت میں مبارکباد کا پیغام ارسال کیا ہے۔ (کانگرس پبلسٹی)

ریسرچ کے لئے وظائف

مسٹر راجو نے جس مضمون کے پیش کرنے کا نوٹس دیا ہے۔ وہ یہ ہے کہ چار ہزار روپے کے ۲۵ وظیفے پانچ سال کے لئے منظور کیے جائیں جو ان ہندوستانی طلبا کو دیئے جائیں جو دنیا کے کسی ملک میں جا کر کسی خاص علم کے متعلق ریسرچ کا کام کریں۔ مسٹر لکشمی پرشاد سنہا اس مضمون کا ریزولیوشن پیش کریں گے کہ تمام سرکاری افسر اسمبلی کے ہر ایک ممبر کو تمام قسم کی ضروری واقفیت بہم پہنچایا کریں۔ اور مسٹر یامین خان اس مضمون کا کہ ہندوستانیوں کو فوجوں میں ہر اعلیٰ عہدہ پر ترقی دے کر شاہی کمشن استعداد میں ملا کر تاکہ ہندوستان کی رجمنٹوں میں تمام افسران اسلحہ ہندوستانیوں سے پر ہوں۔ جب تک کہ تمام رجمنٹیں تمام و کمال ہندوستانی نہ ہو جائیں۔ سر ہرکیلاش نرائن لال دہلی کے سنٹرل ریسرچ انسٹی ٹیوٹ میں دیسک اور یونانی طب کے لیے پروفیسروں کی کرسیاں قائم کرنے کی سفارش کا ریزولیوشن پیش کریں گے۔

گورداسپور میں والنٹیروں کی سرگرمیاں

گیا کانگرس کے بعد گورداسپور کے لوگوں میں نئی قومی بیداری آگئی ہے۔ ہر روز والنٹیر کانگرس کے دفتر سے قومی گیت گاتے ہوئے نکلتے ہیں۔ اور لوگوں سے اپیل کرتے ہیں کہ وہ کانگرس کے تعمیری پروگرام کو پایۂ تکمیل تک پہنچانے کی کوشش کریں کل رات کو ۷ بجے مستورات کا ایک جلوس برسر گردگی بی بی امر کور بازاروں اور کوچوں میں سے پولیٹکل گیت گاتا ہوا نکلا۔

اس سرگرمی میں لالہ اوجاگر مل کی خدمات قابل تعریف ہیں۔ (خاص تار)

ایک ہردلعزیز ڈاکٹر کی تبدیلی پر جلسہ

ڈاکٹر جیالال صاحب انچارج سول ڈسپنسری گروٹ کی تبدیلی کر دی گئی ہے۔ ڈاکٹر صاحب نہایت ہردلعزیز تھے۔ ان کی اس اچانک تبدیلی پر پبلک کو از حد رنج و افسوس ہوا۔ جس کے اظہار کے لئے ہندو مسلمانوں کا ایک مشترکہ جلسہ احاطہ پبلک مڈل سکول گروٹ میں منعقد ہوا۔ ڈاکٹر صاحب کی خدمات کا اعتراف کیا گیا۔ اور افسران متعلقہ کی خدمت میں بذریعہ تار درخواست عرض کی گئی۔ کہ تبدیلی ہذا کو منسوخ کیا جائے۔

بھوانی میں عظیم الشان سوراجیہ میلہ

۷ جنوری کو سوراج کمیٹی میں ایک جلسہ زیر صدارت پنڈت نیکی رام شرما منعقد ہوا۔ پنڈت جی نے گیا کانگریس کے ریزولیوشن پبلک کو سمجھائے اور ان کے مطابق کام کرنے کے لئے اپیل کی۔ پبلک پر لیکچر کا اچھا اثر ہوا۔

بسنت پنچمی کو ایک کھدر کا جلوس نکالا جائے گا۔ ایک سوراجیہ میلہ بھی منعقد کیا جائے گا۔ جہاں کثیر تعداد دیہاتیوں کے آنے کی امید کی جاتی ہے۔

کانگرس میں تفرقے کا ذمہ دار کون ہے؟

عدم تعاونی اخبارات کانگرس کی نئی پارٹی کے متعلق افسوس کا اظہار کر رہے ہیں۔ یا اس پارٹی کو تحریک کے لئے تباہی کا موجب خیال کرتے ہیں۔ اس امر سے کوئی شخص بھی انکار نہیں کر سکتا کہ یہ تفرقہ افسوسناک ہے۔ لیکن سوال یہ ہے کہ اس کا ذمہ دار کون ہے؟ یہ ان تارکان موالات کی ہٹ دھرمی کا نتیجہ ہے۔ جنہوں نے ایک ایک بھی پیچھے ہٹنے سے انکار کر دیا۔ اور ایسا طرز عمل اختیار کیا جس سے سمجھوتہ نہ ہو سکا۔ زیادہ تر یہی لوگ اس تفرقے کے ذمہ دار ہیں۔ اس میں کچھ شک نہیں کہ یہ تفرقہ موجب تباہی ہے۔ لیکن کانگرس کے لئے تباہی کا اتنا خطرہ نہیں جتنا کہ ان تارکان موالات کے لئے۔ جن لوگوں کی طرف اس وقت کثرت رائے ہے وہ محسوس کر رہے ہیں کہ کثرت رائے ناقابل اعتبار اور غیر مستقل ہے۔ اور جو لوگ قلیل ہیں وہ آہستہ آہستہ مگر زبردست ترقی کر رہے ہیں۔ مدراس کا اخبار سوراجیہ اس تفرقے کے متعلق رقمطراز ہے۔ کہ "ایک اور خطرے کا بھی امکان ہے۔ جو لوگ کانگرس میں شری بیت داس کی پارٹی میں شامل ہونے کی جرأت نہیں کر سکے وہ اب ان کی پارٹی میں شامل ہو جائیں گے۔ حامیان تشدد مکمل آزادی کے خواہاں اور کمیونسٹ لوگ جو تحریک عدم تعاون کے اخلاقی اصول سے اختلاف رکھتے تھے۔ اب میسرز داس اور نہرو کی پارٹی میں شامل ہو جائیں گے"۔

اس تحریر میں حسرت و یاس کے الفاظ ہیں۔ اس پارٹی کی قبولیت اور ہر دلعزیزی کا اقرار کیا گیا ہے۔

(مرہٹہ)

ایک کشتی میں بارہ من کارتوس

گذشتہ دیوالی کو محکمہ جنگی کے چند افسروں نے ہسٹنگز لغاٹ کے سامنے سے تیزی سے گذرتی ہوئی ایک کشتی کے ملاحوں پر شک کر کے اسکا توقف کیا ملاح خوف زدہ ہو کر گنگا میں کود پڑے۔ جنگی بیڑے نے کشتی کو پکڑ لیا۔ کشتی میں سے خالی کارتوسوں کی کئی پیٹیاں برآمد ہوئیں۔ کارتوس وزن میں بارہ من تھے۔ ملاحوں کا ابھی تک پتہ نہیں لگا۔

ہوائی موٹر سائیکل

یورپ میں ایک ایسا موٹر سائیکل تیار ہو رہا ہے جو ہوا میں اڑا کریگا۔ اس میں سفر کرنے سے ۵ میل میک پیسے کا ٹریول خرچ ہوگا۔ جب سائیکل تیار ہو جائے گا۔ تو بازار میں بکنے کے لئے بھیجا جائیگا۔ مشہور کاریگروں کا اندازہ ہے۔ کہ ہوائی موٹر سائیکل پر سادے موٹر سائیکل سے زیادہ روپیہ خرچ نہیں ہوگا۔ البتہ ٹائر وغیرہ کا خرچ بچ جائیگا۔ (سوستر)

ایک عجیب و غریب ایجاد

دنیا کے ہر حصے سے تقریریں، گانے، موسیقی سن لو امریکہ کے ایک سائنسدان نے ایک عجیب و غریب آلہ ایجاد کیا ہے۔ یہ آلہ ٹیلیفون کی طرح کمرے میں برقی رو کے ساتھ جوڑ دیا جائے۔ تو اس کے ذریعہ گھر بیٹھے ہی دور دور کے گانے اور تقریریں سنی جا سکتی ہیں۔ اس آلہ پر سال بھر میں صرف ۱۰ یا ۱۵ روپیہ خرچ آئے گا۔

گورنمنٹ ہند کے بجٹ کا سالانہ گھاٹا تشویشناک ہے

سارٹیفکٹ سے بجٹ کا پاس ہونا

بدانتظامی کی نشانی ہوگی

(ایسوسی ایٹڈ پریس آف انڈیا کے رپورٹر صاحب)

کلکتہ ۹ جنوری۔ ایسوسی ایٹڈ چیمبرز آف کامرس کے اجلاس کلکتہ میں مسٹر ڈبلیو ایل کیمرے نے حفاظتی محصول کے ریزولیوشن کے متعلق تجویز پیش کرتے ہوئے کہا کہ ہندوستانیوں کا خیال ہے کہ ایسے محصول کی بہت ضرورت ہے۔ جس سے ہندوستانی صنعت کو ترقی اور وسعت حاصل ہو سکے۔ میرے خیال میں یہ محصول لگاتے وقت انڈین فسکل کمیشن کی ہدایات کو ضرور ملحوظ رکھنا چاہیے اور جو بھی کمیٹی اس غرض سے مقرر ہو۔ اس کی مساعی پولیٹکل نہیں ہونی چاہئے۔ اس کے ممبر ایسے قابل اشخاص ہوں۔ جن کو انتظامیہ گورنمنٹ منتخب کرے۔

حفاظتی محصول سمجھ سوچ کر لگانا چاہئے

اب جبکہ مذکورہ بالا کمیشن کی رپورٹ شائع ہو چکی ہے۔ ہماری ایسوسی ایشن کو چاہئے کہ اس کے متعلق خاص طرز عمل کا فیصلہ کرے۔ ایسی کارروائی کرتے وقت تمام ملک کے فوائد کو مدنظر رکھنا اور اس امر کو ذہن نشین کرنا چاہیئے کہ اندرونی تجارت۔ عام ضروریات اشیاء اور مزدوروں پر اس کا کیا اثر ہوگا۔

ہندوستان میں معمولی حالت میں باشندوں کی ضروریات کے لیے کافی غلہ پیدا ہوتا ہے اور ترقی یافتہ طریق استعمال کرنے سے پیداوار بڑھ بھی سکتی ہے۔ لیکن ایسی حالت میں یہ اندیشہ ہے گا کہ محصول سے ضروریات زندگی کی اشیاء گراں ہو جائیں گی۔ خاصکر کپڑا تو بہت مہنگا ہو جائے گا۔ اس لیے اس پالیسی پر اس طرح عملدرآمد ہونا چاہیئے کہ جس سے ہندوستان کی تجارت برآمدی وسعت میں کوئی خلل نہ پڑے۔ بلاشبہ ہندوستانی صنعت کی ترقی کے لیے کافی میدان کھلا پڑا ہے۔ لیکن یہ ترقی باقاعدہ ہونی چاہیئے تاکہ اس ملک کو کسی دن دنیا کے صنعتی ممالک میں بلحاظ اقراط خام مسالہ مناسب درجہ مل سکے۔ یہ تجویز کثرت رائے سے پاس ہوئی۔

انگلستان اور ہندوستان کے مابین ہوائی آمدورفت

مسٹر ولیرس ایم ایل سی بنگال نے یہ تحریک کی کہ گورنمنٹ ہند اس امر کی تحقیقات کرے کہ ہندوستان اور انگلینڈ کے مابین ہوائی آمدورفت جاری ہو سکتی ہے یا نہیں۔ محرک نے ایسے انتظام کے فوائد بتلائے اور کہا کہ اول درجہ کے ۳۵ ہزار مسافروں کی بڑی تعداد ہر سال انگلستان اور ہندوستان کے درمیان سفر کرتی ہے۔ جو ۱۵ دن کا سفر ۴½ دن میں طے کرنا پسند کرے گی۔ یہ تجویز اتفاق رائے سے پاس ہوئی۔

انجکیپ کمیٹی کا خیر مقدم

گورنمنٹ ہند کے گزشتہ دو سال کے بجٹ سے یہ ظاہر ہوتا ہے کہ گورنمنٹ کی آمدنی بڑھانے کے ذرائع بہت کم ہیں اور ٹیکس لگائے جانے تک نوبت پہنچ گئی ہے۔ ایسی حالت میں ایسوسی ایشن کفایت کمیٹی کا تہ دل سے خیر مقدم کرتی ہے۔ اس کمیٹی کو چاہیئے کہ اخراجات میں اس قدر تخفیف کرے کہ جس سے آمد و خرچ کا توازن ہو جائے۔ اگر بجٹ کے گھاٹے کا کچھ علاج نہ ہو۔ تو مجالس واضع آئین بجٹ پاس نہ کریں گی۔ گورنر جنرل کے سارٹیفکیٹ سے بجٹ کا پاس ہونا اس امر کا اقرار ہوگا کہ گورنمنٹ کے انتظام میں خلل آگیا ہے۔

افغانستان میں تخفیف اخراجات

کابل اور جلال آباد کے درمیان سلسلۂ تار برقی

پشاور ۹ جنوری۔ پانیر کے سرحدی نامہ نگار کا خاص تار، جو اطلاعات افغانستان سے موصول ہوئی ہیں۔ ان سے معلوم ہوتا ہے کہ مصارف عامہ میں معقول تخفیف کر دی گئی ہے۔ صرف دفاتر اور محکمہ جات میں ہی تخفیف عمل میں نہیں آئی۔ بلکہ عدالتی حلقوں میں بھی ہوئی ہے۔ یقین کیا جاتا ہے کہ جو مصارف مزید فوجی مدرسوں کے قیام میں برداشت کرنے پڑیں گے۔ ان کی گنجائش فوجی انتظامات میں قطع و برید کر کے نکالی جائے گی اور خیال کیا جاتا ہے کہ اس وجہ سے بعض جرار فوجوں کو توڑنا پڑے گا۔

اس امر کے ظاہر کرنے کی بہت سی علامات موجود ہیں کہ حکومت برطانیہ کے ساتھ امیر امان اللہ دوستانہ رویہ کی وجہ سے اس قابل ہو گئے ہیں کہ اپنے سالانہ معمولی اخراجات کو جو انفرادی اور قبائلی زراعانہ پر مشتمل تھے بہت کم کر دیں اور چونکہ وہ ان ذمہ داریوں کی جو زر روئے عہد نامہ ان پر عائد ہوتی ہیں۔ نہایت وفاداری سے تعمیل کر رہے ہیں۔ اس لیے تمام قبائلی علاقہ خوشحال ہے۔ افغان اور ان لوگوں کے درمیان جن سے ان کا میل جول ہے۔ بہترین دوستانہ تعلقات ہیں۔ جیسے کہ افغانستان کے صوبہ خوست اور وادی خوم میں نظر آ رہے ہیں اور ایسا معلوم ہوتا ہے کہ فی زمانہ افغانستان کی حکمت عملی یہ ہے کہ قبائلی فسادات کو دبائے اور ہمسایہ دوست سلطنت سے فیاضانہ برتاؤ رکھے۔

امیر اللہ تعالیٰ نے سردار عنایت اللہ خاں جلال آباد میں قیام پذیر ہیں۔ کابل اور جلال آباد کے درمیان اب سلسلۂ تار برقی کام کرنے کے قابل ہو گیا ہے اور جلال آباد اور ترخم کے درمیان جو حصہ ہے وہ اب زیر تعمیر لایا جائے گا۔ کابل دتہ سڑک کی مرمت کا بھی انتظام ہو رہا ہے۔ (ہمدم)

بحری محصول کی آمدنی

کلکتہ ۱۰ جنوری۔ گزشتہ ماہ دسمبر میں بحری محصول کی آمدنی ۲۴ کروڑ ۴۰ لاکھ روپے ہوئی ہے ماہ دسمبر ۱۹۲۲ء میں بحری محصول کی آمدنی ۲۰ کروڑ ۵۰ لاکھ تھی۔ گزشتہ ماہ اپریل سے لے کر ماہ دسمبر تک بحری محصول میں تین ارب گیارہ کروڑ ۴۰ لاکھ روپے کا اضافہ ہوا ہے اور سال ۱۹۲۲ء کے ماہ اپریل سے لے کر ماہ دسمبر تک دو ارب ۹۴ کروڑ ۵۰ لاکھ روپے کا اضافہ ہوا تھا۔

(ایسوسی ایٹڈ)

بے تار برقی کے ذریعہ تھیٹر کا نظارہ

لنڈن ۹ جنوری۔ آج رات کو براڈ کاسٹنگ کمپنی نے بے تار برقی کا ایک نیا تجربہ کیا جس سے ماہرین کو خاص خوشی حاصل ہوئی۔ کووینٹ گارڈن سے آپرا کی اوپس تھیٹر کا تماشا بے تار برقی کے ذریعے دکھایا گیا۔ سب کچھ صفائی سے سنائی دیتا تھا۔ حاضرین کی تالیوں کی آواز بھی سنی جاتی تھی۔

خلافت کمیٹی کیتھل کا جلسہ

۷۔ جنوری کو زیر اہتمام خلافت کمیٹی کیتھل میں ایک پبلک جلسہ ہوا۔ جناب نظیر احمد صدر جلسہ تھے۔ ڈیوڑھی کے مولانا محمد یونس نے ایک دل ہلا دینے والی تقریر کی۔ اور تلقین کی۔ کہ مسلمانوں کو خطبہ میں جدید خلیفۃ المسلمین کا نام پڑھنا چاہیئے۔ یہ جلسہ بہت دیر کے بعد ہوا ہے۔ اس کی وجہ یہ ہے۔ کہ ڈاکٹر مظفر خاں مولوی عبد الحلیم میاں فتح محمد صاحب لالہ چندو لال لالہ دوارکا داس اور میاں نیاز احمد وغیرہ بہت سے مسلمان جیل میں مقید ہیں۔ (سیکرٹری)

مسٹر جیہ کر نے دوبارہ بیرسٹری شروع کر دی

ناگپور ۷۔ جنوری۔ شری یت ایم آر جیہ کر ممبر آل انڈیا کانگرس کمیٹی نے دوبارہ بیرسٹری شروع کر دی ہے انہوں نے اخبارات میں ایک بیان شائع کیا ہے۔ جس میں لکھا ہے۔ کہ کانگرس نے جو پروگرام مرتب کیا ہے۔ اس سے جلدی سوراجیہ نہیں مل سکتا۔ جب تک پنچایتیں لوگوں کے مال و جان کی حفاظت نہیں کر سکتیں۔ اور جب تک ہمارے بھائی عدالتوں میں نوکر ہیں۔ اور ان کی کارروائی میں حصہ لیتے ہیں تب تک عدالتوں کا بائیکاٹ کرنا فضول ہے۔ سول نافرمانی کمیٹی کی رپورٹ میں مسٹر راجگوپال آچاریہ نے یہ بات تسلیم کی ہے۔ کہ عدالتوں کا بائیکاٹ کرانے میں ہم ناکامیاب رہے ہیں۔ میں نے اپنی مرضی کے خلاف صرف کانگرس کے حکم کی تعمیل میں ایک سال کے لئے بیرسٹری ترک کر دی تھی۔ مجھے امید تھی۔ کہ کانگرس جلدی کوئی عملی پالیسی اختیار کریگی۔ اس لیئے میں نے دوسرے سال بھی بیرسٹری نہیں کی۔ لیکن اب زیادہ انتظار مناسب نہ خیال کر کے دوبارہ بیرسٹری شروع کرتا ہوں۔ مجھے جتنا نقصان پڑیگا۔ ملک و ملت کی بہبود کرتا ہوا لگا۔ (بمبئی کرانیکل)

سکرٹری یورپین ایسوسی ایشن کا دورہ

دہلی ۸ جنوری۔ لفٹننٹ کرنل کرافورڈ سکرٹری یورپین ایسوسی ایشن آج کل کچھ عرصے کے لئے دہلی میں مقیم ہیں۔ اب لاہور۔ کراچی۔ بمبئی۔ اور اجمیر کا دورہ کرینگے۔ اور جنوری کے اختتام پر یہاں سے ہوتے ہوئے کلکتہ واپس چلے جائیں گے +

(ایسوسی ایٹڈ)

اکزکٹو کونسل کا اجلاس

دہلی ۱۰ جنوری۔ آج وائسرائے کی اگزکٹو کونسل کا اجلاس منعقد ہوا۔

شملہ کے سنٹرل ہوٹل میں آتشزدگی

شملہ ۱۰ جنوری۔ آج سنٹرل ہوٹل میں جہاں چند سرکاری افسر رہتے ہیں آگ لگ گئی۔ صرف اوپر کی منزل کو نقصان پہنچا۔ بیان کیا جاتا ہے کہ اس فارم ڈیپارٹمنٹ کے ریکارڈ جل گئے ہیں۔ یہ معلوم نہیں کہ آگ کس طرح لگ گئی۔ فائر بریگیڈ نے پولیس کی امداد سے نہایت سرگرمی سے آگ بجھائی۔ بیان کیا جاتا ہے کہ عمارت بیمہ شدہ ہے۔ (ایسوسی ایٹڈ)

ایک شکاری کی ہلاکت

سکندر آباد ۱۰ جنوری۔ ایک پارٹی کے متعلق جو شکار کے لئے گئی تھی افسوسناک خبر آئی ہے بسٹر وان پنجہ مستی کولیری (بلاسپور) ہلاک ہو گئے ہیں۔

(ایسوسی ایٹڈ)

فسادات ملتان کے مقدمات

ملزموں سے ہزار ہزار روپے کی ضمانت کا مطالبہ

ایک ملزم پر فرد جرم لگا دی گئی

(بندے ماترم کے رپورٹر سے)

ملتان ۸ جنوری۔ سنٹرل سپیشل مجسٹریٹ کی عدالت میں مقدمہ سرکار بذریعہ کشتہ اس بنام صاحب دلہ وغیرہ ملزمان زیر دفعہ ۳۰۴ تعزیرات ہند پیش ہوا۔ آج وکلاء کی بحث شروع ہوئی۔ وکیل ملزمان نے ۳ بجے تک مدلل تقریر کی۔ سرکاری وکیل نے جوابی تقریر میں عدالت کو یقین دلایا کہ واقعی ملزمان نے جرم کا ارتکاب کیا ہے فیصلہ ۱۶ جنوری پر ملتوی ہوا۔

دوسرا مقدمہ سرکار بنام محمد بخش پیش ہوا۔ وقت کی تنگی کے باعث مقدمہ ۲۰ جنوری پر ملتوی ہوا۔

تیسرا مقدمہ سرکار بذریعہ چیتہ رام بنام محمدی وغیرہ زیر دفعہ ۳۹۵ تعزیرات ہند پیش ہوا۔ یہ مقدمہ ۱۰ جنوری پر ملتوی ہوا۔

چوتھا مقدمہ سرکار بنام کریم خاتون پیش ہوا۔ سرکاری وکیل نے کہا کہ میں آج بحث کے لئے تیار نہیں ہوں۔ اس لئے مقدمہ دوسرے روز پر ملتوی ہوا۔

دوسرا اجلاس

آج مسٹر ہیرس سپیشل مجسٹریٹ کی عدالت میں مقدمہ سرکار بنام کالا رام زیر دفعہ ۳۰۴ تعزیرات ہند پیش ہوا

سلسلہ شہادت ۶ جنوری سے آگے

دیوان بلرام - سب انسپکٹر پولیس نے بیان کیا کہ ابتدائی رپورٹ میری دستخطی لکھی ہوئی ہے۔ یہ رپورٹ اس رپورٹ کی نقل ہے۔ جو شیر محمد خاں نے تیار کی تھی۔ وکیل ملزم کی جرح پر بیان کیا کہ مجھے حکم ہوا تھا کہ مجتہدین کی موجودگی میں ہندو اور مسلمانوں کے بیان لکھے جائیں۔ چنانچہ میں نے ایسا ہی کیا۔

نواب شیر محمد خاں ولد نواب دوست محمد خاں ذات افغان صدر خلافت کمیٹی ملتان نے کہا کہ واحد بخش نے کالا رام ملزم کو شناخت کیا تھا۔ اسوقت میں موجود تھا۔ فرد شناخت پر میرے دستخط ہیں۔ کالا رام ملزم کو ۵۰ آدمیوں میں جو اس کے ہم عمر ہم لباس تھے۔ ملا کر شناخت کرایا گیا تھا۔ اس بات کی احتیاط کی گئی تھی کہ گواہ ملزم کو نہ دیکھ سکے۔ فیض محمد خاں میرا ماموں زاد بھائی ہے۔ واحد بخش اور اس کے باپ کی دوکان میرے مکان سے ۱۰۰ و ۱۵۰ قدم کے فاصلہ پر ہے۔ ملزم محلہ ٹھٹھیاراں میں رہتا ہے۔ ملزم کے باپ کی دوکان میرے گھر سے ۳۰۰ قدم کے فاصلہ پر ہے۔ میں ملزم کو پہلے سے جانتا ہوں۔ محرم کے آٹھ روز بعد مجھے معلوم ہوا کہ واحد بخش کو اس معاملہ کا پورا پورا حال معلوم ہے۔ میں نے پنڈت جیون لال انسپکٹر سی۔ آئی۔ ڈی۔ پولیس و منشی ابو سعید انسپکٹر پولیس سے ذکر کیا۔ انہوں نے اس کو بلایا۔ میں خلافت کمیٹی کا پریذیڈنٹ ہوں۔

مقدمہ ۱۹ جنوری پر ملتوی ہوا۔

زوال بعد دوسرا مقدمہ سرکار بنام عبد الرحمن پیش ہوا۔

ملتان میں ہندو مسلمانوں کے درمیان سمجھوتے کی امید

فریقین نے مقدمات واپس لینے کا وعدہ کیا ہے

فسادات ملتان کے بعد مالوی جی حکیم صاحب ملتان میں تشریف لائے۔ اور ہندو مسلمانوں کے درمیان سمجھوتہ کرانے کی سرتوڑ کوشش کی لیکن یہ اصحاب ناکام رہے اب دو تین روز سے لالہ شوہیال صاحب وکیل۔ ملک تولا رام صاحب دوبارہ سرتوڑ کوشش کر رہے ہیں۔ امید کی جاتی ہے کہ یہ اصحاب اپنی کوشش میں ضرور کامیاب ہونگے۔ قمر الدین ملزم کے خلاف ۴ مقدمات دائر تھے۔ لالہ شوہیال اور ملک تولا رام صاحب نے ان مقدمات کو واپس کرانے کی ذمہ واری لی ہے۔ دوسری طرف گیارہ ہندوؤں کے خلاف جو مقدمات دائر ہیں۔ وہ قمر الدین ملزم کی پارٹی نے واپس لینے کا وعدہ کیا ہے۔ (سلسلہ تتمہ صفحہ پر)

دیوان بلرام سب انسپکٹر پولیس نے بیان کیا۔ کہ رام چند سے ابتدائی رپورٹ پیش کی تھی۔

عمر خطاب کنسٹبل نے بیان کیا کہ ابتدائی رپورٹ میرے ہاتھ کی لکھی ہوئی ہے۔ درست ہے۔ اس پر میرے دستخط ثبت ہیں

عبد الرحمن ملزم نے جرم سے انکار کیا۔ لیکن عدالت نے اس کو مجرم قرار دیکر اس پر زیر دفعہ ۳۹۰ تعزیرات ہند فرد جرم لگا دیا گیا۔ صفائی کے لئے مقدمہ ۳۰ جنوری پر ملتوی ہوا۔

تیسرا مقدمہ سرکار بذریعہ لال چند بنام قمر الدین وغیرہ ملزمان پیش ہوا۔ محمد بخش و محمدی ملزمان زیر حراست ہیں۔ باقی ملزموں سے ہزار ہزار روپے کی ضمانت طلب کی گئی ہے۔ مقدمہ ۱۶ جنوری پر ملتوی ہوا۔

ایک غریب چھٹی رساں کی دُرگت

قصبہ جانہ۔ ڈاک خانہ خاص ضلع مظفر نگر سے ایک نامہ نگار تحریر فرماتے ہیں۔ کہ ایک دن یہاں چھٹی رساں چٹھیاں تقسیم کرتا ہوا منشی گلاب سنگھ کے مکان پر خود دیئے گیا۔ اس نے غلطی سے اور جلدی میں منشی گلاب سنگھ کی جگہ صرف گلاب سنگھ کہہ دیا۔ اس پر اس بے چارے کی شامت آگئی۔ اندر سے منشی جی کے رشتہ دار ایک بابو صاحب نے بے چارے چھٹی رساں کو گالی گلوچ دینا اور مارپیٹ کرنا شروع کر دیا پہلے تو چھٹی رساں چپ رہا لیکن بعد میں اس نے بھی جوابی حملہ کیا۔ لیکن آپس کے جھگڑے جلد ہی ختم ہو گیا۔ اس جھگڑے میں لوگوں کی چٹھیاں گم ہو گئیں۔ اگرچہ چھٹی رساں کو محض خاموشی سے سمجھا دیا جاتا۔ تو نوبت یہاں تک نہ پہنچتی۔

ڈی۔ اے۔ وی سکول لاہور کے سٹرلنگ سیکرٹری

لالہ شوچند المعروف چاچا کی افسوسناک موت

بخشی رام رتن جی ہیڈ ماسٹر ڈی۔ اے۔ وی سکول لاہور مطلع کرتے ہیں کہ لالہ شوچند سابق لیکچرر جنرل تاریخ کے بہت سے شاگردوں کو یہ سنکر سخت افسوس ہوگا۔ کہ ۶ جنوری ۱۹۲۳ء کو لدھیانہ میں انکی موت ہو گئی ہے۔ انہوں نے ۲۶ سال تک اپنی زندگی کا بہترین حصہ اسکول کی خدمت میں صرف کیا۔ اور بطور ایک لیکچرر کے صوبہ بھر میں خاص شہرت حاصل کی تھی۔ عام اُن کی عزت و تعظیم کیا کرتے تھے۔

کانگڑہ کے مہاشہ سٹرمتر جی جیل میں

ان کے والدین نے کانگرس کی امداد دینے سے انکار کر دیا

مہاشہ سٹرمتر جی کانگڑہ کے ایک سرگرم پولیٹکل کارکن تھے گورنمنٹ نے انکو جیل میں ڈالنا پسند کیا۔ سیکرٹری ڈسٹرکٹ کانگرس کمیٹی کانگڑہ نے ان کے والدین کو پچاس روپیہ بذریعہ منی آرڈر بطور امداد بھیجا۔ ان کے والدین نے بدیں الفاظ وہ رقم وصول کرنے سے انکار کر دیا۔ کہ ہم نے اپنے لڑکوں کو بھارت ماتا کی سیوا کے لئے ارپن کر دیا ہے۔ اس لئے ہم اپنے غریبوں کا بدلہ دنیاوی دیناروں میں نہیں لینا چاہتے۔ اس لئے یہ منی آرڈر شکریہ کے ساتھ واپس کیا جاتا ہے۔

مرنا بھلا ہے اُسکا جو اپنے لئے جیئے
جینا ہے وہ جو مر چکا ہے قوم کے لئے

(کانگرس پبلسٹی بیورو)

آئرلینڈ میں ایک نئی پولیٹکل پارٹی

آکسفورڈ - ۱۰ جنوری۔ آئرش فری سٹیٹ کی گورنمنٹ کی حمایت کرنے کے لئے ایک نئی پولیٹکل پارٹی بنی ہے آئندہ انتخابات میں وہ بھی اپنے امیدوار کھڑے کریگی

ہندوستان کا مستقبل

لنڈن - ۷ جنوری - ارل ونٹرٹن نے ہندوستان سے واپسی پر پہلی بار اپنے وارڈ کے لوگوں کے سامنے تقریر کرتے ہوئے کہا کہ ہندوستان سے جو وعدے کئے گئے ہیں وہ نہایت مستقل مزاجی سے یقینی طور پر پورے کئے جا رہے ہیں۔ گذشتہ سال ہی ہندوستان کے پولیٹکل حالات بہت بہتر ہو گئے ہیں۔ اس کی بھاری وجہ یہ ہے کہ دو فصلیں بہت اچھی ہو گئی ہیں انگلینڈ کی طرح ہندوستان میں بھی ہمیشہ تنخواہ دار ڈیکٹیٹر رہیں گے۔ لیکن اب لوگوں کو سمجھ آ رہی ہے اور وہ آئینی طریقوں کی طرف دوبارہ مائل ہو رہے ہیں۔ ہندوستان کی پبلک ملازمتیں گذشتہ دو سال سے گھاٹے میں ہیں۔ روپیہ کی قیمت کے کم ہو جانے اور اخراجات زندگی کے بڑھ جانے کے باعث یوروپین ممبران سروس کو مالی مشکلات کا سامنا کرنا پڑا ہے۔ ارل ونٹرٹن نے کہا اگر ہندوستان اپنے دعوے کے مطابق سلطنت میں اپنا درجہ حاصل کرنا چاہتا ہے تو یہ ضروری ہے کہ صنعتی معاملات میں ایک درمیانی راستہ اختیار کیا جائے انگلینڈ اور ہندوستان کے اہم مسائل اسی تعاون سے حاصل ہو سکتے ہیں۔ ارل ونٹرٹن نے حاضرین کو تنبیہ کی کہ کبھی انگریزوں کو برطانیہ کلاں میں کوئی ایسی بات نکمنی یا کہنی نہیں چاہئے جس سے ہندوستانی انتہا پسندوں کو دونو ممالک کے درمیان تنگ دلی پیدا کرنے کا موقع مل سکے۔

انڈین نیشنل کانگرس مشرقی افریقہ

سٹر سکلات والا کو مبارکباد

مشرقی افریقہ کی انڈین نیشنل کانگرس نے اپنی مستقل کمیٹی کے اجلاس میں ایک ریزولیوشن پاس کیا ہے جسمیں انتخابات پارلیمنٹ میں ضرور پارٹی کی کامیابی اس کو اور ہمدوستانی ممبر سٹر سکلات والا کو مبارکباد دیتی گئی ہے۔ (سٹوتنتر)

ضلع کرنال میں شریمتی پاربتی دیوی کے

لیکچروں کا انتظام کرنیوالوں کی گرفتاریاں

سکرٹری ضلع کانگرس کمیٹی رقمطراز ہیں کہ ضلع کرنال میں جہاں جہاں شریمتی پاربتی دیوی کے لیکچر ہوئے تھے۔ وہاں وہاں نوکرشاہی ان اشخاص کو جنھوں نے شریمتی جی کے جلسوں اور جلوسوں میں امداد کی تھی زیر دفعہ ۱۰۸ گرفتار کر رہی ہے۔ تاکہ پبلک قومی تحریک سے روگرداں ہو جائے۔ شریمتی جی نے ضلع کرنال میں سات مقامات پر لیکچر دیئے تھے۔ اب تک تین مقامات سے سات اشخاص گرفتار کئے جا چکے ہیں۔

(کانگرس پبلسٹی)

"ترکان موالات پر نسلی منافرت" کا الزام

امرتسر بازار اپیٹر کانے شہریوں کی حفاظت کی لیگ کے نام ایک خفیہ سرکلر شائع کیا ہے۔ جس سرکلر کو پڑھکر بہت لوگ مسکراتے ہوں گے بہت کم حیران ہوتے ہوں گے۔ لیکن خوفزدہ کوئی نہ ہوا ہوگا۔ کیونکہ اس سرکلر میں ایسے راز بہت کم ہیں جو پبلک پر ظاہر نہ ہوں اور بہت کم ظاہر راز ایسے ہیں جو ظاہر اطور پر غلط نہیں اس سرکلر میں تحریک ترک موالات کے متعلق بیان کیا گیا ہے کہ اس تحریک کی بنا نسلی منافرت پر ہے۔

اس وقت یہ بات باعث حیرت ہے۔ جبکہ کانگرس نے برطانوی مال کے بائیکاٹ کا ریزولیشن صرف اسی لئے مسترد کر دیا گیا ہے۔ کہ اس کے متعلق شک کیا جاتا تھا کہ اس ریزولیشن سے نفرت کی بو آتی تھی۔ اس لئے یہ بیان تحریک ترک موالات کے اصول کے سراسر خلاف ہے جس کی بنا محبت پر ہے۔ لیکن جب اعتدال پسندوں کے متعلق یہ شک کیا جاتا ہے کہ ان میں بھی نسلی منافرت کا جذبہ موجود ہے۔ تو بھلا تارکان موالات اس الزام سے کس طرح بچ سکتے ہیں۔ سچ تو یہ ہے۔ کہ جب کسی شخص کے دل میں نسلی منافرت گھر کر جاتی ہے تو وہ شخص ہر انسان کو اپنے جیسا سمجھتا ہے۔ اس سرکلر میں نسلی منافرت کو دور کرنے کا علاج بھی بتلایا گیا ہے۔ یہ علاج مرض سے بھی بڑھ کر باعث حیرت ہے۔ یورپین لوگوں کو مشورہ دیا گیا ہے کہ وہ اپنے دہندگان کو اپنے قابو میں کر لیں۔ لیکن جس شخص کو تارکان موالات اور اعتدال پسندوں میں نسلی منافرت نظر آتی ہے۔ وہ شخص اس منافرت کو رائے دہندوں میں بھی دیکھے گا۔ یہ نقص دیکھنے والوں میں ہے۔ اس لئے بہترین علاج یہ ہے کہ یہ نقص دیکھنے والے کی آنکھ سے دور کیا جائے۔ (سوراج)

پانچ بھگوڑوں کو پھانسی

فلٹن ۸ جنوری۔ فری سٹیٹ کے رسالوں سے پانچ آدمی بھاگ گئے تھے اب ان کو ڈبلن میں پھانسی پر چڑھا دیا گیا ہے۔

کانگرس میں تفرقہ کیلئے ذمہ دار کون ہے؟

شری پُرُشوتم داس یا مسٹر راجگوپال آچاریہ!

مہاتما گاندھی یقیناً حامیان کونسل کے ہمراہ ہوں گے

(از کلک گوہر بار پنڈت کپیل دیو مالویہ)

اس وقت حالات حاضرہ پر ایک تبصرہ کرتے ہوئے سوال پیدا ہوتا ہے۔ کہ کانگرس میں تفرقہ کی دہشت ناک خبر سنکر مہاتما جی کیا کہیں گے۔ جو کلمات انکی زبان مبارک سے نکلینگے وہ قدرتاً تین حصص میں تقسیم ہو سکیں گے۔

(۱) مسٹر راجگوپال آچاریہ کی کثیر التعداد پارٹی کا رویہ (۲) مسٹر داس کی قلیل التعداد پارٹی کا رویہ (۳) ملک کے مستقبل پر جس پر گیا کانگرس نے خاص اثر ڈالا ہے۔ ان کے خیالات ایسے ہو گئے ہیں کہ ہم ان کے خیالات کی دوسری قسط کے متعلق نیک انڈیا کی اشاعت مورخہ ۲۰ اگست ۱۹۲۹ء کا ایک اقتباس پیش کر سکتے ہیں۔ جس میں آپ کا انگلگ گوہر باریوں حرکت کرتا ہے۔

کانگرس سے میری عقیدت اور محبت اس بات کی مقتضی ہے کہ میں اس وقت تک اس کی پالیسی پر عمل آمد کرتا ہوں۔ جب تک اس کا پروگرام میرے ضمیر کے خلاف نہ ہو۔ اگر میری پارٹی کی تعداد قلیل ہو گی۔ تو قدرتاً میں اسے کانگرس کے نام نامی سے منسوب کر کے دنیا کو دھوکا نہ دوں گا۔ اس کا مطلب یہ ہے۔ کہ کانگرس کا فیصلہ کسی حامی کانگرس کو خلاف فیصلہ کارروائی کرنے سے منع نہیں کرتا۔ مگر اگر وہ ایسا کرتا ہے تو اسے معلوم ہونا چاہیئے۔ کہ اس کی کارروائی کا انحصار اسکی اپنی شخصیت پر ہے۔ اور کانگرس اس کے لئے ذمہ دار قرار نہیں دی جا سکتی ہے

اسی مضمون کے ایک حصہ میں یوجنیہ مہاتما جی نے تحریر کیا تھا کہ اگر کسی شخص کو اپنے پروگرام یا کارروائی پر اعتماد ہے۔ تو اس کے لئے کانگرس کے فیصلہ کا انتظار بے سود اور لاحاصل ہے۔ برعکس اس کے اپنی قوم کو اپنی جانب کھینچنے کے لئے اسے اپنی سرگرمیوں کو جاری رکھنے کی ضرورت ہے

کانگرس اور قلیل التعداد فریق

اس مضمون میں جس کے ایک ایک لفظ کے لئے ہمارے دل میں عزت اور محبت جگہ کر چکی ہے۔ اس بات کا اشارہ ہے کہ اگر قلیل التعداد جماعتیں کانگرس پروگرام کو منظور نہ کر سکیں تو انہیں اختیارات حاصل ہیں۔ کہ ذکیۂ ضمیر سے احتراز کر کے اپنے پروگرام پر عمل پیرا ہوں۔ لیکن یہ بات خاص طور پر قابل ذکر ہے۔ کہ مہاتما جی نے قلیل جماعتوں کو کثیر کے مقابلہ میں قربانی کی بنیاد پر نہیں چڑھایا۔ اس لئے وہ اپنے ایک مضمون مطبوعہ ۳ مارچ ۱۹۲۱ء میں اپنی قوم کو بتلانے کیا کہ انہیں کس طرح قلیل جماعتوں کے حقوق و اختیارات کو ملحوظ خاطر رکھنا چاہیئے۔ مضمون ایک سنجیدہ مگر زبردست اور کارآمد نصیحت سے یوں شروع ہوتا ہے۔

"ہمیں کانگرس کی اندھا دھند تقلید کرنے سے احتراز کرنا چاہیئے اگر میری زبردست خواہش ہے۔ کہ ہندوستان کا ہر فرد بشر مرد و زن اور بچہ بوڑھا کانگرس کا حامی اور ملت کا شیدائی بن جائے۔ لیکن اگر کسی شخص کے لفظ بہ لفظ خیال کا میں یہ دانگا موں سے نہیں رکھتا۔ تو کانگرس سے اختلاف رائے رکھتا ہوا بھی خود اس کا فیصلہ سے اپنے ہو یا دوسروں کا ہو اس کو ماننا ہی سپاہی کے فیصلہ سے آگے نہ چلنا ہم کو تباہ کر دیتا ہے۔ گو وہ سپہ سالار ہی کیوں نہ ہو۔ کسی شخص کو تفصیلات کے متعلق پر اعتماد نہ ہونے کے باعث جھک جانا چاہیئے

لیکن اپنے ضمیر کے خلاف اس کے ہر ایک فیصلہ کو مان لینا غلامی نہیں تو کیا ہے؟

ایسے موقعوں پر اس بات کی چنداں پروا نہیں کرنی چاہیئے کہ کثیر التعداد جماعت کے فیصلہ کو تسلیم کر لیا جائے۔ اس لئے میری رائے ہے کہ کانگرس کے فیصلہ کو منظور کر کے کونسلوں میں شرکت نہ کرنا یا انتخابات کونسل میں حصہ نہ لینا ایک حماقت ہوگی۔ معاملہ یہیں ختم نہیں ہو جاتا۔ مہاتما جی نے بھی کانگرس کے فیصلہ کو ناقابل عملدرآمد اور بے فائدہ قرار دیکر ہندوستان کے تقریباً تمام صوبوں کو اپنے طور پر کارروائی کرنے کی اجازت دیدی تھی۔ مہاتما جی نے قلیل التعداد جماعتوں کی حمایت کرنے کی خواہش تھی۔ یہ اُن کے ایک مضمون سے ظاہر ہوتا ہے آپ لکھتے ہیں کہ ذیل کردہ کانگرس کی طرف سے عائد کردہ پابندیاں کسی صوبہ کے لئے مفید نہیں۔ اس صوبہ نے ان کے خلاف رائے دی ہے۔ اور اسے یقین ہے کہ وہ اپنی حفاظت خود کر سکتا ہے تو اسے آزادانہ طور پر حقوق حاصل ہیں۔ کہ اپنی نیابت کو کامیابی سے تعبیر کر سکے اور صرف یہی طریق کار ہے جس سے ہم گمراہی و ضلالت کے خلاف اپنی حفاظت کر سکتے ہیں۔ یہ اقتباسات ان تمام شکوک کو رفع کر دیتے ہیں۔ جو مسٹر داس اور پنڈت موتی لال نہرو کی

کانگرس خلافت سوراجیہ پارٹی

کے متعلق ہم میں سے بعض اصحاب کے دلوں میں اکثر رونما ہوتے رہتے ہیں۔ اس کے بعد سوال پیدا ہوتا ہے کہ مہاتما جی اس پارٹی کے متعلق جو مسٹر راجگوپال آچاریہ ایڈیٹر ینگ انڈیا کے زیر سرکردگی ہندوستان کی رائے عامہ پر قابض ہو چکی ہے کس طرح اپنے خیالات کا اظہار کریں گے۔ قدرتاً مہاتما جی مسٹر راجگوپال آچاریہ کے فریق کے اس رویہ کو پسند نہ کریں گے جس سے انہوں نے ہر ایک معاہدہ کی تجویز کو مسترد کر دیا۔ اور کانگرس میں اس خوفناک تفرقہ انگیزی کا باعث ہوئے۔ جو ہندوستان کی تاریخ میں ایک خاص اہمیت رکھتی ہے۔

داخلہ کونسل کے مضمون پر حامیان کونسل کی طرف سے تقریباً بارہ ترامیم پیش کی گئیں۔ ان میں ہر ایک حامیان کونسل کی طرف اس خیال کو مدنظر پیش کی گئی تھی کہ ترک موالات کے بانیوں ایک باقاعدہ راضی نامہ یا معاہدہ کر لیا جائے۔ معاہدہ کے لئے کونسا پتھر تھا۔ جسے نہ اُٹھایا گیا۔ اور کونسی ناممکن و محال بات تھی۔ جس کی طرف ان مرضیان بیچارگی نے اپنی توجہ نہ دی۔ مگر

وائے قسمت!

کہ کامیابی نہ ہوئی۔ اگر اس تمام قسم کی ناکامیابی کے لئے غریب حامیان کونسل کو مجرم یا دیں کہیں کے ملزم ٹھیرایا گیا۔ فریق مخالف نے اپنے فیصلہ پر ثابت قدم و مستقل رہنے کا اعلان کیا۔ اور اوتا معاہدہ کی تمام تجاویز کو مسترد کرنے کی کوشش کی گئی۔ اگر کانگرس کی ورکنگ کمیٹی کے بیانات پر یقین کر لیا جائے تو حامیان کونسل کی ایک ترمیم یا تجویز بھی اس قابل نہ تھی۔ جو معاہدہ کرنے میں مدد دے

مگر

وہ کہتا قاتل وہ ہی مجرم وہ ہی منصف ٹھیرے
اقربا میرے کریں خون کا دعوے کس پر

میں دیانتدارانہ طور پر علانیہ یہ کہنے کے لئے تیار ہوں کہ غیر ارادتاً غلط بیانی کی گئی ہے میں اپنے حلقہ احباب کو یاد دلانا چاہتا ہوں کہ گزشتہ ماہ نومبر میں آل انڈیا کانگرس کمیٹی کا اجلاس کلکتہ میں منعقد کرنے کے معاملہ میں ہماری کس قدر مخالفت کی گئی تھی اور یہ بھی عوام پر ظاہر ہے کہ مخالفوں نے کیا کانگرس کے مجوزہ اجلاس کے ملتوی کئے جانے پر زور دیا تھا۔ اس وقت مسٹر سی آر داس صدر منتخب نے ان کو مفتوح کر دیا تھا۔ یہ جلسہ منعقد کرنے سے ان کا مقصد یہ تھا کہ

سیاسی جماعتوں میں معاہدہ

کرایا جائے۔ آپ تقریباً پانچ دن اندرونی سیاسیات کی بحث و تمحیص میں مصروف و مشغول رہے اور ازاں بعد پنڈت موتی لال نہرو نے نتیجہ اخذ کیا کہ تمام سیاسی فریقین اپنے اپنے جلسے میں فیصلہ کر کے شرائط پیش کریں۔ اگر مسٹر راجگوپال اچاریہ۔ اور ان کے ممبر اپنی اپنی کلکتہ کی تقاریر کو غائر نگاہ سے دیکھیں اور اپنے اعتراضات پر بھی غور کریں تو اس تمام کارروائی میں مسٹر سری نواس آئنگر کی ترمیم جو معاہدہ کے متعلق تھی ایسی نظر آئے گی جو تمام اعتراضات کا منہ بند کر سکے۔ پنڈت موتی لال نہرو نے موقع دیکھ کر۔ یا صورت معاملات کی نزاکت کو ملحوظ خاطر رکھ کر مسٹر موصوف کی ترمیم کی تائید نہیں کی تھی۔ بلکہ یہ ان کا اور ان کے ساتھیوں کا ایک آخری اور قطعی فیصلہ تھا جو بہت دیر تک مسائل سیاسی پر غور کرنے کے بعد کیا گیا

کلکتہ میں حامیان کونسل کی مخالفت

کلکتہ کے اجلاس میں حامیان کونسل کی مخالفت پانچ وجوہ سے کی گئی تھی۔

(۱) داخلہ کونسل ترک موالات کو تشدد آمیز بنانے کا باعث ہوتا۔

(۲) حلف وفاداری اٹھانا ایک تارک موالات کی شان کے شایاں تصور نہ کیا گیا تھا۔

(۳) کونسلوں کی کارروائیوں میں رخنہ اندازی کامیاب نہ ہو سکتی تھی۔

(۴) کونسلوں کے خطرناک کردہ ہوا کی رو میں

رہنے سے ارکان موالات کے حامیان تعاون میں تبدیل ہو جانے کا اندیشہ تھا۔

(۵) یہ بات بھی واضح نہ تھی اور اسے مشکوک خیال کیا گیا کہ تارکان موالات تعداد اکثریت میں منتخب ہو سکیں گے

مسٹر سری نواس آئنگر کی ترمیم میں جو ورکنگ کمیٹی کے الفاظ میں کونسلوں میں کثرت تک حاصل کرنا ہے" موخر الذکر مندرجہ بالا چار اعتراضات کا منہ توڑ جواب دیا گیا ہے۔ پانچویں اعتراض کے متعلق کہا گیا کہ تارکان موالات تعداد اکثریت میں کونسلوں میں بدستور حاضر رہنے سے قاصر رہیں گے اور اس پہلو سے ان کو سخت ناکامی کا سامنا کرنا پڑے گا۔ سوائے نافرمانی کمیٹی خلافت کمیٹی نے کونسلوں کے حق میں کئی شہادت قلمبند کی ہیں جن سے ظاہر ہوتا ہے۔ کہ ہمیں کونسلوں میں کامیابی حاصل ہوگی۔ تاہم یہ سوال

اصولوں کا نہیں۔ بلکہ یہ تفصیلات سے تعلق رکھتا اور اگر مسٹر راجگوپال آچاریہ ان کے احباب اختلاف دور کرنے کی غرض سے اس معمولی بنا پر معاہدہ کی تجویز مسترد کر سکتے ہیں۔ تو اس بات میں شک و شبہ کی گنجائش نہیں۔ کہ

مہاتما جی حامیان کونسل کا ساتھ دیں گے

کیونکہ مخالف کونسل پارٹی نے اپنی روحانی سپہ سالار کا ثبوت دیا ہے۔

کانگرس کا مستقبل

تفرقہ نے کانگرس کے مستقبل پر جو اثر کیا ہے۔ اُسے بھی مہاتما جی کی اعلےٰ ترین اور بزرگ ہستی کی رائے معلوم کرنا ضروری ہے۔ میرا خیال ہے کہ وہ اس تمام جد و جہد کو مایوس نہ پائیں گے۔ بہرکیف ہر دو فریقین کانگرس کا تفرقہ زیادہ خطرناک نہیں۔ اور ملک کی حالت اس وقت کی نسبت جب کانگرس معرض وجود میں آئی تھی۔ زیادہ نازک نہیں اگر ہر دو جماعتوں نے اپنے پروگرام پر سرگرمی سے عمل کیا۔ تو ملک کا مستقبل زیادہ خوشگوار ہونے کی توقع ہے۔ مسٹر داس اور پنڈت موتی لال نہرو اپنا پروگرام مرتب کرنے میں حق بجانب ہیں۔ اور امید ہے کہ ان کی کوششیں ایک نیا گل کھلائیں گی۔ اور جس طرح انہوں نے کونسلوں کا ترک کرنے کی مثال عوام کے لئے مؤثر ثابت ہوئی تھی۔ اب بھی اُن کی زریں کوششیں رائگاں نہ جائیں گی۔

محبت کیش کپیل دیو مالویہ ممبر آل انڈیا کانگرس کمیٹی و کانگرس خلافت سوراجیہ پارٹی الہ آباد
(انڈی پنڈنٹ)

لیبر ممبر کی وفات

لنڈن ۹ جنوری۔ سر چارلس بیمس لیبر ممبر پارلیمنٹ نے انتقال کیا۔ وہ ۱۹۱۸ء سے پارلیمنٹ کا ممبر تھا۔

لاسین صلح کانفرنس

آکسفورڈ ۱۱ جنوری۔ لاسین کانفرنس میں یہ امر طے ہو گیا کہ یونانی بطریق اعظم قسطنطنیہ میں رہیگا۔ لارڈ کرزن نے کہا کہ ترک کہتے ہیں۔ کہ بطریق اعظم کی قسطنطنیہ میں سیاسی سرگرمیوں کا مرکز بنا لیا جاتا ہے۔ لیکن بطریق اعظم آئندہ سے سیاسی سرگرمیوں میں کوئی حصہ نہ لیگا۔ اس لئے اس کو مذہبی اقتدار سے محروم نہ کرنا چاہیئے۔ آخر کار عصمت پاشا نے اس تجویز کو منظور کر لیا۔ اس معاملے پر سب کمیٹی کے بیس اجلاسوں میں بحث ہوئی تھی۔

بحیرہ روم کا تمام برطانوی بیڑہ قسطنطنیہ میں

مالٹا ۹ جنوری۔ سابق سلطان ترکی کو پہنچا کر برطانوی جنگی جہاز ایجیکس قسطنطنیہ کو جائیگا۔ بجز مالیرو کے جس کی مرمت ہو رہی ہے۔ اور ماسوا ایلیرآف انڈیا کے بحیرہ روم کے تمام برطانوی بیڑے کے جنگی جہاز موجود ہیں۔ ان کے بیڑے کے جہاز ملایا اور بوغ کے ترکی کے سمندر میں جمع ہوں گے۔

برطانوی تجاویز ہیچ کو تباہ کر دیگی

لندن ۱۰ جنوری۔ سر سیموئیل ہیور نے آج چیمبر آف کامرس سے خطاب کرتے ہوئے کہا کہ وہ ہوئی تاوان سے متعلق برطانوی تجاویز اگر منظور کر لی جائیں۔ تو ایک پیسہ بھی معاوضہ وصول کرنے کی امید نہ رکھنی چاہیئے۔ اور نتیجہ تباہ ہو جائیگا۔ اس نے جرمنی پر الزام لگایا کہ وہ جنگ کے لئے تیاری کر رہا ہے

معاہدہ افیون

لنڈن ۱۰ جنوری۔ جنیوا کی خبر ہے کہ قوموں کی لیگ کی افیون کمیٹی کے اجلاس میں یہ قرار پایا کہ لاسین کانفرنس کے نمائندوں سے درخواست کیا جائے کہ اس ترکی ضمانت میں ترکی معاہدہ افیون کو شامل کر لے۔

کے موقعہ پر مہاراجہ کشمیر نے نذر کئے تھے۔

جنگ کے آثار

لاسین صلح کانفرنس

۶۰ لاکھ آبادی کا تبادلہ کیا جائیگا

۶ لاکھ یونانی ٹرکی سے نکال دیئے جائیں گے

ارمنوں کا قومی گھر ہرگز منظور نہ ہوگا

مصر میں قصاص قتل

جرمن کی افواج فرانس کی امداد کرینگی

۹۔ جنوری۔ یہ بندوبست کیا جا رہا ہے کہ روہر علاقے میں جارحانہ سرگرمیوں میں بلجیم کی افواج بھی فرانس کی امداد کریں +

لندن ۱۰ جنوری۔ ایک طرف سے یوروپ کے عوام میں جنگ کے خلاف زبردست جذبہ کام کر رہا ہے۔ دوسری طرف مغربی یورپ میں فرانسیسی رسالوں کی بھری ہوئی گاڑیاں روہر کے اضلاع کی طرف جا رہی ہیں۔ مشرقی یورپ میں نیز تھریس کی مغربی سرحد پر ترکوں اور یونانیوں کے درمیان جنگ کی تیاریاں ہو رہی ہیں واقعی یہ نہایت منحوس علامتیں ہیں۔ خوش قسمتی سے لاسین سے جو تازہ ترین اطلاعات موصول ہوئی ہیں ان سے ظاہر ہوتا ہے کہ لاسین کانفرنس کی کامیابی کی امید کامل ہے۔ جس سے مشرق قریب میں جنگ کا دوبارہ اجرا کر جاتے گا۔ لیکن اس کے متعلق پیشین گوئی نہیں کی جا سکتی کہ فرانس کے ان ارادوں کا کیا بنے گا۔ جن سے اسے زنجیدہ خاطر اور غضبناک جرمنی کے علاقہ کا کچھ حصہ فتح کرنا مقصود ہے۔ آج صبح کے اخبارات میں اس کے خوفناک پولٹیکل اور اقتصادی نتائج بتائے جاتے ہیں۔ لیکن برلن سے رپورٹ آئی ہے کہ گورنمنٹ نے اعلان کیا ہے کہ صنعتی مدد وار سلیز کی خلاف ورزی کر کے روہر کے علاقہ پر قبضہ کر لیا جائے اور جرمنی کو مزید ذمہ داریوں سے خلاصی دی جائے۔

آبادیوں میں تبادلہ

آبادیوں کا تبادلہ اصولاً تسلیم کر لیا گیا ہے۔ اس کے دس لاکھ آدمیوں پر اثر پڑے گا۔ منجملہ انکے لاکھ یونانی ایشیا کوچک اور مغربی تھریس سے لے جائیں گے۔ لیکن مغربی تھریس میں ترک اور قسطنطنیہ میں یونانی آباد رہیں گے۔ اور قریقین ارغال واپس بھیج دیئے جائیں گے۔ اور ایران جنگ مساوی تعداد میں بہت جلدی تبدیل کئے جائیں گے +

موٹر کے ذریعہ صحرا عبور کیا گیا

پیرس ۱۰۔ جنوری۔ موٹر کاروں کے ذریعہ جن میں تیتری نما پہیے لگے ہوئے تھے صحرائے اعظم افریقہ کو کامیابی سے عبور کیا گیا۔ یہ موٹریں ۱۸۔ دسمبر کو الجیریا کے قیام نکرت سے روانہ ہوئیں۔ اور ۳۰۰۰ میل طے کر کے ٹمبکو تک گئیں جہاں ۷۔ جنوری کو پہنچیں۔ اور آخری منزل راستہ میں دم لینے کے بغیر ۲۷ گھنٹوں میں طے ہوئی۔

فرانس کا نوٹ

جرمنی کو انجینروں کا ایک مشن بھیجا جائیگا

آکسفورڈ ۱۱۔ جنوری۔ پیرس سے تازہ تار منظر ہیں کہ آج سہ پہر کو فرانس کا نوٹ جرمن سفیر کو دیا جائیگا جس میں لکھا ہے۔ کہ چونکہ کمیشن معاوضات نے کہا ہے۔ کہ کوئلہ اور لکڑی مہیا کرنے میں تاخیر کی گئی ہے۔ اس لیئے گورنمنٹ فرانس کو تلے کی بہم رسانی کے لیے انجینروں کا ایک مشن بھیجا جانا ضروری ہے نیز یہ بھی بیان کیا گیا ہے۔ کہ مشن کے ہمراہ فوج بھی جائے گی۔

امریکہ نے فوج واپس بلا لی

واشنگٹن کا ایک تار منظر ہے۔ کہ امریکہ نے رائین کے علاقے سے اپنی فوج واپس بلا لی ہے۔

مصر میں قصاص قتل

قاہرہ ۹۔ جنوری۔ خیال کیا جاتا ہے کہ گورنمنٹ مصر نے مسٹر ڈبن (جو پستول سے قتل کیا گیا) کی بیوہ کے لئے ۷۰۰ پونڈ سالانہ امداد کے لئے جب تک کہ وہ ۲۳ سال کی عمر کی ہو۔ ۳۰۰ پونڈ سالانہ کا وظیفہ منظور کیا۔

ارمنوں کا قومی گھر

قلیل التعداد اقوام کے مسئلے کے متعلق کئی باتیں طے ہو گئی ہیں۔ عصمت پاشا نے صاف انکار کر دیا ہے کہ ارمنیوں کی یا اور کسی قلیل التعداد قوم کو قومی گھر بنانے کی اجازت نہیں دی جائے گی۔ اگرچہ لارڈ کرزن اس معاملے پر بہت زور دیتے رہے ہیں۔ ترکوں نے وعدہ کیا ہے کہ وہ قلیل التعداد اقوام کے ساتھ آئندہ اچھا سلوک کریں گے۔

سابق سلطان ٹرکی انگریزوں کا مہمان گذار

مالٹا ۹ جنوری۔ خیال کیا جاتا ہے کہ سابق سلطان ٹرکی شاہ حسین کی دعوت پر کے کو جا رہے ہیں روانگی سے پہلے سابق سلطان نے برطانوی حکام کو اطلاع دی کہ مالٹا میں جو ہماری خاطر تواضع کی گئی۔ ہم اس کے نہایت ممنون ہیں۔ دیگر تحائف تقسیم کرنے کے علاوہ اس نے لارڈ پلومر کو غربا میں تقسیم کرنے کے لئے ۱۰۰ پونڈ دیئے۔

چورا چوری کے مقدمے کا فیصلہ

۱۷۲ آدمیوں کو پھانسی کی سزا

لکھنؤ ۱۰ جنوری۔ چورا چوری کے مقدمے کے فیصلے میں درج ہے کہ چند ہزار آدمیوں کے ہجوم نے تھانہ چورا پر حملہ کر کے پولیس کو تھانہ کے اندر بھگا دیا۔ اور عمارت کو آگ لگا دی۔ پولیس کے ۲۲ سپاہی جب جلتے ہوئے مکانوں سے باہر نکلے۔ تو انکو مار مار کے مار ڈالا گیا۔ بعد ازاں انکی لاشوں کو تیل میں تر کر کے پھونک دیا گیا تھانہ میں جسقدر سرکاری اور پرائیویٹ سامان تھا۔ لوٹ لیا گیا۔ تار کاٹ دیئے گئے۔ ریلوے لائن اکھاڑ دی گئی۔ تاکہ گورکھپور سے فوج نہ آسکے۔ یہ تمام ہولناک کارروائی تحریک عدم تعاون کا نتیجہ بیان کیا گیا ہے۔ آگے چل کر جج نے مہاتما گاندھی کی تحریک اور عوام الناس پر اس کے مضر اثرات کا ذکر کیا۔ والنٹیروں نے پبلک کو بہت تکلیف دی۔ ۳۱ جنوری ۱۹۲۲ء کو عدم تعاونیوں کا ایک جلسہ تھا۔ جس میں قرار پایا کہ دوسرے روز منڈیا میں پکٹنگ شروع کیا جائے۔ اس روز کچھ جھگڑا ہوا اور بھگدان اہیر کو سب انسپکٹر چورا نے زدوکوب کیا۔ اسپر چند والنٹیر مولوی عبدالله کے پاس گئے۔ جو ایک بااثر زمیندار اور مقامی عدم تعاونیوں کے لیڈر ہیں۔ ان سے مشورہ طلب کیا۔ شہادت سے ثابت ہے کہ انہوں تحریری ہدایت دی تھی جو پیش نہیں کیگئی۔ لیکن استغاثہ کا بیان ہے کہ اس میں چند ہدایتیں درج تھیں جن کا نتیجہ یہ واقعہ ہوا۔ بہر حال اسکے بعد والنٹیر بڑی بھاری تعداد میں دمڑی میں جمع ہوئے۔

۵۔ تاریخ کی صبح کو جلسہ ہوا۔ اور لیڈروں نے تقریریں کیں اور ہجوم جھنڈیاں لیئے ہوئے اور نعرہ لگاتا ہوا تھانہ کی طرف روانہ ہوا۔ اس سے پہلے سرغنہ لیڈر نذر علی نے سب کو حلف لیا کہ وہ پیچھے نہ ہٹیں گے۔ تھانہ میں سب انسپکٹر مسلح گارد کے ساتھ موجود تھا۔ اگر ہجوم کو ہٹانا چاہتا تو کچھ نقصان نہ ہوتا۔ لیکن سردار ہرچرن سنگھ نے صلح صفائی کرانی چاہی۔ اور سب انسپکٹر سے کہا کہ ہجوم کو گذر جانے دے۔ سب انسپکٹر نے اس مشورہ پر عمل کیا جسکا انجام اسقدر تباہی بخش ہوا۔ ہجوم تھانہ کے فریب سے گذرنے لگا۔ بعض لیڈروں نے سب انسپکٹر کے پاس آکر پوچھا کہ اس نے ایک عدم تعاونی والنٹیر کو کیوں زدوکوب کیا۔ سب انسپکٹر نے ترکی بہ ترکی جواب دیا کہ وہ سرکاری پنشنر تھا۔ والنٹیر نے کہا۔ اور کہا کہ خاموشی سے چلے جاؤ۔ اسپر ہجوم نے سب انسپکٹر کو برا بھلا کہا سب انسپکٹر نے چوکیداروں کو حکم دیا کہ ہجوم کو منتشر کر دیں۔ چوکیداروں نے ہوائی فائر کرنے شروع کیے اسپر ہجوم مشتعل ہو گیا۔ سگنل کے طور پر سیٹی بجائی گئی۔ اور ہجوم نے پولیس والوں پر کنکر پھینکنے شروع کیے۔ اسپر سب انسپکٹر نے بیوقوفی سے ہوا میں فیر کرنے کا حکم دیا۔ اسپر شور مچا کہ گاندھی جی کی کرامات سے گولیاں بے اثر ہو گئیں۔ اس کے بعد ہجوم نے وحشیانہ غضبناکی سے حملہ کیا۔ اسپر پولیس نے ہجوم پر فیر کیے جن سے دو پولیس مین ہلاک اور چند زخمی ہوئے۔ اب ہجوم غصہ سے پاگل ہو گیا تھا۔ اس نے پولیس والوں کو تھانہ کے اندر دھکیل دیا۔ ایک کانسٹیبل اور چند چوکیدار ہجوم کے درمیان سے بھاگ کر نکل گئے۔ صرف سب انسپکٹر اور ہیڈ کانسٹیبل کی بیویاں زندہ بچیں۔ باقی سب پولیس والے مار ڈالے گئے۔ چورا بازار سے تیل لا کر تھانہ پر چھڑک کر تمام عمارت جلا دیگئی۔ سب انسپکٹر نے صبح کو ایک نارگو رکھپور سے امداد طلب کرنے کو بھیجا تھا۔ لیکن یہ نارگو اس وقت پہنچا جبکہ وقت گذر گیا تھا۔ ڈسٹرکٹ مجسٹریٹ معہ مسلح فوج کے سپیشل ٹرین سے شام کو پہنچا۔ اور جا کر دیکھا کہ تھانہ کی عمارت ابھی تک سلگ رہی ہے۔ لاشیں پڑی ہوئی ہیں۔ اور ایک چوکیدار زندہ ہے۔ جسکو سردار ہرچرن سنگھ نے بچایا تھا۔ اس کے بعد تفتیش شروع ہوئی۔ اور چورا میں لمبا اڈا گورکھپور جیل میں ملزموں کی شناخت کے لیے پریڈ کی گئی۔ پہلا مقدمہ ۲۴ مارچ کو شروع ہوا۔ اور ۲۲۸ ملزم سشن سپرد کر دیئے گئے۔ جنمیں سے ۲ جیل میں مر گئے۔ اور ایک بوجہ سخت علالت رہا کر دیا گیا۔ گواہان استغاثہ ۳ قسم کے تھے جن میں سے ۲۔ اقبالی مجرم تھے اور ایک کانسٹیبل جو ہلاکت سے بچ گیا تھا اور دامن چوکیدار اور تھانہ کے ملازم نیز مقامی زمیندار اور ان کے نوکر اور ڈاک خانہ اور ریلوے کے ملازم اور صفائی کی طرف سے یہ عذر پیش کیا گیا ہے۔ کہ ہجوم نے صرف اس وقت حملہ کیا جبکہ ہار ماڑ سکو پیٹا گیا تھا۔ اور مجرموں کی شناخت ناقص ہے۔ بعض لوگوں نے ذاتی عداوت کی وجہ سے انکے خلاف شہادتیں دیں۔

بعض ملزموں کی طرف سے یہ عذر پیش ہوا ہے کہ وہ صحیح طور پر حاضر نہ تھے۔ فیصلہ میں ان ملزمان کو متعلق بھی بحث کیگئی ہے۔ جسکا یہ خلاصہ ہے کہ وہ ہجوم کے آخری حصے پر تھے۔ اور فائروں سے زخمی ہوئے۔ اسکے سوا انہوں نے بلوہ میں کوئی حصہ نہ لیا۔ ۱۹ ملزم بری کیے گئے۔ اور ۱۷۲ کو قتل، آتشزدگی اور دیگر جرائم کے الزامات میں پھانسی کی سزا کا حکم دیا گیا۔ ۱۰ اقبالی ملزمان کو رہا کیا گیا۔

فرانس کے لیبر لیڈر کارروائیوں اور جرمنوں سے مشورہ

پیرس ۱۱۔ جنوری۔ لی میین اور لی جنرل راوی ہیں۔ کہ فرانس کے لیبر لیڈر نے مارسلز کمیون آجکل قیام السیس میں جرمن اور روسی کمیونسٹوں سے اس امر میں مشورے کر رہے ہیں کہ اگر فرانس نے علاقہ روہر پر قبضہ کر لیا۔ تو کیا حالت پیدا ہوگی۔ بلجیم اور فرانس کے حکام ایسی کارروائی کر رہے ہیں۔ کہ کمیون کو تقریریں کرنے سے باز رکھا جائے۔

یوروپ کی سیاسی حالت کا اقتصادی تباہی پر

سیاسی حالات کے غیر یقینی ہونے کی وجہ سے جرمن مارک کی قیمت ۵۰ ہزار فی پونڈ ہو گئی تھی۔ آخر میں ۲ ہزار فی پونڈ کا نرخ ٹھہرا۔ اگر نرخ فرانک کی قیمت ۱۷ فی پونڈ لگ گئی یہی حالت بلجیم اور اطالوی اسکوں کی ہے کہ ان کے نرخ بھی گر گئے ہیں۔ (بذریعہ بے تار)

Gossner Mission

صور پر بزدل ہندوستان کا نقصان ہوگا۔ جو لوگ پچھلے ایام کے اس ایجی ٹیشن کو دیکھ چکے ہیں جو مانچسٹر میں ہوا تھا وہ کہہ سکتے ہیں کہ اس وقت جبکہ بیکاری کے مسئلہ نے وزرائے برطانیہ کو پریشان کر رکھا ہے۔ وہ کسی ایسی خبر کو جائز نہ سمجھیں گے جس سے انگلستان میں ایجی ٹیشن بڑھے۔ ہاں بجٹ کے اس گھاٹے کا حکام کے نزدیک علاج ایک ہی ہے اور غالباً وہی ہوگا۔ کہ غریب ہندوستان پر ٹیکس کا کوئی اور بوجھ ڈال دیا جائے گا +

رضا نوربے کا معاملہ ختم

جس روز رضا نوربے ناراض ہو کر قابیل التعداد اقوام کے اجلاس سے چلے گئے تھے۔ اس پر اتحادی بہت خفا تھے۔ اور معلوم یہ ہوتا تھا کہ وہ صدائے احتجاج جو اس پر بلند کی جانے والی ہے بہت سخت ہوگی۔ لیکن معلوم ہوتا ہے کہ اتحادیوں کے غصہ کا پارہ فوراً ہی اتر گیا۔ اور صرف اس بیان پر کہ رضا نور کا چلا جانا غلط فہمی کی بنا پر تھا۔ اتحادی صفوں میں خاموشی طاری ہو گئی۔ ایسا غصہ تو آنا ہی بہتر ہے جو صرف غلط فہمی کا یقین دلانے پر اتر جائے امید ہے کہ آئندہ اتحادی یوسین کانفرنس میں غصہ لانے سے پیشتر سوچ لیا کریں گے کہ ہم اسے کتنی مدت تک قائم رکھ سکیں گے +

برطانیہ کی دردِ دانیال پر تیاریاں

ترکوں نے برطانیہ کے خلاف یہ الزام لگائے تھے۔ کہ وہ دردانیال کے قریب خندقیں کھود رہے ہیں اور اس طرح مدانیہ کانفرنس کی شرائط کی خلاف ورزی کر رہی ہیں۔ برطانوی حکام قسطنطنیہ اس کی تردید کرتے ہیں۔ لیکن اس کا اقرار ہے کہ کچھ نالیاں وغیرہ بنائی گئی ہیں اور تار رسانی کے سلسلہ کی مرمت کی گئی ہے۔ اگر برطانوی حکام اس شکایت کی بنا ہی سے انکار کر دیتے تو ہم یہ سمجھتے کہ ترک از سرتاپا جھوٹے ہیں۔ لیکن صورت حالات نے جس طرح کروٹیں بدلی ہیں۔ ان کو دیکھکر ہم صرف ترکوں کو اس معاملہ میں جھوٹا کہنے میں تامل کرتے ہیں۔ بلکہ ہم کو اندیشہ ہے کہ جو چیز آج نالیوں کے نام سے موسوم کی جا رہی ہے بطور جس چیز کو کل کے نام سے موسوم کی جا رہی ہے بطور جس چیز کو کل تارکی چوکیوں کی مرمت سے منسوب کیا جا رہا ہے۔ کہیں لڑائی ہو جانے کے بعد خندق اور مورچوں کی صورت میں تبدیل نہ ہو جائے اس لئے واقعی خندقیں اور مورچہ نہیں بنائے گئے تو بھی اس سے انکار کرنا کچھ مشکل ہی سا معلوم ہوتا ہے۔ برطانوی حکام ورد دانیال پر کچھ نہ کچھ تیاریاں کر رہے ہیں اور ترک اس کے خلاف صدائے احتجاج بلند کرنے میں حق بجانب ہیں۔

کانگرس اور بولشویک اثر

کلکتہ کا وہ مشہور اخبار ٹیلیگراف جس کے پہلے صفحہ پر جلی حروف میں ہندوستان کا دوستی کے الفاظ لکھے ہوئے ہوتے ہیں۔ یوں رقمطراز ہے۔ یہ بالکل ظاہر ہے کہ عدم تعاون کی تحریک کھلے الفاظ میں تشدد کی مخالفت کرتی ہے اور اس کے حامی عملاً تشدد سے پرہیز کرتے ہیں۔ لیکن ان کی نسبت یہ کہا جاتا ہے کہ وہ بولشویک اثر میں ہیں۔ معلوم یہ ہوتا ہے کہ اینگلو انڈین اخبارات نے حقوق طلبی کا نام "بولشوزم" رکھ لیا ہے۔ اگر ایسا نہیں ہے تو بولشوزم اور عدم تعاون میں سیاہ و سفید کا فرق ہے۔ معلوم ہوتا ہے کہ ہمعصر سٹیٹسمین کے دفتر میں کوئی ایسی عینک ایجاد ہو گئی ہے۔ جس میں سیاہ اور سفید ایک ہی سے دکھائی دیتے ہوں۔

جگت گورو شنکر آچاریہ جیل میں ملاقات

آپ بھاگل پور سے منتقل کئے جانے والے ہیں

آئی ڈی ٹی کے ایک نامہ نگار نے لکھا ہے۔ کہ گیا سے واپسی پر میں نے جگت گورو شنکر آچاریہ سے بھاگلپور کے سنٹرل جیل میں ملاقات کی۔ آپ اپنی زندگی ہنسی خوشی کے ساتھ بسر کر رہے ہیں۔ گو انہیں ایک حد تک افسوس ہے۔ کہ یہاں میں ان کا بنایا ہوا پنچائتی انتظام ٹھیک کام نہیں کر رہا ہے۔ بایں وجہ کہ وہ کسی دوسرے جیل میں منتقل کئے جانے والے ہیں۔

لالہ لاجپت رائے لاہور آ گئے

معلوم ہوا ہے کہ فخر ملک قوم لالہ لاجپت رائے جی کو دہرم سالہ جیل سے لاہور سنٹرل جیل میں منتقل کر دیا گیا۔ اور دہرم سالہ سے لاہور تک کا سفر لالہ جی کو انٹر کلاس میں کرایا گیا۔ حکام نے یہ تصور کیا ہوگا کہ ہم لالہ لاجپت رائے جیسے لیڈر کی اس طرح توہین کرتے ہیں کہ انکو انٹر کلاس میں سفر کرا لے ہیں لیکن انکو شاید یہ معلوم نہیں کہ اس خفیف الحرکتی سے لالہ جی کی توہین نہیں ہو سکتی۔ انکی جو عزت اور حرمت پنجاب اور ہندوستان نہیں امریکہ اور یورپ میں ہے۔ اس میں ذرہ بھر بھی کمی نہیں آ سکتی۔ البتہ جو کوئی اسے سنے گا وہ نوکر شاہی کے اس چھچھورے پن پر ہنسے گا۔ رہا لالہ لاجپت رائے جی کی ذات کا معاملہ اگر انکے لئے کوئی اسپیشل چھوڑ دیجاتی تو اس سے انکی کچھ عزت نہ بڑھ جاتی۔ وہ تو مہاتما گاندھی کے رفیق کار ہیں۔ جنہوں نے ہمیشہ قیدی درجہ میں سفر کرنیکو اپنا طرہ امتیاز سمجھا۔

کراچی میں پنڈت آلہ رام کا لیکچر

کراچی ۱۰ جنوری۔ پنڈت آلہ رام جو سندھ میں گورکھشا کا پرچار کر رہے ہیں۔ اور جن کی ۱۲۲ سال کی عمر ہے کل انہوں نے مسٹر جمشید مہتہ کی زیر صدارت ایک پبلک جلسہ میں تقریر کی۔ انہوں نے کہا کہ زمانہ حال کا ہندوستان جس قدر مصیبتیں اٹھا رہا ہے۔ انمیں سے اکثر کا باعث گئوؤں کی کمی ہے اور باشندگان کراچی سے اپیل کی کہ گئوشالائیں قائم کریں تاکہ دودھ اور گھی کی مقدار میں اضافہ ہو۔

سلطنت کی صنعتی نمائش

لندن ۹ جنوری۔ سلطنت برطانیہ کی صنعتی نمائش کے ہندوستانی حصے میں بادشاہ جارج نے کشمیری ساخت کے نقش چوبی کا سکے ۹ ہم نمونے پیش کیے ہیں جو دربار کے موقعہ پر مہاراجہ کشمیر نے نذر کیے تھے۔

کانگرس نے مشرق قریب کے حالات کو نظر انداز کیا ہے

دیش بندھو داس کے الزامات کا جواب

کانگرس ورکنگ کمیٹی کا اعلان

کانگرس کی مجلس عاملہ نے حسب ذیل بیان شائع کیا ہے۔

دیش بندھو داس کے استعفے پر بحث و تمحیص کرنا آل انڈیا کانگرس کمیٹی کے آئندہ اجلاس تک ملتوی کر دیا گیا ہے اور اس ملک میں ماہ جنوری کے آغاز میں مسٹر داس کا بیان اخبارات میں شائع ہو گیا۔ مجلس عاملہ اس وقت تک اس معاملہ کا تذکرہ نہ کرتی۔ جبتک دیش بندھو جی کے استعفے کا قطعی اور آخری فیصلہ نہ ہو جاتا۔ مگر چونکہ مسٹر داس کا بیان قبل از وقت قوم پرست اخبارات میں شائع ہو گیا ہے۔ اسلئے کمیٹی اپنا ضروری اور اہم ترین فرض تصدیق کرتی ہے۔ کہ دیش بندھو کے استعفے کے متعلق اپنی پوزیشن کو زیادہ واضح اور صاف کر دے۔ تاکہ غلط فہمی کی گنجائش نہ رہے۔

ایک الزام یہ ہے کہ کانگرس کے متفق الرائے ہو کر معاہدہ یا راضی نامہ کی تجاویز کو جو دیش بندھو داس نے پیش کی تھیں مسترد کر دیا۔ مگر حقیقت یہ ہے کہ ہر دو فریقین میں ایک بھاری اختلاف تھا۔ انقلاب پسند فریق نے بھی تجویز پیش کی تھی۔ کہ کانگریس ارکان سوالات کو نسلوں میں داخل ہونے کی اجازت دیجائے تاکہ وہ وہاں کثیر التعداد نشستیں حاصل کریں۔ مگر کونسلوں کے اجلاسوں میں شرکت کرنے سے انکار کر دیں۔ فریق مخالف کے دلائل وہ یہ ہیں کہ یہی احتمالانہ قرار نہیں دیا جا سکتا۔ اور یہ بھی ممکن ہے کہ وہ اس تجویز کو بیفائدہ تصور کرتی ہو۔ یا انکے نقطۂ خیال سے حامیان کونسل کی سکیم پر از نقطۂ ہو۔ ورکنگ کمیٹی اس بات کو واضح کر دینا ضروری سمجھتی ہے کہ کانگرس کی تعداد کثیر کا خیال تھا کہ اس معاملہ پر دوبارہ بحث کرنے یا اس کے حق میں فیصلہ دینے کے معاملے یہ ہونگے کہ کانگریس کی مسلسل اور خارشگاف سرگرمیوں کو ایک غیر معلوم عرصہ کے لئے حوض التوا میں ڈال دیا جائے۔ اور ہر ایک باعقل و دانش انسان کو بھنوے تامرد معذور نہیں تو ہچکچا کر بیدار دش عوام کے مفاد کیلئے سخت ضرر رساں و نقصان دہ ہوگی۔ یہی چیز تھی کہ ارکان سوالات نے کانگریس کے اس اجلاس میں اس نازک مسئلہ کا قطعی اور آخری فیصلہ کر دے۔

سول نافرمانی

ہم نہیں جانتے کہ دیش بندھو داس نے کس بنا پر کہا ہے کہ سول نافرمانی کے رزولیوشن کو قابل عمل بنانے کی کوششوں کے باوجود ایسا رزولیوشن پاس کیا گیا ہے جسکی شرائط کے مطابق سول نافرمانی کرنا مشکل ہے۔ اسکے متعلق نہ تو دیش بندھو داس نے اور نہ ہی پنڈت موتی لال نہرو نے کوئی تجویز پیش کی تھی۔ مسٹر من گیانے اس مطلب کی ایک تجویز پیش کی تھی کہ لوگوں کو سول نافرمانی کے لئے تیار کرنے کے لئے کونسلوں کے انتخابات میں حصہ لیا جائے۔ مگر دیش بندھو داس کا اشارہ اس تجویز کی طرف نہیں ہو سکتا۔ اگر سوال صرف شرائط کو ڈسپلائن کا ہے تو آل انڈیا کانگریس کمیٹی نے پہلے ہی کیا میں پاس کر دیا ہے کہ ورکنگ کمیٹی شرائط میں ہندیلی کرنے کا پورا اختیار ہے اور وہ خلافت کمیٹی کی ورکنگ کمیٹی کے ساتھ مشورہ کر کے ایسا کر سکتی ہے۔

مشرق قریب میں نازک حالت

دیش بندھو داس نے اپنے اعلان کے آخری حصے میں جو یہ بیان کیا ہے کہ کانگرس نے مشرق قریب کی نازک حالات پر مناسب توجہ نہیں دی۔ اس سے ورکنگ کمیٹی کو کچھ تعجب سا ہوا ہے۔ جس وقت مشرق قریب کی نازک حالت کی بابت ہم کو خبر موصول ہوئی اس وقت سبجکٹس کمیٹی سول نافرمانی اور کونسلوں کے بائیکاٹ کا رزولیوشن پاس کر چکی تھی جس کو بعد میں کانگرس کے کھلے اجلاس میں منظور کیا گیا۔ ۳۰ دسمبر کی دوپہر کو جب کہ کونسلوں کے داخلے کے سوال پر بحث ہو رہی تھی۔ پنجاب کے مسلمان ممبر نے یہ تجویز کی کہ حالات مشرق قریب کی نزدیکی کو مدنظر رکھتے ہوئے اجلاس کو ملتوی کیا جائے۔ اس تجویز کو مسترد کرنے کا الزام کانگرس پر لگانا ٹھیک نہیں۔ کیونکہ سیکرٹری خلافت کمیٹی نے خود اس تجویز کی مخالفت کی تھی۔ کونسلوں میں داخلے کے سوال کو ملتوی کر دینے سے کوئی فائدہ حاصل نہ تھا۔ اسی شام کو سبجکٹس کمیٹی میں مولانا عبدالماجد نے لاسین کانفرنس سے پیدا شدہ نازک حالت کے متعلق ایک تجویز پیش کی۔ طویل بحث کے بعد کمیٹی پروفیسر رچی رام ساہنی اور عباس طیب جی کی تجویز پاس کی گئی۔ کہ یہ معاملہ خلافت اور کانگرس کارکن کمیٹیوں کی مشترکہ نشست میں پیش کیا جائے۔ اگلے دن صبح کو دونوں کمیٹیاں پریزیڈنٹ کے کیمپ میں جمع ہوئیں۔ اور پریزیڈنٹ کا تجویز کردہ رزولیوشن پاس کیا گیا۔ جس کو بعد میں کانگرس کے کھلے اجلاس میں بغیر کسی ترمیم کے اتفاق رائے سے منظور کیا گیا +

رزولیوشن کے الفاظ حسب ذیل ہیں:-

مشرق قریب کی نازک حالت کو مدنظر رکھتے ہوئے جس سے خلافت اور ترکی کی گورنمنٹ کو نقصان پہنچنے کا احتمال ہے۔ اور ہندو مسلمانوں اور ہندوستان کے دیگر باشندوں کے اس مستحکم ارادے کو مدنظر رکھتے ہوئے کہ وہ ایسا ہرگز نہ ہونے دینگے یہ کانگرس پاس کرتی ہے کہ کانگرس ورکنگ کمیٹی خلافت ورکنگ کمیٹی کے ساتھ مشورہ کر کے ایسی تدابیر اختیار کرے کہ ہندو اور مسلمان متحد ہو کر سرکار کی چالوں کا مقابلہ کریں۔ اور بھرتی ہو کر یا روپیہ دیکر اس قابل نفرت کام میں گورنمنٹ کو مدد نہ دیں۔ ان امور کی موجودگی میں یہ کہنا درست نہیں کہ کانگرس کے مشرق قریب کے متعلق کچھ نہیں کیا +

خط و کتابت کرتے وقت چیف منیجر کا حوالہ دیا کریں

سدبارم

لاہور ۱۳ جنوری ۱۹۲۳ء

پنجاب میں ڈاکوؤں کی کثرت

اضلاع سیالکوٹ۔ گوجرانوالہ۔ امرتسر۔ گورداسپور وجھنگ سے خوفناک ڈاکوں کی خبریں موصول ہوئی ہیں۔ یہ خبریں ایسی نہیں کہ ان کو آسانی سے نظرانداز کیا جاسکے۔ جو اطلاعیں ہمیں پہنچی ہیں۔ ان سے ظاہر ہوتا ہے کہ دیہات میں لوگوں کا جان ومال سخت خطرے میں ہے۔ وہ ڈاکوؤں کے ڈر سے ساری ساری رات جاگ کر گزار دیتے ہیں۔ ایکٹ انتقال اراضی جیسے غیر منصفانہ قانون کی وجہ سے عام ہندوؤں کے لیے دیہات میں رہنا پہلے ہی ناممکن ہو رہا ہے۔ اب ان ڈاکوں کے باعث حالت اور بھی زیادہ ناقابل برداشت ہوگئی ہے۔ چنانچہ بہت سے ساہوکار محفوظ مقامات کی طرف نقل وطن کرنے کی تجویز کر رہے ہیں۔ بلکہ بعض اپنی خواہشات کے خلاف اپنے آبائی اجداد کے مکانوں کو بڑی حسرت کے ساتھ خیرباد کہہ کر مستقل یا عارضی طور پر شہروں میں آباد ہو گئے ہیں اور اگر حالات کی رفتار یہی رہی تو تھوڑے ہی عرصہ میں دیہات کی رونق مفقود ہو جائے گی اور وہ اجڑی ہوئی بستیاں نظر آئیں گی۔

ان ڈاکوں کا زیادہ تشویشناک پہلو یہ ہے کہ ڈاکو انسانی خون سے اپنے ہاتھ رنگنے میں بھی دریغ نہیں کرتے۔ چنانچہ کئی دیہات میں نقصان مال کے علاوہ نقصان جان بھی ہوا ہے۔ ڈاکو اکثر حالتوں میں پستولوں وغیرہ آتشین اسلحہ سے مسلح ہوتے ہیں اور کئی حالتوں میں موٹروں پر سوار ہو کر آتے ہیں۔ بنگال سے تو اس قسم کے ڈاکوں کی خبریں عام طور پر موصول ہوتی رہتی تھیں اور اب بھی ہوتی ہیں لیکن پنجاب میں ایسے ڈاکے کسی نے کبھی نہیں دیکھے سنے تھے۔ کس قدر افسوس کا مقام ہے کہ حکام امن پسند شہریوں کو تو اپنے جان ومال کی حفاظت کے لیے اسلحہ رکھنے کی اجازت دینے سے انکار کرتے ہیں۔ لیکن بدمعاش لوگوں کو اسلحہ حاصل کرنے سے نہیں روک سکتے۔ اس کا نتیجہ یہ ہوتا ہے کہ جب ڈاکہ آتے ہیں تو بڑی آسانی سے لوگوں کو خوفزدہ کر لیتے ہیں اور جو کچھ ہاتھ آتا ہے لے کر چلے جاتے ہیں۔ ہندو پسند لوگ ڈاکوؤں کے مقابلہ میں بے بس ہوتے ہیں اور ان سے اپنے جان ومال کی حفاظت نہیں کر سکتے۔ اگر کسی جگہ کچھ نقصان جان نہیں ہوتا۔ تو اس کی وجہ یہ نہیں ہوتی کہ ڈاکو رحم دل ہیں اور ان کے دل میں بنی نوع انسان کے ساتھ ہمدردی کا بڑا پرزور جذبہ ہے بلکہ یہ ہوتی ہے کہ لوگوں نے ان کا مقابلہ نہیں کرتے اور ڈاکو بھی جانتے ہیں کہ مرد مال لوٹنے سے زیادہ کچھ نہیں کرتے کہ کہیں ضرورت سے زیادہ وقت نہ لگ جائے۔

اکثر حالتوں میں ایسا ہوتا ہے کہ حکام کو ڈاکوؤں کی آمد کی اطلاع وقت سے بہت پہلے دی جاتی ہے لیکن ان کی طرف سے یہ جواب ملتا ہے کہ ہمارا گشتی

ہندوستانی قوم رسولوں کا وفد فصل کا نفرنس
لالہ لاجپت رائے۔ ڈاکٹر مکند لال سنگھ کرنیل
مسٹر مولی خان جوداس گاندھی کا رفیق ہے آنریبل
ہے۔ اور لاہور کو جانے والا ہے +

واقعات اور رائیں

احاطہ بمبئی میں جرائم کی کثرت

۱۹۲۲ء کے متعلق احاطہ بمبئی کی جرائم پولیس رپورٹ شائع ہوئی ہے۔ اس سے صاف طور پر معلوم ہوتا ہے کہ سال گزشتہ میں جرائم کی بہت کثرت رہی۔ اگر دیکھا جائے تو اخلاقی جرائم کی کثرت کی صریح وجہ پولیس والوں کی اپنے فرائض سے عمداً توجہی ہو سکتی ہے۔ لیکن اب تو دنیا میں جو کچھ بھی خرابی پیدا ہو۔ اس سب کی ذمہ داری تحریک ترک موالات کے سر رکھی جاتی ہے چنانچہ ان جرائم کی زیادتی کی صفائی میں کہا جاتا ہے کہ اس کی وجوہ میں جہاں قحط اور پولیس والوں کا شاہی آمد کی وجہ سے خاص طور پر دوسری جگہ تبدیلیات ہونا ہے۔ وہاں یہ بھی ہے کہ ملک کی بدامنی بے چینی جو تحریک ترک موالات کا لازمی نتیجہ تھی۔ اس کا باعث ہوئی۔ آخر میں پولیس کی تعریف بھی کی گئی ہے کہ وہ نمک حلال رہی۔ کیا کوئی سمجھدار آدمی اسے مان سکتا ہے کہ تحریک ترک موالات سے اخلاقی جرائم بڑھ سکتے ہیں۔ ہاں کی قحط کی مصیبت اور پرنس آف ویلز کی آمد میں پولیس والوں کی مصروفیت یا اس کے علاوہ سیاست میں حصہ لینے والوں کو جال میں پھنسانے کی فکر اور دوسرے کاموں سے عدم توجہی کا باعث ہو سکتی۔ بہرحال ہم اس "نمک حلالی" کے قائل ہیں کہ فرض بھی ادا نہ ہوا۔ جرائم بھی زیادہ ہوئے اور سارا الزام آسانی سے قوم پرستوں کے سر ڈال دیا گیا۔

راولپنڈی سیوا سمتی

کانگرس کی تحریک کے ساتھ سیوا سمتی کی تحریک نے بھی بہت ترقی کی ہے۔ کانگرس کی تحریک نے ملک کو بیدار کر دیا ہے اور سیوا سمتیاں اہل ملک میں باہمی خدمت کا جذبہ پیدا کر رہی ہیں۔ راولپنڈی سیوا سمتی کے متعلق ہمیں جو اطلاعیں ملی ہیں۔ وہ نہایت حوصلہ افزا ہیں۔ یہ سیوا سمتی شہر میں نہایت اچھا کام کر رہی ہے اور اہل شہر کو بہت آرام پہنچا رہی ہے۔ بالخصوص پلیگ کے ایام میں اس نے نہایت عمدہ خدمات انجام دی ہیں۔ میلوں وغیرہ کے موقع پر اس کے ممبر عورتوں کو ہر طرح کی سہولتیں مہیا کرتے ہیں اور گمشدہ بچوں کو تلاش کر کے ان کے والدین کے حوالے کر دیتے ہیں ریلوے سٹیشن پر جو نادار اور سفر سے مسافر ملتے ہیں ان کو ٹکٹ لے دیتے ہیں۔ کسی مکان کو آگ لگ جائے تو وہ سب سے پہلے وہاں پہنچ جاتے ہیں اور اپنی جانوں کو خطرے میں ڈال کر مکان والوں کے جان ومال کی حفاظت کرتے ہیں۔ اس سیوا سمتی کی روح رواں ملک انباش چندر ہیں۔ جنہوں نے اپنی زندگی کا بڑا مقصد خلق خدا کی خدمت بنا رکھا ہے۔

لوگوں میں بے چینی کا باعث کیا ہے؟

ڈاکٹر گوکلے اسمبلی میں پوچھنے والے ہیں کہ آیا اسمبلی کے جاری مطالبات کے متعلق پارلیمنٹ کے رو سے لوگوں میں بے چینی کا علم گورنمنٹ کو ہے نہ معلوم اس سوال کا مقصد کیا ہے۔ ہمارے نزدیک تو گورنمنٹ کو نہ صرف یہ علم ہے بلکہ اس کو یہ علم بھی ہے کہ نوکر شاہی کا وجود لوگوں میں بے چینی کا باعث ہے۔ ہندوستانیوں کی جائز خواہشات کو ٹھکرانا بھی لوگوں میں بے چینی کا باعث ہے۔ مساوات حاصل نہ ہونا لوگوں میں بے چینی کا باعث ہے۔ نوکر شاہی کا تشدد بے چینی کا باعث ہے۔ اس سب کے معلوم ہوتے ہوئے اگر وہ اقرار بھی کرے تو علاج اس کے اختیار سے باہر ہے۔ اس لیے کہ اس کا علاج صرف طریق حکومت کے خاتمہ پر منحصر ہے اور نوکر شاہی کسی ایسے علاج کو عمل میں نہیں لا سکتی۔ جو اس کے وجود کو خطرہ میں ڈالتا ہو۔ ایسی حالت میں ان سوالات سے کیا فائدہ۔

۱۷۲-آدمیوں کو پھانسی

کل کی اشاعت میں ہم مقدمہ چھاچوری کا فیصلہ درج کر چکے ہیں۔ ہم کو اس کا اقرار ہے کہ چوراچوری میں جو کچھ ہوا تھا وہ بہت ہی برا تھا۔ اس کے علاوہ اس حیثیت سے بھی وہ حادثہ بہت افسوسناک تھا۔ کہ اس کا نتیجہ بارد ولی کے فیصلہ اور رسول نافرمانی کے التوا کی صورت میں برآمد ہوا۔ یہ سب سہی لیکن پھر بھی ہر شخص جو اس فیصلہ پر نظر ڈالے گا اسے ضرور کہنا پڑے گا کہ یہ فیصلہ انتہائی سخت ہے۔ ۱۷۲-آدمیوں کو پھانسی کی سزا بظاہر کچھ بہت اہم نہ معلوم ہو۔ لیکن اگر آپ غور کریں تو اس جرم کی پاداش میں جو چوراچوری میں ۱۷۲-آدمیوں کی زندگیوں کو ختم کر دینا دنیا کی تاریخ میں اپنی ثانی مثالیں بہت ہی کم رکھ سکتا ہے۔ ایسی مثالیں صرف مارشل لا کے ایام میں مل سکتی ہیں۔ جب قانونی اور انتظامی احکام کی زبانیں ہم معنی ہوتی ہیں ۱۷۲-آدمیوں کو اس حادثہ میں پھانسی کی سزا دینا صرف اسی حیثیت سے جائز ہو سکتا ہے کہ ہندوستانیوں کے دلوں میں ایک گہرا خوف طاری کیا جائے۔ اور اس طرح جنرل ڈائیر اور سر مائیکل اوڈوائر کی پالیسی کی پابندی کی جائے۔ ورنہ معمولی عقل کا آدمی تو اس سزا کو صرف سخت بلکہ بہت سخت کہیگا۔ معلوم یہ ہوتا ہے کہ نوکر شاہی نے چوراچوری کے مجرموں کو عدم تعاونی سمجھ کر اس فائدہ سے محروم رکھنا چاہا۔ کہ انہوں نے جو کچھ کہا وہ سخت ترین اشتعال میں آکر کہا۔ اول تو یہ ہے کہ ایسے لوگ جنہوں نے چوراچوری میں ہنگامہ کیا۔ عدم تعاونی نہیں تھے۔ اس لئے ان کو اس اصول کا فائدہ ضرور دینا چاہیے تھا +

ہندوستان کے بجٹ کی کمی کیونکر پوری ہو

ایک عرصہ سے ہندوستانی بجٹ میں کمی ہے اس کے لیے ہر سال محصولوں میں بھی اضافہ ہوتا ہے۔ لیکن اس وقت تک آمدنی اور خرچ برابر نہ ہو سکا۔ اس لئے اب حفاظتی محصول کی تجویز ہے اسمبلی ایڈوسی ایٹڈ چیمبر آف کامرس لیڈیا میں یہ مسئلہ زیر بحث آیا۔ اور اس پر ایک ترمیم بھی ہوئی جس کا مقصد یہ تھا کہ حفاظتی محصول اس طریقہ پر لگایا جائے جس سے ہندوستانی صنعت کو ترقی ہو۔ یہ ترمیم پاس بھی ہو گئی۔ لیکن یہاں تک ہم جانتے ہیں اس بجٹ کی کمی کسی ایسے طریقہ سے پوری ہونی تو لفظاً ہونا ممکن ہے جس سے ہندوستانی صنعت کو فائدہ ہو۔ کیونکہ

فتح بہادروں کے خون اور قربانی سے خریدی جاتی ہے

اعتدال پسند میٹھی تلوار سے مارتے ہیں

وہ وقت دور نہیں جب جیلوں کے دروازے ٹوٹ جائیں گے

مزدوروں کو پیغام

سرمایہ داروں کے قیدیو۔ مزدوروں کی جنگ آزادی کو فتح کرنے والے بہادرو۔ جن کو سرمایہ دار گورنمنٹوں نے زنجیروں میں جکڑ رکھا ہے۔ تمام دنیا کے انقلاب پسند مزدوروں کے نمایندے جو کمیونسٹ انٹرنیشنل کی چوتھی کانگرس میں جمع ہوئے ہیں۔ تم سب کو پیام تہنیت بھیجتے ہیں۔

دوستو۔ ہر سال یہ کانگرس انقلاب پسندوں کو وہ لوگ جو مزدوروں کے لیے نت نئی فتوحات حاصل کرتے ہیں اور ان لوگوں کو جو سرمایہ داروں کی تلوار اور گولی کا شکار ہوتے ہیں اور جیلوں میں ڈالے جاتے ہیں۔ مبارکباد کا پیغام بھیجتی ہے۔ اس سال بھی سرمایہ دار متحد ہو کر مزدوروں پر سخت حملے کر رہے ہیں اور قیدیوں پر بیرحمی سے ظلم کر رہے ہیں۔

اٹلی میں فیشسٹی پارٹی مزدوروں پر غلبہ پانے کے لیے ان مظلوموں و بیکسوں پر لوہا و آگ برسا رہی ہے ان نے ٹریڈ یونین کی عمارتیں مسمار کر دی ہیں۔ مزدوروں کے گھروں کو تباہ کر رہا ہے۔ کوآپریٹو سوسائٹیوں اور دیگر جماعتوں کو توڑا جا رہا ہے۔ اور وہ مزدوروں کی حمایت کرنے والوں کی پراپیوٹ عمارتوں کو بھی مسمار کرتے ہیں۔

فرانس کے بہادر ملاح جنہوں نے روس کے مزدوروں کے خلاف جنگ کرنے سے انکار کر دیا تھا۔ ابھی تک جیلوں میں پڑے سڑ رہے ہیں۔ ہیبورگ بغاوت میں سرمایہ داروں نے مظلوموں کے خون میں اچھی طرح ہاتھ رنگے برلن کے بازاروں اور کوچوں میں خون کی ندیاں بہ رہی ہیں۔ جن لوگوں نے مطلق العنان حکمرانوں کے حکم کی خلاف ورزی کی تھی۔ وہ اس وقت قیدیوں کے لباس میں آہنی پنجروں میں بند ہیں۔

سوویٹ بوہیمیا آسٹریا کے لیڈر ابھی تک آزاد نہیں کئے گئے۔ حالانکہ سوویٹ بغاوت کو ہوئے تین سال کا عرصہ گزر چکا ہے۔ اور سوویٹ گورنمنٹ کا نام تک آسٹریا سے مٹ چکا ہے۔ بغاوت کے تمام قیدیوں کو رہا کرنے کے حکم کے باوجود کئی بھائی حکام کی سختی کا شکار ہو رہے ہیں۔

فنلینڈ کے جیلخانے کافی سے زیادہ بھرے ہوئے ہیں اور ابھی تک گرفتاریاں برستور ہو رہی ہیں اور جبر و تشدد کا دور گرم ہے۔

استھونیا میں جب سے ہمارا دوست کنگی سپ قتل ہوا ہے وہاں کے جیل انقلاب پسند مزدوروں کے نمایندوں سے بھرے ہوئے ہیں۔

لیٹویا میں پھانسی کے کھمبے دوبارہ کھڑے کئے گئے ہیں۔ دوست کاپوس کلیوجن کو دس سال کی سزا مل چکی ہے اور باقی گرفتار شدہ مزدوروں کی قسمت کا ابھی تک کچھ فیصلہ نہیں ہوا۔

پولینڈ کو ڈیموکریسی کا حامی بتایا جاتا ہے۔ مگر وہاں پرانے زار کے قانون رائج ہیں اور کیمونزم کے لیڈر عمر قیدی بنے ہوئے ہیں۔ سرمایہ داروں کی عدالتیں اپنے قوانین کو پیروں تلے مسل رہی ہیں۔ ہمارے دوست ڈومبل عمر قید کی سزا پا کر جیل میں مشقت کر رہے ہیں انتخابی کمیٹیاں بلا استثنے گرفتار کی جا رہی ہیں۔ ۵۰۰ اشخاص محض اس لیے جیل میں سڑ رہے ہیں کہ انہوں نے انتخابات میں حصہ لیا تھا۔ سرحدی علاقوں میں مارشل لا کا اعلان ہو چکا ہے۔

رومانیا کے لوگ صرف اس بہانے پر قتل کر دیئے جاتے ہیں کہ وہ سر کشی کرنا چاہتے ہیں۔ جیل میں ان سے وہ ظلم اور ناگفتہ بہ سلوک ہوتا ہے کہ سرمایہ داروں کے دل بھی ہل گئے ہیں اور وہ پروٹسٹ کر رہے ہیں۔

جگوسلیویا آسٹریا کی ایک ریاست ہیں گرفتاریوں اور جبر و تشدد کی مہم جاری ہے۔ ہر روز کارکنوں کو ذلتیں اور بے عزتی برداشت کرنی پڑتی ہے۔

یونان میں مزدوروں کے لیڈر انقلاب کے بعد بھی جیلوں سے رہا نہیں کئے گئے۔

ہنگری کی خونی گورنمنٹ نے اپنی تلوار کو میان میں نہیں ڈالا۔ ابھی تک مزدوروں پر قاتلانہ حملے ہو رہے ہیں۔

جنوبی افریقہ میں انگریز سرمایہ دار مزدوروں کو نہایت سختی اور بیرحمی سے دبا رہے ہیں۔ ان کی دردناک حالت کا کوئی ٹھکانہ نہیں۔

امریکہ آزادی کی سپرٹ کی ڈینگ مارتا ہے۔ مگر مزدوروں پر اسے ذرا ترس نہیں۔ جس شخص پر بھی کمیونسٹ پارٹی کا ممبر ہونے کا شک کیا جاتا ہے۔ اسے سخت سے سخت سزا دی جاتی ہے۔ امریکہ کی سرمایہ دار ایسوسی ایشن نے ٹریڈ یونینوں کو توڑنے میں اور کارکنوں کو گرفتار کرنے میں کوئی کسر باقی نہیں رکھی۔ ہڑتالیوں کو تلوار اور بندوق کے زور سے منتشر کیا جاتا ہے۔

ہندوستان مصر اور نوآبادیوں میں جب لوگ معمولی ناراضی کا اظہار کرتے ہیں اور سرمایہ داروں کی لوٹ کھسوٹ کے خلاف پروٹسٹ کرتے ہیں۔ تو ان کو مسلح پولیس آکر بیرحمی سے دبا دیتی ہے اور ان پر طرح طرح کے ظلم و ستم ڈھاتی ہے۔

دوستو! ان تمام خونریزیوں میں سوشل ڈیموکریٹک سرمایہ داروں کی کٹھ پتلی بنے ہوئے ہیں۔ یہ اعتدال پسند لوگ ہی مزدوروں کو جنگ کرنے سے باز رکھتے ہیں اور اپنی چالوں اور اصلاحات کے جھوٹے وعدوں سے لوگوں کو اپنے پھندے میں پھنساتے ہیں۔ یہ مزدوروں کو میٹھی تلوار سے مارتے ہیں اور مزدوروں کی متحدہ صفوں میں تنگاف پیدا کرنے کی کوشش کرتے ہیں۔

دوست مزدورو! کانگرس کی عمارت قربانی کی بنیاد پر کھڑی ہے۔ ہر فتح بہادروں کے خون اور قربانی سے خریدی جاتی ہے۔ جوں جوں یہ جدو

نوکر شاہی اور سکھوں کے درمیان آئندہ جنگ کی تیاریاں

گورو کے باغ کے پرامن جنگ میں سرکار نے مار پیٹ کر کے دیکھ لیا۔ اور سکھوں کو قید کر کے بھی سیر ہو چکی ہے۔ مگر تا حال اس کی کافی تسلی نہیں ہوئی۔ چابیوں کے معاملہ میں اس کو افسوس تھا۔ کہ ہم نے پوری طرح زور آزمائی نہیں کی۔ لیکن گورو کے باغ میں اس نے زور آزمائی میں کوئی دقیقہ فروگذاشت نہیں کیا۔ مگر معلوم ہوتا ہے۔ کہ اس قانون دان سرکار کے پاس کچھ ایسے نظام باقی ہیں۔ جن کی استعمال کرنے پر وہ تلی ہوئی ہے۔ وہ جرمانہ کی وصولی کے لئے لوگوں کا مال و مویشی قرق کر کے اپنا رعب و داب قائم رکھنا چاہتی ہے۔ یہ بات نوکر شاہی پر صاف ظاہر ہے۔ کہ سکھ مار پیٹ اور قید سے نہیں ڈرتے۔ لیکن شائد اُسے اس بات کا یقین نہیں ہوا۔ کہ سکھ اپنا سب کچھ گوردوارہ سدھار کے لئے قربان کرنے پر کمربستہ ہے۔ اس لئے جرمانے اور قرقیوں سے سکھوں کو دبانے کی کوشش کی جا رہی ہے یہاں سوال پیدا ہوتا ہے۔ کہ جب سکھ قید اور جرمانے اور دیگر ہر طرح کی سختیاں برداشت کرنے کو تیار ہیں۔ تو پوری سول نافرمانی کیوں نہ کی جائے اور اگر نوکر شاہی نے ہم پر مظالم توڑنے میں اور دنیا کی لعنت و ملامت کی کچھ پرواہ نہیں کرنی۔ تو کیوں نہ کوئی ایسا طریقہ اختیار کیا جائے۔ جس سے نوکر شاہی کا تمام کام ہی بند ہو جاوے۔

کانگرس نے سول نافرمانی کی قرارداد پاس کر دی ہے۔ اور ہمیں یقین ہے۔ کہ دنیا میں آنے والی تہذیب میں پرامن جنگ کا طریقہ ہی اختیار کیا جائے گا۔ اگر اس آنے والی تہذیب کا سنگ بنیاد رکھنے کا سہرا سکھوں کو ہے۔ تو اس سے زیادہ مبارک موقعہ اور کون سا ہوگا۔ اس لئے ہمیں یہی معلوم ہوتا ہے۔ کہ اگر نوکر شاہی اب پھر خالصہ قوم سے چھیڑ خانی کرے۔ تو اس کو ہر طرح کے ظلم و ستم کو استعمال کرنے کا موقعہ دیا جائے۔ اور ہمارے طرف سے مکمل بردباری کا ثبوت دیا جائے۔

اس قسم کی جنگ کے اجرا کے لئے سکھوں کو بھی ایک علاقہ تیار کرنا چاہئے۔ تیاری کے مکمل ہونے پر جب گورنمنٹ کسی گوردوارہ کے معاملہ میں ناجائز مداخلت کرے۔ تو ٹیکسوں کی عدم ادائیگی کی تحریک شروع کر دی جائے۔ جب یہ تحریک سارے ہندوستان میں پھیل جائے۔ تو یقینی طور پر نوکر شاہی جھک جائے گی۔ یہی ایک طریقہ ہے۔ جس سے نوکر شاہی کو زیر کیا جا سکتا ہے۔ سول نافرمانی کی تیاری کے لئے ایک علاقہ منتخب کیا جائے۔ جہاں کے لوگ اس کام کے لئے تیار ہو سکیں۔ جس علاقہ میں سکھوں کی آبادی زیادہ ہو۔ پہلے وہاں کوشش کی جائے۔ تمام مذاہب کے آدمی۔ اس کام میں عملی طور پر حصہ لیں۔ سرکاری لوگوں کو بھی اپنے ساتھ ملانے کی کوشش کی جاوے۔ یا کم از کم ہمدردی رکھنا۔ جن لوگوں کو سب لوگ حقیر کی چوک کے نام سے پکارتے ہیں۔ انہیں بھی ساتھ لینے کی ضرورت ہے۔ کسی فعل سے بھی ان کی دلآزاری نہیں کرنی چاہئے۔ آئندہ کی جنگ بڑی سخت ہے۔ اس لئے سب کی امداد حاصل کرنا چاہئے۔ غلیم کی تعداد جتنی کم ہوگی۔ اتنی ہی فتح کی امید کم تر ہوگی۔ ہم بار بار اس سچائی کا اعلان کر چکے ہیں۔ کہ پرامن جنگ میں ہمیں کبھی شکست نہیں ہو سکتی۔ لیکن اگر ہم دل چھوڑ دیں تو فتح دشمن الشوا میں پڑ جائے گی۔

پرامن جنگ میں اگرچہ دشمن کا اپنا نقصان کم ہوتا ہے۔ لیکن اپنے دل کی مضبوطی تلوار کے جنگ سے بھی زیادہ بہتر ہوتی ہے۔ ایسے جنگ میں کامیابی یقینی ہے۔ سول نافرمانی کرنے کے لئے کانگرس کو ضرور ساتھ ملانا چاہئے۔ کیونکہ کوئی ایسا علاقہ نہیں ہے۔ جس میں صرف سکھ ہی آباد ہوں۔ مذاہب والوں کے تیار کرنے کے لئے خلافت اور کانگرس زیادہ کام کر سکتی ہیں۔ یہ درست ہے۔ کہ خلافت اور کانگرس کے ساتھ ملکر سول نافرمانی کرنے سے ہمارا نصب العین صرف گوردوارہ سدھار نہیں رہ سکتا۔ لیکن یہ یقین رکھنا چاہئے۔ کہ اگر اس سرکار نے ہمارے ساتھ چھیڑ خانی کی۔ جیسا کہ آثار دکھائی دے رہے ہیں۔ تو وہ دوسرے ہی گوردواروں کی تحریک کی طرف لگ جائیں گے۔ غالباً اب نوکر شاہی کو ہمارے ساتھ مقابلہ کرنے سے پہلے یہ فیصلہ کرنا ہوگا کہ وہ یا تو سکھوں کو بالکل ہی کچل دے۔ یا خود یہاں سے بوریا بستر لپیٹ کر دوڑ جائے۔

اگر ہمارا نصب العین گوردوارہ سدھار کے ساتھ سوراج بھی ہو جائے۔ پھر ہمیں ایک بڑی بھاری [illegible] مل سکتی ہے۔ اس لئے آنے والے پرامن جنگ [illegible] گوردوارہ سدھار کے لئے نہیں ہونا چاہئے۔ بلکہ سوراجیہ کے لئے حل ہونا چاہئے۔ اگر ہمارا نصب العین صرف گوردوارہ سدھار رہوگا۔ تو ہمیں دوسری قوموں سے بہت کم مدد مل سکتی ہے۔ اگر ہم نے اپنا نصب العین کانگرس اور خلافت سے ملکر سوراج ہی بنا لیا۔ تو ہمیں جنگ اتنا ہی کرنا پڑے گا اور سوال دو تو حل ہو جائیں گے۔ اور ساتھ ہی ہندو مسلمانوں کی [illegible]۔ اس کے لئے [illegible] سمجھدار اور تجربہ کار کارکنوں کی ضرورت ہے [illegible] اپنا سب کچھ قربان کر کے اس پرامن جنگ کے [illegible] کسی علاقہ کو تیار کریں۔ اور لیڈر اور رہنما بن کر [illegible] کام کرا دیں۔

جب خوفناک شکل اختیار کرے گی۔ تو ہمیں زیادہ قربانی دینی پڑے گی۔ خواہ انسان اپنے ارادوں میں ناکامیاب رہیں۔ مگر خیالات اور جذبات جو ایک دفعہ پیدا ہو چکے ہیں۔ کبھی نہیں کچلے جا سکتے۔

دوستو! سرمایہ داروں کے جیلوں میں سڑنے والے قیدیو! آج ہمارا بین الاقوامی میلہ ہے اور انقلاب روس کا پانچواں سالانہ جلسہ ہے۔ ہم آپ سے متفق الرائے ہیں۔ ہمارا یہ وشواس ہے کہ وہ وقت نزدیک آ رہا ہے۔ جب مزدور لوگ سرمایہ داروں کے طوق غلامی کو اتار پھینکیں گے اور لوٹ کھسوٹ کی زنجیروں سے آزاد ہو جائیں گے۔ وہ وقت دور نہیں۔ جب جیلوں کے دروازے ٹوٹ جائیں گے اور ہم پرانے دوستوں کا پرتپاک استقبال کریں گے۔

پتہ تار "بندے" لاہور

ٹیلیفون نمبر ۳۱۶۱

رجسٹرڈ نمبر ۱۲۳۷

ہندوستان میں سب سے کثیر الاشاعت اردو روزانہ

سوراجیہ سوراجیہ سوراجیہ حق ہے

اخبار

بندے ماترم

بلا لحاظ مذہب و ملت ہندوستان کا نمائندہ

قیمت فی پرچہ ۱ پیسہ

جلد ۴ — لاہور سنیچروار مورخہ یکم ماگھ سمت ۱۹۷۹ بکرمی مطابق ۱۳ جنوری سنہ ۱۹۲۳ء — نمبر ۱۱

تم ہندوستانی قلی ہو۔ تمہیں موٹر میں چڑھنے کا کیا حق ہے

ہندوستانی مزدوروں کی حالتِ زار

بہ ہندوستانی تعلیموں کی درگتی سن چکے۔ اب [illegible] ہندوستانیوں کی حالت زار ملاحظہ ہو۔

میرے ایک ایم۔ اے دوست نے جو بمبئی۔ احمد آباد پونا اور رنگون کے مختلف کالجوں میں پروفیسر ریاضی رہ چکا تھا۔ اور جس نے کوکمبو میں خود اپنا ایک کالج قایم کیا تھا جہاں لندن کے امتحان بی۔ اے کے لئے طلبا تیار کئے جاتے تھے) سینئر انسٹرکٹر کے عہدہ کے لئے انسپکٹر مارس کو درخواست دی۔ انسپکٹر نے جواب دیا کہ میں صرف مقامی طور پر تربیت یافتہ یا یورپین استاد مقرر کرنا چاہتا ہوں۔ جس کسی محکمہ میں بھی کوئی ہندوستانی درخواست کرتا ہے۔ ہمیشہ اسی قسم کا جواب ملتا ہے +

اگر یہ منطق صحیح ہے تو مقامی باشندوں سے مزدوری کا کام بھی لیا جانا چاہئے تھا یا انگلستان سے بیکار مزدوروں کو بلایا جاتا۔ بخلاف اس کے کچھ عرصہ سے ہندوستانیوں کو کلرکیوں اور دوسری سرکاری ملازمتوں سے بھی برطرف کیا جا رہا ہے۔ چنانچہ قواعد و ضوابط میں کچھ تبدیلیاں کی گئی ہیں۔ اور اعلان جاری کیا گیا ہے کہ گورنمنٹ کی پالیسی یہ ہے کہ حتی الامکان اصلی باشندگان ملایا کو سرکاری ملازمت میں جگہ دی جائے۔ اور تمام سررشتوں کے افسروں کو حکم دیا گیا ہے کہ اردلی پیون پنکھا قلی وغیرہ آسامیوں پر صرف اہل ملایا کو ملازم رکھیں۔ اور ان کو بدیشیوں پر ترجیح دیں۔ اسی طرح کلرکی کی آسامیوں پر ان کو ہندوستانیوں پر ترجیح دی جائے۔ یہ حکم بظاہر نہایت منصفانہ معلوم ہوتا ہے۔ یہاں کے یورپین کاشتکار یہ چاہتے ہیں کہ ملائی اور ہندوستانی ہمیشہ ان سے دبتے رہیں۔ اور ان کی عزت کرتے رہیں۔ ایک روز میں اپنے دو دوستوں کے ساتھ سنگاپور کے ایک ہوٹل میں گیا۔ اور ہم نے سوڈا لیمونیڈ وغیرہ طلب کیا۔ اسی اثنا میں ایک موٹر تازہ یورپین وہاں آیا۔ اور ہمیں حکم دیا۔ کہ سوڈا اور وسکی لاؤ۔ حالانکہ ہمارا لباس اس یورپین سے بہتر تھا۔ اس نے ہم سے کہا۔ کہ تم یہاں کیا کر رہے ہو۔ میرے حکم کی تعمیل کیوں نہیں کرتے ہوٹل کے کلرک نے کہا۔ یہ بھی آپ کی طرح ہمارے گاہک ہیں۔ یہ سن کر یورپین نے کہا۔ کہ جب میں حکم دیتا ہوں۔ تو کسی ہندوستانی کی کیا مجال ہے کہ یہاں بیٹھا رہے +

سفر ریل کا واقعہ

ایک مرتبہ میں چند رشتہ داروں کے ساتھ ریل میں سفر کر رہا تھا۔ ہم فرسٹ کلاس میں سوار تھے۔ اسی اثنا میں ایک یورپین آیا۔ اور یہ دیکھکر کہ گاڑی میں کوئی جگہ خالی نہیں ہے میرے پاس آیا۔ اور کہا کہ ٹکٹ دکھلاؤ میں نے یہ کہکر انکار کیا کہ تمہیں ٹکٹ دیکھنے کا کوئی حق حاصل نہیں ہے۔ اس پر اس نے کہا کہ تم ہندوستانی قلی لوگ ہو۔ فرسٹ کلاس میں کس طرح بیٹھ سکتے ہو تم نے اپنی ساری عمر فرسٹ کلاس میں سفر نہیں کیا ہوگا۔ تمہیں اس گاڑی میں آنے کی جرأت کس طرح ہوئی۔ فوراً نکل جاؤ۔ اس ہتک کو میں برداشت نہ کر سکا۔ میں نے اٹھ کر ایک مکا اس کی ناک پر لگایا جس سے خون جاری ہو گیا۔ وہ لڑنے کو آمادہ ہو گیا میری اور اس کی خوب ہاتھا پائی ہوئی۔ اور مجھے امید ہے کہ وہ اپنی زندگی میں اس امر کو کبھی نہ بھولیگا۔ وہ دوسرے سٹیشن پر گاڑی سے اترا۔ اور سٹیشن ماسٹر سے جا کر کہا۔ کہ مجھے گاڑی سے نکال دو۔ لیکن جب

ملایا میں ہندوستانیوں کی افسوسناک حالت

(۲)

اس کو معلوم ہوا کہ میں کون ہوں۔ تو وہ خاموش ہو رہا +

ہندوستانی موٹر میں نہ بیٹھیں

ایک روز میں اپنے چند دوستوں کے ساتھ اپنی موٹر میں جا رہا تھا۔ سامنے سے پانچ یورپین عین سڑک کے وسط میں چلے آتے تھے۔ ۱۱ بجے رات کا وقت تھا۔ میرے بار بار ہارن بجانے پر بھی وہ سامنے سے نہ ہٹے۔ جب ہم قریب پہنچ گئے۔ تو ان میں سے ایک نے کہا کہ تم قلی لوگوں کو یورپین کار میں سوار ہونے کا کیا حق حاصل ہے۔ مذکورہ بالا واقعات کا ذکر اس غرض سے کیا گیا ہے کہ یہاں ہندوستانیوں کو کس نظر سے دیکھا جاتا ہے +

تعلیمی حالت

محکمہ لیبر کی رپورٹ میں درج ہے کہ مزدوروں کے بچوں کی تعلیم کے لئے ایک سو کے قریب مدرسے کھولے ہوئے ہیں۔ یہ فہرست کاغذ پر بہت اچھی معلوم ہوتی ہے۔ لیکن جب میں نے مدرسوں کو دیکھا۔ تو ان کا عدم وجود برابر تھا۔ برآوردے تنخواہ میں مدرسوں کی تنخواہوں کی ادائیگی درج تھی۔ مگر درحقیقت کانڈکٹروں کو صرف الاؤنس دیا جاتا تھا۔ اور اسی کو استادوں کی تنخواہوں کے نام سے موسوم کیا گیا ہے۔ کہیں کہیں کسی شیڈ کے نیچے چند بچیں بچھی ہوئی ہیں لیکن عموماً وہاں کانڈکٹر اور کلرک تاش کھیلتے رہتے ہیں +

مزدوروں کی بہبودی

محکمہ لیبر کی رپورٹوں میں لکھا جاتا ہے کہ مزدوروں

اشاعت تعلیم کا مضحکہ خیز انتظام

کے ساتھ نہایت عمدہ سلوک ہوتا ہے۔ اور ان کی فلاح و بہبودی میں کوئی دقیقہ اٹھا نہیں رکھا جاتا مگر یہ امر حقیقت سے کوسوں دور ہے۔ کوالالمپور میں ماہ اکتوبر و نومبر میں بہت سے مزدور دھتورہ کے زہر میں مبتلا پائے گئے۔ اکثر حالتوں میں یہ مزدور ہندوستانی تھے۔ جو تین چار سال کی سخت محنت کے بعد سوڈا لر کے قریب بچا کر اپنے وطن کو لے جا رہے تھے۔ کسی ٹھگ نے ان کو زہر دے دیا۔ گورنمنٹ نے کوئی انتظام نہیں کیا۔ کہ یہ لوگ کہاں ٹھیریں اس لئے وہ ریلوے سٹیشن پر رات گذارتے ہیں یا کسی ہندو مندر کے باہر ٹھگ لوگ ان سے ملاقات کر کے کافی میں زہر ملا کر پلا دیتے ہیں۔ اور لوٹ لیتے ہیں +

ہندوستانی مزدوروں کو ۴ سینٹ روزانہ مزدوری دی جاتی ہے۔ اور عورتوں کو اس سے کچھ کم۔ یہ رقم گزارہ کے لئے بمشکل کفایت ہو سکتی ہے۔ اور اگر وہ پیٹ کاٹ کچھ بچا بھی لیں تو کنگانی یا کنڈکٹر ان سے چھین لیتے ہیں اور اگر مزدوران کے پنجہ سے بچ جائے تو شہر کے اندر پولیس کی آنکھوں کے سامنے یا ریلوے ٹرین یا جہاز میں سو جانے پر لوٹ لئے جاتے ہیں +

ہماری آخری درخواست یہ ہے کہ کوئی محب الوطن ہندوستانی یہاں آکر ہندوستانیوں کی حالت کو دیکھے کیا کوئی شخص دنیا میں ایسا ہے۔ جو ہم کو ان مصیبتوں اور ذلتوں سے رہائی دلوائے +

خط و کتابت کرتے وقت پرچہ نمبر کا حوالہ ضرور دیں۔ ورنہ عدم تعمیل کی شکایت معاف + مینیجر

es handelt sich um eine Monatsschrift in Hindi, eine seltene Sprachform bzw. ein Dialekt wird verwendet. Es werden Verse aus dem alten und neuen Testament zitiert, ebenso eine Koran-Sure und der Lehrsatz des Pythagoras.
Zeitschrift ist hinduorientiert aber mit Hinweisen auf andere Religionen, kritisch gegen Christen.
In Bezug auf Tiere werden religiöse und wissenschaftliche Argumente für ihren Wert verwendet.
Religiöse Interpretation, warum die Kuh zu schützen ist, warum sie heilig gehalten wird, Erläuterung der Beziehungen zwischen Religion und Kuh.

Weiterhin enthält die Zeitschrift Werbung, lokale Berichte, gesundheitliche Informationen, interessante Neuigkeiten und Geschichten, auch Spendenaufrufe, da Spenden dem Leben dienen.

Überblick über Inhalt der Monatsschrift wurde durch eine Inderin gegeben, die das Archiv 2007 besuchte.

Gossner Mission

REGISTERED NO. B. 798 ☞ जिनको धाम [illegible] ☜ [वार्षिक मूल्य डेढ रुपया

मा हिंस्यात्सर्वा भूतानि ॥ वेद. ☜

दयासार

श्रीदयाधर्म्मामृतपत्र

मासिक

फलाहारी पारसनब्राई

Blessed are the merciful: for they shall obtain mercy.

इंजील मत्तो पर्व, ५ आ, ७

फल आहारी अग्रज भाई

قيل من الشفقتخير من كثرت العبادت حديث

☜ ईश्वरी म्युनिस्पालटिके कर्मचारी. ☜

इसी लिये सर्व धर्म ग्रंथ रक्षा करनेकी आज्ञा दे रहे हैं.

अना गोहत्या वैभीमा कृत्ये मानो गामश्वं पुरुषंवधी ॥अथर्ववेद

मांसादिनो दया नास्ति कुतो धर्मोऽस्ति निर्दये। सप्तमं व्रजति श्वभ्रं निर्धर्मा भूरिवेदन ॥ जैनधर्म

मज़दाओ अव.. मरद इओगेओश मारदांन ओरुआखश ओखती जीओतुम ॥ पारसी धर्म.

I delight not in tl.e blood of bullccks, or of lamds, or of he goats. ISAIAH. 1&11

لن ينال آله لحومها ولاد ماءها ولكن يناله التقوى منكم .قران سوره حج آيت ٣٦

वर्ष ८ | अंक ७

प्रधान कर्मचारी | उ,प्रधान कर्म.च.री

दया धर्मका मूल है पाप मूल अभिमान तुलसी दया न छांड़िये जब लग घटमें प्राण ॥

अवाचक प्राणियोंकी फरयाद पर विचार करो.

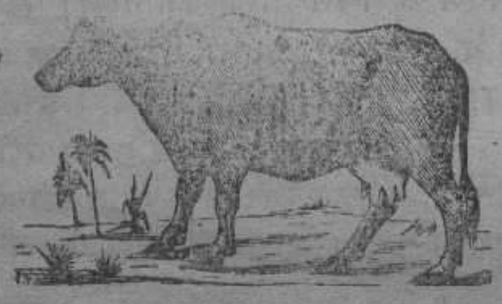

दुध देत हुं सबन को फिर दुःख सहुं अपार।
दुख देके दुःख झेलना हमरे लिखा कपार॥

बन पातिका खात हुं करत न किसकी हान।
बाप चढें बोझा लदें फिरभी करें कुरबान ॥

बनसे पाती खायके देत उन्न अरु दूध।
फिर क्यों मेरा बध करें पुछत कोऊ न सबुध॥

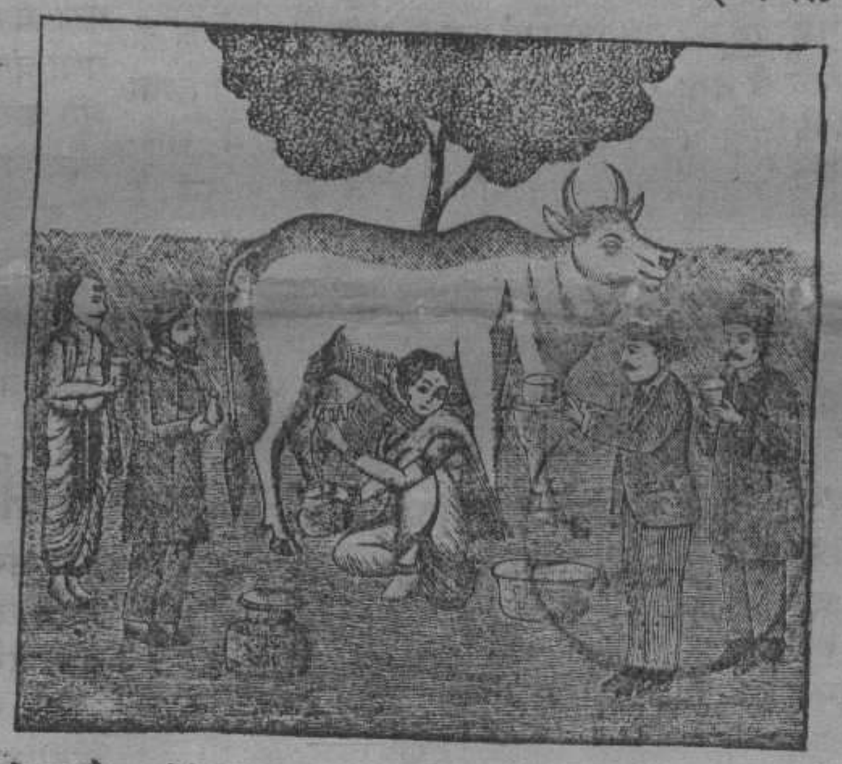

सूखे तृण नै खायके देती अमृत धार। सुख लेके दुःख देत हैं भय कृतघ्नं अपार ॥

हल गाडी हम खैंचते पीठैं लेते मार
बृद्ध समय निर्दय जन करत हमें बेकार॥

देखत घृणा उपजे जिरसे ऐसे मलका खात।
कैसे भय निबुद्धिजन मुझे खात न गिलात॥

जल स्वच्छक कारण तूजा जगत् करतार।
निर्बुद्धि हमे मारते जिन्हे न तत्त्व विचार ॥

जल विकारको खात हुं कर्त जगत उपकार
कुदर्त भेद न मझके मारत हमे गवार ॥

बनका घास मैं खातहुं करत न किसकी हान।
फिर क्यों मेरा बधकरें पुछत कोऊ न सुजान।
गृह मेलेको खायके करूं दुग्धको दूर।
तिसपै भी निर्दय जन रहत सदाही क्रूर ॥

दयाही स्वर्गका दरवाजा है.

गो, पं, जगत नारायण शर्मा
द्वारा गोसेवक प्रेस बम्मईसे प्रकाशित होता है.

Gossner Mission

जीवदया धर्म्मामृतके

प्रधान आश्रय दाताओंके नाम

—o※o—

श्रीयुत सेठ जगन्नाथ जी झुंझनू वाले रानी गंज
श्रीयुत सेठ अमृत लालजी भैया आकोला
श्रीयुत सेठ धौंकलमल गणपत लालजी नागपूर
श्रीयुत सेठ उत्तम सिंहजी पंजाबी बम्बई
श्रीयुत पं० विश्वश्वराचारीजी अमरावती
श्रीयुत सेठ बारसी दासजी चाईबासा
श्रीमान बाबू शिव प्रकाश जी पोद्दार रतलाम
श्रीयुत बाबू नारायण दासजीपोद्दार रतलाल
श्रीमान पंडित रघुनाथदत्त व्यास काशीवाले
श्रीयुत चौबे हरि शंकरजी फर्रुखाबादी
श्रीमान सेठ भारामल फेतचन्दजी कटनी मुरवाड
श्रीमान सेठ किदारनाथ जी गंडेडी वाले रानी गंज
श्रीमान सेठ विश्वेश्वर लाल झुंझुनू वाले रानीगंज
श्रीमान सेठ भगवानदास जी सराफ रानी गंज
श्रीमान सेठ बेगराज गोधूराम जी रानी गंज
श्रीमान सेठ सीताराम रामचंद्र जी आसनसोल
श्रीमान सेठ गुलाबराय केदारमलजी लड्ढा बम्बई
श्रीमान सेठ संतुराम नागरमल जी रानी गंज
श्रीमान सेठ लक्ष्मीनारायण मुरलीधर रानी गंज
श्रीमान सेठ गणेशदास रामेश्वर जी रानी गंज
श्रीमान सेठ गणेशदास बद्रीदास सरावगी कलकत्ता
श्रीमान सेठ रामरतन जी लड्ढा बम्बई
श्रीमान सेठ चुन्नीलाल गणपत रायजीरांची

जो उदारचित उर्द्ध लिखित महानुभावों की भांति, इस पत्रकी सहायता करेंगे. अर्थात जो एकही बार १००) सौ मुद्रा प्रदान करेंगे, वह इस पत्रके प्रधान, और जो २५) पचीस तक प्रदान करेंगे, वे उप प्रधान आश्रय दाता समझे जायेंगे. और जो महाशय पत्रकी ग्राहक श्रेनी बढायेंगे, तथा इस्का वार्षिक मूल्य १॥) रु० आगामी देंगे, वह पत्रके शुभचिंतक समझे जायेंगे

सम्पादक.

———o:※:o———

अवश्य पढ़िये

हमारी आढ़त में चना, गेहूं, तिल्ली, रमतिला, सरसों, राई, अलसी, तिल, रहर, घी, लोध तिखुर, हरी कचरिया तीखुर, सपेद मुसरी रारधूप, सन, काम राज इत्यादि चीजें बिकने को आती हैं, जो उचित मुल्य पर बेच दी जाती हैं और खरीद कर बाहर को भेजी जाती हैं विशेष पत्र द्वारा मालूम होगा.

पता—आढ़तिया चौधरी गुलाब चन्द राम प्रसाद
मु. पो. सहडोल. ई. आई. आर.
रियासत. रीवां

जो आप धातु पातके किसी रोगसे पीड़ित हैं, मस्तिष्क की निर्बलताकी शिकायत करते हो चलते २ हांप उठते हो, रोगोंके दबावसे हिम्मत हार गए हो और दुःखोंसे तथा निर्बलतासे छूटकर हिम्मतवान निरोग, और बल वन बनना चाहते हो तो—

आतंकनिग्रह गोलियां

का सेवन करने लगिये. कारण ये गोलियां स्वप्नमें और पेशाबमें होने वाले धातुपातको एक दम रोक देती हैं. ये मस्तिष्ककी निर्बलताको मिटाकर स्मरण शक्ति को बडाती हैं. धातु पात आदि कारणासे होने वाली निर्बलतासे बार बार आने वाले रोगोंके दबावको दूर कर शरीर तथा मनको भी मजबूत करती हैं और कमर हाथ पैर सिर तथा छातीके दुखाने को नष्ट करती हैं पुरुषोंके वीर्य बिगडनेसे और स्त्रियोंके रज बिगडनेसे होने वाले वंध्यापने को ये गोलियां दूर करती हैं क्योंकि वीर्य तथा रजको सुधारनेमें आंतकनिग्रह गोलिया एक अच्छा इलाज है शरीरको सुधारनेमें और अढानेमें इन गोलियोंकी कीर्ति जग प्रसिद्ध है कच्छी तरह अच्छा बुरा समझ सकने वाले बहुत से कुशल मनुष्यों और वैद्यों तथा डाक्टरों की ओरसे भी इन गोलियोंके उत्तम गुणों के लिये अच्छे २ अभिप्राय [विचार] प्रकट हुए हैं

दाम—३२ गोलीकी डिबियाका १) रु०

वैद्य शास्त्री मणिशंकर गोविंदजी
मालिक—आंतक निग्रह औषधालय
जाम नगर—काठियावाड
ब्रांचआफिस—बम्बई—कालकादेवीरोड

———※※※———

ज्योतिष चमत्कार समीक्षा

डिपुटी जनार्दन जी के उदपटांग लेखोंका प्रमाण पूर्ण मुंह तोड़ खण्डन, वेदाङ्ग ज्योतिष मण्डन १०० पृष्ट ग्रंथ का मुल्य ॥)

पता—रामदत्त ज्योतिर्विद
मु.पो. भीमताल—नैनीताल

———×※×———

एजंट चाहिये

छोटेसे छोटे गांव में भी माल बेचने के लिये एजंट चाहिये. नि यम मंगाकर देखिये. मंगानेका पता

क्षेत्रपाल शर्मा मैनेजर.
सुख संचारक कंपनी मथुरा.

मुफ्त ! इनाम !! उपहार !!!

सन १९१० का बड़ा कलेंडर १२ पृष्ठोंमें स्वास्थ रक्षा और नीति के उपदेशों सहित ॥ का टिकट भेजने से मुफ्त देंगे।

पता—प० सूर्य्य प्रसाद शर्मा
मेरठ

सिद्धि वशीकरण मोहनी तंत्र.

ये तंत्र आजतक छप में नहीं छपा, प्रथम वार इसको इसी मास में हमनही छपाया है. इसमें ऐसे २ चमत्कारी मारण, मोहन, उच्चाटन, वशीकरण. आदि बिनाकिले तंत्र, मंत्र, यंत्र हैं. जिनको रावण के भयसे महादेवजीने की लग नहीं किये थे. इसमें ९१ प्रयोग वशी करण के ऐसे चमत्कारिक हैं. कि जिनके जरिये से सेवडे तथा बंगाल कामरू देशवाले क्षणमात्र में वशीभूत करलेते थे. संस्कृत मूल तथा भाषा टीका और भी इसका उर्दू तर्जमा ऐसी सरल भाषामें किया है कि जिस्से थोडी हिन्दी भाषा जानता सिद्धी प्राप्ति कर लेव.

मूल्य डांक महसूल सहित ॥) आना
पत्ता— मैनेजर श्री स्वामीजी विद्याविद्या प्रभाकर नं० १ राजघाट जि० बुलंदशहर.

श्री गणेश पुस्तकालय.

हमारे प्रिय ग्राहक महाशयको यह प्रार्थना है कि, हमारे श्री गणेश पुस्तकालयके कार्यालयमें हरतरेकी छपी हुई, पुस्तकें जैसे. बनारस. कलकत्ता, मुंबई और पुनाका संस्कृत हिंदी भाषको ग्रंथ वेदपुराण, इतिहास, वेदांत, धर्मशास्त्र, कर्मकांड, वैद्यक जोतीष, इत्यादि ग्रंथ मिलते हैं. और मुंबईकी हर किस्मका चीज वस्त जैसे दवाई घडियां और तरहे २ का फेन्सी चीज जो किफायतके साथ भेजा जाती है. और हमारी यह प्रार्थना है कि, हमारे कार्यालयका बडा सुची पत्र मंगायके देख लिजीयेगा

जो ग्राहक महाशय हमारे कार्यालयसे पांच. रुपयेसे ज्यादा माल मंगानेवालोंको पन्द्रह रुपये सेंकडेसे कमीशन दिया जायगा. उस कमीशन में पुस्तकें मगालेंया अथवा कमीशनके अन्तर्गत मुम्बईकी और और वस्तूभी मंगा सकते हैं, ज्यादा खुलासा करना हो तो पत्रोत्तर किजियेगा:-खास बनारसके छपे हुय वेदान्तीय ग्रंथ हमारे पास तैयार हैं. आपका—

पं० काशिनाथ कृष्ण गेडी. बुकसेलर
ग्रन्ड पवल शर पो० नं० ४ कांदावाडी. बम्बई

Gossner Mission

ग्राहकोंके लिये नियम.

१ नगर और बाहरके ग्राहकोंसे डाकव्यय सहित अग्रिम मूल्य वार्षिक रु॰ १॥) रु लिया जाता है.

२ गवर्नमेण्ट तथा राजा महाराजाओंसे उनके सन्मानार्थ ५) रु० वार्षिक नियत है.

३ नमूनेकी प्रथम प्रति पहुंचने पर यदि ग्राहक होना स्वीकार हो तो मूल्य तुरन्त भेज देना चाहिये, बिना अग्रिम मूल्य आये पत्रकी दूसरी संख्या नहीं भेजी जावेगी.

ओ३म्

जीव दया धर्म्मामृत पत्र.

[धर्म अर्थ काम और मोक्षमार्गदर्शक मासिक पत्र]

अमृतं शिशिरे वन्हिरऽमृतं बालभाषणम् ।
अमृतं राज्यसन्मानं धर्म्म जीवदयामृतम् ॥

हिन्दु यहुदी पारसी मुसलमान अंग्रेज । जगत् सार जानो 'दया' धर्म्म बतावे एज

विज्ञापनके लिये नियम.

विज्ञापनकी छपाई एक बारके लिये प्रति लैन ≥) और तीन मासके लिये–) ॥. और छे मास या इन्से अधिक समयके लिये–) आना. और छपे हुए विज्ञापनोंकी वितरण कराई आध तोलेकी ॥) रु०, एक तोलेकी १०) रु० और इससे अधिक हो तो सम्पादक से मालूम करें. सब चिट्ठी पत्र व मनीआर्डर नीचे पते पर आने चाहिये.

गो. पं जगत नारायण शर्मा
जीवदया धर्म्मामृत.
पोष्ट नं० ४ गिरगांम बम्बई.

वर्ष ८ } बम्बई आषाढ मास सं० १९६७ ता. १६ जौलाई सन १९१० { अंक ७

मंगलाचरण.

दोहा

विघ्न हरो मंगल करो, होय समर्थ ये पत्र ।
दया धर्म उपजावे हिय, जगत बीच सर्वत्र ॥
प्रभु राजा प्रजाको
सदैव आनन्दित रक्खें.

गजल—भजन

कभी भारतमें वह दिन थे कृष्ण गईया चराते थे ।
कदम पर बैठके मोहन मधुरबंसी बजाते थे॥क०
सुनाते गो महात्म थे गोसेवक जन बनाते थे ।
मर्म उन्नतका गोसेवा वह जानत थे जनाते थे॥
कभी०
ओढकर कारी कमरी वे गऊयें बनको ले जाते थे ।
हसहसके चराते थे गावालोंको रिझाते थे॥ क०
लगे जब भूख और त्रिषा दूध दूह कर पी जाते थे ।
लूहाते दधी मक्खन वे गोवालों को खिलाते थे॥
कभी०
खिला के आप खाते थे बल इसका जताते थे ।
बडे बलवान असरों को पछाडत और भगाते थे॥
कभी०
न शारीरक बल जताते थे, हैं आत्मिक बल बताते थे ।
बनाई उनकी गीतासे है आर्य्य मोक्ष पाते थे ॥
॥ कभी०
हे आर्य्य जन जरा समझो गोसेवासे क्या फल मिलता ।
बता गये कृष्ण हैं तुमको जिस नहीं भूल जाते थे॥
कभी० ॥
दोनो लोकों में सुख देती बताया शास्त्र ने ऐसा ।
जरा तुम गौरसे सोचो क्यों लिख ऐसा जाते थे॥
म०
गोसेवासे पाई पदवी 'नमो ब्रह्मण्य देवा' की ।
समझ जावो तुम आर्य्य जन गोसेवासे यह पानेथे ॥ कभी०
जो चाहो बल बुद्धिको करो फिर क्यों न गो सेवा ।
मिलेगा इससे हो मेवा गोसेवक जन बताथे ॥
कभी० ॥

—:-x*x-:—

गोरक्षा महात्व

(गतांकसे आगे)

प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्व्येभिर्यत्रा नः पूर्वे पितरः परेयुः । उभा राजाना स्वधया मदन्ता यमं पश्यासि वरुणं च देवं स्वाहा ॥ ११ ॥ संगच्छस्व पितृभिः संयमेनेष्टापूर्तेन परमे व्योमन् । हित्वायावद्यं पुनरस्तमेहि संगच्छस्व तन्वा सुवर्चाः स्वाहा ॥ १२ ॥ अपेत वीत वि च सर्पतातोऽस्मा एतं पितरो लोकमक्रन् । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्यवसानमस्मै स्वाहा ॥ १३ ॥ यमाय सोमं सुनुत यमाय जुहुता हविः । यमह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरङ्कृतः स्वाहा ॥ १४ ॥ यमाय घृतवद्धविर्जुहोत प्रच तिष्ठत । स नो देवेष्वायमद्दीर्घमायुः प्रजावसे स्वाहा ॥ १५ ॥ यमाय मधुमत्तमं राज्ञे हव्यं जुहोतन । इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्यः स्वाहा ॥ १६ ॥ ऋ० मंड० १० ॥ सू० १४ ॥ कृष्णः श्वेतोऽरुषो यामो अस्य ब्रध्न ऋज्र उतशोणो यशस्वान् । हिरण्यरूपं जनिता जजान स्वाहा ॥ १७ ॥ ऋ० मं० १० । सू० २० । मं० ९ ॥

इन ऋग्वेद के मन्त्रों से चारों जने १७ सत्रह २ आज्याहुति दे कर निम्न लिखित मन्त्रों से उसी प्रकार आहुति देवें ॥

प्राणेभ्यः साधिपतिकेभ्यः स्वाहा ॥ १ ॥ पृथिव्यै स्वाहा ॥ २ ॥ अग्नये स्वाहा ॥ ३ ॥ अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ४ ॥ वायवे स्वाहा ॥ ५ ॥ दिवे स्वाहा ॥ ६ ॥ सूर्याय स्वाहा ॥ ७ ॥ दिग्भ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥ चन्द्राय स्वाहा ९ ॥ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा ॥ १० ॥ अद्भ्यः स्वाहा ॥ ११॥ वरुणाय स्वाहा ॥ १२ ॥ नाभ्यै स्वाहा ॥ १३ ॥ पूताय स्वाहा ॥ १४ ॥ वाचे स्वाहा ॥ १५ ॥ प्राणाय स्वाहा ॥ १६ ॥ प्राणाय स्वाहा ॥ १७ ॥ चक्षुषे स्वाहा ॥ १८ ॥ चक्षुषे स्वाहा ॥ १९ ॥ श्रोत्राय स्वाहा ॥ २० ॥ श्रोत्राय स्वाहा ॥ २१ ॥ लोमभ्यः स्वाहा ॥ २२ ॥ लोमभ्यः स्वाहा ॥२३॥ त्वचे स्वाहा ॥ २४ ॥ त्वचे स्वाहा ॥ २५ ॥ लोहिताय स्वाहा ॥२६॥ लोहिताय स्वाहा ॥२७॥ मेदोभ्यः स्वाहा ॥ २८ ॥ मेदोभ्यः स्वाहा ॥२९॥ मांसेभ्यः स्वाहा ॥ ३० मांसेभ्यः स्वाहा॥३१॥ स्नावभ्यः स्वाहा ॥३२॥ स्नावभ्यः स्वाहा ॥३३॥ अस्थभ्यः स्वाहा ॥ ३४ ॥ अस्थभ्य स्वाहा॥३५॥ मज्जभ्यः स्वाहा ॥ ३६ ॥ मज्जभ्यः स्वाहा ॥ ३७॥ रेतसे स्वाहा ॥ ३८ ॥ पायवे स्वाहा ॥ ३९ ॥ आयासाय स्वाहा ॥ ४० ॥ प्रायासाय स्वाहा ॥ ४१ ॥ संयासाय स्वाहा ॥ ४२ ॥ वियासाय स्वाहा ॥ ४३ ॥ उद्यासाय स्वाहा ॥ ४४ ॥ शुचे स्वाहा ॥ ४५ ॥ शोचते स्वाहा ॥ ४६ ॥ शोचमानाय स्वाहा ॥ ४७ ॥ शोकाय स्वाहा ॥ ४८ ॥ तपसे स्वाहा ॥ ४९ ॥ तप्यते स्वाहा ॥ ५० ॥ तप्यमानाय स्वाहा ॥ ५१ ॥ तप्ताय स्वाहा ॥५२॥ घर्माय स्वाहा ॥ ५३ ॥ निष्कृत्यै स्वाहा ॥ ५४ ॥ प्रायश्चित्यै स्वाहा ॥ ५५ ॥ भेषजाय स्वाहा ॥ ५६॥ यमाय स्वाहा ॥ ५७ ॥ अन्तकाय स्वाहा ॥ ५८ ॥ मृत्यवे स्वाहा ॥ ५९ ॥ ब्रह्मणे स्वाहा ॥ ६० ॥ ब्रह्महत्यायै स्वाहा ॥ ६१ ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्य

Gossner Mission

स्वाहा ॥ ६२ । द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहा॥६३॥ यजु० अ० ॥३९ ॥

इन ६३ तिरसठ मन्त्रों से तिरसठ आहुति पृथक् २ दे के निम्नलिखित मन्त्रों से आहुति देवें ॥

सूर्यं चक्षुषा गच्छ वातमात्मना दिवं च गच्छ पृथिवीं च धर्मभिः । अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः स्वाहा ॥ १ ॥ सोम एकेभ्यः पवते घृतमेक उपासते । येभ्यो मधु प्रधावति तांश्चिदेवापि गच्छतात् स्वाहा ॥ २ ॥ ये चित्पूर्व ऋतसाता ऋतजाता ऋतावृधः । ऋषींस्तपस्वतो यमतपोजाँ अपि गच्छतात स्वाहा ॥ ३ ॥ तपसा ये अनाधृष्यास्तपसा ये स्वर्ययुः । तपो ये चक्रिरे महस्तांश्चिदेवापि गच्छतात स्वाहा ॥ ४ ॥ ये युद्धधन्ते प्रधनेषु शूरासो ये तनूत्यजः । ये वा सहस्रदक्षिणास्तांश्चिदेवापि गच्छता स्वाहा ॥ ६ ॥ स्योनासेभव पृथिव्यनृक्षरा निवेशनी । यच्छासै शर्म स प्रथाः स्वाहा ॥ ६ ॥ अग्ने जीवा अरुधन् गृहेभ्यस्त्वमिर्वहत परिग्रामादितः । मृत्युर्यमस्यासीद्दूतः प्रचेता असून् पितृभ्यो गमयाञ्चकार स्वाहा ॥ ७ ॥ यमः परोवरो विवस्वांस्ततः परं नातिपश्यामि किञ्चन । यमे अध्वरो अधि मे निविष्टो भुवो विश्वानन्वा ततान स्वाहा ॥ ८ ॥ अपाघ्नन्मृतां मर्त्येभ्यः कृत्वा सवर्णामजघुर्विवस्वते । उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहाददुह्रा मिथुना सरण्यूः स्वाहा ॥ ९ ॥ इमौ युनज्मि ते वहो असुनीताय वोढवे । ताभ्यां यमस्य सादनं समितीश्चावगच्छतात् स्वाहा ॥ १० ॥ अथर्व० कां० १८ । सू० ॥ २ ॥

इन दश मन्त्रों से दश आहुति दे कर—

अग्नये रयिमते स्वाहा ॥ १ ॥ पुरुषस्य सायवर्यपेदघानि सृजसह । यथा नो अत्र नापरः पुरा जरस आयति स्वाहा ॥ २ ॥ य एतस्य पथो गोप्तारस्तेभ्यः स्वाहा ॥ ३ ॥ य एतस्य पथोरक्षितारस्तेभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥ य एतस्य पथोऽभिरक्षितारस्तेभ्यः स्वाहा ॥ ५ ॥ ख्यात्रे स्वाहा ॥ ६ ॥ अपाख्यात्रे स्वाहा ॥ ७ ॥ अभिलालपते स्वाहा ॥ ८ ॥ अपलालपते स्वाहा ॥९॥ अग्नये कर्मकृते स्वाहा ॥ १० ॥ यमत्र नार्धीमस्तस्मै स्वाहा ॥ ११ ॥ अग्नये वैश्वानराय सुवर्गाय लोकाय स्वाहा ॥ १२ ॥ आयातु देवः सुमनाभिरूतिभिर्यमोह वेह प्रयताभिरक्ता । आसीदतासुप्रयते ह बर्हिष्यूर्याय जात्यै मम शत्रुहत्यै स्वाहा ॥ १३ ॥ योऽस्य कौष्ठ्य जगतः पार्थिवस्यैक इद्वशी । यमं भङ्ग्यश्रवो गाय यो राजाऽनपरोध्यः ॥ १४ ॥ यम गाय भग्यङ्गथ्रवो यो राजाऽनपरोध्यः । येनाऽऽपो नद्यो धन्वानि येन द्यौः पृथिवी दृढा स्वाहा ॥ १५॥ हिरण्यकक्ष्यान्त्सुधुरान् हिरण्याक्षानयः शकान् । अश्वाननश्शतो दानं यमो राजाभितिष्ठति स्वाहा ॥ १६ ॥ यमो दाधार पृथिवीं यमो विश्वमिदं जगत् । यमाय सर्वमित्तस्थे यत् प्राणद्वायुरक्षितं स्वाहा ॥ १७ ॥ यथा पञ्च यथा षड् यथा पञ्चदशर्षयः । यमं यो विद्यात् स ब्रूयाद्यथैक ऋषिर्विजानते स्वाहा ॥ ॥ १८॥ त्रिकद्रुकेभिः पतति षडुर्वीरेकमिद्बृहत् । गायत्री त्रिष्टुप्छन्दाꣳसि सर्वा ता यम आहिता स्वाहा ॥ १९ ॥ अहरहर्नयमानो गामश्व पुरुषं जगत् । वैवस्वतो न तृप्यति पञ्चभिर्मानवैर्यमः स्वाहा ॥ २० ॥ वैवस्वते विविच्यन्ते यमे राजनि ते जनाः । ये चेह सत्ये नेच्छन्ते य उ चानृतवादिनः स्वाहा ॥ २१ । ते राजन्निह विविच्यन्ते था यन्ति त्वामुप । देवांश्च ये नमस्यन्ति ब्राह्मणांश्चापचित्यति स्वाहा ॥ २२ ॥ यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे देवैः संपिबते यमः । अत्रा नो विश्पतिः पिता पुराणा अनुवेनति स्वाहा ॥ २३ ॥ उत्ते नभ्नोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्मो अहꣳ रिषम् । एता ꣳ स्थणां पितरो धारयन्तु तेऽत्रा यमः सादनात्ते मिनोतु स्वाहा ॥२४॥ यथाऽहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्त्तव ऋतुभिर्यन्ति कॢप्ताः । यथा न पूर्वमपरो जहात्येषां तथा कल्पयैषां स्वाहा ॥ २५ ॥ न हि ते अग्ने तनुवै क्रूरं चकार मर्त्यः । कपिर्वभास्ति तेजनं पुनर्जरायुगौरिव । अप नः शोशुचदघमग्ने शुशुग्ध्या रयिम् । अप नः शोशुचदघं मृत्यवे स्वाहा ॥ २६ ॥ तैत्ति० प्रपा० ६ । अनु० १–१० ॥

इन छब्बीस आहुतियों को करके ये सब (ओं अग्नये स्वाहा) इस मन्त्र से लेके (मृत्यवे स्वाहा) तक एक सो इक्कीस आहुति हुई, अर्थात् ४ जनों की मिल के ४८४ चारसौ चौरासी और जो दो जने आहुति देवें तो २४२ दो सौ बयालीस. यदि घृत विशेष हो तो पुनः इन्हीं एक सौ इक्कीस मन्त्रों से आहुति देते जांय, यावत् शरीर भस्म न हो जाय तावत् देवें, जब शरीर भस्म हो जावे, पुनः सब जने वस्त्रप्रक्षालन स्नान करके जिस के घर मे मृत्यु हुआ हो उस के घर की मार्जन लेपन प्रक्षालनादि से शुद्धि करके पृष्ठ ८—१४ में लिखे प्रमाणे स्वस्तिवाचन शान्तिकरण का पाठ और पृष्ठ ४–८ में लि० ईश्वरोपासना करके इन्हीं स्वस्तिवाचन और शांन्तिकरण के मन्त्रों से जहां अङ्क अर्थात् मन्त्र पूरा हो वहां स्वाहा शब्दका उच्चारण करके सुगंध्यादि मिले हुए घृत की आहुति घर में देवें, कि जिस से मृतक का वायु घर से निकल जाय और शुद्ध वायु घरमें प्रवेश करे. और सबका चित्त प्रसन्न रहै. यदि उस दिन रात्रि हो जाय, तो थोडीसी देकर दूसरे दिन प्रातःकाल उसी प्रकार स्वस्तिवाचन और शान्तिकरण के मन्त्रों से आहुति देवें तत्पश्चात् जब तीसरा दिन हो तब मृतक का कोई सम्बन्धी श्मशान में जा कर चिता से अस्थि उठा के उस श्मशान भूमि में कहा पृथक् रख देवे. इत्यादि मृत संस्कारविधिः हैं ॥

निदान—कहने का तात्पर्य यह है, कि यह सोला संस्कार भी बिना गऊकी रक्षाके हो सकते हैं क्या?, कदापि नहीं हो सके.

प्रियवाचकवृन्द! आज जो आर्य्य सन्तान मुसलमान, कृष्टानके समान बन रही है, यह सोला संस्कारोंके न होने ही कारण है. अब भी यदि आप आपनी सन्तानको यथार्थ आर्य्य बनाना चाहते हैं, तो गोरक्षाका उपाय करें, जिस्से दूध घृतादि पदार्थ सस्ते मिलें, और आर्य्य अपने सोलां संस्कारोंसे सुशोभित हो पूर्ण आर्य्य बन, अपने बडोंका नाम अचल रक्खें. ओम् शांति! शांति! शांति!

अब "इज्या" शब्दका दूसरा अर्थ पूजा अर्थात 'देवपूजा' का है. सो देव पूजाभी बिना गऊके नहो होसक्ती. कारणकि देवपूजनके लिये नित्य पंचामृत, तथा गोदानकी आवश्यक्ता पडती है. देखो शास्त्रों में लिखा है, कि:—

अर्थात प्रथम देवताको गोदुग्धसे स्नान कराना लिखा है. देखो:—

उं पयः पृथिव्यांपयऽओषधीषुपयो दिव्यंतरिक्षेयोधाः । पय स्वतीप्रदिशःसन्तुमह्यम् गोक्षीर धामदेवेश गोक्षीरेण मया कृतम ॥

गोदुग्ध के पीछे गोदधी से स्नान कराना

गोदधी—दधिक्रावणेकारिषज्जिष्णोरश्वस्यवाजिनः । सुरभी नो मुखाकरत्प्रणऽआयू ꣳषि तारिषत् ॥

दधी के पिछे घृत से स्नान करना लिखा है. गोघृत— ऊं घृतं मिमिक्षे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतमस्य धाम अनुष्वधमावहमादयस्व स्वाहा कृतं वृषभव्वक्षिहव्यम् ॥

इसके पिछे मधू से स्नान कराना लिखा है. मधू—मधुव्वता कृतायै मधु क्षरन्ति सिन्धवः माध्वीर्नः सन्तोषधीः ॥

इसके पिछे शक्कर से स्नान कराना लिखा है. अपाꣳ रसमुद्वयस ꣳ सूर्य्ये सन्तꣳ समाहितमअपाꣳ रसस्य योरस स्तम्बो गृह्णाम्युत ममुपयाम गृहीतो सीन्द्राय त्वाजुष्टद्गृह्णामयेष तेयो निरिन्द्रायत्वाजुष्टतमम ॥

कहनेका तात्पर्य यह है, कि गोरक्षा बिना देवपूजन भी नष्ट होगया. देवपूजन के प्रेमियों को अवश्यही गोरक्षापर ध्यान देना चाहिये. कारण कि पंचामृत और गोदान बिना देवता प्रसन नहीं होते हैं. इस वास्ते देवताओं के नाम से गोदान करना लिखा है, क्योंकि गोदान से देवता शीघ्रही प्रसन्न हो जाते हैं, इसी लिये शास्त्रकारोंने लिखा है कि जो कोई मनुष्य किसी देवता को प्रसन्न करना चाहे, तो वह उस देवता के नामसे गोदान करे, क्यों कि गोदानके बराबर कोई और दान नहीं है. महाभारतादि में,

Gossner Mission

गोदानका महत्व.

लिखा है कि:—

गोदानात् परंदानं विश्व इत्येति से मतिः ।
सागौर्न्यायार्जि । दाता कुलं तारयते कुलम् ॥

अर्थ—गोदान से उत्तम दान और कोई नहीं है, क्यों कि गोदान से देवता प्रसन्न होते हैं. देखो महाभारत में राजा मानधाता ने महर्षि वसिष्ठ जी से प्रश्न किया, कि मैं कौनसा दान करूं, जिस्से ब्रह्मा विष्णु शिव प्रसन्न हों. तब वसिष्ठ जीने कहा, कि गोदान करो, क्यों कि गोदान के बराबर कोई दान नहीं है. देखो विष्णु धर्म प्रकर्ण महाभारतमें यह लिखा है कि:—

ब्राह्मणाः प्रीणनार्थाय केशवस्य शिवस्य वा ।
राजन् दानानि देयानि तान्याचक्ष्व द्विजोत्तम ॥
येन चैव विधानेन दानं पुंसः सुखावहम् ।
ऐहिकामुष्मकार्त्ति च करोति न विहन्यते ॥

अर्थ—राजा मानधाता ने कहा, कि हे द्विजोत्तम महामुनी मैं ऐसा कौन दान करूं, जिस्से ब्रह्मा शिव नारायण प्रसन्न हों, सो विधिपूर्वक उसको मेरे प्रति कहिये, कि इस दान से नर इस लोक और परलोक में अच्छे पुण्य भोगता है, तब वसिष्ठ जीने राजासे कहा.

गोदानमादौ वक्ष्यामि प्रत्यक्षफलयो गतः ।
इत्यादिना गोदानं तादृशमुक्तम ॥

अर्थ—गोदान मैं पहिले कहता हूं, जिसके पुण्य प्रभाव का प्रत्यक्ष फल मिलता है, हे राजन चितसे सूनो.

स्नानाग्निकार्यमुद्दिश्य सुरूपां सुपयस्विनीम् ।
कुलीनां कपिलां दत्वा दत्तं भवति गोशतम् ॥

अर्थ—जो कोई भी गऊको देवताओं के पञ्चामृतादि स्नान के लिये, अथवा यज्ञ के अर्थ देता है. वह सम्पूर्ण संसारके दान का पुण्य पाता है. और कपिला वा अच्छी दूध देनेवाली को जो देता है, तो वह १०० गऊ के पुण्यको पाता है.

शिवाय विष्णवे चापि यस्तुदद्यात्पयस्विनीम् ।
धेनुस्नानोपहारार्थं स परं ब्रह्मगच्छति ॥

स्कन्धपुराणे ॥

अर्थ—बहुत दूध देनेवाली गऊको जो शिव विष्णो के स्नान अर्थ देता है, वह दाता ब्रह्मलोक को जाता है. और देखो शिवधर्मोत्. (शेषफिर)

हिंदुओंकोही प्लेगने क्यों सताया?

इसका उत्तर ऐसा मिलता है, कि मनुष्य का शरीर पांच विकारों से उत्पन्न होता है, और जिस देशमें मनुष्य जन्म लेता है, वहांके पृथ्वी जल वायु आदि के जो गुण होते हैं, उन्ही गुणोंके अनुसार मनुष्य की आकृती, प्रकृति रंग बोल चाल बुद्धि पराक्रम आदि गुण भी उत्पन्न होते हैं. जैसे कि इंग्लेंड आदि शीत प्रधान देशोंके निवासी प्रायः गोरे होते हैं, अति उष्ण प्रदेश अफ्रिका आदि के निवासी काले, और चीन जैपान आदि के लोग पांडु (पीले) रंगके होते हैं. एसेही आकृति में भी भेद है. अर्थात कहींके लम्बे और कहींके ठिगने, और किसी देशीयों के भूरे बाल, कहींके नेत्रों में भेद, कहींके नाक लम्बे, और कहींके चिपट. व कहींके होंट भारी, और कहींके पतले, इत्यादि अनेक प्रकार के भेद मनुष्यों में पाये जाते हैं. इसी प्रकार उनके आहारादि में भी फर्क है. कारण कि जो आहारादि पदार्थ वहां उत्पन्न होते हैं. वोही आहार उनका है. और ईश्वरने उनके शारीरक रोग नाश के जीवनाधार लिये औषधियां भी वैसी ही उत्पन्न की हैं.

स्मरण रहे, कि औषधियां ऋतुओंके अनुसार उत्पन्न होती हैं, और ऋतुयें सर्व देशोंमें एक सरखी नही हैं. अर्थात कहीं एक ही है, और कहीं दो, और कहीं तीन. परन्तु भारतवर्षको भांति छे ऋतुओंवाला कोई देश ही नही है. इस लिये यहां के निवासियोंके शारीरक आकृति, और गुण कर्म स्वभाव में, अन्य देशियों से बडी भेद है. इसी कारण से यहां के आहार व्यवहार तथा रंग ढंग और ओषधियां भी इनकी प्रकृति के अनुकूलही ईश्वरने रचो हैं.

निदान! यहां के निवासियों का खान पान, तथा औषध आदि, यहां के ही जल वायु से उत्पन्न जब तक न मिलेगी, तब तक यह आरोग्य रह ही नही सके हैं. और येही कारणसे प्लेगके विशेष हिन्दुओंको सताने का हैं. कारण कि वर्तमान समय में इनके खान पान और औषध इनकी प्रकृतिके अनुकूल नही मिलती है.

अब यदि कोई यह प्रश्न करे, कि भारतिय मुसल्मानों का जन्मभी तो यहां की ही भूमिकासे है, फिर रोगने इनको विशेष क्यो नही सताया, यहां तक इनकी तो एक क्रोड ही अधिक संख्या भी हो गई है, इसका क्या कारण हुआ?. इसका यह उत्तर है, कि यद्यपि भारतीय मुसल्मानो का जन्म.

दिनका भूला हुआ यदि सांझको घरमें आजाय तो भूला नही कहलाता.

तीन वर्षकी बात है, कि, जब हमने गोरक्षणी सभायें स्थापन करनेका प्रयत्न किया गया था, उसका हेतु येही था, कि लोगों के शुद्ध * दूध और स्वच्छ घी मिले. परन्तु उस समय ख्यात अविद्या या हठ धर्मीके कारण कई लोगों के हृदय में यह समझमें न आनेसे ही, सन १९९२ ई, की बुरी हलचल मची हो, जिसका फल यह हुआ कि गोरक्षणा सभायें निर्बल होगई, और हम अपने सर्व हितकार्क हेतुको पूर्ण न कर सको. परन्तु बडी खुशी बात है, कि अब विद्या के प्रकाश से अविद्या का नाश होता जाता है, और इससे हठधर्मी भी दूर होती जाय रही है. और लोग अपना हित अहित समझने लग गये हैं. इससे अब हमारी बात समझमें आई, और जो लोग गोरक्षाको बुरा समझते थे. अब वह स्वयंही इसकी रक्षा के लिये उद्यत हुये दिखलाई पडने लगे हैं. जो कि जौलाईका १४ तारीखके अभ्युदय के निम्न लिखत लेख देखनेसे विदित हुआ हो आपको अभ्युदयः—

"शुद्ध दूध मिलनेका उपाय."

मनुष्य के भोज्य पदार्थों में दूध एक बडी आवश्यक सामग्री है, बडे २ डाक्टरों का कथन है, कि दूध में संसार के मांसादि अनेक बलकर पदार्थों के सब गुण पूरी तरह विद्यमान हैं. और इससे शाकाहार और मांसाहार दोनों का काम चल सकता है. इस बात की बडी आवश्यकता है, कि हमें जो दूध मिले शुद्ध दूध मिले, किन्तु आजकल बाजार में जो दूध मिलता है, वह प्रायः मिला हुआ या मक्खन निकाला हुआ मिलता है, आजकल शुद्ध दूध मिलना ही आश्चर्य है. भारतवर्ष में गाय और भैंस का ही दूध अधिक काम में लाया जाता है, उसी में अहीर लोग भेड बकरी का भी दूध मिला देते हैं, भैंस का दूध अधिक ऊष्ण और अधिक बलकर होता है, वह अधिक बलिष्ठ पुरुषों को ही पच सकता है, और साधारण पुरुषों को बादी करता है. गौ का दूध आबाल वृद्ध बनिता, और स्वस्थ और रोगी सब को एक समान पुष्टिकर और लाभदायक होता है, कहा जाता है, कि बालक के पोषण के लिए जननी का दूध सबसे अधिक हितकर होता है, और जैसे बाल्यावस्था में हम जननी का स्तन-

---

* जिस समय काशीमें ' राममंदर ' की हलचल मची थी, उस समय वहां के राज्य कर्मचारियों को दो तीन दिवस चाहके लिये भी दूध मिलना कठिन हो गया था. उस समय काशी की गोशालासे कुछेक लोगोंको दूध पहुंचाया गया था. जिसको पीकर वह बडे प्रसन्न हुये, और दूधकी बडाइ करते थे. इतनाही नही, परन्तु हमने गोशालाके प्रबंध कर्ताको यह आज्ञा दे रक्खी थी, कि मुसल्मान भाईयों को हिन्दुओं से प्रथम दूध दिया जाये. और ऐसाही होता था, कि मुसल्मानो के दूध ले जानेपर जो बचता था वह हिन्दुओं को मिलता था.

Gossner Mission

पान कर ही अधिक स्वस्थ रहते हैं, उसी तरह बडी अवस्था में हम गौ का शुद्ध दूध सेवन कर स्वस्थ और बलवान रह सकते हैं. लोगों की स्वास्थ्यरक्षा के लिए यह आवश्यक है कि गौ के शुद्ध दूध जैसे स्वास्थ्यवर्धक और बलकर पदार्थ के मिलने का लोगों को अधिक सुभीता किया जाय, हम नीचे शुद्ध दूध की उपयोगिता और उसके अधिक मिलने के सुभीते के विषय में कुछ विचार करते हैं.

रासायनिक लोगों को परीक्षा करने से मालूम हुआ है, कि दूध में फासफेट आफ् पौटाश, फासफेट आफ् लाइस, मगनीशिया, साल्ट और फासफेट आफ् आइरन ये पदार्थ मिले हुए हैं, ये सब पदार्थ शरीर को बडे पुष्ट करने वाले हैं. यह सब जानते हैं कि यदि दूध में से मलाई उतार ली जाय, या मक्खन निकाल लिया जाय, तो उसका सब से उत्तम अंश निकल जाता है, किन्तु कुछ डाक्टरों का यह भी कथन है, कि दूध की मलाई उतर जाने, या उसका मक्खन निकल जाने से, या पानी मिला रहने पर भी, जो अंश बच रहता है, वह भी अवश्य कुछ न कुछ हितकर ही होता है. भारतवर्ष में तो दूध में जल या भेड बकरी हो का दूध मिलाया जाता है, किन्तु विलायत में दूध में फोरमैलिन, बोरेसिक एसिड़ जैसे रासायनिक पदार्थ मिलाए जाते हैं, जिससे दूध फटने न पावे, ये पदार्थ बडे विषाक्त होते हैं. डाक्टर हैरिस ने एक सभा में व्याख्यान देते हुए कहा कि ३०००० बच्चों ने उक्त पदार्थ मिले हुए दूध को सेवन किया, उनमें १५००० की उस दूध के सेवन करने से मृत्यु हो गई. शुद्ध दूध के अधिक मिलने के लिए यह आवश्यक है, कि गौओंकी पहलेसे अधिक रक्षाकी जाय. और जो मांसाहार के लिए गौओं की हत्या होती है, वह बंद की जाय. हम गोमांसाहारियोंसे सविनय प्रार्थना करते हैं, कि यदि वे गौओं के हित अहित पर ध्यान न दें, तो न सही, किन्तु उन्हें अपने स्वार्थ ही के लिए गौओंकी अधिक रक्षा करना चाहिए. एक बडे योग्य डाक्टरने हिसाब लगा कर दिखाया है, कि.

"One pound of the solids of the skim milk contains the same nourishment as tow and one quarter pounds of lean beef, and has the same full or heat value.

अर्थात् " मलाई उतारे हुए एक पाऊन्ड दूध के परमाणुओं में सवा दो पाऊण्ड गोमांसके परमाणुओं ही के समान पुष्टि है, और उसमें उतनी ही गरमी है."

इन शब्दोंके उद्धृत करने में भी हमारे हृदय में घृणा और व्यथा का भाव उत्पन्न हुए बिना नहीं रहा, किन्तु क्या करें अच्छे उद्देश्य से सब कुछ करना पडता है. गोमांसाहारियों को उक्त वचनों से शिक्षा लेनी चाहिए, कि गौओं की रक्षा करना उन्हीं की स्वास्थ्यरक्षा के लिए अधिक उपयोगी है. सीतापुर के वकील मि० सैयद नाजिर अहमद रिजवी स्थानीय सह योगी 'लीडर' में अपने मुसलमीन भाइयोंसे इस प्रकार प्रार्थना करते हैं—

"गोहत्या करनेका वर्तमान विचार दुराग्रहपूर्ण है, और इसका कोई भी वास्तविक कारण नहीं है. इसलाम धर्म के पैगम्बर मुहम्मद साहब कह गए हैं, कि गोमांस में रोग हैं, गौ के दूध में औषधि है, और उसके घृत में आरोग्यता है. मुहम्मद साहब के इस कथनको सब मुसलमान मानते हैं. कुरान में लिखा हुआ है, कि मुहम्मद साहाब हमसे जो कुछ कह गए हैं, उसे उनका व्यक्तिगत कथन नहीं, किन्तु ईश्वरका संदेसा समझना चाहिए. हर इसलाम के अनुयायी का धर्म है, कि वह अपने पैगम्बर का कहना मान कर, मोमांस खाना छोड़ दें, और दूध और घी के लिए जो हमारे पुष्ट भोज्य पदार्थ हैं गौ की रक्षा करें."

मुसलमान लोगों को चाहिए कि, उक्त कथन की सारवत्ता को पूर्ण रूपसे स्वीकार कर, उसके अनुसार कार्य्य करें. भारतवर्षमें जो गोशालायें हैं, उनका कर्तव्य है कि, वे गोरक्षा करनेके साथ २ इस बातका प्रबन्ध करें, कि लोगों को शुद्ध दूध मिले, और ऐसे उपाय सोचें जिससे गोशालाओं और बाजारों में गौ का शुद्ध दूध लोगों को बहुतायतसे और उचित मूल्य पर मिल सके. आज कल घीका भाव १४ छटांक है, और दूधका मामूली भाव ८ सेर है, और कभी २ तो ६ सेर भी नहीं मिलता. भाव इतना तेज है, फिर भी अच्छा माल नहीं मिलता. हर्ष है कि कलकत्ता कारपोरेशन शुद्ध दूध और घी के उचित मूल्यमें मिलने की ओर विशेष ध्यान दे रही है. कलकत्ते में शहर के बाहर एक जमीन लीगई है, उसपर गौ रखने वाले ग्वालों से किराया लिया जायगा, वहां कारपोरेशन के आदमियों द्वारा इस बातका प्रबन्ध किया जायगा, कि गौए स्वस्थ रहें, और उनके दूध और घी में कुछ मिलाया न जाय. जो कोई दूध और घी में कुछ मिलावेगा, उसे सख्त सजा दी जायगी. हमारी समझ में अन्य नगरों में भी ऐसाही प्रबंध होना चाहिए. कलकत्ता बडा नगर है, यदि वहां शुद्ध दूध और घी मिलने का ठीक २ प्रबंध न हो सके, तो कोई आश्चर्य नहीं है. किन्तु अन्य नगरीं में म्युनिसिपैलिटियां इस बात का अच्छी तरह प्रबंध कर सकती हैं, विलायतमें दूधको फटने न देने के लिये उसमें रासायनिक पदार्थ मिलाने से वह विषाक्त हो जाता है, विलायत वाले इस कुपथा को मिटाने के लिए कानून बनाने के लिए शोर मचा रहे हैं. हम आशा करते हैं कि भारतवर्ष में इस दशा के उत्पन्न के होने पहले ही म्युनिसिपैलिटियां और गोशालाएं शुद्ध दूध और घी मिलने की ओर विशेष ध्यान देंगी. हां! कितने शोक की बात है, कि तत्क्षीन मनमलीन भारतवासी राजनैतिक अधिकारों के लिए तो इतनी पुकार मचाते हैं, किन्तु अपने शरीर की क्षीणता और मन की मलीनता को दूर करने का कोई उपाय नहीं करते, सब काम बना बनाया है, दूर जाने की जरूरत नहीं है, हमें सब से पहले गौओं की रक्षा कर शुद्ध दूध और शुद्ध घी अधिक मिलने का प्रबन्ध करना चाहिए जिससे हमारे क्षीण शरीर बलवान् हो. और हमारे हृदय की मलीनता दूर होकर हमारी बुद्धि निर्मल हो, जिससे हम अपने देश की सेवा करने में पहले की अपेक्षा और अधिक उत्साह से प्रवृत्त हो सकें."

बडे हर्ष की बात है कि बम्बई के कुछ सज्जन भी डेरी फार्म (स्वच्छ दूध बेचने वाली सभा) स्थापन करने का प्रयत्न कर रहे हैं ईश्वर इनका प्रयत्न भी पूर्ण करे. सम्पादक.

पापका संताप भोगे बिना छुटकारा नहीं?.

महर्षि कह गये हैं कि:—

न तं कर्म्म कृतं साधु यं कृत्वा अनु तप्यति ।
यस्य अस्रु मुखो रोदं विपाकं परि सेव्यते ॥

अर्थात—वह काम करना अच्छा नहीं है, कि जिस करके पछतावे, और आंसू भरके रोता हुआ जिसके परिणाम को भोगे. सो ऐसा कर्म पाप है, जिसका अंतम परिणाम बुरा है, महर्षि कह गये हैं, कि:—

न अन्तरिक्षे न समुद्र मध्येन
न पर्वतानां विवरं प्रविश्य ॥
न विद्यिते तलेषु जगति श्वेत ।
यत्रस्थितो मुच्यति कर्म्मा ॥

अर्थात—आकाश में, और समुद्र के बीचमें पर्वतों की गुफाओं में घुस कर, वह स्थान जगत में ऐसे कोई नहीं है, कि जहां, रह कर पापी छुट जाय, और बिना दण्ड पाय रह जाये" महर्षि कहते हैं, कि:—

नहीं पापं कृतं कर्म्म सद्य क्षीरं व मुञ्चति ।
दहन्तं बालमन्येति भस्माच्छन्नै व पावकः ॥

अर्थात—किया हुआ पाप कर्म्म, शीघ्र ही ताजे दूध की भांति खट्टा नहीं पड़ जाता, किन्तु भस्मसे ढकी हुई आग की भांति जलाता हुआ, असमझ कर्ता के पीछे २ चलता है." महर्षि कहते हैं कि यद्यपि:—

Gossner Mission

पापोपि पश्यते भद्रं यावत पापं न पश्यति ।
यदाच पश्यति पापं पापी पापानि पश्यति ॥
भद्रोपि प्राप्यते भद्रं याव द्भद्रं न पश्यति ॥
यदाच पश्यति भद्रं भद्रो भद्राणि पश्यति ॥

अर्थात—पापी मनुष्य को भी सुख मिलता है, कब तक कि जब तक पाप पकता नही. परन्तु जब पाप पक जाता है, तो पापी अपने कर्मानुसार पापों को भोगता है. इसी प्रकार से पुण्यात्मा मनुष्यको भी पूर्व (कर्मानुसार) दुःख मिलता है. कब तक कि जब तक उसका किया हुआ पुण्य पकता नही, जब पुण्य पक जाता है, तब भलेको भला मिलता है.

कुछ समय हुआ है, कि हिन्दी समाचार पत्रोंमें यह विषय उठा था, कि आजकल हिन्दुओं की संख्या घट रही है, और यथार्थ में पिछली मनुष्य गणिना (मर्दुम शुमारी) से पाया भी गया है, कि एक क्रोड हिन्दुओं की संख्या न्यून हो गई है. अब प्रश्न यह उठता है, कि इसका कारण क्या है, तो इसका कारण प्लेग रोग बतलाया जाता है. तब यह प्रश्न उठता है, कि यदि प्लेगके कारण से हिन्दुओं की न्यून संख्या हो गई है, तो क्या मुसलमानो को रोगने नही सताया है?, जो उनकी संख्या एक क्रोड और बढ गई है. इससे तो येही बात पाई जाती है, कि हिन्दुओं को ही रोगने न्यून होनेके बदले विशेष सताया है, इसका क्या कारण है.

इसका उत्तर यह है, कि यद्यपि भारतीय मुसलमानोका जन्म भूमि भारत है, परन्तु इनके आहार व्यवहारका आचार तो सनातन भारतवासियों जैसा नही है. कारण कि इनका आहार व्यवहार आचार अरबी धर्मपर है, और अरबी धर्मानुसार, एक अरबी या अफगानिस्थानी मुसलमान, भारतीय मुसलमानी कन्या से शादी कर सक्ता है. और ऐसे होने से भारतीय मुसलमानो में जो सैयद मुगल पठान और शेख आदि कहलाते हैं, या तो यह अन्य देशों से आकर बसे हैं, और या उपरी प्रकारकी शादी से उत्पन्न हैं. इस लिये एक तो इनकी शारीरिक बनावट दो भूमियोंके* परमाणुओंसे मिश्रत है, और दूसरे आहार व्यवहारभी अन्य देशी हैं. इस कारणसे इनके शरीर का रक्षा दोनो भूमियोंके उपजे हुये खाद्य पदार्थों और औषधियों, अर्थात यूनानी और मिश्रानो व वैद्यिक रीतिसे हो सक्ती है. परन्तु आर्योंका शरीर किसी अन्य भूमिके परमाणु से मिश्रत नही है, इस लिये इनका जीवनाधार तो केवल यहां की ही भूमीसे उत्पन्न खाद्य पदार्थों और औषधियोंपर आधार रक्खता है.

विचारनेका स्थान है, कि जिन हंस पक्षियों का आहार दूध और मोती आदि उत्तम २ पदार्थ हैं, यदि समय के हेर फेरसे उनके बच्चोंको बगुलों, अथवा गृद्धादिका मांसाहार मिले, या वह प्रमाद वश स्वयं ग्रहण करने लग जायें, तो उनकी क्या दशा होगी?, इसका आप विचार कर सक्ते हैं.

कहनेका तात्पर्य यह है, कि जिन आर्योंके पुरूषा शुद्ध सात्विकिय आहार व्यवहार ग्रहण करते थे, आज समयके हेर फेरसे, अथवा प्रमादके वशी भूतहो, अखाद्य पदार्थ, और अग्राह्य व्यवहार करने लग गये हैं. मानो बडों की मर्यादा और ईश्वरी नियमके तोडने में ही अपनी भलाई समझ रहे हैं. भला फिर क्यों न इनको प्लेग सताये और इनकी संख्यामें न्यूनता होती जाये. कारण कि जब देश २ की भूमि जल वायु में भिन्नता है, और यह भिन्नता उनमें सृष्टिकर्ताकी ओरस ही निर्माण की हुई है. तो फिर सृष्टिकर्ता की व्यवस्था के तोडने वाला मनुष्य क्यों न पापी समझा जावे. अवश्यही वह पापी है. और वह पापी रोगादि से कष्ट पाये बिना न रह सकेगा. प्रिय आर्य्य बन्दुओ! तुम अपने मनमें विचार करो, कि क्या हिन्दु (आर्य) अपने बडों की मर्यादा, कि जो वह ईश्वरी नियमानुसार स्थापन कर गये थे, नही उलंघन कर रहे हैं? क्या द्विज कहलानेका अभिमान रखते हुये भी, इनका यह कर्म था, कि यह अभक्ष पदार्थोंका स्पर्श करते? हमें शोक से कहना पडता है, कि द्विजोंका यह कर्म न था, कि यह चमडेका धंदा (रोजगार) करते. और जान बूझ कर चरबी मिश्रत घी, हड्डी मिली चीनी इत्यादि पदार्थोंको बेचते. इतना ही नही, परन्तु कस्साईयोंको द्रव्य दे, उनसे व्याज खाते. अजी व्याज तो दूर रहा, अब तो निधडक कृष्टान मुसलमान के समान होटलोंमें मद्यकी बोतलें उढाते हैं, अखाद्य अग्रह्य गोमांसको खाते हैं, और फिर द्विजाति कहलाने में अग्रसर बननेको मरते हैं. शाबाश! द्विजो तुम्हारा येही कर्म था. अरे जिन तुम्हारे पुरूषोंने अपने तन मन धन को गोरक्षार्थ समर्पण कर दियाथा. अरे! जिन्होने अपने प्राणोंकी भी कुछ परवाह न कर गोरक्षा की, स्वयंही नहीकी, परन्तु अपनी होनहार सन्तानके लिये भी, गोरक्षा महत्वको पुराणोंमें लिख गये. फिर हिन्दु उनकी सन्तान हो कर, अपने घरके बन हुये पवित्र स्वच्छ सात्विकिय आहारको त्याग, यवन, भंगीके हाथका बना हुआ आहार, तिसपर भी महा भ्रष्ट गोमांसका खाना, यह आर्य्य नामको कलंक लगाने वाला नही है क्या?. अरे हिन्दुओ! तुम्हारे बडे गोपालकोंकी आत्मा क्या कहती होगी, इसकाभी तुमने कुछ विचार किया?. क्या इसी आधारपर तुम भारतका उद्धार करना चाहते हो, धिक्कार है तुम्हारे ऐसे विचारपर, तुम उद्धार नही, परन्तु भारतका गारत करना चाहते हो. कारण कि यदि तुम अपने बडों की मर्यादा को तोड मरोड कर भारतोन्नति करना चालते हो, तो ऐसी उन्नति से अवन्नति ही भली. जिससे ईश्वरीय नियम तो नही टूटता है. और न बडोंके नामको कलंक लगता है, हम तो ऐसीही उन्नति चाहते हैं.

प्रियवाचकवृन्द! वर्तमान समयमें जो लोग, अन्य देशियोंकी उन्नतिको देखकर, अपनी उन्नति भी वैसी करना चाहते हैं. और इस उन्नति की लालच से अपना आहार व्यवहार त्याग, उनका ग्रहण करते जाते हैं, वह बडी भूलमें पडते जाते हैं. कारण कि अन्य भूमियां भोग भूमिया हैं, और भारत भूमि 'कर्मभू' है. अर्थात यह भोग और कर्म दोनो प्रकारकी भूमि है. इसी कारणसे इसका नाम शास्त्रोंमें 'पुण्य भूमि' कहा है. फिर इस पवित्र भूमिको अपवित्र उन्नतिका भूषण पहराना, मानो अपनी जननीको करूप बनाना है. प्यारे उन्नतिके इच्छको, तुम्हारे बडे इस पवित्र जननीको निम्न लिखित धर्मके दस लक्षणरूपी:—

धृति क्षमा दमो ऽस्तेयं शौच मिन्द्रिय निग्रहः ।
धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्म लक्षणम् ॥

भूषणोंसे सुशोभित रक्खते हुये आनन्दित रहते थे. और इसी कारण से उन्होने 'आर्य' नाम पाया था, जिसको तुम डुबोना चाह रहे हो. तुम्हे उचित तो यह था, कि तुमभी पूर्ववत उपरी भूषणों से अपनी जननीको सुशोभित करते हुये, अन्य देशकी भूमियोंकोभी धारण कराते, और पुनः अपने आर्य नामको सफल कर दिखाते, और अपने बडोंकी गांति गुरू पद पाते. सो यह तो तुमसे बन ना पडा, किन्तु उलटा शिष्यपद धारण कर लिया, और सीखा क्या 'हिंसा' कर्म. कारण कि विदेशीयों की रचित जितनी कला कोशल हैं, जिनको तुम सीख कर आये हो, और लाये हो. वे कलायें (यंत्र) सब हिंसा युक्त हैं. वह चरबी और चमडे के पट्टे बिना चलही नही सक्ती. इतने में ही समझ जाईये, कि तुम्हारी उन्नतिरूप कलों के लिये कितने विचारे निरापराधी मुंगे प्राणी बलीप्रदान होते हैं. मुंगे प्राणी ही नही, परन्तु सहस्रों निर्धन स्त्री पुरुष कलोंके होनेसे, वहजो अपने हाथों से कृत्य कर रोटी कमा खाते थे, उनकी भी रोजी मार दी.

प्रिय वाचकवृन्द! जब कि विदेशीय कला कोशलका प्रचार भारत में नही हुआ था, उस समयके लोग चाहे मोटा कपडा पहरते थे, मोटा खाना खाते थे. परन्तु वर्तमान समयसे शारीरक और आत्मिक, दोनो प्रकारसे सुखी थे.

---

* ऐसेही ईसाई आदिकों को भी जानो.

इससे यही विदित होता है, कि वह अपने स्वदेशी आहार व्यवहार के अनुकूल चलते थे, इसी से वह सुखी थे. कारण कि वह ईश्वर दत्त गावादे कलाओं को सन्मान करते हुये, आपन शारीरक और आत्मिक बलको बढाते थे. पर तुम तो बेअकल बन, ईश्वर दत्तकलाको नष्ट भ्रष्ट कर, मनुष्यकृत कलाओं का चला, भारतका उद्धार करना चाहते हो. परन्तु यदि विचार कर देखोगे, तो उलटा अकल्याण हो रहा है. कारण कि हम पीछे कह आये हैं, कि यह भारत भूमि 'कर्मभू' है. जैसा जो यहां करेगा, उसका फल यहीं पायगा. सो जबसे तुम इस पवित्र भूमि में विदेशीयों के आहार व्यवहार को ग्रहण करने लगे हो, तबसे हो दुष्काल और रोग हैजा और भूकम्प आदिसे नष्ट हो रहे हो. कारण कि तुम आर्य्य हो, तुमको तो अपने बडोंके उपरी दसलक्षण युक्त धर्मके अनुसारही, आहार व्यवहार रखना चाहिये था. और इसी कारण से त्रिकाल दर्शी भगवान श्रीकृष्णचन्द्र महाराज निम्न लिख वचन तुम्हारे हितार्थ गीता में लिख गये है कि:—

"स्वधर्मो निधनं श्रेयः पर धर्मो भयवहः"।

कि चाहे पराया धर्म श्रेयका देने वाला भी क्यों न विदित होता हो, परन्तु वह अंतको बुराही फल देने वाला है. उसे ग्रहण न करना. सो प्रत्यक्षही देखने में आय रहा है, कि जब आर्य सन्तानने, अपने धर्म कर्म को त्याग, अन्य देशीया का वैभव देख, उनको आहार व्यवहार का अनुकरण कर भारतोद्धार आरंभ किया, तबसेही नाना प्रकारसे दुःख भोगने लग गये हैं, सो नाना दुःख भोगना, ईश्वरी नियमके भंग करने काही फल है, देखो:—

एक समय अग्निवेशने भगवान आत्रेयसे पूछा, कि भगवन! देशमें जो भिन्न २ लोग रहत हैं, उनकी प्रकृति, आहार, देह, बल, स्वभाव, गुण, अवस्था आदि में बहुत भेद होता है. तब भी एक ही रोग से इतने मनुष्य एक साथ क्यों मर जाते हैं. कि सारा देश उजाड हो जाता है इसके उत्तर में भगवान आत्रेयने जन पदोद्ध्वंसन का कारण, वायु पानी देश और काल का बिगडना बतलाया. किन्तु अग्निवेश इतने ही से सन्तुष्ट नहीं हुए, इस लिये उन्होने भगवान आत्रेय से फिर पूछा, कि भगवान! वायु पानी आदि में विकार उत्पन्न होने का क्या कारण है, इस के उत्तर में भगवान ने कहा:—

"सर्वेषाम् अग्निवेश! वायवादीनां यद्वै गुण पमुत्पद्यते तस्य मूलमधर्मः तन्मूलं वासत्कर्म पूर्वकृतम्, तयायोनिः प्रज्ञापराध एव ॥ २३ ॥

ततः सोऽधर्मः प्रसभं धर्ममन्तर्धत्ते, ततस्तेऽन्तर्हित धर्माणो देवताभिरपि त्यज्यन्ते, तेषांतथान्तर्हित धर्माणाम् धर्मप्रदानानामपक्रान्त देवतानामृतवो व्यापद्यन्ते। तत्र नापी यथा कालं देवो वर्षति विकृतं वा वर्षति। वाता न सम्यगभिवान्ति क्षितिर्व्यापद्यते। सलिलानि उपशुष्यन्ति। ओषधयः स्वभावं परिहायापद्यन्ते विकृतिम्। तत्र उद्ध्वंसन्ते जनपदाः स्पर्शोपयोहार्य दोषात् ॥ ५ ॥

अर्थात्—वायु इत्यादिकों में जो विकार (खराबी) उत्पन्न होता है, उसका मूल कारण अधर्म है. अधर्मका मूल पहिल का किया हुआ असत्कर्म है, अधर्म और असत्कर्म दुर्बुद्धि से उत्पन्न होते हैं.

इससे वह अधर्म बलपूर्वक धर्म का लोपकर देता है, धर्म जिनका लोप हो गया है, जिनमें अधर्म की प्रधानता हो गई है, और जिनको छोड कर देवता चले गये हैं, ऐसे लोगों के लिए ऋतु भी बिगड जाती हैं. इस कारण ठीक समय पर पानी नहीं बरसता, बरसता भी है, तो ठीक नहीं बरसता—अर्थात् या तो जितना चाहिए उससे अधिक बरसता है या कम. हवा ठीक तरह नहीं चलती, तालाब सूख जाते हैं, औषधियां अपने गुणों को छोड़कर विकार को प्राप्त हो जाती हैं, इस प्रकार स्पर्श और उपयोग के दोषसे देशों का सर्वनाश होता है.

बडे २ संग्रामों के कारण जो जनपदोद्ध्वंसन होता है, उसका कारण भी भगवान आत्रेय ने अधर्म ही बतलाया है, कहा है, कि:—

"तथा शस्त्रप्रभावाद्यापि जनपदोद्ध्वंसस्य अधर्म एव हेतुर्भवति"।

जनपदोद्ध्वंसकारी रोगों से बचने के लिए, केवल औषधियां ही नहीं बतलाई हैं. भगवान आत्रेय ने कहा है, कि जब कभी इस प्रकार का जनपदोद्ध्वंसकारी रोग फैला हुआ हो, तो मनुष्य अपनी रक्षा के लिए औषधियों के अतिरिक्त सत्य का पालन करें, प्राणियों के ऊपर दया करें, दान दें, देवताओं का पूजन करें, जिनका अच्छा आचरण है, उनका अनुकरण करें, देश का हित करें, ब्रह्मचर्य का सेवन करें, ब्रह्मचारियों का संग करें, जितात्मा महर्षियों और धर्मशास्त्रों की कथा सुने, सात्विक और धार्मिक लोगों के पास उठा बैठा करें, कहा है:—

सत्यं भूते दया दानं बलयो देवतार्चनम्।
सद्वृत्तस्यानुवृत्तिश्च प्रशमो गुप्तिरात्मनः॥
हितं जनपदानांच शिवानामुपसेवनम्।
सेवनं ब्रह्मचर्यस्य तथैव ब्रह्मचारिणाम्॥
संकथा धर्मशास्त्राणां महर्षिणां जितात्मनाम्।
धार्मिकैः सात्विकैर्नित्यं सहास्या वृद्धसंमतैः॥
इत्येतद्भेषजं प्रोक्तमायुषः परिपालनम्।
येषां न नियतो मृत्युस्तस्मिन्काले सुदारुणे॥

ऐसे कथन एक स्थान में नहीं, किन्तु हमारे धर्म शास्त्रोंमें स्थान २ पर यह लिखा हुआ देखने में आता है, कि अधर्म ही सब रोग और शोक का कारण है, इस लिए हम अपने दुःख दारिद्र्य और रोग से व्याकुल दश भाइयों से यही अनुरोध करते हैं, कि अहार व्यवहार आदि सर्व अधर्म से बचिये. तथा और लोगों को बचाइये, हमारी राजनैतिक सामाजिक आर्थिक सभी प्रकार की दुर्गति का कारण अधर्म ही है. अधर्म से बचिये, उपरी दस लक्षण युक्त धर्म में तत्पर होइये, इससे आपके सुदिन लौटेंगे और तुम्हारी पुनः वृद्धि होगी. और पापके सन्तापसे बचोगे.

गोरक्षिणी सभाओं की महासभा होने की आवश्यकता.

प्रिय वाचक वृन्द। जिस प्रकार शरीर रक्षा के लिये जैसे अन्नादि पदार्थों की आवश्यकता होती है, वैसे ही गो रक्षिणी सभाओं के चिरस्थायी रखने के लिये, एक महा सभा होनेकी जरूरत है. इस बात को हम कई बार लिख चुके हैं. और महा सभा के होने के लिये गो रक्षकों को सावधान कर रहे हैं.

महा सभा होने की जरूरत क्यों है? सो सुनिये, कुछ समय हुआ है, कि पश्चिमोत्तर की गो रक्षिणी सभाओं पर जैसी शनि देव की क्रूर दृष्टि आन पडी थी, वह हिन्दू मात्र से छिपी नहीं है. कहीं गप्प उडती थी, कि अमुक गो शाला टूट गई, गौवें नैपाल की तराई में भेज दी गईं. कहीं स्वप्न देखते थे, कि पश्चिमोत्तर की गोशालाओं की गौवें नीलाम कर दी जायेंगी, कहीं सुनते थे, कि सरकारी कर्मचारियों ने सरकारसे भय खाकर गोरक्षिणी सभाओं को चन्दा देने से हाथ खींच लिया. कहीं अफवाह उडती थी, कि ५ आदमी से ज्यादा बैठ कर गोरक्षा सम्बन्धी सभा नहीं कर सकेंगे. इसी प्रकार अनेकानेक भयावने समाचारों से पीडित हिन्दुओं का जी अकुला उठा था. क्यों न अकुलाता, गोरक्षा हिन्दुओंका परम धर्म है. इस से गो रक्षा में विघ्न पडने का सम्भावना होते ही, उस विघ्न को निवारण कर के, गोरक्षा का उद्धार करना हिन्दुओंका परम कर्त्तव्य है. अब कुछ समयसे यह सुननेमें आता है, कि अमुक सभाका धन अमुक खा गया. अब गो शाला निर्धनता के कारण टूट गई, फिर गोशाला की गऊयें कहां गई, गोशाला की भूमि आदि धन किस के कबजें आया इत्यादि, का कुछ पता

नहीं लगता. इस लिये महा सभा होने की जरूरत है. जहां तक हो सके इस महा सभा के होने में विलम्ब न होना चाहिये. उपदेशको! तुम किस कोने में सो रहे हो, महा सभा होने का उद्योग क्यों नहीं करते ! समय चूक पुनि कह पछताने. समय निकल जानसे फिर पछिताना ही रह जाता है, क्यों परम गोभक्त बाबू हासानन्द-जी? आप महा सभा होने का उद्योग क्यों नहीं करते?. क्यों बाबू नरायदासजी आप किस कन्दरामें उपदेश कर रहे हैं?. क्यों बाबू बारसो दासजी वह वक्तृत्व शक्ति किस दिवस के लिये रख छोडी है?.

उपदेशक जनो अब सोने का समय नहीं है, राजभक्ति को हृदय में दृढ रक्खते हुये समस्त गोरक्षिणी सभाओं को महा सभा करने के लिये सचेत कीजिये.

हिन्दुओ तुम राजभक्त हो, सोई अपनी राज भक्ति से महा सभा कर के अपना दुःख अपने राजराजेश्वर और भारत गवर्नमेण्ट से प्रकाश करना चाहिये. हम आशा करते हैं, कि सम्पूर्ण गो रक्षक गण और हिन्दू सम्पादक गण स्व शक्त्यानुसार उपरोक्त महा सभा होने के लिये प्रयत्न करेंगे.

अब प्रश्न यह उठता है कि महा सभा कब हो. इस विषय में इतनाही विचारना आवश्यक है, कि न्यून से न्यून चार दिन की तातील का समय अवश्य होना चाहिये, कि जिससे समस्त सरकारी कर्मचारी तथा व्योपारी गण सुखपूर्वक अधिवेशन में उपस्थित हो सकें. हमारी सम्मति में शिवरात्री की तातील का समय अच्छा है, कारण कि इस अवसर पर पथिक जनोंको शीत आदिका कुछ भी कष्ट नहीं होगा, आनन्द पूर्वक यात्रा कर सकेंगे. इस लिये अनेक महानुभावों की यही सम्मति है, कि उपरोक्त समयपर महा सभा होना चाहिये. अब रहा प्रश्न यह कि किस जगह होनी चाहिये, इस विषय में अनेक गोरक्षिणी सभाओं की सम्मति लेने की अवश्यकता है. पर हमारी समति बम्बई, कलकत्ता, पटना, नागपुर, दिल्ली, अम्रतसर, कानपूर आदि सबही जगह महा सभा होने के योग्य हैं. परन्तु विशेषतः यह महा सभा वहीं होनी चाहिये, जहां की गोरक्षिणी सभा सबल और श्रद्धालुहों, जहां गोरक्षा की चर्चा अधिक हो, जहां सरकारी कर्मचारियों की गोरक्षापर कुरदृष्टि नहीं, वहीं महा सभा होनी चाहिये. हमारी दृष्टि में सिवाय कलकत्ता नागपूर और बम्बई के और कोई जगह ऐसी महा सभा होने के लायक प्रतीत नहीं होती, अतः समस्त गोरक्षकगण इस विषय में अपनी २ सम्मति प्रकट करेंगे. सिवाय इसके एक बात हम और भी कहा चाहते हैं, कि जो सबल गोरक्षिणी सभाओं को महा सभा होने के प्रथमहा कर्त्तव्य है, कि जिससे महा सभा भी होना सार्थकहो, वह कर्त्तव्य यह है कि,

प्रथम किसी उचित स्थानपर गोभक्त एकत्र हो इन बातोंको निश्चय करें, कि (१) गोरक्षिणी सभाओं कीरक्षा किस प्रकार से हो सक्ती है. (२) गोरक्षिणी सभाओं के क्या नियम होने चाहियें. (३) समस्त गोरक्षिणी सभाओंका भार किसपर रखने वाली वर्तमान में कौन सभा है, निदान उसी सभा को शिरोमणि समझकर, प्रतिनिधि सभा नियत करना चाहिये, इत्यादि अनेक आवश्यकीय विषयों का उक्त सभा में प्रथम विचार होना बहुतही जरूरी बात है. यदि उक्त सभा एकत्र न हो सके तो किसी एक गोरक्षिणी सभा को उचित है, कि एक योग्य उपदेशक भेजे और वह उपदेशक महा सभा होने की अवधि-तक समस्त गोरक्षिणी सभाओं को अपने मधुर उपदेश द्वारा सावधान करदे, जिससे किसी गोरक्षिणी सभा के प्रतिनिधिको उपरोक्त महा सभा के अधिवेशन में उपस्थिति हो सकें. नहीं तो महा सभा का होना और न होना बराबर हो जायगा—क्योंकि अधिक गोरक्षिणी सभाओं का यह हाल है, कि पत्र तक का उत्तर नहीं देती !, फिर कैसे निश्चय हो कि वह गोरक्षिणी सभा अपना अधिक धन व्यय करके, महा सभा के अधिवेशन में अपना प्रतिनिधि भेजेगी. अतः ऐसी दशा में अचेत गोरक्षिणी सभाओं को, उपदेशक द्वारा सचेत करना परमावश्यक है.

हमें आशा है, कि सम्पूर्ण गोरक्षिणी सभाओं को कार्यवाही करना उचित है, कि समस्त गोरक्षिणी सभा अपने २ प्रतिनिधि भेजने में कदापि त्रुटि न करेगी, और इस विषय का पत्रव्यवहार हमसे करेंगी.

———

धर्म्माधर्म नाटक

(गतांकसे आगे)

कलयुग—देखिये श्रीमान! आपके सन्मुख जब यह मेरा करता है अपमान, तो फिर समझिये कि कैसे मेरे मानका रक्खता होगा ध्यान.

विदुषक—हां! हां! कैसे रक्खूं ध्यान, और क्यों न करूं अपमान. तूने तो मेरी भूखे मार, ले लीथी जान.

धर्म्म—विदुषकजी तुम्हे रक्खना चाहिये संतोष. और हमे कहने थे इसके दोष.

विदुषक—महा राजाधिराज! यदि वह मुझे देता रहता मेरा खाज. तो मैं करता रहता आपका काज. जब मुझे लगा पैटका फिकर, तो फिर मैं कैसे करता आपका जिकर. छोडा मैंने आपका उपदेश, तो फिर किया कलयुगको सेनाने प्रजामें प्रवेश. इससेही इससे मेरा हुआ द्वेष, और आपको भोगना पडा है कलयुगका क्लेश.

कलयुग—देखिय महाराज इसकी लुचाई जब इसने ब्राह्मणकी जाती पाई. तो फिर इसे मेरे समयमें राजसी तामसी पदार्थोंके खानेकी रूची क्यों आई. इससेही मैनेभी इससे कानी ढीठाई. कारण कि सतयुग द्वापर त्रेनाके समयमें इसे कभी रूची न आई. और मेरे समय में बताई.

धर्म्म—क्यों विदुषकजी जो इसने कथा सुनाई, यह सत्य है, या झूठ बताई.

विदुषक—आपकी दुहाई, सब झूठ है सुनाई.

कलयुग—श्रीमान मुझे आपकी है सपथ. यह चल पडाथा कुपथ. मैं चाहता था इसे संमार्ग मेंलाना, इसीसे क्षुधासे सताना. कारण कि इसके बडोंने मेरे तीनो भाईयोंके समयमें संसार के सर्व पदार्थोंकी छोडी थी आस, और वनमें करते थे निवास. इससे आपके रहते थे दास. और नही किसी जीवको देते थे त्रास तब उन के तपके प्रभावसे आपका बना रहता था संसार पर राज. परन्तु इसने तामसी पदार्थोंको खाकर किया आकाज. कहिय फिर यह कैसा भया ब्राह्मण कुल सपूत, और की कैसी है करतूत.

विदुषक— हां! हां! मैं तो कपूत, तू बडा सपूत. कहुं तेरी करतूत, तो बनजायें गा भूत.

धर्म्म—इस झगडेको जराओ. और अपने २ कार्यमें अबसे हुश्यारीसे चित लगाओ. (फिर विदुषकसे) भंडारमें जा, और मनमाने पदार्थों से पैट भर कर आ.

विदुषक—महाराजका जैजैकार हो इसका मूंकार हो "दाता दान करे, भंडारीका पैट जरे" (बडबडाता हुआ भंडार की ओर जाता है)

कलयुग—देखिय महाराज कैसा करता है मेरा अपमान.

धर्म—तुम देओ न इसकी बात पर ध्यान.

कलयुग—श्रीमान, जब मैं ने ब्राम्हण जाती पर दिया ध्यान, तो प्रथम इसीको करते पाया आपका अपमान. तब इसको देने लगा मैं नाना क्लेश. जिस्से यह सन्मार्ग में रहे हमेश. परन्तु इसने नही समझा मेरा भेद, इससे मुझे होता है खेद. यह जाती है जिद्दी, इसीसे संसार में हो गई है भद्दी.

धर्म्म—चाहे कैसा भी हो जिद्दी और भद्दी, तो भी मुझे न छोडेगी कद्दी. इससे इसको न सताओ, और प्यारसे सन्मार्ग में लाओ.

(विदुषककाप्रवेश)

विदुषक—पैट पर हाथ फेरता और गाता हुआ आता है.

रागभैरवी

युग युग जीयो तुम राजा हमारा रे ॥ यु०
हमको केवल सहारा तुम्हारारे ॥ यु०

Gossner Mission

पेट भरा है तुमने मेरा, लगाऊं गा जाकर भारतमें डेरा। बना रक्खूं गा चेरा रे ॥ यु०
जाये करुं अब वह उपाय, अधर्म कभी न धसने पाये, बैठाऊंगा राज तुम्हारा रे ॥ यु०

धर्म्म—जाओ कार्य्य करके आओ, और फिर सदाही मिठाई खाओ.

विदुषक–यदि सदा मिठाई खिलाओगे, तो मन वांच्छित फल भी पाओगे. तो लो अब मैं जाता हुं, और कार्य करके आता हुं (इतना कह कर जाता है) (पटाक्षेप.)

अंक १ परदा १०

(स्थान मार्गका चौरस्ता.

(चौरस्ते में स्वार्थ परायणता अपने सरदारों से बातें कर रही है)

स्वार्थपरायणता—अय मेरे सरदारो, प्राणसे प्यारो. अन्य देशोंकी भांति भारत वर्षको न निहारो. यह है ज्ञानी ध्यानी, और धर्मका बडा अभिमानी. इस पर शीघ्र न चलेगी हमारी कारस्तानी. इस पर अपनी सत्ता का बैठाना, मानो अपनी जानको आफतमें है फसाना.

लम्पट—तो मां! हमे यहां पर फिर क्यों तू लाई, और यह बात हमे प्रथमही क्यों न बताई.

स्वा. प. ता—भाई, बैठे की प्रभुताई जमाने की ममता में आई, और तुम्हे यहा लाई. पर तुम सोच मत करो, और धीरज धरो. सब ठीक हो जायगी अपनी कारवाई, देखो कैसे दिखाती हुं मैं अपनी चतुराई.

हिंसक—क्या दिखलाओगी चतुराई, पहले मुझे दे बताई. जिससे जान धीरज में आये, और भयसे न कम्पाये.

स्वा. प. ता—सुन! चाहे भारत है बडा धर्मका ज्ञानी ध्यानी, परन्तु एक बार तो इसको बना दूंगी देहाभिमानी. और कराऊंगी कर्म शैतानी, जिससे बन जाय नर्क गामी, कहो फिर नहीं आया मेरे पुत्रकी गुलामी.

लम्पट—हा! यह बातें तो हमने तेरी मानी, पर जब है वह ज्ञानी. तो फिर वह कैसे बनेगा देहाभिमानी.

स्व. प. ता—तुम जानते हो कि बिना सिद साधक के काम नही चलता, और न फलता.

हिंसक— हां! नही चलता और न फलता.

स्वः प. ता—इसी लिये मैं तुम्हे संगलाई, कि मेरे बने रहो सिद्ध साधक की रीति से सहाई.

खुशामदी—हां! हम बने रहें गे सहाई, पर तूने आपनी कार रवाई तो हमे नही बताई.

स्व. प. ता—(खुशामदीसे) मैं अपनी कार रवाई, देती हुं बताई. मैं धारण करती हुं कपट मुनिका भेष, और तुम मेरी बडाईका करते रहना उपदेश. फिर लम्पट सरदारसे. सुनो सरदार लम्पट, न करना किसी बातको झटपट. इस बातसे रहना हुशियार. न करना किसीसे तकरार. जो कोई कुटियाके पाससे आवे, और देखकर उसका मन ललचावे, तो उसको समझाना, और संग लाना. और मेरी बडाई का करना उपदेश, यह ही है तुझसे मेरा आदेश. और अय सरदार हिंसक, तुम्हारा ये है हक. कि तुम उपरी बनो धर्म्मके हितेसु, जिससे लोग समझें धर्मका जिज्ञासु. जब कोई मेरे दरशनके लिये कुटियामें आवे, और जब तक न जावे, तब तक करना ऐसी बात, कि जिससे खुले न हमारी करामात. हमारी परस्परकी बातसे उपजे गी उसको शंका, तो फिर बजाऊं गी उसके हृदयमें मैं अपना डंका. जाते समय उसको दूंगी अपनी जूठीप्रसादी[1], जिसके खानेसे उसकी सात्विकी बुद्धिकी होजायेगी बरबादी. जूठे खाने से नहीं रहेगा उसे सत्यासतका भान, और नष्ट होजायगा फिर धर्मका अभिमान. और हमारी बातपर रहेगा ध्यान, फिर बन जावेगा हमारा पक्का यजमान.

खुशामदी—भाईयों मां है बडे पक्की, इसकी बात है सच्ची. और नही है कच्ची.

हिंसक—तो फिर मां शीघ्र कर यह काम, जिससे हमारे महाराज की सत्ता बैठने का होवे इन्तजाम.

स्वा. प.ता—तो अपना २ भेष बनाओ, और लोगोंको फसाओ. मै जाती हुं, और पल भर में आती हुं

लम्मट—(हिंसक से) भेष बदलो भाई. और देखो मांकी प्रभुताई.

विदुषक—एक वृक्षकी आडमें खडा हुआ इनकी बातें सुनकर मनही मन में " यह दुष्ट अवश्यही भोले भाले आर्य सन्तान को अज्ञानतामें लाये बिना न रहेंगे. पर इनसे बचाने के लिये मैं क्या करूं उपाय. जिससे आर्य सन्तान इनके जालमें न फस जाय. फिर कुछ सोच कर, ठीक है इनके आनेसे कर दूं सबको हुशियार, जिससे न होने पायें इनके जालमें गरिफ्तार. (ऐसा विचार कर, शीघ्रतासे भारतवर्ष की ओर जाता है.) (पटाक्षेप.)

अंक १ परदा ११

स्थान भारतवर्षका एक नगर

(विदुषक नगरकी गली २ में घूमकर २ जताता है.)

(राग. नाटकी चाल)

अरे आई है स्वार्थपरायणतारे ॥ अ
हो जावो हुशयार रहना खबरदार।
देखो छाय न तुम पर अज्ञानतारे ॥ अरे०
इससे अधर्म की माता जानो।
इसके कृत्य तुम नही पहचानो।
कहीं धोखेमें इसको नही माननारे ॥ अरे०
कई कई भेष बनायेगी अपने।
जो तुम देखे कभी न स्वपने ॥
रहना रह दम तुम इसको पहचान तारे ॥ अरे०
फंस जो जावो गे फंदेमें इसके।
निकलना होगा बडे मुश्कलसे।
फिरोगे तुम मट्टी छान्तारे ॥ अरे०
दिखाये गी तुमको चतुराई नाना।
बन नही जाना तुम दीवाना ॥
रहना बात मेरी मनमें ठानतारे ॥ अरे०
जो कोइ फंसा इसके फंदे।
नही सूझत उसे धर्मके धंदे।
उसकी छुट जाय है चित्तकी शांतारे॥अरे०
बने जो रहो गे धर्मके सेवक।
चाहे कपट यह दिखाय अनेक।
फिर तोडोगे इसकी अभिमान तारे ॥ अरे०

(पटाक्षेप)

अंक १ परदा १२

स्थान समुद्रका तट

(समुद्रके पट पर एक अति रमणीक कुटिया)

कुटियाके बाहर एक मुनि बैठा हुआ है, और उसके सन्मुख एक मनुष्य बैठा हुआ कुछ बात चीत कर रहा है. और एक मनुष्य कुछ दूर खडा हुआ हाथ जोडकर कुछ गायन कर रह है.

(समुद्र स्नान के लिय कुछ यात्रियोंका प्रवेश)

कुटियाको देखकर एक यात्री दूसरेसे, देखो भाई धर्म्मानन्द जी, प्रथम यह जगह कैसे थी वैरान, और अब कैसे होगई है शोभायमान.

धर्म्मानन्द—हां भाई परमानन्दजी, थी तो वैरान, पर अब कैसे होगई है शोभायमान. यह किसने बनाया है ऐसा सुन्दर स्थान, उससे तुम्हारी है कुछ जान पहचान.

परमानन्द—भाई हमारी तो नही है जान, और न है पहचान. पर ऐसा होता है अनुमान, कि किसी भगत भगवानने निर्माण किया है यह स्थान.

दयानन्द— हां! भाई. मुझेभी होता है ऐसा ही ज्ञान, कि यहां पर कोई आकर बसा है दयावान.

कर्मचन्द—तुझेभी ऐसाही होता है भान, कि कोई आकर बसा है कर्म प्रधान.

---

१ आजकलके साधू अपना जूठी प्रसादी चेलोंको खिलाते हैं. परन्तु मनु भगवान मना करते हैं. इससेही हिन्दुओंकी बुद्धि सच्चे धर्मसे हटती जारही है. कारण कि साधुओं में सर्व जाती के लोग हैं. हिन्दु भाईयो सावधान.

Gossner Mission

(लम्पटका प्रवेश)

लम्पट—(वाटिकाके बाहर सबको खडे देखकर) अजी! अंदर आओ, और महा मुनिके दरशन पाओ, और जन्म सफल कर जाओ.

धर्म्मानन्द—मुनिजीका क्या है नाम, और इनका पहले कहां था धाम.

लम्पट—इनका नाम है मुनी गुप्त, और आजतक रहे थे लुप्त. पर अब हुये हैं प्रकट, और उद्धारके लिये लोग शिष्य बनते जाते हैं निधडक. तुम चलो मेरे संग. और सुनो उनके प्रसंग.

सबके सब—चलो भाई दरशन कर आवें, और अपने जन्मको सुफल बनावें (इतना कह कर वाटिकाके अन्दर जाते हैं.)

खुशामदी—इनको आते देखकर " गुरूजी की स्तुति गाता है "

(राग नाटकी चाल)

धन धन गुरु महराज, जगतका किया आपने काज ॥ धन०
न अवतार आपका होता, जग खाता सागर गोता ।
या फिरता रखड़ता रोता. पर धन, आपने अमन,
रक्खा चमन, जगत जहाज ॥ धन०
है कोई जो तुमको ध्यावे, मन वांच्छित फलको पावे ।
नही विन्ती अकार्थ जावे, पाय धन धान, और सन्मान, उत्तम सन्तान. न बिगडे जगका काज ॥ धन०
यह विन्ती करता दास, सदा रक्खना आपने पास ।
न करना कभी निरास, मिले न त्रास,
पूर्ण हो आस, पाऊं सुखवास, न होना नाराज ॥ धन०

सबके सब—स्तुति सुनकर (लम्पटसे) क्यों भाई जान, हमारी तो मुनिजी से नही है जान और पहचान. जाने से कहीं गड़बड न हो जाये उनका धान. आप जाकर कीजे हमारी अरदास, तब जायेंगे पास.

लम्पट—वह इस समय नही करते हैं ध्यान, वह देखो एक मनुष्यको बैठे करदेते हैं ज्ञान. निशंक करो दरशन, जिससे तुम्हारे पाप होवें मोचन.

(सबके सब समीप जाते हैं, और नम्र कर सन्मूख बैठ जाते हैं, और कपट मुनि आशीर्वाद दे, बातें चलाता है.)

कपटमुनि—कहो तुम सब आनन्द में तो हो ना.

सबकेसब—श्रीमान के आशीर्वादसे आनन्दमें हैं.

कपटमुनि—सदा आनन्दित रहो.

हिंसक-महाराज! आपकी कृपासे और तो सर्व प्रकारसे मैं हुं आनन्द में निमग्न, पर कभी २ दग्ध करता है एक विचाररूपी अग्न.

कपटमुनि-ऐसा कोनसा तुझे उपजता है विचार, जो अग्निके समान दग्ध करता है अपार.

हिंसक—शंका है उसका नाम, वोही विघ्नका करती है काम.

क. मुनि-किस बातकी है शंका, हम उत्तर देंगे बजाके डंका. शंका कहो, और उत्तर लो.

हिंसक-शंका है मुझे अपने आपकी, और नही है किसी बातकी, कि 'मैं हुं कौन' उत्तर दीजीये समझ में आवे जौन.

क. मुनि-यह बात है बडी गुप्त, नही बताई जाती है मुफ्त. जो होता है इसका अधिकारी, वोही इसको पाता है अधिकारी. नही बात है दारी, पर समझ नही सका अनाधिकारी.

हिंसक—श्रीमान मैं आया हूं करके इस बात की जिज्ञासा, आप पूर्ण करो मेरी आसा.

क. मुनि-यदि तू इस बातकी करके आया है जिज्ञासा, तो हम भी पूर्ण करेंगे तेरी आसा. यदि तू है अमृतका प्यासा, तो सुन चित्त लगा के खासा. तुझे जो उपजा है यह शंका कि 'मैं हुं कौन, सो सुन धारण करके मौन. तू है चार तत्वका पुतला. येही शास्त्रोंमें है लिखेला.

हिंसक-चार तत्व कौन हैं कहलाते, जिनका यह महत्व शास्त्र हैं बताते.

क. मुनि-जल तेज वायु पृथ्वी है नाम, इन्ही का यह है परिणाम.

हिंसक-इनका बना तो है मेरा देह. जो इसमें निवास करता है वह कौन है यह मिटावें संदेह.

क, मुनि—इन्ही चारोंकी ही उसे शक्तिमान, और इनसे भिन्न न उसे जान.

हिंसक—चारों तत्व हैं जड़ समान, और वह है ज्ञानवान. जड़ में कैसे मानते हैं ताकत, जो कर सके देह में हरकत. देहसे पदार्थ है कोई भिन्न, देह है जड और वह है चैतन्न.

क. मुनि-जैसे जड़ होनेपर जलमें उपजती है तरंग. इसी प्रकार देहमें भी उपजती उमंग. उसी उमंगका नाम है शक्ति चैतन, देहसेन समझ उसे भिन्न.

हिंसक—नही बैठता है मेरे मनमें यह दृष्टान्त, कोई दीजै दूजा इसके उपरान्त.

क, मुनि—अच्छा देते हैं दूसरा प्रमाण. उसपर तू कर ध्यान. गांजा भांग आदि मादिक द्रव्योंके सेवन से जो नशा है उपजता, क्या तू उनसे है उसे जुदा समझता. जैसे नही है जुदा, ऐसे ही चार तत्वोंसे जीवको क्यों नही समझता.

हिंसक-यह दृष्टान्त मेरे हृदयमें नही है बैठता, कारण कि उन पदार्थोंके नशेका कर्ता है दूसरा. क्यों कि जिसको नशा आता है, वोही उसका ज्ञाता है. भांगादिको अपने में समाय नशेका नही है भान. और न नशेको अपने आपका है ज्ञान. तो फिर जड़ देहको अपनेसे उत्पन्न चैतनका कैसे हो गया ज्ञान, कृपया इस शंकाको मिटाये मेहरबान.

क, मुनि—हे जिज्ञासु तू है बडा बुद्धिमान, पर मेरी इस बातपर कर ध्यान. अच्छा अब तू यह बतला, कि तेरा चेतन, देहके पहले कहां था.

हिंसक—यह बात मैं नही बतला सक्ता, कारण कि मेरेमें है आसक्तता.

क. मुनि—भाई जैसे जलमें मच्छली उत्पन्न होती है, और चैतन होनेपर भी जल बिना नही रह सक्ती है और अंतमें उसी में ही नष्ट हो जाती है. ऐसेही देहके चैतनको भी जान, कि इसीसे उत्पन्न हुआ मान, और इसके साथ ही नष्ट जान.

हिंसक-तो महाराज नर्क स्वर्ग जो शास्त्रोंमें हैं लिखे, तो फिर मिथ्या ठहरा इनके विषये.

क. मुनि—यह तो बडोंका केवल है अज्ञानी मनुष्योंके लिये धीर्ज धराना. परन्तु है यह स्वपना.

हिंसक—यदि हैं स्वप्नवत, तो फिर मिथ्या ठहरे इनकी प्राप्तिके लिये धर्म कर्म और तीर्थ व्रत.

क. मुनि—यह अज्ञानियोंके लिये कर गये हैं निर्माण, ज्ञानियोंके लिये यह सब मिथ्या जान.

हिंसक—यदि ऐसी है बात, तो फिर पुर्नजन्म भी ठहरा कुराफात. (मिथ्या)

क, मुनि—सच्चा शास्त्र ऐसा है बताता, और सब मिथ्या है तमाशा.

तच्चै तन्य विशिष्ट देह एव आत्मा देहा तिरिक्त ।
आत्मनि प्रमाणा भावात ॥ च० वा०

अर्थात—इस शरीरमें चार भूतोंके संयोगसे जीवात्मा उत्पन्न हो जाता है, और मरे पीछे नही है दिखाता. देहके साथही नष्ट ही जाता है.

हिंसक—यद्यपि प्रत्यक्ष तो पुनः कोई जीव नही देखनेमें आते. परन्तु शास्त्र और अनुमानसे आना हैं पाते.

क. मुनि-हम तो प्रत्यक्ष काही प्रमाण मुख्य जानते हैं, और अनुपानादिको गौण मानते हैं.

हिंसक-महाराज अनुमानसे ही तो स्वर्ग नर्क माने जाते है, जिनके लिये जप तप संयम कर्म कराये जाते हैं.

क. मुनि-यह तो मूर्खोंको है रीझाना, प्रत्यक्ष तो किसीने नही है बताना.

हिंसक-फिर देहको जप तपसे व्यर्थ कष्ट पहुंचाना. और मिथ्याही शास्त्रन ये है बताना.

क. मुनि-आत्माको दुःख पहुंचाना. मानो नर्क मेही जाना. जो देहको सुखा है रक्खवत वोही स्वर्गका मजा हैं चखते.

हिंसक-महाराज रोगादि किस कर्मसे हैं होते, इस देह कर्म से या पूर्व कर्म हैं भोगते.

Gossner Mission

सच्ची सरकारका दरबार.

गतांक से आगे

मि. मार्इज— दयाचंद से अब आपको जो कुछ पूछना होवे सो पूछ लीजीये.

दयाचन्द— *पादरी जान मसी से आप ईश्वर में कुछ गुण मान्ते हैं?.

पा. जानमसी—हां! मान्ते हैं.

दयाचन्द—जो मान्ते हैं, तो उनका कुछकथन कीजीये.

पा. जानमसी—वह एकेला, निराकार, सर्व शक्तिमान, न्याय कारी, दयालु इत्यादि गुण युक्त है.

दयाचन्द—युशुखष्ट कोन था.

पा. जानमसी—हमारा प्रभु था.

दयाचन्द—ईश्वर और युशुखष्ट में कुछ भेद है?.

पा. जानमसी—कुछ भेद नही है.

दयाचन्द—यदि ईश्वर और युशुखष्ट में कुछ भेद नही, तो फिर ईश्वरको निराकार कहना आपका व्यर्थ है.

पा. जानमसी— है तो वह निराकारही, परन्तु प्रभुने संसारके उद्धारार्थ नरदेह धारण किया था.

दयाचन्द—जबकि परमेश्वर आपके कथनस सर्व शक्तिमान है, तो फिर वह नरदेह धारण के बिना संसारका उद्धार नही कर सक्ता था क्या.

पा. जानमसी—कर तो सक्ता था, परन्तु जब उसने कई नबी पैगम्बरों द्वारा लोगोंको सन्मार्गमें लाने के लिये भेजा, और लोग उनके उपदेश से सन्मार्गमें न आये, तब मनुष्यको स्वयं समझाकर सन्मार्गमें लानके लिये प्रभुने नरदेह धारण किया.

दयाचन्द—यद्यपि आपके कथन पर बहुत कुछ तर्क हो सक्ते हैं, परन्तु उन सर्वको छोडकर, हम इत नाही पूछते हैं, कि जो आप पीछे कथन कर आये हैं, कि "खुदाने आदमसे कहा कि मैंने तमाम साग पात नबातात (वनस्पति) और हेवानात (पशु पक्षी इत्यादी जीव चरिन्द परिन्द वगैरे) तुझे दिया और वह तुम्हारे खानेके लिये होंगे." यह बचन युशुखष्ट खुदाने कहा था, या किसी दूसरे खुदाने?.

पा. जानमसी—(कुछ रूक कर) हां! इसी खुदाने.

दयानन्द—मनुष्यको परमेश्वरने स्वतंत्र बनाया है या परतंत्र.

पा. जानमसी—स्वतंत्र.

दयाचन्द--जब आदम 'अदनकी बाडी' में रहा करता था, तब वह वहां क्या खाया करता था?.

पा. जानमसी–वहां के फल खाया करता था.

दयाचन्द—और पशु पक्षी चारिन्द परिन्द भी खाता था या नही.

पा. जानमसी—खाता होगा.

दयाचन्द—खाता होगा, निश्चयसे क्या नही कहते हैं, खाता था या नही.

पा. जानमसी—(कुछ रूक कर) हां! फल खाने के बारे में तो मिलता है.

दयाचन्द—जिसके खानेको ईश्वरने मना किया, वह भी कोई फल था, या और कुछ.

पा. जानमसी—था तो वह भी फल ही.

दयाचन्द–उसके खानेसे क्यों मना किया था.

पा. जानमसी—(कुछ रूक कर) वह फल भले बुरे के ज्ञान उत्पन्न करने वाले वृक्षका था.

दयाचन्द—तो क्या ईश्वर आदमको भले बूरे ज्ञानसे शून्य रखखना चाहता था.

पा. जानमसी—इस लिये, कि वह मृत्युके संकट में न पड जाय.

दयाचन्द—भले बूरे ज्ञान प्राप्तिसे मृत्यु होती है क्या?

मि. मार्इज—(न्यायाधीशसे) देखिये महाराज! बाबू साहब कैसे वाहियात प्रश्न करते हैं, जिससे व्यर्थ समय नष्ट हो रहा है.

दयाचन्द—आपनेभी भले बुरे ज्ञानोत्पादक वृक्षका फल खाया है क्या, जो आपको ऐसी बात सूझी.

(सर्व दरबारी मुस्कराते हैं.)

न्यायाधीश—बाबू साहब जल्दी करें

दयाचन्द—बहुत अच्छा श्रीमान. इतना कह कर फिर पा. जानमसी से "हां! साहब कुछ उत्तर दीजीये.

पा. जानमसी—चुप रहता है.

दयाचन्द—भला आपही विचारें, कि जब उक्त फलमें यह गुण था, कि उसके खानेसे भले बुरे का ज्ञान प्राप्त होगया, तो फिर ऐसे फलसे मृत्यु कैसे हो सक्ती है. मृत्युका कारण तो अज्ञानता है, कारण कि अज्ञानताही से मनुष्य बुरे कर्म करता है, जिसका फल दण्ड, और मृत्यु है. क्या ज्ञानवान पुरूष कभी आत्मघात, चोरी, यारी, इत्यादि कर्म करेगा, कदापि नही करेगा. उक्त कर्म तो अज्ञानी ही करते हैं, और मृत्य तकका दण्ड पाते हैं.

पा. जानमसी—अजी खुदाकी बातें खुदाही जाने, हम उसकी बातोंपर तर्क नही चला सक्ते हैं.

दयाचन्द—तर्क मत चलाईये, परन्तु यह तो बतलाईये, कि मनुष्य, पशुपक्षी, चरिन्द परिन्द आदि जो हैं, इनको जो भूख प्यास इत्यादि लगती है, यह इनके शरीरको लगती है, या किसी दूसरे को.

पा. जानमसी—(कुछ रूक कर) इनके शरीरमें एक ऐसा पदार्थ है, उसको लगती है.

दयाचन्द—उसका क्या नाम है.

पा. जानमसी—उसका नाम 'रूह' (जाव) है.

दयाचंद—वह 'रूह' पवित्र है, या अपवित्र.

पा. जानमसी—पवित्र है.

दय चन्द—जिन पदार्थोंमें दुर्गंध उत्पन्न होती है, वह पवित्र हैं, या अपवित्र.

पा. जानमसी—अपवित्र हैं.

दयाचन्द—उनका खाना उचित है, या अनुचित्त.

पा. जानमसी–अनुचित है.

दयाचन्द--मांस दुर्गंध युक्त है, या नही.

पा. जानमसी–नही.

दयाचन्द--थोडी देर रहनेसे दुर्गंध नही आती है क्या,

पा. जानमसी—ऐसे तो सर्व पदार्थोंके सड जानेपर दुर्गंध आती है

दयाचन्द—यदि ऐसी बात है तो मनुष्यका मांस भी खा लिया करें.

पा. जान मसी— पशु आदि प्राणी कुछ मनुष्य समान थोडे ही हैं. जो उनका मांस त्याग दें.

दयाचन्द—मनुष्य में और पशु आदि प्राणियोंमें क्या भेद है, जो मनुष्य समान आप नही मानते हैं.

पा. जानमसी—पशु पक्षी आदि प्राणियों में 'रूह' (जीव) नही है, इससे वह अपवित्र नही हैं.

दयाचन्द—'रूह' आप किसको मानते है. उसका कुछ वर्णन करें.

पा. जान मसी—जिसके द्वारा मनुष्य शरीर चलता फिरता, और जिसके निकल जाने से मनुष्य मुरदा कह लाता है, उसको हम 'रूह' (सोल) कहते हैं.

दयाचन्द—तो क्या वह 'रूह' सोल, पशु पक्षियों में है या नही है.

पा. जान मसी—नही है.

दयाचन्द—तो इनमें क्या है, कि जिसके प्रभावसे यह पशुपक्षी आदि प्राणी चलते फिरते हैं.

पा. जानमसी—इनमें 'जान' है, जिसके सबबसे यह हरकत करते हैं.

दयाचन्द—'जान' जड़ है, या चैतन.

पा. जान मसी—(कुछ रूक कर) जान चैतन है.

दयाचन्द—और 'रूह' चैतन है, या जड़.

पा. जान मसी—(कुछ रूक कर) 'रूह' भी चैतन है.

दयाचन्द—मनुष्य में 'जान' है या नही?.

+ 'सर्व भक्षी' का वर्णन आगे आवेगा, पीछले अंकमें, भूलसे छप गया है, सो उसके स्थानपर "पादरी जानमसीह" बना लीजीयेगा. (अपराध क्षमा)

पा. जानमसी— है क्यों नही.

दयाचन्द— तो आपके कथनसे मनुष्यमें दो चैतन पदार्थ 'रूह' और 'जान' ठहरे.

पा. जान मसी—जी हैं! दो पदार्थ हैं.

दयाचन्द—यदि इनमेंसे एक पदार्थ रहे, और एक निकल जावे, तो मनुष्य मुरदा तो नही न कहला सक्ता है?.

पा. जानमसी—नही.

दयाचन्द—आच्छा! यदि मनुष्य में से 'रूह' निकल जावे तो उस मनुष्यको आप जिन्दा कहें गे या मुरदा?.

पा. जानमसी—(कुछ रूक कर) मुरदा कहें गे

दयाचन्द—भला जब कि उसमें जान है, तो आप उसको मुरदा कहें गे, या और भी कोई?.

पा. जानमसी—चुप.

दयाचन्द—अच्छा! यदि रूह रहे, और जान निकल जावे, तब आप उसको मुरदा कहेंगे या जिन्दा.

पा. जानमसी—(कुछ रूक कर) मुरदा कहें गे.

दयाचन्द—भला! जब तक मनुष्यमें रूह है, तब उसको कोन बुद्धिमान मुरदा कहेगा. अच्छा अगर दोनोहो निलक जावें, तब क्या कहे गे.

पा. जान मसी—चुप हो जाता है, और दरबारी जन हंस पडते हैं.

दयाचन्द—कुछ उत्तर दो.

पा. जानमसी—हमारी भूल हो गई है.

दयाचन्द—भूलको सुधारलें.

पा. जानमसी— 'जान' जड़ पदार्थ है.

दयाचन्द—अच्छा शरीर जड़ है, या चैतन.

पा. जानमर्मा—(कुछ रुककर) जब तक शरीर में 'रुह' 'जान' रहते हैं, तब तक चैतन है, जब यह निकल जाते हैं तब जड़ हो जाता है.

दयाचन्द—इनके आनेसे ही न यह चैतन है, परन्तु असलमें तो जड़ ना है.

पा. जानमसी—जी हां! जड है.

दयाचन्द—जिस शरीरमें 'रूह' नही, परन्तु जान है, तब वह शरीर चैतन है या जड़?

पा. जानमसी—(कुछ रुककर) चैतन है.

दयाचन्द—आपके कथनसे 'जान' भी जड़, और शरीर भी जड़ है. तब जड़ शरीरमें चैतन शक्ति कहांसे आसक्ती है, क्या दो जड़ पदार्थों को मिला आप उनमें चैतन शक्ति दिखला सक्ते हैं?. यदि नही दिखला सक्ते, तो फिर पशु पक्षी आदि में जो चैतन शक्ति है, वह उनमें कहांसे आगई है.

पा. जानमसी—(चुप हो जाता है.)

दयाचन्द—कुछ उत्तर दें?.

पा. जानमसी—हम कह नही सक्ते, और उनमें जो चैतन शक्ति है, वह ईश्वरी कुदरत है.

दयाचन्द—अच्छा हम थोडी देरी के लिये मान लेते हैं, कि उनमें ईश्वरी कुदरत है. तो फिर पशु आदि प्राणियों में ना तो 'रुह' ही ठहरी, और ना 'जान' ही ठहरी. परन्तु उनमें ईश्वरी कुदरत ठहरी. क्यों यह बात ठीक है ना?.

पा. जानमसी—जी हां! कुदरत है.

दयाचन्द—अच्छा! वह ईश्वरी कुदरत जो पशु आदियों में आपने मानी है, वह जड़ है या चैतन्य.

पा. जानमसी—(चुप हो जाता है.)

दयाचन्द—क्यों बोलते नही.

पा. जानमसी—जो हो, परन्तु पशु आदिमें हम मनुष्य जैसी 'रुह' तो नही मान सक्ते हैं.

दयाचन्द—हम भी आपको जबरदस्ती नही मना चाहते हैं, परन्तु यह तो उत्तर दें, कि किस कारणसे नही मानसकते हैं, हठ धर्मीसे या और किसी कारणसे?.

पा. जानमसी—यदि इनमें मनुष्य जैसी 'रुह' होती, तो इनमें मनुष्य जैसा ज्ञान भी होता, परन्तु इनमें मनुष्य जैसा ज्ञान तो पाया नही जाता है.

दयाचन्द—मनुष्यमें किस बातका ज्ञान है, जो आप इनमें नही पाते हैं.

पा. जानमसी—अच्छे बुरे का ज्ञान इनमें नही पाते हैं.

दयाचन्द—यदि अच्छे बुरेके ज्ञान न होनेसे, इनमें आप 'रुह' नही मानते हैं. तो जिस समय 'महात्मा आदमने' 'भले बुरे' ज्ञानोत्पादक पेडका फल नही खायाथा, तब तक तो उसको भी कुछ ज्ञान नही था, तो क्या उस समय उसमें 'रुह' नही थी?.

पा. जानमसी—(कुछ रुककर) थी तो सही.

दयाचन्द—(हंसीसे) तो उस समय भी जब उसमें 'रुह' थी, परन्तु वृक्ष के फल खानेसे उसमें ज्ञान शक्ति आई, और ऐसी आई, कि विचारा स्वर्गसे निकाला गया. इत्यात उसकी ऐसी दशा देख कर, इन्होने उस वृक्षका फल नही खाया होगा, इस लिये इनको आपकी समझ वाला ज्ञान नही आया होगा.

(दरबारी हंस पडते हैं)

परन्तु हमारी समझमें तो, इनको सर्व बातका पूर्ण ज्ञान है. देखो मालिकके बुलानेसे उसके पास जाते हैं, मारनेवालेसे भागते हैं. रूख प्यास लगनेसे खातेपीते इत्यादि सर्व तो, मनुष्यके समान गुण इनमें पाय जाते हैं, फिर आप कैसे कहते हैं कि इनमें 'रूह' नही है.

पा. जानमसी—इनको माता भगनीका ज्ञान नही है.

दयाचन्द—यदि आप इस बातसे इनमें 'रूह' नही मानते हैं, तो कभी २ मनुष्यकीभी तो ऐसी दशा हो जाती है, मनुष्यकीही नही, परन्तु बडे २ विद्वान महान् पुरूषों को भी इस बातका ज्ञान नही रहता है. क्या आपने महात्मा 'लूत *' की कथा नही पढी है. भला जबकि महात्मा 'लूत' को अपनी कन्याओंका ज्ञान नही रहा. तब बिचारे पशुपक्षीयोंको इस बातका ज्ञान न रहे, तो कोई आश्चर्य की बात नही है.

पा. जान मसी—इनको इश्वरी ज्ञान है क्या?.

दयाचन्द—हां! हे क्यों नही, क्या आपने महात्मा 'बलआम' की कथा नही पढी है.

देखो पुस्तक गिन्ती पर्व २२ आयत २८ तक "तब परमेश्वरने गदहीका मुहं खोला और उसने बलआमसे कहा कि मैने तेरा क्या किया है, कि तूने मुझे अब तीन बार मारा" फिर ३१ आयत देखो" तब परमेश्वरने बल आमकी आंखें खोलीं, और उसने परमेश्वरके दूतको मार्गमें खडे हुये देखा " अब विचारीये कि यदि पशु आदि प्राणियों में मनुष्य जैसी 'रुह' न होती, तो गदही कैसे बोलती?. और दूसरी बात यह है, कि बलआम जो नबी था, उसको दूत दिखलाई न पडा, और गदही को जिसमें आप 'रुह' नही मानते हैं, उसको दिखलाई पडा. जैसे कि २३ आयतमें लिखा है, कि " गदहीने इनको हाथमें तलवार लिये मार्गमें खडे देखा "इस लिये आगे नही चलतीथी. परन्तु जब बलआमकी परमेश्वरने आंखें खोलीं, तब उसको दूत दिखलाई पडा. निदान! इन सर्व बातोंसे पाया नही जाता है, कि मनुष्य और पशु पक्षी सर्व प्राणियोंमें 'रुह' जीव है. और इसी कारणसे परमेश्वर इनके वध करनेसे अप्रसन्न होता है, देखो:-मीकाकी पुस्तक पर्व ३ आयत २ से ५ " जो भलाई से वैर रखते हो और बुराई से प्रीति जो उनकी खाल उन परसे उतारते हो और उनका मांस उनके हाडोंपरसे जो मेरे लोगोंका मांस खाते हैं, और उनकी खाल उनपरसे खींच लेते हैं, और उनके हाडों को टूक टूक करते हैं, और उन्हे अलग कर देते हैं जैसे कि हड्डी में और जैसा कि मांस जो हड्डी में है—तब वे परमेश्वर की दोहाई देंगे पर वह उनकी न सुनेगा वह उसी समय उनसे अपना मुंह छिपावेगा क्यों कि उन्होने अपने कामोंको बुरा किया"

कहिये इन आयतोंसे साफ मांस खाना, बुरा नही पाया जाता है क्या?.

पा. जानमसी—यह तो मनुष्यों के बारेमें आयत हैं, जो ईश्वरके भक्त थे. और दुष्ट लोग उन्हे सताते थे, उनका सताना मना किया है.

दयाचन्द—यदि ऐसी बात है, तो हम आपसे पूछते हैं, कि आपने कभी मनुष्यके शरीर की खाल देखी है, और उसके शरीरको टूक टूक करके खाते किसीको देखा है क्या.

* देखो पुस्तक उत्पत्ति पर्व १९ आयत ३१ से ३८ तक. और पर्व २० आयत १ से ५ तक.

Gossner Mission

जीवदया धर्म्मामृत कार्य्यालयका छे मासिक हिसाब.

जनवरी सन १९१० से जून सन १९१० तक

आय.

जानवरी.

६) पत्र ग्राहकोंसे.
१२) पुस्तक विक्रिय.
१) विज्ञापन.
११८॥) प्रस.
२५) धर्म्मादा.

१६२॥)

फरवरी.

४॥) पत्र ग्राहकोंसे.
।=) पुस्तक विक्रय.
६) विज्ञापन.
१०=) धर्म्मार्थ.
२८॥) प्रेस.

४९॥)

मार्च

१३॥) पत्र ग्राहकोंसे.
१८॥।=)॥ पुस्तक विक्रय.
११) विज्ञापन छपवाई.
२५) आश्रयदाता.
४८॥) प्रेस.

११६॥।=)॥

अप्रेल

१००) श्रीमान सेठ जगन्नाथजी झूंझनू वाले जी का.

१४॥) पत्र ग्राहकों से
११) विज्ञापन छपवाई.
२२) धर्म्मार्थ.
६८) प्रेस.

२१५॥)

मई

१॥) पत्र ग्राहकोंसे.
६) विज्ञापन छपवाई.
५) धर्म्मार्थ.
४॥-) पुस्तक विक्रिय.

१७-)

जून

११॥-)॥ पत्र ग्राहकों से.
६) विज्ञापन छपवाई.
६) धर्म्मार्थ.
८=) पुस्तक विक्रिय.

३१॥=)।

५९३।=)॥। कुल जोड़.

व्यय.

जनवरी सन १९१० से जून १९१० ई. तक.

प्रेसका कार्य्य कन्ट्रेक्टर (ठेके) में दिया हुआ है.
१७॥।) भाडा मकान.
१०) सम्पादक.
१०) क्लार्क.
३८=) जीवदया धर्म्मामृत पत्रकी छपवाई पुस्तक बनवाई इत्यादि.
१०) टिकट,
८५) पुस्तक पद रत्नावली की छपवाई पांच फार्म की. प्रत्येक फार्म ८००० हजार.
१०) एक फार्म रिपोट गोशाला चाईवासा.
८) गोमाताकी प्रार्थना.
८) सीटनोकी अपील.
५) रसीद बुक गोशाला चाईवासा.

२०१॥।=)

फरवरी

१७) पद रत्नावली पुस्तक फार्म एक.
५) रसीद बुक गोशाला पिपीरियाका.
३८=) जीवदया धर्म्मामृत पत्रका.
१७॥।) भाडा मकान.
१०) सम्पादक.
१०) क्लार्क.
१०॥=)॥ टिकट.
* १) फुटकळ.
५)टाईप.

११४॥-)॥

मार्च.

१७) पद रत्नावली पुस्तका.
१०) स्तुतिनामक पुस्तक का.
३८=) जीवदया धर्म्मामृतका.
१७॥।) भाडामकान.
११=)।। टिकट.
१०)सम्पादक.
१०) क्लार्क.
१) फुटकळ.

११५-)॥।

× फुटकल—सर्जीखार घासलेट व खोपरेका तेल व डोरा इत्यादि.

अप्रेल

३४) पद रत्नावली दोका.
१६) पद रत्नावलीका टाईटयल.
१०) दो टाईटयल मय कागजके.
४४)॥ जीवदया धर्म्मामृतका एक फार्म बढाया गया.
१८॥।) भाडामकान एक रूपया बढ गया. है
१२-)॥। टिकट.
१०) सम्पादक.
१०) क्लार्क.
१) फुटकळ.

१५२॥।=)।

मई

५१) पद रत्नावली फार्म तीन.
२०) गोमाता नामक पुस्तक.
४४)॥ जीवदया धर्म्मामृतका
१८॥।) भाडामकान.
११॥।-)। टिकट.
१०) सम्पादक.
१०) क्लार्क.
१) फुटकळ.
१०) टाईप.

१७६॥-)॥।

जून

४४)॥ जीवदया धर्म्मामृत.
१८॥।) भाडामकान.
१२-)॥ टिकट.
१०) सम्पादक.
१०) क्लार्क.
१) फुटकळ.

९५॥।=)
८॥)। पीछला कर्ज कागज वाले को.
कुलजोड़ ८६८।=)॥

हानी. २७५)॥।

प्रिय वाचकवृन्द! यह हानी नादिहन्दुओं की दयः मयासे उठानी पडी है.

नादिहन्दो सावधान.

यह जीव दया धर्म्मामृत पत्र, न तो राजकिय विषय सम्बधी है, और न परस्पर धर्मका वादाविवाद करने वालाही है. और न किसी सेठ साहुकार की ओरसेही निकलता है, यह केवल गऊ आदि अवाचक प्राणियोंकी रक्षाके प्रचारार्थ एक निर्धन साधु द्वाराकि जो भिक्षा मांगकर इसको चला रहा है. सो भी अपने स्वार्थके लिये नही. परन्तु परमार्थके लिये कि जिस पर

Gossner Mission

अपने देश व धर्मका जीवनाधार है, वह आधार 'गऊ' आदि प्राणी हैं. निदान! इन गऊ आदि प्राणियोंके रक्षाके हितार्थ ही उक्त महानुभावने आज तीस वर्षसे घर द्वार त्याग, वैराग्य धारण किया हुआ है. और गो सेवक नाम धारण कर तन मन धनसे गो सेवा कर रहे हैं, और शरीरान्त के उपरान्त भी यह गोसेवा होती रहे, इस हेतुसे अपना जीवन निर्वाह चना सतुआसे करते हुये, लगभग दो सहस्रका 'गो सेवक प्रेस' और यह 'जीव दया धर्म्मामृत पत्र' स्थापन कर दिया है.

प्रिय पाठकगण—गो सेवकजीका इस पत्र, और प्रेसके स्थापन करनेका मुख्य हेतु यह है, कि इन दोनोके द्वारा जो लाभ होवे, उस लाभसे एक तो छोटे २ 'जीव दया' विषयके ट्रेक्ट (छोटी पुस्तकें) मुफ्तमें बांटे जावें, और दूसरा उपदेशक रक्खकर प्रचार कराया जावे.

कहिये कैसा उत्तम हेतु है फिर ऐसे उत्तम हेतु वाले महात्माका आत्मा, १॥) रु. वार्षिक पत्र की निछावर न देकर विघ्न करना, मानो अपने हाथसे ही अपने धर्म को हानी पहुंचाना है. क्या इस हानीसे महात्माकी आत्माको कष्ट नही पहुंचता होगा. क्या आप गोरक्षा कार्य्यमें विघ्न करने वाले कृतघ्न पातकी नही कह लायें गे. स्मरण रहे, कि शास्त्रकार कह गये हैं, कि:—

ये गोब्राह्मण कन्या स्वामि मित्र तपास्विनां।
विनाश यन्ति कार्य्याणि ते नरा नारकाःस्मृताः॥

अर्थात—जो गऊ ब्राह्मण कन्या स्वामी मित्र और तपस्वीके कार्यमें कुछ भी विघ्न करता है, वह घोर नर्कमें पडता है.

निदान! इस वचनानुसार आपकी क्या गति होगी सो तो आप जानिये, याद आप कहें कि हमने क्या विघ्न किया है?. तो क्या वर्ष, छे मास तक पत्र लेते रहना, जब इसकी निछावर के लिये वी. पी. भेजी जावे, तब वी. पी. को लौटा देना, यह क्या हानी नही कहलाती है. उचित तो यह था, कि यदि आपको पत्र लेना स्वीकार नही था, तो एक दो अंक देखकर पत्र वापस लौटा देना था, या एक पोस्टकार्ड द्वारा सूचना दे देनी थी, कि हमको यह पत्र लेना स्वीकार नही है, ऐसा करनेसे आप दोषके भागी नही हो सक्ते थे. परन्तु वर्ष छे महीना लेकर, फिर वी. पी. को लौटा देना उचित नही. हां! यदि आप निर्धनताके कारण लौटाते हैं, तो गोसेवकजी का कथन है, कि "जहां हम अपने उदार चित कुछक महानुभाव सहायकोंसे मांगकर पत्रको चलारहे हैं, उनकी दया मया और कृपासे निर्धन मनुष्योंको हम मुफ्तमेंही देरहे हैं, और यदि नादिहन्दे भी मुफ्तमें लेना चाहें तो देनेके लिये तैयार हैं. कारण कि हमको तो 'जीव दया' का प्रचार करना है, यह भी सदाव्रत लेवें, परन्तु हमको पोस्टसे हानी न पहुंचावें."

निदान! इसी लिये हमने अपने 'नादिहन्द' भाईयोंको सावधान रहनेकी प्रार्थना की है. सो आगेको 'नादिहन्द सावधान रहें. और सिरपर पाप नलें. और यदि आपनी हरकतसे बाज़ न आवेंगे, तो आगेको उनके नाम छाप दिये जावेंगे.

सर्व भाईयोंका शुभचिन्तक,
भाई उत्तम सिंहजी पंजाबी.

परस्पर प्रतिज्ञा भग.

हिन्द मुसलमानो होशमें आओ
परस्पर लडकर अपनी आबरू
न गवांओ.

सहयोगी अभ्युदय लिखता है, कि गत ८ जुलाई को प्रयाग हाईकोर्टमें गो हत्या के संबन्ध में एक विचित्र मुकद्दमा सुना गया. बहादुरगंज जिला गाजीपूर में सन् १९०८ में ईदके समय (जो १५ जनवरी के दिन थी) गोहत्या के संबन्ध में हिन्दू मुसलमानों में कुछ उपद्रव होने की आशंका थी, उस नगर के प्रबन्धकारा अधिकारियों ने हिन्दू मुसलमान दोनों को समझाया कि वे इस मामले को आपस में निबटा लें. मामला तय करने के लिये दोनों ओर के छःछः प्रतिनिधि चुने गए, ६ हिन्दू प्रतिनिधियों ने हिन्दूओं की ओर से प्रतिज्ञा की कि वे हिन्दुओं के त्योहारों के समय कोई ऐसी बात नहीं करेंगे जिससे मुसलमानों का दिल दुखे. और मुसलमानों के ६ प्रतिनिधियों ने इस बात की प्रतिज्ञा की कि वे बहादुरगंज में गोहत्या नहीं करेंगे, इसके बाद हिन्दु मुसलमानों की ओर से १२ जनवरी को अदालत में एक इकरार नामा कि हिन्दू मुसलमानों का दिल नहीं दुखावेंगे, और मुसलमान गोहत्या नहीं करेंगे पेश किया गया. ईद के एक दिन पहले १४ जनवरी को शेख महम्मद याकुब एक गाय लाया और उसे अपने घर में ले गया, हिन्दुओं को जब यह समाचार मिला तब उन्होंने उपद्रव मचाना चाहा और जिले के अधिकारियों को सूचना दी कि गोहत्या हुई तो बडा उपद्रव होगा. तब ज्वाइंट मेजिस्ट्रेट ने मुहम्मद याकूब को गाय समेत गिरफ्तार किया बकराईद हो जाने के बाद ताजीरात हिंदकी १०७ धारा के अनुसार उससे जमानत ली गई और वह छोड दिया गया, तब उसने मुहमदाबाद के मुंसिफ की अदालत में हिन्दुओंपर नालिश की और अदालत से प्रार्थना की कि वह यह हुक्म दे कि गोहत्या करने का उसे अधिकार है, मुन्सिफने हिन्दुओंपर डिगरी दी तब मुद्दायलों (हिन्दुओं) ने गाजीपूर के डिस्ट्रिक्ट जज के यहां अपील की और तीन कारण दिखाये कि (१) मुद्दई के पास मुकद्दमा चलाने के लिए कोई कारण नहीं है. (२) नगर की प्रथा के अनुसार वहां गोहत्या होना मना है (३) मुद्दई १२ जनवरी की प्रतिज्ञा और २३ जनवरी के मुचलके से बंधा हुआ है, और ऐसी दशा में यह मुकद्दमा नहीं चल सकता. जज साहबने पहले और तीसरे कारण के विषय में कहा कि इसके लिए कोई पक्का सबूत नहीं है, और उसे उन्होनें स्वीकार नहीं किया. जज साहब ने अपील मंजूर की और मुंसिफ की डिगरी खारिज कर दी. अब महम्मद याकूब ने हाईकोर्ट में अपील की है, यह मुकद्दमा गत ८ जुलाई को चीफ जस्टिस और जस्टिस नाक्स के सामने सुना गया, दोनों ओर की बहस खतम हो गई है, फैस्ला होना बाकी है. मुद्दई की ओरसे मि० ओकोनर और मि० मुहमद इशाक वकील हैं, और मुद्दायलों की ओर से माननीय पं० सुंदरलाल, डाक्टर सतीशचन्द्र बैनरजी, मि० बालक और बा० पुरुषोत्तमदास टंडन पैरवी करते हैं.

देखा चाहिये, इस मुकद्दमेका परिणाम कैसा होता, हिन्दुमात्रके लिये गोरक्षा प्रधान कर्तव्य है, आशा है चीफ जस्टिस महोदय भी इस ओर ध्यान देंगे.

गऊका धर्मसे क्या सम्बंध है.

(१) "घृतेनाक्तौ पशूस्त्रायेथा ँरेवति यजमाने प्रियन्धाआविश।
उरोरन्तरिक्षात्माजूर्देवे नयातेनास्य हविषस्त्मना यजसमस्यतन्वाभवा। वर्षो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिधाः स्वाहा देवेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा॥
(यजुर्वेद अ.—६ मं० ११)

भावार्थ—अय घी की इच्छा रखने वालो गायादि पशुओंका पालन और रक्षण करो.

(२) "ध्रुवासि ध्रुवोऽयं यजमानोऽस्मिन्नायतने प्रजया पशुभिर्भूयात्। घृतेने द्यावा पृथिवी पूर्येथा मिन्द्रस्य छदिरसि विश्वजनस्य छाया॥
(यजुर्वेद अ० ५ मं० २८)

भावार्थ—शरीरके बल (शरीरक बलके लिये) घृत को पियो.

(३) "आ ब्रह्मन ब्राह्मणो ब्रह्म वर्चसी जायतामा राष्ट्रे राजन्यः शूर इषव्योऽतिव्याधी महारथो जायतां दोगधी धेनुर्वोढान ड्वानाशुः सप्तिः पुरन्धिर्योषाजिष्णू रथेष्ठाः सभेयो युवास्य यजमानस्य वीरोजायतां निकामे निकामे नः पर्ज-

म्यो। वर्षतु फल व त्यो न ओषधयः पच्यन्तां योगक्षमो न कल्पताम ॥ २२ ॥

(यजुर्वेद अ० २२ मं० २२)

भावार्थ—हे ईश्वर हमारी गाय दूध देने वाली, बैल बोझ खेचने वाले और घोडे तेज चलने वाले हों.

(४) " होता यक्षत्तनून पात्सरस्वती मविमेधां न भेषजं पथा मधुमता भरन्नश्वनेन्द्राय वीर्यं वदरैरूपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुताघृतं मधु व्यन्तवज्यस्य होतर्यज ॥ ३० ॥ होता यक्षन्नराशꣳसं न नग्नहुं पति ꣳ सुरया भेषजं मेषः सरस्वती मिषग्रथो न चन्द्रयश्विनोर्वपा इन्द्रस्य वीर्यं वदरैरूप वाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वा ज्यस्य होतर्यज ॥ ३१ ॥ होता यक्षादि डेडित आशुहुवानः सरस्वती मिन्द्रं बलेन वर्धयन्नृष भेण गवेन्द्रिय मश्विनेन्द्राय भेषजं यवैः कर्कन्धुभिर्मधुलाजैर्नमासरं पयः सोमः परिस्रता घृतं मधु व्यन्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३२ ॥ होता यक्ष द्बर्हि रूर्णम्रदाभिषङ् नासत्याभिष जाश्विनाश्वा शिशुमती भिषग्धेनुः सरस्वती भिषग्दुह इन्द्राय भेषजं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३३ ॥ होता यक्ष दूदुरो दिशः कवष्या न व्यचस्वतीरिश्वभ्यां न दुरोदिश इन्द्रो न रादसी दुघे दुहे धनुः सरस्वत्यश्विनेन्द्राय भेषज ꣳ शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियं पय सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३४ ॥ होता यक्षत्तु पेश सोषेनक्तं दिवाश्विना समञ्जाते सरस्वत्या त्विषिमिन्द्रे न भेषज ꣳ श्येनो न रजसा हृदाश्रिया न भासरं पय सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३५ ॥ होता यक्षद्दैव्या होतारा भिषजाश्विनेंद्र न जागृविदिवा नक्तं न भेषजैः ॥ शूष ꣳ सरस्वती भिषक् सीसेन दुह इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधुव्यन्त्वा ज्यस्य होतर्यज ॥ ३६ ॥ होता यक्षत्तिस्रो देवीर्न भेषजं त्रयस्त्रि धातवोऽयसो रुपमिन्द्रे हिरण्ययमश्विनेडा न भारती घाचा सरस्वती मह इन्द्राय दुह इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३७ ॥ होता यक्षत् सुरेत सक्षपभं नर्यापसंत्वष्टारमिन्द्रमश्विनाभिषजं न सरस्वतीमो जो न जूतिरिन्द्रियंवृको न रमसो भिषग् यशः सुरया भेषज ꣳ श्रिया न मासरं पयः सोम परिस्रता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३८ ॥ होतायक्षद्वनस्पति ꣳ शमितार ꣳ शतक्रतुं भीमं न मन्यु ꣳ राजानं व्याघ्रं नमसाश्विना भाम ꣳ सरस्वती मिषागन्द्राय दुह इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज ॥ ३९ ॥ होतायक्षदग्नि ꣳ स्वाहाज्यस्य स्तोकाना ꣳ स्वाहामेदसांपृथक् स्वाहा छागमश्विभ्या ꣳ स्वाहा मेष ꣳ सरस्वत्यैस्वाहऽऋषभमिन्द्रायसि ꣳ हाय सहस्र

(यजुर्वेद अ० २१ मं० ३०-४०)

भावार्थ—अब यज्ञकरनेवालो, गाय बकरी इत्यादिसे प्राप्त होनेवाले यज्ञ पदार्थोंके चौगना भाग घृत दूध इत्यादि खाओ. (शेषफिर)

गोमहिमा

श्रीमान गो पंडित जगत नारायणजी नमस्ते स्वीकार हो. अत्र कुशलं तत्रास्तु मैं उसराम से निशिदिन यही प्रार्थना करता हुं कि हे रमतीत राम अन्तरयामी आप मनुष्य मात्रको ऐसी स्फुरना करें कि वह जीव मात्रको अपने माता पिता पुत्रके समान समझने लगें, हम लोगोंको और कोई सहारा नही है, सिवाय आपके सो हे अनाथों के नाथ आप हमारी जलदी सुध लाजिये.

श्रीमान पंडितजी आपसे मेरी यह प्रार्थना है, कि निम्न लिखित गोमहिमाको अपने शिरोमणि पत्रमें अवश्य प्रकाश करने की कृपा कीजिये.

दोहा

अरे मित्र तनक निहारीये सुनिये कान लगाय।
गोमहिमा वरणन करूं सो है सबकी माय ॥

चोपाई

प्रथम जन्मसे भेद लखाऊं, प्राणी मात्रका फरज दृढाऊं। निज मात वर्षदोय यकभाई, गोजनम जनम करत सहाई। याही ते भयो सकल पसारा, चार वर्ण करि हैं नित्त गुजारा। हिन्दू मुसलमान अरु ईसाई, सबको देती दूध मलाई। अपने सुतकर सबही चीना, भिन्न भावते नही कीन। जिन सुत भी ऐसा जाया, सो सबही काम बनाया। प्रथम हलके माय जुड़ाया, कठिन भुमिकी फाडी काया। दुतिये जोड़ पटामें दीना, ढेला फोड रज सबकीना। उलट पुलट कर खुबही जोतै, भर भर गाडी खातही ढोतै। सोभीलाकर उसमें डारचा, भली भांतिसे खेत संवारचा। अब बीज बुवे सब सारा, जौ गैहुं चनोका बिस्तारा। उड़द मूंग तूअड राई, सबही दाल बना कर खाई। मसूर चांवल पोसत साबूदाना, बीमारन का यह है खाना। पापड़ लाडूवा कचोड इमरती, तांते इज्जत सबकी रहती। भैंस बकरीया काम न आवे, भैसा हांफ हांफ मर जावे। ऐसी काठनते खेत जुताई, गोसुत विपत बरनी न जाई। कहो किस विध खेती होवे, दुनिया हांहार मचावे ॥ (शेषफिर)

आपका शुभ चिन्तक

गो. स्वा. ब्रह्मानंदमुनि इन्दोर.

सहायता व मूल्य प्राप्त स्वीकार.

श्रीमान सेठ राम गोपालजी सिकन्दराबाद ३)
श्रीमान सेठ दामोदर दासजी ब्यावर ३)
श्रीमान बाबू पुर्शोलाल देवेन्द्र पियनतुजा १॥)
श्रीमान सेठ गनेश दासजी टिमरनी १॥)
श्रीमान सेठ विशम्भर नाथजी धामपुर १॥)
श्रीमान पं. केशव देवजी मैनपुरी १॥)
श्रीमान सेठ किरोडी चन्दजी आरा १॥)
श्रीमान पं. जगन्नाथ प्रशाद रघुनाथ रावजी इकलानी १॥)
श्रीमान पं. गुलाबसिंह डीग १॥)
श्रीमान मा लगुजार श्याम लालजी बदनूर १॥)
श्रीमान पं. लक्ष्मी नारायण शिवप्रसादजी. जालना २)
श्रीमान सूबेदार मंगली प्रसादजी धरधा १॥)
श्रीमान सेठ कनीलालजी. रांची १॥)
श्रीमान सेठ हनूमानदास रामकरणदासजी. रांची १॥)
श्रीमान सेठ लक्ष्मन रामजी केसरवानी. रांची १॥)
श्रीमान पं. चन्द्रमूल सीतल प्रसादजी कसेला १॥)
श्रीमान सेठ हजारी मलजी. इटारसी १॥)
श्रीमान वा. सुखलालजी. बैतूल १॥)
श्रीमान वा. अम्बाप्रसादजा कसोली १॥)
श्रीमान ला. सरदारी मलजी. सैयद फीरोज १॥)
श्रीमान सेठ उमराव प्रशादजी इटारसी १॥)
श्रीमान चौधरी रघुनाथ सिंहजी चौरहेट १॥)
श्रीमान बाबू केदार नाथ देवी प्रशादजी. पेनदरा १॥)
श्रीमान सेठ हरचरन रामगुलामजी. इटारसी १॥
श्रीमान सेठ रणछोड दास रघुनाथजी दलाल. वरवानी १॥)
श्रीमान सेठ बंशीधर शिवप्रसादजी बम्बई १॥)
श्रीमान सेठ भावूराव जैवन्तराओजी राजबाडी. १॥)
श्रीमान वा. चतर सिंहजी खूनका सिमला. १॥)
श्रीमान सेठ सीतारामजी माहेश्वरी राजगढ. १॥)
श्रीमान सेठ वार्डीलाल माहनलालजा. उज्जा. १)

Gossner Mission

समाचार.

पशुओंमें विचित्र प्रेम-कपूरथलेमें एक सांड और एक काले कुत्तेमें परस्पर बडा प्रेम देखा गया है, कहते हैं दोनों रात दिन एक साथ रहते हैं. यदि सांडको रोटी दो तो वह बिना कुत्तेको भाग दिये नहीं खाता और कुत्तेको दो तो वह सांडको दिये बिना मुँह नहीं लगाता, नगरमें इन दोनोंकी बडी चर्चा हो रही है

सांपोंकी लडाई—'अखबारे आम' का सम्वाद दाता पञ्जाब फगवाडासे लिखता है कि यहांके एक बागमें एक दिन दो बडे सर्प आपसमें लडते देखे गये. ३—४ रोज तक युद्ध होता रहा. दोनों सर्प लहू लुहान हो गये. अपने अपने फन उठाकर जब एक दूसरे को मारते तो दूर तक आवाज सुन पडती थी, परिणाम क्या हुआ यह नहीं लिखा.

भीषण हत्याकाण्ड-अमृतसरके किला भँगियान महल्लेमें गत ८ जुलाईकी रातको एक भीषण हत्याकाण्ड हो गया। शालके एक मुसलमान व्यापारीकी १० वर्षीया कन्या कुरान पढनेके लिये नित्य एक स्त्रीके घर जाया करती थी। ८ जुलाईको समयपर न लौटी तो मावाप तलाश करने लगे। पुलिसमें इत्तला हुई। उसी रातके प्रायः २ बजे कन्याकी लाश उसके बुर्कमें लपेटी हुई एक गलीमें पडी मिली। डाक्टरी मुलाहिजेसे मालूम हुआ कि उसके साथ पैशाचिक अत्याचार किया गया, और फिर गला घोटकर उसकी हत्या की गई। एक मुसलमान युवकको पुलिसने सन्देहवश पकडा है, लेकिन अभी जांच हो रही है.

माजिस्ट्रेटकी भूल—राजशाही जिला बङ्गालमें है. महाराज पडवर्ड की मृत्यु सम्बन्धी शोक सभा करनेके लिये वहांके एक प्रसिद्ध वकील जिला मजिस्ट्रेटसे मिलने गये थे. "बङ्गाली" कहता है कि मजिस्ट्रेटने उनके साथ मिलकर सभा करना स्वीकार नहीं किया. बल्कि म्यूनिसिपल्टीके चेयरमैनको लिखा कि देखना सभामें कोई 'आन्दोलनकारी' शरीक न हो. कमिश्नरसाहबने जब यह बात सुनी तो उन्होंने जिला मजिस्ट्रेटके कामको नापसन्द किया.

शिकारमें दुर्घटना-युक्तप्रदेशीय माल विभागके एक अफसर मि० हार्ट काश्मीरमें एक जगह शिकार खेल रहे थे. एक शिकारी भी उनके साथ था. अकस्मात् एक चीतेसे सामना हो गया. साहबने फायर किया. चीता घायल होकर भागा. मि० हार्ट और शिकारी भी उसके पीछे जंगलमें घुसे एकायक घायल चीतेने मि० हार्टको दबोच लिया. दोनों लुढकते हुए चट्टानके नीचे चले गये. नीचे पहुंचकर मि० हार्ट अलग होगये और तुरन्त एक फायर चीतेपर किया. किन्तु दुर्भाग्यवश गोली शिकारीको जा लगी. वह उसीदम मरगया. मि० हार्ट की भी बांह बहुत घायल हुई है.

पानमें रोग-पूर्व बंगालके कोमिल्ला प्रांतमें मान खाना बहुत लोगोंने छोड दिया. कहते हैं पानोंमें किसी प्रकारके विषैले कीटाणु मालूम हुए हैं, जिनसे खानेवालेको एक प्रकारका रोग हो जाता है, कई आदमियोंके मरनेकी खबर है.

भूकम्प—गत मङ्गलवारकी दोपहरको शिमले और लाहोरमें साधारण भूकम्प हुआ था.

पहलवानका देहान्त—लाहोरके एक होनहार पहलवान महनी रैनीवालेका देहान्त गत सोमवारको हो गया. हालके कई दङ्गलोंमें उसने अपनी योग्यताका अच्छा परिचय दिया था.

मि० सेंट निहालसिंह—पञ्जाबके होनहार पत्रकार मि० सेन्ट निहालसिंह हालमें शिमले जाकर पञ्जाबके लाट साहबसे मिले थे. वाइसरायकी सेवामें भी कुछ देरके लिये उपस्थित हुए थे.

लाहोरमें सिडीशन—लाहोरमें हेमराज नामका जो युवक सिडीशनमें पकडा गया था. उसके मुकद्दमेकी तारीख २० जुलाई नियत हुई थी. अभियुक्त २०००) की जमानत पर छोडा गया है.

थानेदारका वध—लाहोर मांगटान वालाके थानेदार मुकुन्द लालकी हत्याके अभियोगमें दोनों अभियुक्त सल्लू और वल्लू सेशन सुपुर्द कर दिये गये, वहां १९ सितम्बरके विचार आरम्भ होगा.

नयनामृत !

—O※:❀:※C—

यह काजल हमेश नेत्रों में डालनेसे सर्व प्रकारके नेत्र रोग और आखोंकी गर्मी नष्ट करके ज्योतिको बढाता है. मूल्य आधा तोलेका ॥)आ.

दवा मिलनेका पत्ताः—

पं. चुन्नीलाल शालिग्राम शर्म्मा

चूना कंकर काला महल

मथुरा.

विना मुल्य वितरण

सचित्र पोष्टकार्ट

जो महाशय निज ग्रामवासी १० भद्र पुरुषों (रईस दुकान दरों) के नाम और पते स्पष्टरुपसे हमारे पास लिखकर भेजेंगे, उन्हे हम २० उत्तम कागजके छपे हुये सचित्रपोष्टकार्ड और प्रति "वर्म्मन समाचार" मुफ्तदेंगे

क्या आप शौकीन हैं ?

एस. एस, वर्म्मनका स्वदेशी एसेन्स

"मन खुश"

मगांकर जरुर व्यवहार करिये । मुल्य बडी शी शी १।) एक रुपया चार आना ।

वर्म्मन्स-एग्युमिक्सचर ।

ताप तिल्लीकी दवा

मेलेरिया और सब तरहके बुखार पिलही के र करने की अकसीर दवा ।

एक मात्रा में हाथों हाथ फायदा मिलता है ।

मुल्य बडी शी शीका ॥) बारह आना,

क्या आप कमजोर हैं ?

और

पुनर यौवन चाहते हैं ?

शीत कालके मौसिममें ।

वर्म्मन्स रमणी रंजन वटिका

सेवन करिये ।

यह वही गोलीयां हैं जिसकी बूढे और युव सभी तलास में लगे रहते हैं । एक गोली का खाना रात्रीमें गजब कर डालता है । यदि पुनर्योवन का अपूर्व आनद लूटना चाहो तो इसे मंगाओ । मूल्य (१६ गोली का डिब्बा) १) एक रुपया

धातु पुष्ट की गोलियां

इन गोलियों को दो सप्ताह के सेवन से ही पुनः टूटे शरीर में नया जोश आता है. और धातु पत्थर के समान होजाती है ।

मुल्य (दो सप्ताह की खुराक ३० गोली का १ ॥) डेड रू०

Gossner Mission

फूलों का खजाना "चन्द्रकला" इसको चेहरे पर मलने से मुलायामियत और चिकनाहट आती है, और मुंहसे वगैरह कोसों दूर भागजाते हैं। मुल्य फी डिबिया।)

पताः—एस, एस,
वर्म्मान ऐन्डको ॥
और हारिसन रोड कलकत्ता ॥

सिद्ध सुधा सिद्ध सुधा

जब डाक्टर और वैद्यों ने
निराश कर दिया हो तो भी

सुख संचारक कंपनी मथुरा के बनाये

सुधासिन्धु

से आराम होने की उम्मेद रहती है क्योंकि २० वर्ष से लाखों मनुष्यों द्वारा परीक्षित हो चुका है कितने ही पत्र संपादक व डाक्टरों ने प्रशंसापत्र दिये हैं। गवर्नमेंट से भी इस दवा की रजिष्टी हो चुकी है। इस दवा से कफ, खांसी, दमा, जाडे का बुखार, हैजा, शूल, संग्रहणी, आंवलोहू, अतिसार, पेट का दर्द, कै होना, जी मिचलाना, हाथ पैर और कमर का दर्द, गठिया का दर्द, बच्चों के हरे पीले दस्त और कुकर खांसी अच्छी होती है। कीमत फी शीशी ॥) आना. सब दवा बेचने वालों के पास मिलता है। प्रायः हर शहर में हमारे एजेंट हैं पहले वहीं तलाश करना चाहिये न मिले तो हमारे पाससे मंगाइये। वर्तमान वर्षका पंचांग सबको बिना मूल्य मिलेगा छोटे से गांव में भी एजेंटों की जरूरत है नियम मंगाकर देखो.

मंगाने का पताः—

क्षेत्रपाल शर्मा मालिक
सुख संचारक कंपनी मथुरा.

पीतम प्रिया रहस्य।

कामि नीविलास बटिका।

प्रशंसा लिखना व्यर्थ है। नामसे ही स्वयं जान लीजिये यानी १ घटीके सेवन करते ही तत्काल कामदेव वीर रूप हो अपना पूर्ण चमत्कार दिखता है, अधिक क्या कहें। बड़ी बड़ी प्रबल कामिनियोंके अभिमानकी भंजनहरि चैतन्य कला घटिका है। तिस पर आमके आम गुठ लियोंके दाम। यानी नपुन्सकोंके लिये तो अद्वि- तीय प्राण लाभ सदृश १ ही महौषधि है। ३०वटिका की डिव्वी केवल २) है। सेवन विधि छपी हुई डिव्वा में भेजते हैं।

आर० एल० शर्म्मन ब्रदर्स (जी)
बड़ाबाज़ार कलकत्ता।

कमाल पंखे

मौसिम गरमी के लिये विलायतसे निकल के खूब सूरत इसप्रिंगदार खूब घड़ाटे के साथ फकाफक हवा देने वाले पंखे मगाये हैं कि जिनमें पंखा कुली की ज़रुरत नहीं पड़ती. सिर्फ १ बार घडी की तरह चाबी भर देने से १ घन्टा हवा मिलती है. खूब सूरती में ऐसे सुन्दर हैं कि जिस घरमें रक्खा जाय वह सुशोभित हो जाय, हवा देते समय देखने से १ कमाल दृश्य दीख पड़ता है. काम अधिक दाम कम केवल १५ रु० है.

पत्ता फैन ट्रेडिंग कम्पनी बड़ाबजार कलकत्ता मुसा फिरीके लिये तो बड़ी ही आरामकी चीज़है.

आपका हितैषी
रघुनन्दन लाल शर्म्मा
१०७नं० तुला पट्टी बडाबाज़ार
कलकत्ता

कलकत्तेकीसच्चीआढ़तका बिवरण.

हम यहां से नीचे लिखा माल सब तरहसे उमदा किफायतके साथ शीघ्र भेजते हैं। छाता अलवान बनयान औषधि पुस्तक कपडा मशीन कलें किराना घडियां बाजे बिसाती बाना मोती मुंगे विलायती मिट्टी ष्टेशनरी सामान शंख सिगरेट्स दर्पण धुलीव कोरी कमीजें लोहे की अलमारी सन्दूकें टाटके बोरे सुप्रसिद्ध अलीगढ, के ताले मेरठकी नामी कैंचियां आदि विलायती व देशी हर प्रकारकी चीजें.२५) सैंकड़ा पेशगी आनेपर माल भेजते हैं। आढ़तकी दर १) रुपया २४) तक)॥ २५) से ४९) तक)। ५०) ९९)तक १।) सेकड़ा १०० ये अधिकके लिये १) सेकडा

नोट—पीतमप्रिया रहस्य कामिनी विलास बटिका भी यहीं मिलती है।

पता—आर० ऐल० शर्मन ब्रादर्स, बड़ाबाज़ार
कलकत्ता.

नया समाचार.

अस्थामा किलर (दमेंकी दवा)

लोग कहते हैं कि दमा दमके साथ जाताहै मगर हम इस बात को सच नहीं समझते हैं हमारी दमेंकी दवा सेवन करने से सर्व प्रकारका दमा नष्ट हो जाताहै, जैसे दमा छर्दरोग

खूनका गिरना--खांसी-हाफन छेईरोग- स्वास वगैरह एक दोहा खूराकमें पूरा फयदा नज़र आता है, चाहे जैसा पुरान दमाहो इस दवासे नष्ट हो जाताहै, घबडावो नहीं निराश नतहो कामत फी सीसी १॥-) डाक महसूल माफ.

पता मेसर्स लालताप्रशाद
मु पासाखेडा पो. पडरा जि. उन्नाव

Gossner Mission

पुस्तकोंका सूचिपत्र.

कस्साइयोंकी मृत्युदशा.

यह पुस्तक हिन्दु अर्थात आर्य्य सन्तान के ही देखने योग्य नही है, परन्तु मनुष्य मात्रके देखने योग्य है. कारण कि, वर्तमान समय में मनुष्य थोडे से जीवनार्थ जिह्वाके स्वाद के लिय जो निरापराधि मुंगे (गूंगे) प्राणियोंका बध करते कराते हैं, उनकी अन्तिम दशा क्या होती है, उसका फोटो इस पुस्तक में खेंचा गया है. एक बार आवश्यही मंगाकर पढिये पढाईये, और अज्ञानी भोले भाले भाईयोंको इस हत्या काण्डसे बचाईये, और पुण्य कमाईये. मूल्य भी सर्व साधारण के उपयोगार्थ केवल एक ही आना रक्खा गया है, और डाक व्यय-आध आना.

अकबर और बीरबलका समागम

इस पुस्तकमें क्या होगा?, यह तो नामसेही लोग जान जायेंगे, परन्तु इसके लिये थोडासा परिचय हम औरभी दे देते हैं, कि 'भारत हितैषी पत्र में कुछ भाग इसका छपा था. जिसके लिये सैकडों मनुष्य चाह करते थे. आज वह अनुपम और अपूर्व ग्रन्थ तैयार है. बीरबल औ अकबर की चतुराई भरी बातोंका यदि स्वाद जिन्हे लेना हो, तो यह १३६ पेजकी पुस्तक दस आने पानेसे भेजी जाती है, हमसे मंगाकर देख सकते हैं. इस पुस्तकके छपतेही सेकडों प्रतियां बिक गई हैं. अब बहुतही थोडी हैं, जे विलम्ब करेंगे, वह हाथ मलते रहेंगे, हम सबसे कहकर निर्दोष होते हैं.

गोविन्ती

एक बार पढो तो सही, गऊ क्या विन्ती करती है, मूल्य आधा आना, डाक व्यय आधाआना.

गोदान व्यवस्था.

आज कल गोदानकी कैसी कुदशा हो रही है, इसका फोटो इसमें खेंचा हुआ है, एक बार पढिये, और फिर गोदान कीजिये, मूल्य)॥ आधा आना, डाक व्यय आध आना.

गोमहात्म्य चन्द्रिका

यह पुस्तक वैश्यकुल भूषण रतलाम निवासी श्रीमान परम गोभक्त बाबू नारायण दास जी पोद्दारकी बनाई हुई है, इस पुस्तक की प्रशंसा हिन्दीके सर्व पत्रोंने की हुई है. इसको एक बार आपभी पढकर देखिये, कि इस में क्या रहस्य भरा हुआ है. मूल्य भी सर्व साधारण के लिये केवल आठ आना ही रखा गया है. डाक व्यय एकआना. ७

अकबर गोरक्षा न्याय नाटक.

अपने अन्य नाटकोंको पढा है, पर
एकबार इसे भी पढिये.

इस पुस्तकमें यवन सम्राट अकबर बादशाहके, गोरक्षा करनेका कारण दरसाया है. अर्थात एक ब्राह्मणका गोरक्षा पर प्रेम, आर्य्यकुल दिवाकर हिन्दु पती पादशाह महाराणा प्रताप की गोभक्ती, मित्रकी प्रीति, और स्त्रीयोंकी धर्म नीति, तथा बालकोंका स्वदेशानुराग, और बीरबलकी चतुराई, और अकबरकी गोरक्षा पर कैसे बुद्धि आई. इन सब बातोंको नाना गायनो द्वारा दरसाया है. सवा दो सौ पन्नेकी पुस्तक का मूल्य केवल ॥।) बारह आना. पो० एक आना

गऊकी नालिश.

होश्यार हो जायें! क्योंकि गऊने नालिश की है, और फैसला भी हो गया है, केवल अब तुम पर डिगरी आनी बाकी रही है. अब यदि तुम्हे अपील करनी होवे, तो इसको एकबार पढ सुन लें, कि किस प्रकारकी तुमपर नालिशकी है, और क्या फैसला हुआ है. ऐसा न करें कि बिना इस के पढे सुने रहजायें, और डिगरी आजावे. मूल्य भी केवल दोही आना, पोष्ट आधा आना.

गायका प्रताप.

पूर्व समयमें जो तुम्हारे पूर्व पुरुषा प्रतापी थे, वह गायकाही प्रभाव था. और अब जो तुम नाना संताप भोग रहे हो, यह इसके नष्ट होनेका ही कारण है. एकबार इसको पढकर देखलें, इसमें " गायके प्रतापसे हर एकके मुंहपर नूर था. " ऐसे पद लिखें है, मूल्य आध आना है.

चांडाल और राज कन्या.

इस पुस्तकके नाम से ही आप चौंक उठेंगे कि यह कैसी पुस्तक है, परन्तु पढनेसे आपको विदित हो जायेगा, कि यह कैसी उत्तम पुस्तक बनी है. इस पुस्तकके पढनेसे आपको, सद्गुरु कैसा होना चाहिये, तथा स्त्रीयोंकी स्वतंत्रासे क्या हानि होती है. और महात्माओं के सतसंगका क्या उत्तम फल प्राप्त होता है, व पूर्वजोंके चलाये हुये आचारसे क्या लाभ मिलता है, तथा पंच गव्यके पानसे कैसे कल्याण होता है. इत्यादि विषयोंका ज्ञान प्राप्त होगा. मूल्यभी सर्व साधारणके उपकारार्थ, एकही आना रक्खा गया है. डाक व्यय आध आना है.

अमीर काबुल और गाय.

इस पुस्तकमें श्री मान अमीर काबुलके शुभागमन समय जो दिल्लीके मुल्लाओं ने बकरीदके त्योहार पर सौ गायें कुरबान (बध) करनेकी इच्छा प्रगटकी थी. और अमीर साहबने जो उनके उत्तरमें वचन कह थ, उनमें कैसा रहस्य भरा हुआ है, वह इस पुस्तक में दरसाया गया है. यह पुस्तक हिन्दुओंके ही उपकारकी नही है, परन्तु सच पूछो तो मुसलमानोंके लिये भी यह बडेही उपयोगी है. यदि हमारे हिन्दु मुसलमान, अमीर साहबके इन बचनामृतका पान करें, तो आशा है, कि दोनों भाईयोंका कल्याणहो जाये. मूल्यभी सर्व साधारणके हितके लिये, आध आना ही रक्खा गया है. डाक व्यय आध आना.

क्षीरमूढका कथा.

इस पुस्तकमें क्षीर दुध, मूढ, (मूर्ख) एक बादशाह की कहानी है. इसके पढनेसे यह बोध होता है, कि वास्तवमें इस समय भारतवासियोंकी भी " क्षीर मूढ़ बाद दशाह " के समान ही दशा हो रही हैं, एक बार इस पुस्तकको अवश्य ही पढिये, और विचारिये, कि हम 'क्षीरमूढ' के समान अपना कितना बडा नुकसान कर रहे ह मूल्य भी केवल सर्व साधारण के लिये आधा आना रक्खा गया है, डाक व्यय आध आना.

प्लेग क्या है?

इस पुस्तकमें प्लेगकी उत्पति और नाशका उपाय लिखा गया है. अर्थात इस रोगक जन्म कैसे हुआ है, और यह नाश कैसे होगा यह विषय हमको एक दयालु महात्मा द्वारा प्राप्त हुआ है. और हमने स्वदश प्रेमके उमंग से इसे पुस्तकमें. इस रोगका जन्म और नाश का कारण जताया है. यदि आपको स्वयं अपने, तथा अपने स्वदेश हितकी कुछ भी ममता है, तो इस पुस्तक को मंगाकर पढिये, और इस महारोगसे जिसको कोई आज तक दमन नही कर सका, इसके दमनका उपाय इस पुस्तकमें लिखा है, सो कीजिये. इस पुस्तकको मसालोचना श्री वेंकटेश्वर समाचार, तथा भारत मित्र आदि समाचार पत्र नें बडी उत्तमता से की है. इससे बहुत बिक चुका हैं. अब थोडी सी रह गई हैं. इस लिये हम सूचना देकर अपने कर्तव्य से मुक्त होते हैं. १३ तेरह फारम की पुस्तक होने पर भी सर्व साधारण के उपकारार्थ मूल्य ८ आठ आना ही रक्खा गया है. डाक व्यय एक आना.

ईसू परीक्षा

यह पुस्तक ईसाईयों की बनाई " राम परीक्षा " " कृष्ण परीक्षा " इत्यादि पुस्तकोंके उत्तर में लिखी गई है. इसमें ईसा की परीक्षा " काम, क्रोध, लोभ, मोह, और अहंकार इत्यादि विकारों से की गई है, कि ईसा में यह विकार थे वा नही, यदि थे तो वह कदापि मुक्ति दाता नही हो सक्ता है. और जो नही वह अपनी इच्छा से बलिदान हुआ है, इत्यादि बातें, दरसाई गई है. एक बार इसे अवश्य पढिये और अपने

Gossner Mission

वर्तमान हिन्दु धर्म.

इस पुस्तक की उपमा करने का कुछ प्रयोजन नहीं है, बस इसके नाम से ही जान लीजिये, कि इसमें कुछ अद्भुत ही रहस्य भरा होगा सो पढने से आप ही विदित हो जायगा. इसका मूल्य भी केवल एक ही आना रक्खा गया है, डाक व्यय आध आना.

काऊ प्रोटेक्शन.

यह पुस्तक एक विद्वान अंग्रेज ने भारत वर्षको क्या २ हानि है, और गोरक्षसे क्या २ हानियां है, अपनी अंग्रेजी भाषामें बनाकर हमे दी थी, और हमने काफी छपा है जो हाथों हाथ बिक रही है. मूल्य आध आना.

गोपुकार चालीसी

यह पुस्तक श्री स्वामी मंगदेव जी की बनाई है. इसमें चालीस पद ऐसे उत्तम और प्रार्थनाजनक लिखे हैं, कि जिनके अंतमें

" गोशालाकी करो तैयारी "
" प्राण बचें गो माताके "

मूल्य भी सब साधारणके लिये आधा आना है.

गो विलाप.

यह पुस्तक गोरक्षणी सभाओंकी जन्म दाता है. कारणकि ये १८८० में छपी थी. इसमें गऊका विलाप है. इसे पढ सुनकर ही गोरक्षणी सभायें स्थापन हुई है. इसे आप भी पढिये पढाईये, सुनिये, सुनाईये, मूल्य आध आना.

मैनेजर— गोसेवक प्रेस गिरगाम बम्बई.

संतान को भी पढाईये और इसाईयोंके जाल से बचाईये. पुस्तक साडे तीन फार्मकी होने पर भी मूल्य एक आना ही रक्खा गया है, डाक व्यय आधा आना.

ईसाई मत परीक्षा.

इसमें ख्रीस्तियोंके धर्म की पोल दिखलाई गई है, इस पुस्तक में के एक ही प्रश्न करने से ईसाईयों का मुंह बन्द हो जाता है. अढाई फार्म की पुस्तक होने पर भी मूल्य एक ही आना रक्खा गया है, डाक व्यय आध आना.

यीशु रहस्य.

इस पुस्तक में ईसाईयों के पिता पुत्र पवित्रात्मा का रहस्य दरसाया गया है, और ईसा के कुंआरी कन्याके गर्भ से उत्पन्न होने का मिथ्यापन, तथा क्रूस पर जिन अपराधोंसे लटकाया गया है, वह अपराध भी दिखलाये गये हैं. दो हज़ार पुस्तकें छपने पर भी केवल दो सौ २०० पुस्तकें रह गई हैं. शीघ्र मंगा लीजिये और ईसाईयों के दांत खट्टे कीजिये, नही तो पछताईयगा, मूल्य आध आना है, डाक व्यय आध आना.

भारत भाईयोंकी इच्छा पूर्ण करने के लिये

जेब घडियो में लगानेके लिये स्वदेशी जंजीर अर्थात चैने (छडे) बनानकी शिल्पशाल खोला ..ई हैं.

इस शिल्प शालाम हम विदेशी चैनों (छेडों) को टक्कर मारें, ऐसी सोने चांदी की चैने नाना प्रकारकी मनमोहन तैयार की गई, और की जाती हैं. येही नहीं परन्तु घडीमें लटकानेका लाकिट तथा कमीज़के हाथके लिये नाना प्रकारके बटन भी तैयार किये गये हैं, जिसके एक पर वंदेमात्रम् और दूसरे पर हिन्द देवी. तथा एक पर छत्र पति महाराज सेवाजी, और दूसरे पर वंदे मात्रम्. इसी प्रकार अनेक महात्माओंके नाम तथा चित्र खचित हैं.

इनके सिवाय इतर तथा और २ सुगंधी इत्यादि पदार्थ रक्खनेके लिये छोटी व बडी नाना प्रकारकी नकाशीदार डीबियांभी तैयारकी गई हैं. साथही उत्तमता इस शिल्पशालाकी यह है, कि इन उपरी वस्तुओंके बनानेमें केवल स्वच्छ स्वदेशी व चि। चांदीके अतिरिक्त और किसी प्रकारकी मिलावट नही की जाती है. और साथही बडे आनन्दकी बात तो यह है, कि सर्व साधारणके उपयोगके लिये भाव भी बहुतही सस्ता रक्खा गया है. अर्थात भावमें किसी प्रकार की न्यूनाधिकता नही रक्खी गई है. याने बम्बई और बाहर वाले व्योपारियों के लिये बराबर भाव रक्खा गया है, केवल बाहर वालोंको पोष्ट खर्च ही लगता है, और भाव न्यूनाधिक करते समय समाचार पत्रों द्वारा खबर दी जाती है.

विशेष प्रशंसा करनेकी कुछ आवश्यकता नही है, एक बार नमूने की भांति कुछ माल मगाकर देख लीजिये, सत्यासत आपही विदित हो जायेगा.

और किसी व्यौपारीको हमारे मालकी ऐजन्सी रक्खनेकी इच्छाहो, तो हमसे पत्र व्यहार करें,

भारत भाईयोंका शुभचिंतक.

उत्तमसिंह पंजाबी स्वर्णकार,

ठि—बारा भाईका मुहल्ला पानीकी टांकीके पास, बाहर कोट—बम्बई.

Gossner Mission

Weise aus dem Morgenlande. Matth. 2, 1 ff.

Magier, = hochstehende, = gelehrte (Priester) Stand gehörige Babylonier u. Perser, die Stammstamm kundig. Anbeter des Ahura Mazda (Herr der Weisheit). Sie erwarten den Heiland der Welt Saoshyant (Siegheft.) heißen. Aus der Samen des Zarathustra wird er kommen. Er wird die Welt am der Endzeit erlösen, die Sünde u. den Satan vernichten. Die Toten zur Auferstehung bringen u. von allen bösen Geistern befreien. Er wird ein Fremde walten — manchen, die werden ohne alter, Tod, Verwesung — Fürsten, frei, ewig leben u. genießen.

White Rhine: Babylon - Juden = von Berlin nach Paris
Ekbatana, Persien - - = Volksgeist stark.

Zahl: Chrysostomus +407 Patriarch v. Konstantinopel 12
Epiphanius +403 Bischof v. Salamis 15
Leo d. Gr. 440-461. 3

Beda Venerabilis +735 = England erfand die Namen. personifiziert

Gaben: זהב לבונה מר - Cassia-phor - Caspar, Gaspar. Bringen die Myrrhe.
גזר מלכיאור - Melchior - König d. Lichtes (aurum-Gold)
thus. Weihrauch libanos. בלתזר Balthasar - Herr d. Weihrauchs.
C+M+B.- Jüngling, Mann, Greis. — Afrika, Asien, Europa. Alter, Farbe
symbolische Gedanke: Diese Dinge waren einem König unentbehrlich
in Leben, in Tode, in göttlichen. Gold war das Metall des Königs;
Myrrhen hatte er nötig im Tode bei seiner Einbalsamierung;
Weihrauch war = göttlichen unentbehrlich. (in Kult in kath. Ritus)
(nach hebr. Symbolik: Gold = maj. Glanz, Weihrauch = Gebet, Myrrhen
= ihre Wohlgeruch: Gottgefälligkeit - Heiligkeit.) [kath. Deutung: sie
huldigten mit dem Weihrauch d. Gott, mit d. Gold d. König, mit d.
Myrrhen dem Menschen, weil er sterben sollte als Mensch, auferstehen
als Gott, herrschen als König.]

Petrus Comestor soll 1162 ihre Leichname aufgefunden haben - mit
sie: Apellius, Amerus, Damasius. Sie wurden unter d. erst Christ -
Kaiser nach Constantinopel gebracht, dann nach Mailand in d.
Eustorgius-Kirche. Kaiser Friedr. Barbarossa schenkte sie nach
Eroberung d. Stadt d. Bischof Raymond v. Hassel z. Köln. Sie
brachten ihr viel Geld ein, sodaß er 1248 d. Dom z. Köln z. bauen
beginnen konnten. (Dom d. hl. Petrus u. d. hl. 3 Könige)

Könige: zuerst von Tertullian +220 Karthago. I 5. Jahrh. eingeführt.
Dominikaner Jakob a Voragine +1298: Legenda aurea.

Die vierte Weise aus der Morgenlande.

M. 2, 1 ff. Ahura Mazda (Herr der Weisheit), seinem Anbeter waren seine persische Priester. Die erwarteten Heiland Saoshyant, der die Welt am Ende seiner Zeit vollkommen wiederherstellen. Mit dieser Lehre fällt die Aufstellung der Tafel v. Könige von allen böse Geist — zusammen. O

Zahl der Weisen: Chrysostomus + 407 Patriarch v. Constantinopel — 12. Weisen.
Epiphanius, Bischof zu Cypern. + 403 Bischof v. Salamis. — 15 —
Leo der Große. + 440–461. — 3 —
Beda Venerabilis + 735 in England nennt die Namen, passen für Engländer
hebr. Karsa = Casmia. — Casmiaphor = Caspar = Caspar. Bringer der Myrrhe.
lat. thurum = Gold — Melchior — König der Gerechtigkeit. hebräisch מלכי־אור
lat. thus = Weihrauch. Balthasar = der meine Weisheit
Hüter des Weihrauches.

Petrus Comestor fand über Lichtsame 1162, nennt sie Apellius, Amerus, Damascenus. Diese Religion wurde nach Constantinopel, dort bekehrte Christ. Reiser Friedrich Barbarossa schickte sie nach Mailand, Erzbischof Rainald von Dassel für Cöln. Sie brachte als wertvolle Gabe 1248 der Cöln. Cöln zu den heiligen drei Königen (Sage der Hl. Weisen = die Hl. 3 Könige) fürstliche Geschenke: Dieses Ding war ein König unterthänig — Leben, ein Tod u. ein Gottheit. Gold war das Metall des Königs, Myrrhe hatte er nötig für Tod die zur Einbalsamierung, Weihrauch war unentbehrlich der Gottheit, wie heute der Katholik Priester. (nach Sch. begründete: Gold · weg. Glanz, Weihrauch-Gebet, Myrrhe ist d. Wohlgeruch Gottgefälligkeit = Heiligkeit) Kath. Lehre: ein huldigte ist der Weisheit der Welt, ist der Geld der Reiche, ist der Myrrhe der Armen, wie er starb wollte als Gott, auferstehe als Gott, herrscht als König.)

Magier = Sternendeuter. Astrologie.

Aus der Lehren des Zarathustra wird ein Heiland kommen. Er wird die Sünde der Welt wegtun. Die Tat-Sünde aufgehoben. Sieghaft. hilft er. Er wird ein Freude vollkommen machen, ein wahres altes Paradies, Erneuerung — Täufer, Feuer, ewiges Leben — göttliches.
Babylon = ein Stück von Berlin–Paris. — } weiter Reise.
Persien = Saba bis Jerusalem, doppelte Strecke }

Kaspar = Mohr (C + M + B) Afrika, Mohr = Afrik. afrikan, dein, Europa.

Gossner Mission

= mit Septuaginta Glaubens.

Sodalbär. wirft d Christusstein aufgeh. Macht sich auch auf, d
Z- folgt, nachdem er ein Haus für 3 Edelsteine verkauft hat, die er als
Weihgeschenke für d Priesterkönig bringen will.
Saphir. indigoblau.
Rubin. rot.
Perle. weiß.

Es trifft nicht nötig z- sein, a wesentliche Züge, weil er unterwegs in
ein fremdsprachiges Land findet, d ihm Hilfe bietet. Bei d Opfer wesentl
in d Antlitz. Hinz zunächst nach Babylon - ein Kaufmann, dessen für die
Ehe werben. Gibt dafür N: I. hin. Bannbrieftext z- sein, d endlich nötig

---

Als er in Bethlehem ankommt, sind Maria, Joseph mit d Kindlein noch beyein.
Ein junges Mädchen, die ihn gastlich aufnimmt, ergreift, ergreift ihn dann
ihn heimlich, daß d Herodes Kind z- morden. Abraha stellt sich in
die Türe: hier sind beim, gibt. gibt d Frau N: II.
Gott vergibt, daß sie — ein kleines Kind z- töten, gesagt haben, was sie getan.

Er ernährt mit d Jugend d. Als alter Mann kommt er mit 33
Jahren nach Jerusalem. Da sieht er, daß Jesus d Hohenpriester gekreuzigt
werden soll, weil er sich Gottes Sohn genannt hatte.
Für diese Botschaft dankt er. Da kommt die Frau mit Skorpions, die als
Skorpion in d Hände d Soldaten geraten u flieht — Hilfe. Retten sich
vor d, was schlimmer ist als d Tod ist. Es gibt N: III als Lösegeld für
sie hin. Da bittet die Frau, er ist in d Nähe des Kreuzes, in schwerer
Zeit trifft sie Pöbel. Die ältere Skorpion bittet die Worte: möchte sie
es die, was sie an d gesagt. — in Buch getan, hat sie nicht getan.

Er vergißt bis d unermüdlichen Kämpfen nach d neuen
Weg, d Wirksamkeit, z- Leben in Taten d Auferstehung an Kranke,
Gefangene, Kontinuität, bis er an Todestag für in Jerusalem
d Gericht findet.

Gossner Mission

GEO. E. KAERSENHOUT'S APOTHEEK
Maagdenstr. 5. Tel. 279 P. O. B. 336.
Het goedkoopste adres in **Receptuur.**
PAS ONTVANGEN:
VINOLIA, COLGATE, SANITOL, CARMENTOL, FORHANS, PERODIXO, PEPSODENT, en Pears **TANDPASTA.**
Pyohrozide Tandpoeder. PONDS COLD CREAM, CREAM SIMON, HAZELINE SNOW en VANISHING CREAM.
„VITO" en „TAKY" ontharingsmiddel. CHEMICALIËN voor photografie,
en verder alle mogelijke meest gebruikt wordende **PATENT MEDICIJNEN.**

magiers geen andere dan Perzische priesters zijn geweest, aanbidders van Ahura Mazda (Heer der Wijsheid). Evenals de Joden verwachtten ook de Perziers een Messias, een heiland, Saoshyant, die in den eindtijd de wereld verlossen, en herstellen zou. Deze verlossing en herstelling aller dingen gaat gepaard met de opstanding der dooden en een overwining van alle booze geesten.

Doch niet alleen Perzen en Joden, maak maar in het geheel Oost - Romeinsche rijk verwachtte men in Jezus dagen een nieuwe stand van zaken, een heerscher die alles nieuw zou maken. Verschillende schrijvers uit dien tijd maken van dit geloof gewage. Van het nieuw testamentsch verhaal dat ons in het evangelie van Mattheus is overgeleverd, vindt men een interessante parallel bij den Romeinschen schrijver Suetonius. In zijn levensbeschrijving van keizer Nero maakt hij melding van een grootsche hulde door Parthische magiers aan den keizer te Rome gebracht.

Nu heeft de kerk in de aanbidding van het Christuskind door de magiers van ouds meer dan een voorbijgaande gebeurtenis gezien. Zij zag daarin de huldiging van Christus door de heidenen, Zijn aanstaande heerschappij over de volkeren. Alzoo opgevat is het verhaal en geliefdkoosd thema van het volksgeloof en de religieuze fantasie der Christenen geworden. Onder den invloed van enkele oud testamentische profetiën, zijn al heel spoedig de magiers in statige Koningen veranderd, zoo bijv: „*Koningen zullen bij Uw aanblik oprijzen vorsten zich nederwerpen* (Jesaja 49.7); *Dan zullen buitenlanders uwe muren herbouwen en hunne Koningen U ten dienste staan* (Jesaja 60:10), ook in de 68ste psalm heet het: „*Mogen koningen U geschenken brengen, aanzienlijken uit Egijpte komen en Ethiopië ijlings zijne hand naar God uitstrekken*" (30) als laatste kan nog worden genoemd: *dat de koningen van Tarsis en van de kustlanden schatting brengen de koningen van Sjeba en Seba gaven schenken, ja dat alle koningen zich voor hem nederwerpen, alle natien hem dienen*". Reeds de kerkvader Tertullian (± 200 jr.) spreekt van Koningen inplaats van wijzen. Ook 't drietal is langzamerhand ontstaan. Het bijbelsch verhaal laat hun aantal nog onbepaald, Dan varieert het geruimen tijd van twee tot zes, om tenslotte voorgoed op drie te worden gefixeerd. Ongetwijfeld hebben de heiligheid van het getal drie en het drietal geschenken goud wierook en myrhe, hierop invloed gehad. In de 5e eeuw zijn de drie Koningen volkomen ingeburgerd in de gewijde overlevering. Eenige eeuwen later kent men zelfs hun namen, die tot op heden onveranderd gebleven zijn: Kaspar Balthazar en Melchioz. Het symbolisch karakter dezer gestalten blijkt al heel sterk uit hun voorstelling als jongeling, man en grijsaard en uit de kerkelijke symboliek waarin zij fungeeren als de vertegenwoordigers van de drie werelddeelen, Europa Azië en Afrika.

De opvatting dat de Afrikaan Kaspar een Moor en Ethiopiër is geweest, duikt eerst op in de 14e eeuw. Wat men in de middeleeuwen omtrent de drie Koningen wist te vertellen is verzameld en vastgelegd door de dominikaner monnik Jacobus de Voragine in zijn uitgebreid boek „Gulden legende". In de 12e eeuw in het tijdperk der kruistochten met zijn sterke behoefte aan en verlangen naar relieken, ging men zich interesseeren voor het stoffelijk overschot der Koningen. Een pelgrim of Kruis vaarder zou hun gebeente in „het Oosten" gevonden en naar het Westen hebben medegenomen. In de dagen van Keizer Frederik I Barbarossa bevond dit zich in de St Eustorgius kerk in de nabijheid van Uilaan. Toen deze met zijn troepen aanrukte, om de stad te veroveren werden de heilige overblijfselen binnen haar muren in veiligheid gebracht. Milaan moest zich echter in 1162 overgeven en toen vielen de kostbare relieken den veroveraar in handen. De Keizer gaf ze aan zijn Kanselier den Aartsbisschop van Keulen Reinald van Dassel, ten geschenke, die ze plechtig liet bijzetten in de domkerk ter plaatse (1164)

In den loop der eeuwen zijn de magiers heiligen van beteekenis geworden. Deze Persische priesters worden aangeroepen als beschermersusen patronen. Hun namen bezitten magische kracht, weren de booze geesten af en behoeden tegen allerharde tooverij. Op amuletten komen de voorletters hunner namen C. M B. met kruisjes daartusschen voor (C+M+B) en metverwijzing van het jaar waarin deze voorwerpen dienst moeten doen (19 C+M+B 28). Op hun gedenkdag den 6de Januari worden zij door Roomsche Cristenen op zeer bijzondere wijze geeerd en hoofdzakelijk natuurlijk in de overwegend Roomsche landen en streken te hunner eere typische feesten gevierd.

M. W. J. v. L.

ALLERLEI.

Draag de vonken door de nachten
Tot den morgen van den tijd.
Weest de onversaagde wachten
Aan de poort der eeuwigheid.
Hoog de vlammen yan verlangen,
Hoog de vlammen tot den strijd.
Wien de vlammen leven brachten,
Is tot eeuwigheid bereid.

—

Draag de vonken hooggeheven
Door uw eigen levenstijd.
In U is het stil bewegen
Van de vlam der eeuwigheid.
Hoog de vlammen van verlangen,
Hoog de vlammen tot den strijd.
Wien de vlammen leven brachten,
Is tot eeuwigheid bereid.

—

Heilig vuur, dat in de nachten
Van het leven ons bevrijdt,
Heilig ons, die samen trachten
Naar uw lichte eeuwigheid.
Wijd ons, die in U verlangen
Wijd ons samen tot uw strijd
Ouden, jongen — God, wij wachten
Tot uw eeuwigheid bereid.

E. O. Spelberg.

Gudmund zijn kop koffie neer, stak de hand in den zak, haalde zijn zakmes er uit en keek er vluchtig naar. Op eens ging hem een schok door de leden, hij keerde het mes om en stak het daarna zóó snel in den zak, alsof hij zich eraan gebrand had. Hij raakte daarna zijn koffie niet meer aan; maar zat lang volkomen onbewegelijk met een peinzende uitdrukking op 't gezicht. In zijn voorhoofd kwamen diepe plooien. 't Was duidelijk, dat hij ingespannen over iets dacht.

Eindelijk stond hij op, rekte zich uit, snakte naar adem en liep langzaam naar de deur. „Ik moet me eens bewegen. Ik ben den heelen dag nog niet buiten geweest," zei hij en ging de kamer uit.

Ongeveer op 't zelfde oogenblik stond ook Erland Erlandsson op. Hij had zijn pijp leeggerookt en ging naar de kleine kamer om nieuwe tabak te halen.

Toen hij daar zijn pijp stond te stoppen, zag hij Gudmund aankomen. De kleine kamer zag niet op de plaats uit, zooals de groote kamer, maar op een kleinen tuin, waar een paar hemelhooge appelboomen stonden.

Achter dien tuin lag een moeras, waar in het voorjaar groote plassen water lagen, die in den zomer bijna droog werden. Zelden ging iemand dien kant uit. Erland Erlandsson vroeg zich verwonderd af wat Gudmund daar te maken had en volgde hem met de oogen. Hij zag toen, dat zijn zoon de hand in den zak stak, daar iets uit nam en het ver weg in 't moeras slingerde. Daarop liep hij door het tuintje, sprong over een heg en ging den weg op.

Zoodra zijn zoon uit 't gezicht was ging Erlaud op zijn beurt naar buiten en liep naar het moeras.

Hier waadde hij door de modder, maar bukte zich spoedig en nam iets op, waar hij met den voet tegen gestooten had. 't Was een groot zakmes, waarvan het lemmet was afgebroken. Hij keerde het om en om, bekeek het aan alle kanten, terwijl hij nog in 't water stond. Toen stak hij het in den zak, maar nam het er weer uit en onderzocht het nog een paar maal, vóór hij weer in huis ging.

Gudmund ging niet thuis voor allen ter ruste gegaan waren. Hij ging dadelijk naar bed, zonder het avondeten, dat in de groote kamer klaar stond, aan te roeren. Erland Erlandsson en zijn vrouw sliepen in de kleine kamer. Tegen het aanbreken van den dag meende Erland voetstappen bij het venster te hooren. Hij stond op, schoof het gordijn ter zijde en zag, dat Gudmund naar 't moeras ging. Hij trok schoenen en kousen uit, en liep in het water heen en weer, als iemand, die iets zocht. Hij deed dit lang achter elkaar, ging toen naar den kant, alsof hij van plan was heen te gaan, maar keerde spoedig terug en begon weer te zoeken. Een vol uur stond de vader naar hem te kijken. Toen ging Gudmund naar huis en naar bed. Den eersten Pinksterdag zou Gudmund naar de kerk rijden. Toen hij 't paard begon op te tuigen kwam zijn vader over de plaats. „Je hebt vandaag vergeten 't tuig te poetsen" „zei hij, terwijl hij voorbij ging, want de wagen en het tuig waren vuil en ongepoetst. „Ik had wat anders aan te denken" zei Gudmund lusteloos en reed weer weg zonder er iets aan te doen.

Wordt vervolgd.

Gossner Mission

HOLL. FRIESCHBONT.

In onze van ouds bekende kwaliteit;
prachtige **nieuwe patronen** in
waschechte frissche Kleuren.

per 69 cM. **65 c.**

C. KERSTEN & CO.

Per laatste boot ontvangen:

PRESENTEERBLADEN
mei majolicabodem en nikkelen rand in diverse grootten.

THERMOSFLESSCHEN
alle Afmetingen-Reserveflesschen ook voorhanden.

Nieuwe Dessins
Japanmatten en Deurmatten.

Touwwerk in Soorten i. w.
Manilla- en Sisaltouw - Kardoeslijnen - Gordijnkoord - Vlaggelijnen - Visschersgaren Vischlijnen - Hengelkoord - Naai- en Haakgaren in diverse soorten.

Koffie-Vleesch-Koren- en Cacaomolens.

K. W. MESJES.

STOELENRIET.

Aanbevelend:

H. J. DE VRIES.
Telefoon No. 61. Waterkant 92.

Denk aan onze goedkoope noteering van

FIETSDEELEN.

BUITENBANDEN vanaf	**f 200**,	p. st
GOVERNEMENT TYRE		
een zeer solide qualiteit	„ 3.50	„ „
BAGAGEDRAGERS	„ 1.00	„ „
BELLEN	„ 0 35	„ „
KETTINGEN	„ 1.50	„ „
POMPSLANG (goedkoop en solied)		

C. E. Vervuurt.
P.O.B. 20. Dominéstr. 11. Tel. 38.

DE FABRIEK DER RALEIGH CYCLE COMPANY, LIMITED, is gevestigd te Lenton, Nottingham. Zij werd meer dan 40 jaren geleden opgericht door mannen die zich als levensdoel hadden gesteld steeds betere rijwielen te vervaardigen. Jaar op jaar, steeds volledigend en verbeterend, breidde de maatschappij hare werkplaatsen uit, totdat, aangevangen zijnde met een klein vertrek, hare werkplaatsen thans aangegroeid zijn tot een uitgestrekte fabriek gevuld met machines, welke een oppervlakte van meer dan 7 Hectaren beslaat en aan meer dan 5000 arbeiders werk verschaffen kan.

AGENT:
Antonio da Silva,
Keizerstr. B. R. 40. Tel. 216.
P. O. B. 131.

Stadszending.

Zondag, 16 September 's avonds 8¼ uur
Evangelisatie-avond
Onderwerp:
De Weg tot God.
Met Lichtbeelden.— Toegang vrij! Allen worden vriendelijk uitgenoodigd!

Dinsdag, 18 September 's avonds 8 uur
ZENDINGSAVOND.
1. **Mattheüs 24 vers 14a en de Wereldzending.**
Spreker: J. Frey.
2. **Vertooning van onzen „Suriname-Zendingsfilm"**
Fotografie door P.M. Legène. Alkmaar-Commewijne.

Toegangsprijs: Voor Volwassenen 30 Cent, voor Kinderen 15 Cent.
Plaatsbespreking: 10 Cent.

Donderdag, 20 September 's avonds 8 uur.
Derde en tevens laatste voordrachtsavond.
De Vierde Wijze uit het Oosten.
van Henry van Dijke.
Spreker: Ds. M. W. J. van Linschooten.

Toegangsprijs: 30 Cent. Plaatsbespreking 10 Cent.

Collecte aan de uitgangen.

Spoedvergadering.
C. J. M. V. „Paulus"
De leden worden langs dezen weg tot de bijwoning van een spoedvergadering heden, Zondag, 's voorm. 11 uur precies in het vereenigingslokaal opgeroepen W. Tai-Apin, voorzitter.

Er valt niet te concurreeren tegen onze **KWALITEIT**

Lood- en Zinkwit
en alle andere soorten VERFWAREN
Gekookte en Ongekookte
Holl. Lijnolie
Verf
Vernis
Teer } Kwasten
Penseelen

ORANJE BAZAAR
Erven J. E. de Neef.

WILFRED E. van ROMONDT
WATERKANT
AGENTUUR EN COMMISSIEHANDEL
AGENTEN: OCEAN DOMINION STEAMSHIP CO.

Gedrukt bij J. H. OLIVIERA, Paramaribo.

Gossner Mission

28 ste Jaargang ZATERDAG 15 SEPTEMBER 1928 No. 37

PROTESTANTENBLAD

VOOR DE

KOLONIE SURINAME.

Ik wil het Evangelie vrij en voluit prediken.
ZWINGLI.

Gave God, dat de afgoderij uit aller harten verdween.
CALVIJN.

Een vaste burcht is onze God.
LUTHER.

UITGIFTE ELKEN ZATERDAGMORGEN.

ABONNEMENTSPRIJS PER JAAR.
Stad } bij vooruitbetaling f 3.—
District } bij vooruitbetaling f 3.50

Redacteuren: Ds. J. W. POORT en Ds. M. W. J. VAN LINSCHOOTEN
Administrateur: C. B. SAMUELS Heerenstraat.

Alle klachten, adresveranderingen enz. aan het adres van C. B. Samuels.

Alleen geregeld adverteeren geeft blijvend succes.

O Licht.

Hoe ben ik, louter duisterheid
En stekeblind geboren,
O Licht, tot uwen lof bereid,
bestemd en uitverkoren?
Hoe is 't, dat ooit Gij, ongemaakt,
gewonnen noch geschapen,
Mij, duisterling, den dag ontstaakt
En duizenden liet slapen?

G. Gezelle.

Uw licht.

Laat uw licht zoo schijnen voor de menschen dat zij uw goede werken mogen zien en uwen Vader die in de Hemelen is, verheerlijken.
Matth. 5: 16,

Het Evangelie is voor alle tijden en geeft antwoord op de wisselende vragen en behoeften van elken tijd; ook stelt het eischen, waaraan niet te ontkomen is. De prediking van Jezus is in hooge mate aangelegd op de praktijk, op het dagelijksche leven. Daarin worden geen diepzinnige bespiegelingen gehouden, geen moeilijke theorieën ontwikkeld of hoogdravende openbaringen gegeven, maar waardevolle wenken en verrassende uitspraken. Zulk een verrassende uitspraak is het woord: „Laat uw licht schijnen voor de menschen, dat zij uw goede werken mogen zien en uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlijken".

Niemand zal ontkennen, dat dit een eenvoudig praktisch woord is, een woord, waarover geen verdeeldheid kan bestaan, of uiteenloopend verschil van uitlegging. 't Doet ons denken geen geweld aan en stelt geen onmogelijke eischen aan ons verstand. Toch is het een geweldig woord, dat getuigt van een groot geloof in hem die het sprak. Jezus sprak dit niet tot enkele uitverkorenen of tot eenige zeer begaafde leerlingen, maar daarin richtte hij zich tot ieder, die hem hooren kon.

Het is dus ook tot u lezers gesproken. Wanneer wij nu bedenken, dat de bergrede is uitgesproken temidden van eenvoudige menschen, visschers, landarbeiders en zwervers, die niets bijzonders waren en niets bijzonders bezaten, dan verbazen wij ons over het geloofsoptimisme, over den goddelijken durf, die Jezus bezielde, toen hij de hoogste goederen aan ieder toevertrouwde en elk in staat achtte, om in het belang van het Godsrijk werkzaam te zijn.

Nu leven wij in een wereld, waarin zoowel de geestelijke als de stoffelijke goederen ongelijk zijn verdeeld. Misdeeld is echter niemand. Ieder is naar Gods beeld geschapen en in meerdere of mindere mate ontvankelijke voor het evangelie, die groote algemeene gave Gods aan de menschheid. Het evangelie is de blijde boodschap van het Koninkrijk Gods, de roeping tot allen om in de wereld dragers en verspreiders van het goddelijk licht te zijn. Een uiterst bemoedigende boodschap dus. God wil ons inschakelen in het groote Godsgebeuren en onze medewerking aanvaarden, waar het geldt dit Godsrijk te doen komen met kracht. Het mag waar zijn, dat in wereldsche aanlegenheden niemand ommisbaar is, dit is niet het geval in het koninkrijk Gods. Daarin en daarvoor kan niemand worden gemist, maar is iedereen noodig. Niemand anders dan gij kan uw licht laten schijnen. Als gij het uwe niet schijnen laat, blijven er plekken in uwe onmiddellijke omgeving duister, duister door uwe nalatigheid. Is de gemiddelde mensch dan zulk een lichtgevend wezen? Ach, van zich zelf niet, maar opvangende de openbaring Gods, in ons opnemende het licht van Jezus, worden wij steeds meer tot lichtbronnen en vuurhaarden. Jezus zegt: Ik ben het licht der wereld; wie mij navolgt, zal niet in de duisternis wandelen, maar het licht des levens hebben (Joh 8: 12). In zijn navolging werden vele kleinen groot, vele zwakken krachtig, werd een Simon Petrus, Saulus Paulus, de onaanzienlijke monnik Luther, de dapere Protestant. Zonder Jezus zou het in hun leven niet zoover gekomen zijn, en was er hoegenaamd geen heldenkoor, dat blij ons voorging.

Volgelingen ven Jezus prediken niet zoo zeer met hun woorden als wel wel hun leven. Het leven is, christelijk gezien, de beste prediking en stellig ook de invloedrijkste. Het chistelijk leven ontwikkelt een wondere macht, het steekt aan en overtuigt. De besprediking is met onmacht geslagen en werkt weinig uit, wanneer zich daarin niet openbaart de geest van een aan God gewijd leven. De eenvoudigste prediking treft doel, waneer daar achter staat een Gods man, die God dient met zijn leven.

Er zijn Christenen geweest, wier levens zoo luid gesproken hebben, dat men hun woorden nauwelijks kon verstaan, die met de prediking van hun levens die van hun woorden hebben overstemd.

Die zoo prediken, prediken met macht, niet als de schriftgeleerden, de mannen van het overgeleverde woord. Het was Jezus spijze, den wil Zijns Vaders te doen. Laten wij dan ieder op onze wijze, leven, prediken in en met ons leven, als Vader of Moeder, beambte of verpleegster, onder alle omstandigheden in voorspoed en tegenspoed, in dagen van vreugde en smart.

In zulk een prediking heeft God een welbehagen.

Laat dat niet na uw licht te laten schijnen voor de menschen, opdat zij uw goede werken mogen zien en Uw Vader die in de hemelen is, verheerlijken.

Ontwaak, gij die slaapt in de zonde, met spoed!
De nacht is zoolang reeds verdwenen.
Het licht der genade met blijdschap begroet,
Heeft d' aarde reeds eeuwen beschenen;
En grootsch is uw roeping en heilig uw taak,
En d'uren zijn weinig: Ontwaak dan! ontwaak!

M. W. J. v. L.

Gemeentenieuws.

Spreekuren van den predikant der Herv. Gemeente.

Ds. M. W. J. v. Linschooten houdt in de maand September zijn spreekuren met uitzondering van den Donderdag, Zaterdag en Zondag des morgens van 8 — 9 in het lokaal aan de Wagenwegstraat.

——

Eeredienst.

Zondag 9 September werden er in onze gemeente twee godsdienstoefeningen gehouden, in de groote kerk en in Annetta's bedehuis. In beide diensten werd het Evangelie gepredikt naar aanleiding van Math. 5: 16; „Laat uw licht alzoo schijnen voor de menschen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken". Voor den algemeenen inhoud worden de lezers verwezen naar het hoofdartikel. Ook was er gelegenheid tot

Gossner Mission

Wederom ontvangen

ZOUTE & EN ZOETE KRAKELINGEN

Kleine blikjes zoete f 1.50 Kleine blikjes zoute f 1.65

afgewogen f 0.30 per K. gram.

Fleur de Cafi per kistje f 1.65 afgewogen **f 0.30 per K. gram.**

Voorts: Demi Lune, Wafel melange. Petit Buerre. Brusselsche Kermis, Kerstmis, enz. enz.

A. VAN DER VOET, Waterkant 36.

bediening van den doop. Zoo werden 's morgens 12 en des avonds 4 kinderen gedoopt. Verder legden in de morgengodsdienstoefening Willem Essed, Alma Ch. Guljé en Henry L. de Vries, laatstgenoemd voor de Evang. Luth. gemeente, belijdenis des geloofs af. Voorgelezen werd 1 Petrus 2: 1—10 en gezongen werden de liederen 23, 199: 25 en 126: 4.

——

Doop.

In de morgengodsdienstoefening van Zondag 9 September werden de volgende kinderen gedoopt:

Robby Jacob de Vries,	geb.	26-2-'28
Hugo Otmar Sof	„	22-2-'28
Olga Eline Liong A Kong	„	24-5-'28
Irma Johanna Cornelia Veldema	„	2-6-'28
Emerand Hetty Ljoe A Kiem	„	29-4-'28
Rinia Tjoe Amie	„	9-9-'27
Carla Machteld Kleine	„	28-6-'28
Humphri Waldemar Zandwijken	geb.	18-7-'28
Annie Florence Kensdel	„	19-8-'26
Max Eduard Kensdel	„	5-8-'28
Olga Nelly Sanijs	„	14-6-'28

——

Voor de Evangel. Luth. gemeente.

Cyril Woerdings	geb.	5-8-'28

Des avonds in Annetta's Bedehuis:

Erna Leonore Veldkamp	geb.	30-5-'28
Hilda Eline Veldkamp	„	30-5-'28
Wiejen Louis Latour	„	4-5-'28
Stanley Hugo Kross	„	11-10-'28

——

Liefdewerk.

De lichtbeelden avond op Dinsdag 11 September was voor „Liefdewerk" weer bijzonder fortuinlijk. Ten tweede male was de zaal der Stadszending geheel uitverkocht en kon uit de opbrengst van kaarten en collecte aan de penningmeesteresse f 72,06 worden afgedragen. Een woord van hartelijken dank brengt het bestuur aan allen, die tot dit doel zoo krachtig hebben medegewerkt.

——

Aanneming.

Ten overstaan van de heeren A. A. Samson en H. J. de Vries, respertievelijk ouderling der Hervormde en Evangel. Luth. gemeente werden Zaterdagmiddag 8 Sept. tot lidmaat aangenomen Willem Essed geb. 21-11-10 (herv.), Alma Charlotte Guljé 5-1-'06 (Herv.) en Henry Luciën de Vries (Ev. Luth) geb. 12-12-"09

——

Huwelijksinzegening.

Woensdag 5 September werd ten huize van de bruid door Ds. v. Linschooten het huwelijk ingezegend van Alexander W. Marcus en Christina J. G. de Vries.

De predikant las Matth. 6: 24-34. voor en sprak de wijdingsrede uit met den tekst: „Zijt dan niet bezorgd." Het bruidspaar dat lid is van de vereeniging Uw Koninkrijk Kome mocht ook van die zij de veel beiangstelling ondervinden. Enkele zusters zongen bruid en bruidegom een zegenbede toe.

——

Overleden.

Donderdag 6 Sept. werd in de Oranjetuin begraven het stoffelijk omhulsel van den nog zoo jeugdigen Johan R. Leps. Na een zeer ernstige ziekte nam God hem weg van de zijde zijner familie, die in hem verliest een goeden zoon, broeder en echtgenoot. De predikant sprak de lijkrede uit, gebruik makende van Joh. 14: 1

„Uw hart worde niet ontroerd. Gelooft in God, gelooft ook in mij. In het huis mijns vaders zijn vele woningen."

Voor wie het woord van den Christus gelooft, is elk leed te dragen en geen kruis te zwaar. Doch waar in het algemeen ons geloof zoo zwak is, kan men slechts de bede slaken: Ik geloof Heer, Kom mijn ongeloovigheid te hulp.

——

Verkiezing van leden voor den Kerkeraad.

De verkiezing van leden voor den Kerkeraad zal plaaats hebben, Woensdag, 19 September des avonds 7½ in het lokaal aan den Wagenwegstraat.

De leden van het Kiescollege ontvangen daarvan bericht per convocatie biljet.

——

„Bethesda".

Ontvangen van een onbekende en aan den penningmeester afgedragen f 2.50.

——

Ds. J. W. Poort.

Dezer dagen is bij den Kerkeraad telegraphisch bericht ingekomen van Ds. J. W. Poort, dat hem door den Minister van Kolonien uitstel van verlof tot November is verleend.

——

Ds. H. Buiskool.

Onze vroegere predikant, Ds. H. Buiskool heeft onlangs een beroep aangenomen naar de Ned. Herv. gemeente te Grosthuizen. Zijn voorlaatste standplaats was Frederiksoord.

PREDIKBEURTEN

Hervormde Kerk.

16 Sept. 7 uur Avonddienst
Ds. M. W. J. v. Linschooten.

Evang. Luth. gemeente.

16 Sept. Geen dienst.

Driekoningen.

In verband met het verhaal van den vierden wijze uit het Oosten van de hand van Henry van Dijke, dezer dagen aan zoovelen met lichtbeelden verteld, volge hier een korte uiteen zetting van de Christelijke legende der Drie koningen. Hun geschiedenis, waarachter vóór Christelijke motieven schuilgaan, gaat terug, tot het bezoek, door magiers aan het Christus kind gebracht. Voorgelicht door een ster van zeldzame schittering zouden zij hun geboorteland Perzie verlaten hebben om den pas geboren koning der Joden te aanbidden en met geschenken te huldigen. Historisch gesproken kunnen deze

FEUILLETON.

In de Gerechtzaal.

Hoofdstuk 6.

Het was nu bepaald, dat de bruiloft van Gudmund en Hildur den tweeden Pinksterdag op Elvakker zou worden gevierd. Op den Vrijdag voor Pinksteren reed Gudmund naar de stad om eenige inkoopen te doen voor een feest voor de thuis komst van 't jonge Paar dat op Närlunda den dag na de bruiloft zou worden gegeven. In de stad kwam hij in gezelschap met een paar jongelieden uit zijn gemeente. Zij wisten, dat dit Gudmund, laatste tocht naar de stad was vóór zijn huwelijk en naar aanleiding daarvan zetten zij een groot drinkgelag op touw. Allen legden het er op aan, dat Gudmund drinken zou en het gelukte hun eindelijk hem geheel buiten westen te maken. Hij kwam op den Zaterdagmorgen zóó laat thuis, dat z'n vader en de jongens reeds naar 't werk waren gegaan en sliep nog tot laat op den namiddag. Toen hij opstond en zich aankleeden wilde zag hij, dat zijn jas op een paar plaatsen gescheurd was.

„Het schijnt wel of ik van nacht gevochten heb," zij hij en probeerde te bedenken wat hij gedaan had. Hij kon zich wel herinneren, dat hij de herberg tegen elf uur had verlaten met een paar kameraden, maar waarzij toen heen gegaan waren wist hij niet meer. 't Was alsof hij in een pikke duisternis probeerde te kijken. Hij wist niet of ze alleen maar op straat hadden rondgezworven of dat ze bij iemand binnen waren geweest. Hij kon zich niet meer herinneren of hij zelf of een ander het paard had opgetuigd en wist niets meer van de thuisreis. Toen hij in de groote kamer kwam was die geschuurd en in orde gebracht voor het feest. Al het werk voor dien dag was afgeloopen en de huisgenooten zaten aan de koffie. Niemand zei iets van Gudmunds tocht. Zij schenen overeengekomen te zijn, dat hij deze laatste weken de vrijheid zou hebben te leven zooals hij wilde. Gudmund zette zich aan de tafel en kreeg zijn kop koffie. Terwijl hij daar zat en de koffie op het schoteltje gaat en weer terug in de kop om ze af te koelen, was Moeder Ingeborg met haar koffie klaargekomen en nam de courant op, die pas gekomen was, om er uit voor te lezen. Ze las de eene kolom na de andere en Gudmund, zijn vader en de overigen luisterden. Onder allerlei wat zij voorlas, was ook het bericht van een gevecht, dat den vorigen nacht op de groote markt had plaats gehad tusschen een bende dronken boeren en een paar arbeiders. Zoodra de politie kwam, vluchtten de vechtersbazen, maar een van hen bleef levenloos op de wacht liggen. De gevallene werd naar 't politiebureau gedragen, en daar er geen uiterlijke beschadiging aan hem gevonden werd, probeerde men hem weer bij te brengen. Maar alle polgingen waren tevergeefs geweest en ein denijk had men ontdekt, dat hetlemmet van een mes in zijn schedel stak.

't Was het lemmet van een buitengewoon groot zakmes, dat door den schedel in de hersens gedrongen en dicht bij het hoofd was afgebroken. De moordenaar was met het heft gevlucht, maar daar de politie hen, die aan 't gevecht hadden deelgenomen, zeer goed kende, had men hoop hem spoedig te zullen vinden.

Terwijl Moeder Ingeborg voorlas, zette

Gossner Mission

Soll ich aufgeben ein unendliches Leben voll Wahrheit und Gotteslicht, weil ich nicht satt habe an den Dingen, von welchen Menschen festgesetzt haben, daß sie zu wünschen seien.

Kann ich mir dann, wenn man am Grabe meiner gedenkt, die Erinnerung schaffen, wie sie einem reinen und treuen Menschen folgt — aber keinem, dem die Gesellschaft und der Staat, Gott und der Mensch niedriger standen, als der kleine Vortheil des Augenblickes!

Welcher Menschen Gedächtniß und Thun reicht länger in die Ewigkeit hinein, derer, welche ausharrten und schufen nicht blos für sich, sondern auch für Andere in Gottes Namen und Willen, oder der Anderen, von welchen wir sprachen.

Wenn man sich stärken will durch Mahnung an die großen und heiligen Kämpfer und Dulder der Vergangenheit, an die schlichten und milden Väter im Glauben und Arbeiten — waren es diese, in denen man jene trübe und barbarische Selbstsucht wahrnimmt!

Und unvergessen bleibt der Name jenes heidnischen Fürsten, zu dem der Strahl der Erkenntniß gekommen war, nur durch das eine Wort, mit welchem er zu seinen Freunden sprach, die ihn über seine reichen Wohlthaten, welche bis zur Verschwendung gingen, tadelten; Meine Vorfahren, sagte er, bauten für diese Welt und ich für die Ewigkeit. Darum ist sein Andenken noch lebendig — während über seine Väter der dichte Rasen der Vergessenheit sich hinzieht.

„Um den Abend wird es licht sein", sagt der Prophet; handeln und streben wir so, daß für uns alle, wenn seine Nebel sich senken und die Herrlichkeit alles dessen zerfällt und zerstäubt, was wir gründen und häufen, das Licht erkennbar sei und keine düstere Nacht einbricht. Das „Licht um den Abend" verbürget nur Harren auf Gott.

Die Namen der Weisen

aus dem Morgenlande wollen Sie gedeutet wissen; Sie haben gehört, daß ich im studentischen Missionsverein eine neue Deutung vorgetragen habe. Das letztere ist wahr und glaube ich, endlich das rechte getroffen zu haben — aber man brauchte dazu eine lange Einleitung, um die Wahrscheinlichkeit zu erklären.

Sie sind ohne Zweifel älter als man glaubt und gehören in die griechisch-syrische Zeit vor dem Islam. Sie stellen nichts als die Gaben selber vor. Jeder Weise ist die personificirte Gabe selbst. Sie scheinen mit größerer Absichtlichkeit gebildet, als man bisher annahm. Nicht ohne Grund ist jeder Name aus hebr. und lat.-griech. Worten zusammengesetzt, um ihre Heimath und ihre Weissagung abzubilden.

In dem Caspar — was ich noch näher ausführen werde, ist der Bringer der Myrrhen, in Melchior der König des Goldes, in Balthasar der Gott des Weihrauchs abgebildet. Im ersten ist das hebr. Kazia, Cassia zu erkennen; im zweiten das lat. Aurum; im dritten das lat.

Gossner Mission

thus (Weihrauch) zu finden. Denn Balthasar ist offenbar aus einem Balthusar entstanden. Balthasar ist zwar die lat. Benennung des Belsazar — aber dieser, der sündenbefleckte Babylonier kann nicht dem frommen Weisen den Namen gegeben haben. Man wandelte Balthusar in Balthasar, weil letzterer Name bekannter war, — wie man Cassiaphor in Caspor, Caspar verdorben hat. Die Wahl der Namen ist dadurch allein nach einer vernünftigen Idee geschaffen; es ist das Wesen der Gaben „Myrrhen, Gold, Weihrauch" die nothwendige Unterlage für die Bildung der Königsnamen.

Das Gemisch der Völker und Sprachen, wie es sich in der griech.-syrischen Kirche darstellt, bildet sich in den Namen ab. —

Bericht.

Das Symposion der letzten Dienstage war sehr gemüthlich — aber wir werden nicht mehr vor Weihnachten zusammenkommen.

Für das neue Jahr sind bedeutungsvolle Pläne gemacht. —

Unsere Weihnachtsfeier wird wie gewöhnlich am heiligen Abend stattfinden, Nachmittag 3 Uhr.

Die Bescheerung einer größeren Anzahl Kinder mit den Gaben des Tabacksbeutels wird am zweiten Weihnachtsfeiertage Abends 6 Uhr geschehen.

Ibn Zebi an den Tabacksbeutel.

Mich bedauerte man, weil ich Sonntag ein wenig heiser —
Bei dir bemerkte man, als sprächest du etwas leiser.
Meine Stimme ward doch verständlich, und deine ward auch verstanden,
Da beide wir liebe Hörer und freundliche Geber fanden.
Ich freilich hab viel noch zu reden — und hoff', es mit Gott zu erfüllen;
Dein Amt ist bald zu Ende, dein Sehnen wird bald sich stillen;
Wenn hell die Lichter erglänzen — dann werden dein Werk wir sehen;
Bis dahin wünsch ich noch weiter dir freundliches Wohlergehen.

Christuskirche.

Sonntag, 3. Advent, 16. Dec., V. 10 Uhr, Pred. (Matth. 11, 8. Die im Hause der Könige sind! P. C.

Mittags 12 Uhr Sonntagschule. (Vorbereitung.) P. C.

Nachm. 4 Uhr Mägdeverein (Großbeerenstraße 96). P. C.

Ab. 6 Uhr Alttestamentl. Schriftausl. (Haggai 2.) P. C.

Ab. 6—10 Uhr Jünglings- und Männerverein. P. C. (Hallesche Straße 22 beim Küster Weiß.)

Verantwortlicher Redacteur: Prof. D. Paulus Cassel.

Druck von J. Windolff in Berlin.

Gossner Mission

Die Geschichte von dem vierten Weisen aus dem Morgenlande.

Von Dr. P. Paulsen.

Von besonderer Seite werden wir auf ein Büchlein aufmerksam gemacht, das sowohl um seines Verfassers als um seiner selbst willen Interesse verdient. Es ist die soeben im Verlage von Reimar Hobbing-Berlin erschienene, von Jeanne Watt ins Deutsche übertragene eigenartige kleine Schrift „Die Geschichte von dem vierten Weisen aus dem Morgenlande" von H. van Dyke. (Preis geb. 1 Mark.) Der Verfasser, gegenwärtig amerikanischer Gesandter im Haag, ist in seiner Heimat als Dichter bekannt. Und in der Tat beweist diese Legende in ihrer eigenartigen Formung dichterische Qualitäten; dazu kommt, daß der in dichterisch ansprechender Schale ruhende Kern eine tiefsinnige ethische Religionsphilosophie zum Gegenstand hat.

In einem Vorwort erzählt der Verfasser, wie er vor etwa fünf Jahren die Idee dieser seltsamen — übrigens bereits ins Französische, Armenische und Türkische übersetzten — Legende empfangen hat. Es war in einem Jahr „reich an Krankheit und an Kummer; jeder Tag brachte neue Sorge jede Nacht war voller Qual und Schmerz. . . Ich hatte die seltsamen Erzählungen der drei Weisen aus dem Morgenlande, wie sie in der „Goldenen Legende" von Jacobus de Voraigne und in anderen Schriften des Mittelalters geschrieben stehen, studiert und lieb gewonnen, aber von dem vierten weisen Mann hatte ich bis zu dieser Nacht nie etwas gehört. Da aber sah ich ihn deutlich, von Licht umgeben, seines Weges ziehen."

Kurzum, der vierte Weise, Artaban mit Namen, sieht wie die drei anderen den Stern des verheißenen Messias der Juden aufgehen und macht sich, wie diese auf, ihm zu folgen, nachdem er seine Habe für drei Edelsteine, die er dem gesuchten Königskinde als Weihgeschenk bringen will, verkauft hat. Er trifft aber nicht rechtzeitig am verabredeten Orte ein, weil er unterwegs eine Verzögerung erfährt durch einen armen fieberkranken Hebräer der seine Hilfe — nicht vergeblich — anfleht. Ueber der Pflege des Elenden versäumt er den Anschluß an die Freunde und muß, da er auf ermattetem Pferde und ohne Nahrung die Wüste nicht durchqueren kann, nach Babylon zurückkehren und seinen Saphir, eine der dem gesuchten Messias zugedachten Gaben, verkaufen, um Kamele und Nahrungsmittel für die Reise zu erstehen. „Nur Gott, der Barmherzige, weiß, ob ich nicht des Anblicks des Königs überhaupt verlustig gehe, weil ich säumte, um Barmherzigkeit zu üben."

Seine Ahnung bestätigt sich. Als er in Bethlehem ankommt, sind Maria und Joseph soeben mit dem Jesuskinde nach Aegypten geflohen. Er erfährt das von einer jungen Mutter die ihn in ihrer Hütte gastlich aufnimmt und erquickt. Als nun die Soldaten des Herodes nahen, um auch ihr Kindlein zu morden, stellt sich Artaban ihnen an der Tür des Häuschens entgegen, versichert, daß hier kein Kind sei und bewegt die Horde zum Gehen, indem er ihrem Führer den zweiten Edelstein, einen herrlichen Rubin schenkt. Artaban betet darauf: „Gott der Wahrheit, vergib mir meine Sünde! Ich habe gesagt, was nicht ist, um das Leben eines kleinen Kindes zu retten. Nun sind zwei meiner Gaben fort; ich habe das für Menschen verwendet, was für Gott bestimmt war. Werde ich jemals würdig sein, das Antlitz des Königs zu schauen?"

Artaban sucht und sucht weiter nach dem Messias und dem Licht, bis er nach 33 langen Jahren zur Zeit des Passahs als alter Mann nach Jerusalem kommt. Da hört er von Jesus dem Nazarener, den die Priester und Tempelältesten kreuzigen wollen, weil er sich für Gottes Sohn ausgegeben hat. Und Artaban sagt zu sich in zweifelnder Vorahnung: „Die Wege Gottes sind wunderbarer als die Gedanken der Menschen, und so mag es noch zuguterletzt sein, daß ich den König in den Händen seiner Feinde finde und daß es mir noch vergönnt ist, meine Perle als Lösegeld für ihn hinzugeben." Doch in diesem Augenblick fleht ihn eine des Weges kommende Sklavin, die Tochter eines Magiers, die sich in den rohen Händen der Soldateska befindet, um Hilfe an. „Rette mich vor dem, was schlimmer ist als der Tod!" Da gibt er den letzten und köstlichsten seiner drei Edelsteine als Lösegeld für sie hin und nimmt damit angeblich von der letzten Hoffnung, den Messias zu sehen, Abschied. Aber er kann nach dem ihm verliehenen inneren Lichte nicht anders handeln. Wenige Augenblicke später trifft ihn — es ist ganz in der Nähe des Kreuzes, wo die Erde bebt — ein schwerer Ziegel tödlich. Sterbend hört er etwas wie eine ferne himmlische Musik und die befreite Sklavin glaubt die Worte zu verstehen: „Wahrlich, ich sage dir, was du an dem Geringsten von meinen Brüdern getan hast, das hast du auch mir getan." —

Was sagen wir zu dieser Legende? Blicken wir nur auf den durch die Dichterphantasie zurechtgestutzten und konstruierten Einzelfall, so muß man im allgemeinen sagen, daß Artaban in seinem dunkeln Drange sich des rechten Weges wohl bewußt gewesen ist und dementsprechend gehandelt hat. Aber van Dyke hat sicherlich nicht nur den Einzelfall im Auge, sondern für ihn ist Artaban der Typus, das Vorbild und Ideal des religiös suchenden und ethisch handelnden Menschen. So betrachtet ist zwar der religiös-sittliche Grundgedanke der Legende von nicht geringer Tiefe, er enthält ohne Zweifel eine große, ernste Wahrheit; aber — birgt er nicht zugleich einen seelengefährlichen Irrtum? Tritt uns dieser nicht schon in dem Motto des Büchleins entgegen, das also lautet:

Wer einzig seine Seele rettend
Will den Himmel finden,
Mag auf dem Pfad beharren;
Doch das Ziel wird ihm entschwinden.
Wer aber liebend lindert Not,
Kann scheinbar irren weit;
Doch Gott gibt diesem selbst
Zu seinen Seligen Geleit.

Ein freisinniges Blatt schreibt in einer Besprechung der Legende: „Seine (van Dykes) Geschichte dient christlichem Glauben ebenso wie der edlen Lehre Zorvaster-Zarathustras: Gut denken, gut reden, gut handeln!" Und man bekommt tatsächlich den Eindruck, als fasse der amerikanische Dichter-Diplomat dies als den Kern und Stern der christlichen Religion auf. Daß er damit einem schweren Irrtum verfallen ist, weiß jeder, der den tiefsten Sinn des Evangeliums erfaßt hat. H. van Dyke gibt sich merkwürdige Mühe, das richtige Verhältnis von Glauben und Liebe zu verschieben und zu entstellen, ja sie in einen Gegensatz zu einander zu bringen. Immer wieder betont er, wie durch Gottes Fügung die Gaben, die Artaban dem Glauben geweiht hatte, von ihm genommen und „dem Dienste der Menschheit" gewidmet werden. Hat H. van Dyke denn niemals mit nachdenksamer Seele die liebliche Geschichte von Maria und Martha gelesen, nie die tiefsinnige evangelische Erzählung von Christi Salbung in Bethanien? Hat ihm des Herrn Wort an die „über Verschwendung" murrenden Jünger nie etwas zu sagen gehabt: „Laßt sie mit Frieden! Was bekümmert ihr sie? Sie hat ein gutes Werk an mir getan. Ihr habt allezeit Arme bei euch, und wenn ihr wollt, könnt ihr ihnen Gutes tun; mich aber habt ihr nicht allezeit." Gewiß, daneben bleibt das gewaltige, ernste Wort in Jesu Gerichtsreden, das van Dyke anführt: „Was ihr getan habt einem meiner geringsten Brüder, das habt ihr mir getan!" in voller Geltung bestehen. Es werden nicht alle, die zu Jesu „Herr, Herr" sagen, in das Himmelreich kommen, sondern die den Willen tun seines Vaters im Himmel. Gottes heiliger Wille mit uns Menschen ist aber nicht in erster Linie auf eine möglichst lange Reihe von Werken edler Menschenliebe gerichtet, sondern nach Jesu eigenen Worten vornehmlich darauf, daß die Menschen glauben an den, den Gott ihnen zu ihrem Heil und ihrer Errettung gesandt hat. Dieser Glaube an den Heiland und Erlöser ist Kern und Stern des Christentums und aus ihm erwächst die Liebe und ihre Werke von selbst, wie die Früchte aus dem Baum. Denn der rechte evangelische Glaube ist ein lebendig, tätig Ding, es ist der Glaube, der in der Liebe tätig ist und auch in Werken der Nächstenliebe seine Echtheit erweist.

Aber dabei dürfen wir uns doch niemals verhehlen, daß die Gerechtigkeit und Heiligkeit und Nächstenliebe selbst des gefördertsten Christen noch sehr unvollkommen und wie ein zerrissenes und löcheriges Gewand ist, das die Blöße unserer Selbstsucht nicht deckt. Das hat der amerikanische Religionsphilosoph zu wenig bedacht. Wir glauben ihm nicht Unrecht zu tun, wenn wir sagen, es fehlt ihm an Tiefe evangelischer Sündenerkenntnis, sonst wäre er mehr in das Herz des Evangeliums, in die Frohbotschaft vom Glauben und der Vergebung der Sünden durch Gottes Gnade eingedrungen. „Es ist all unser Tun umsonst auch in dem besten Leben; vor dir sich niemand rühmen kann, es muß dich fürchten jedermann und deiner Gnade leben."

Von dieser Erkenntnis des deutschen Reformators findet man wenig in dieser Schrift, so viel gute, schöne, wahre und richtige Einzelgedanken auch in der Legende zu lesen sind. Müßte sonst nicht dem Verfasser, der mit so hohen Worten die Werke der Menschenliebe als tiefsten Sinn der Religion preist, das Beispiel seines Landes in diesem Kriege vor Augen stehen? Wir wissen, wie seine Landsleute große Worte von Menschlichkeit, Gerechtigkeit, Freiheit und so weiter uns gegenüber gebraucht, wie sie aber nichtsdestoweniger in ihrer Geldgier alles aufgeboten haben, um sich an den furchtbaren Leiden dieses Krieges, an der Qual ihrer Mitmenschen zu bereichern. Wie verträgt sich das mit der Religionsphilosophie unseres amerikanischen Diplomaten? Wir haben nicht gehört, daß Herr van Dyke sein sittlich-religiöses Urteil in dieser Richtung betätigt hätte, obgleich er seinem Volke damit einen sehr hohen Dienst erwiesen hätte, einen Dienst freilich, der ihm wohl wenig Dank eingetragen hätte, aber ganz im Sinne dessen gewesen wäre, der mit schneidender Schärfe den Mammonssinn verurteilt hat.

Wie wir hören, ist eine größere Anzahl des van Dykeschen Büchleins unter unseren tapferen Kämpfern als Weihnachtsgabe verteilt worden. Wir haben nichts dagegen! Wer die dichterisch wertvolle und sittlich ernste Legende mit nachdenklichem Gemüt und der nötigen Kritik liest, kann edlen Genuß und ernste Anregung daraus schöpfen. Aber wir möchten doch mit dem „Berliner Tageblatt", mit dem wir in diesem Punkte einmal einig geh die Frage hinzufügen: Wäre es nicht angebracht, wenn der ameri nische Dichter-Diplomat sein Büchlein auch den Führern der G tente als Neujahrsgruß übermittelte? Vielleicht könnten auch noch manches daraus lernen.

Gossner Mission

in „Licht und Leben" vom November 1916: es war eine Ahnung, [illegible] vielleicht die tragende, hoffende Liebe, nicht aber der Ernst der Wahrheit fehlte. Die Leichenrede des Perikles auf die Gefallenen im 2. Buch des Thukydides hat stärkere und machtvollere Klänge als manche aus Zitaten alter und neuer Zeit gewobene, denen der starke Einschlag aus Gottes Wort gebricht. Man braucht nicht Freund der Traktätchen zu sein, wie uns vorgehalten wird, um vor einem Teutonismus zu warnen, der mit der Nachfolge Christi nicht einmal äußere Berührungspunkte sucht. Kriegslyrik, Kriegspredigt, Kriegspsychologie — dies alles steht doch nur vor dem durchdringenden Ernst des lebenskräftigen und lebendigen Wortes, das so gewiß alle [illegible] es aus dem

Vollendung (seiner doch!)." Nein, er braucht sie nicht, Gott vermag dem Abraham aus Steinen Kinder zu erwecken (Matth. 3, 9).

Noch stärker wird unser Widerspruch bei der Christusfrage. Um in das Reich der Liebe versetzt zu werden, um unser Handeln von demselben Geist der Liebe, dem Höchstmotiv des Handelns überhaupt, leiten zu lassen, bedürfen wir eines Mittlers. Dieser Mittler ist Christus. Von ihm berührt werde ich Geist von seinem Geist, werde ich in sein Reich hineingezogen, dem Gott der Liebe näher gebracht. Er ist aber nur einer von vielen, das letzte Glied in der Kette. Schließlich geht solch Geist von allen Menschen aus, die in der Liebe stehen, in erster Linie von seinen Jüngern. Wir wollen das Wahre in diesen Worten nicht verkennen. Aber das ist uns auch hier die Frage, ob sich darin die Bedeutung des Heilsmittlers erschöpft. Und da müssen wir gleichfalls bekennen: Nein. Es bleibt die tiefe Kluft, über die uns Hunzinger keinen Steg gebaut hat, sie heißt: Schuld. Oder muß sich nach ihm nicht auch schon das Gegenteil von Liebe die Selbstsucht und das Handeln aus selbstsüchtigen Motiven als Schuld auf unser Gewissen legen, ganz abgesehen von anderen Widergöttlichkeiten? Schuld aber bedarf der Sühne. Nur sie führt zu Gott, nur in der Vergebung der Sünden liegt die Kraft unseres Liebeslebens. So zieht uns das geistreich geschriebene und sonst so lesenswerte Büchlein, so hoch es uns auch zum Idealismus aufsteigen heißt, in Wirklichkeit doch wiederum zum Naturalismus hinab, indem es dem natürlichen Menschen und seinen Kräften zuviel Konzessionen macht.

Liz. Knieschke.

Kleine Mitteilungen.

— **Staatliche Jugendpflege und Geistlichkeit.** Die Regierungspräsidenten zu Magdeburg, Merseburg und Erfurt tragen sich mit der Absicht, zur weiteren Ausgestaltung der Jugendpflege Konferenzen und Lehrgänge zur Ausbildung und Fortbildung von Jugendpflegern zu veranstalten, Jugendabende unter Beteiligung der Eltern ins Leben zu rufen und Konferenzen der Dezernenten für Jugendpflege in Gemeinschaft mit den Kreisjugendpflegern und den Ortsausschüssen für Jugendpflege abzuhalten. Die Veranstalter rechnen vor allem dabei auch darauf, daß die Geistlichen der Provinz dabei ratend und tatend mithelfen und ihre pädagogische Erfahrung, sowie ihre Erfahrung im Gemeindedienst der guten Sache nutzbar machen werden. Das Kgl. Konsistorium in Magdeburg nimmt in der letzten Ausgabe der „Amtlichen Mitteilungen" (Nr. 23 vom 30. Dezember v. J.) Gelegenheit, den Geistlichen die gemeinsame Arbeit zu empfehlen, und schreibt bei dieser Gelegenheit u. a.: „Je mehr die staatlichen Organe erfreulicherweise dazu übergegangen sind, die Pflege der „Gottesfurcht", wie der Herr Minister in seinem Jugendpflege-Erlaß vom 18. Januar 1911 betont, oder die Erhaltung und Stärkung des sittlich-religiösen Grundcharakters des deutschen Volkes" als Grundlage aller Pflege der erwachsenen Jugend anzuerkennen, um so wichtiger ist es, daß bei der Ausbildung und Fortbildung von Jugendpflegern auch das Pfarramt zu Worte kommt . . . Selbstverständlich bleibt hierneben die pflichtmäßige Aufgabe der Pfarrer, die rein kirchliche Jugendpflege in den kirchlichen Unterredungen, in gelegentlichen Sammlungen der jungen Leute, in der Gründung und Leitung von Jünglings- und Jungfrauen-Vereinen nach Kräften zu fördern und sie nach allen Seiten hin auszugestalten, in vollem Umfange bestehen."

hns. **Frauendienstjahr und Frauenschule.** Zur praktischen Durchführung des Frauendienstjahres wird die „Frauenschule", wie sie bereits in vielen größeren Orten eingerichtet ist, je länger desto mehr erkannt. Die Ausgestaltung und Umgestaltung der Frauenschule für diesen Zweck ist geplant. Wir möchten den darüber geführten Beratungen gegenüber nicht unterlassen, den herzlichen und dringenden Wunsch auszusprechen, daß in die „Frauenschule" der Religionsunterricht als Pflichtfach aufgenommen würde, denn die Erziehung des weiblichen Geschlechts zu sittlichen Charakteren mit lebendigem Verantwortlichkeitsbewußtsein kann nur auf diesem Wege voll gewährleistet werden. Wir begrüßen darum den dem preußischen Kultusminister ausgesprochenen Wunsch des Vereins katholischer deutscher Lehrerinnen, der das gleiche Ziel erstrebt. Möge unsere Bitte, auf diesem Wege die Rechte des christlichen Elternhauses gewahrt zu sehen, recht bald erfüllt werden.

— **Beim Bau von Leichenhallen und Friedhofskapellen** dürfte es für die Kirchengemeinden der Mark Brandenburg von Wichtigkeit sein, zu wissen, daß der Leiter des Bauamtes des Kgl. Konsistoriums der Mark Brandenburg, Dr.-Ing. Steinberg in Berlin-Steglitz, Humboldtstraße 20, jederzeit bereit ist, sie sachdienlich zu beraten. Zugleich sei darauf aufmerksam gemacht, daß der Verein für religiöse Kunst in der evangelischen Kirche eine auch zahlreiche Zeichnungen enthaltende Schrift: „Leichenhallen und Friedhofskapellen für kleine Gemeinden" herausgegeben hat, die in der Gropiusschen Buchhandlung, Berlin W., Wilhelmstraße 90, zum Preise von 50 Pf. zu haben ist.

Druck u. Verlag: „Der Reichsbote", G. m. b. H., Berlin SW. 11.

Kirche un

Beilage zum

Nr. 2 Berlin, 1

Die religiöse Lage an der Front und daheim.

Von D. Dr. von Bezzel.

I.

Aus mehr als einem Grunde können die nachfolgenden Ausführungen nur auf sehr beschränkte Geltung Anspruch machen. Die Zeit, während deren ich draußen im Felde weilte, im ganzen an sechs Wochen (im Frühling und Hochsommer des Jahres) war viel zu kurz und zudem noch zu zerteilt, als daß tiefergehende und festgegründete Anschauungen hätten gewonnen werden können, und die während jener Wochen besuchten Truppen bildeten nur einen sehr geringen Bruchteil der evangelischen Soldatenschaft unserer Heere. Nicht einmal die verhältnismäßig wenigen evangelischen Leute aus dem diesseitigen Bayern konnten ganz erreicht werden. Aber auch die Beobachtungen über die religiöse Lage in der Heimat müssen mit dem bestimmten Vorbehalt ausgesprochen werden, daß Bayern im ganzen kaum 27 v. H. Evangelische in sich schließt und daß das kirchliche Leben, soweit es sich dem Manne im Kirchenamt darstellt, nur einen Teil des religiösen, etwa einen Ausschnitt von ihm bezeichnet, so weit es sich an die Oeffentlichkeit gibt. Die innerlichen Vorgänge, die in dem Gesamtleben sich auswirken, die Wertungen und Strömungen in der Tiefe der Volksseele bleiben auch dem aufmerksamen Beschauer auf lange hinaus verborgen. Die Wellenbewegungen wechseln, der Urgrund allein ist stabil.

Indessen hat ein eng begrenztes Gesichtsfeld auch sein Gutes. Man ist genötigt, auf Symptome zu achten und befähigt, von ihnen auf Größeres und Allgemeines zu schließen. Man lernt aus Kleinem das Größere verstehen und geht seltener fehl, als wenn man eine Summe von Eindrücken unter bestimmte Gesichtspunkte einordnen soll.

Als unsere Leute in den Krieg zogen, schien ein neues ungeahntes, ja längst geleugnetes oder doch in Abrede genommenes Seelenleben zu erwachen. Die Kirchen füllten sich nicht mit den getreuen Gästen allein, sondern diese fast verdrängend oder auch zurücktreten zwingend, kehrten gerade die Altersgenossen ein, die sonst am seltensten das Gotteshaus besuchten, weil sie im Gefühl der strotzenden Kraft des Uebersinnlichen entraten zu können glaubten oder im Trotze des Eigenkönnens seinen Forderungen nicht nur sich zu entziehen, sondern entgegenzustellen Lust trugen. Man vergaß, daß das Furchtbare des plötzlich hereinbrechenden Geschehnisses die Seele aus dem Tageslaufe der Gewohnheit drängen und auf das Ungewöhnliche als auf das Ungewohnte weisen mußte. Der rasche, jähe Einbruch in den Tageslauf der Arbeit und der Erholung rührte — das mußte auch der Flache sich sagen — von einer höheren Gewalt her, die wägt und mißt, teilt und richtet, zureißt und vereint nicht nach den Durchschnittsmaßstäben, die der Sohn der flüchtigen Stunde, ihre Mengen als Ewigkeitsgrößen einschätzend, von ihr entlehnt, dieses „plötzlich rede Ich", das ferne und doch so lebensfrische „so spricht der Herr", das alles leere und lose Tagestreiben wie Spreu vor sich hertrieb und von sich wegfegte, mußte die Seele mit Schauern antun, die sie in unbewußter Tatlosigkeit an den Ungekannten die Frage richten ließen: „Was willst du, daß ich tun soll?" Wo Gott so urkräftig über Scholle und Staub des Gewohnheitslebens dahinfährt, wachen Fragen und Klagen auf, die längst verstummt und vergessen, ausgetan und überlebt schienen.

In dieses ungestüm erregte Meer, das da brauste und brandete, wo etliche Tage vorher die ödeste Phrase den Mut selbst zum Widerspruch lähmte und die religiöse Frage als totes Spielwerk greisenhafter oder kindischer Gestalten abgestellt war, fiel nun das alte Gotteswort mit den Klängen, die aus Feuer und Geist geschmiedet waren, denn „Gottes Wort ist Trotz und Krieg und Streit", das Bibelwort mit der Geschichte der Jahrtausende, von ihnen erlebt, erlitten, befehdet und bestätigt, der Vollreichtum des Volkslebens an und aus der Hand des ewigen Völkerfürsten, in diese verhaltene, schicksalsbange Stille — seid stille und erkennt, daß ich Gott bin — dröhnte mit den

Gossner Mission

Altes und Neues von den Weisen aus dem Morgenlande.

Nachdem der Evangelist Matthäus eingangs seiner Frohbotschaft das Geschlechtsregister des Heilandes aufgestellt und summarisch in einigen Sätzen über dessen Geburt berichtet hat, erzählt er mit einiger Ausführlichkeit die Geschichte von den Weisen aus dem Morgenlande. Wie ein Komet tauchen sie dort auf und verschwinden wieder. Was die Ueberlieferung berichtet: Thomas habe sie in Persien getauft, worauf sie selbst dann als Verbreiter des Evangeliums tätig gewesen seien, kann kaum Anspruch darauf machen, daß wir es als geschichtliche Tatsache gelten lassen. Alle, die sich in diese Erzählung vertieft haben, besonders die nach Anschaulichkeit verlangende Phantasie des Kindes, des Volkes und des bildenden Künstlers, hatten das Bedürfnis, den Rahmen der Erzählung noch mit bestimmteren Zügen und Formen und Farben auszufüllen, als sie der biblische Bericht gab. Natürlich erreicht dies Füllen der biblischen Begriffe mit Anschaulichkeit nur immer einen gewissen Grad von Wahrscheinlichkeit, selbst wenn es vorsichtig und sorgfältig durch einen gewissenhaften Schriftforscher und Orientkenner geschieht.

Schon über die Zahl der Weisen tappt man im Dunkeln. Die Geschichte beginnt nämlich nicht so, wie selbst manche sonst bibelfeste Leute glauben: Da Jesus geboren war zu Bethlehem im jüdischen Lande, siehe, da kamen drei Weise aus dem Morgenlande gen Jerusalem. Matthäus berichtet nur, daß Weise nach Jerusalem gereist seien. Daß es drei gewesen sind, wissen nur die Sagen, die den biblischen Bericht umranken, die Volks- und Kunstlieder und die vielen bildlichen Darstellungen von Stephan Lochner und dem Meister von St. Severin an bis zu Wilhelm Steinhausen und Matthäus Schiestl. Man weiß sogar ihre Namen und findet es schön, daß einer davon ein Mohr, ein Repräsentant der verachteten Negerrasse, gewesen ist.

Doch das sind lauter Züge, welche die mittelalterliche Sage hineingewoben hat. Chrysostomus, der Ende des vierten Jahrhunderts Patriarch zu Konstantinopel war, nahm an, er seien zwölf Weise gewesen. Sein Zeitgenosse Epiphanius vermehrte sogar ihre Zahl auf fünfzehn. Und diese Oströmer werden der Wahrheit bestimmt näher gekommen sein als der etwa 100 Jahre später lebende Papst Leo der Große. Er kam dem psychologischen Bedürfnisse der Volksseele entgegen, indem er sich mit seiner Amtsautorität — der Name Papst war damals noch unbekannt, aber der römische Bischof genoß schon damals ein besonderes Ansehen — für einen festumrissenen Begriff, und zwar für die Dreizahl entschied — wohl nach der Anzahl der Gaben. In Wirklichkeit wird es wohl eine ganze Schar, eine förmliche Expedition von Weisen gewesen sein. — Erst Beda Venerabilis, einem irischen Gelehrten zur Zeit des Bonifatius, gelang es, passende Namen zu erfinden: Caspar, Melchior und Balthasar. Melchior bedeutet Lichtträger. Petrus Comestor, der ihre Leichname 1000 Jahre später, 1162, aufgefunden haben will, nennt sie Apellius, Amerus und Damasius. So unwahrscheinlich unsern Ohren diese Botschaft klingt, sie war doch damals von der größten Tragweite. Nämlich das bedeutendste Bauwerk der deutschen Gothik, der Kölner Dom, stände nicht, wenn diese Auffindung der Gebeine der Weisen nicht in Scene gesetzt worden wäre. Diese Reliquien, welche unter den ersten christlichen Kaisern nach Konstantinopel, dann nach Mailand in die Eustorgiuskirche gebracht sein sollen, hat Kaiser Friedrich Barbarossa nach der Eroberung der Stadt Mailand dem Bischof Raynold von Cöln geschenkt. Sie brachten durch die dahin wallfahrenden Volksmassen der Kirche so viel Geld ein, daß man 1248 den „Dom des heil. Petrus und der heiligen drei Könige" zu bauen beginnen konnte. Fast jede Dorfkirche besaß im Mittelalter eine heilkräftige Reliquie. Nach den drei Arten der Geschenke auf drei Spender zu schließen, ist auch verfehlt. Es waren reiche, ja fürstliche Gaben, einer morgenländischen Huldigung an Königshöfen gemäß. Unterworfene spendeten Gold, Weihrauch und Myrrhen als Tribut. Der Bibeltext sagt nicht, daß der eine dies, der andere das gespendet habe, sondern es war der gemeinsame Inhalt der Schatzbehälter, was genannt wird.

Von jeher hat man an die drei Arten der Gaben fromme Betrachtungen angeknüpft. J. P. Lange(=Bonn) sagt darüber folgendes: „Nach der israelitischen Symbolik konnte der Weihrauch das Gebet bezeichnen, Gold den majestätischen Glanz, die Myrrhe mit ihrem Wohlgeruch Gottgefälligkeit oder Heiligkeit. Nach der katholischen Deutung huldigten die Weisen mit dem Rauchwerk dem Gott, mit dem Golde dem Könige, mit der Myrrhe dem Menschen, weil er sterben wollte als Gott, auferstehn als Gott, herrschen als König. Im Golde soll das Almosen, im Weihrauch das Gebet, in der Myrrhe das Fasten vorgebildet sein, sagten die Mönche. Näher lag die Bezeichnung des Goldes auf die Glaubenstreue, welche mit wahrem Lebensglanz eins ist (1. Petr. 1, 7), des Weihrauchs auf das Gebet (Ps. 141, 2), der Myrrhen auf den heiligen Schmerz der Weltentsagung und Abtötung des Fleisches (Joh. 19, 39; Eph. 5, 2)." —

Auf die Frage, warum galten Gold, Weihrauch und Myrrhen damals als fürstliche Geschenke, warum nicht Perlen und Edelsteine oder kostbare Kleiderstoffe, ließe sich folgendes erwidern: Diese Dinge waren einem Könige nicht nur im Leben sondern auch im Tode und im Gottesdienste unentbehrlich. Vor einigen Jahren setzten die Goldfunde durch den Engländer Carter bei der Entdeckung des Grabes des Tut-ench-Amun die ganze Welt in Erstaunen, ebenso wie heute die Ausgrabungen in der Heimat Abrahams. Gold war das Metall des Königs, Myrrhen hatte er im Tode bei seiner Einbalsamierung nötig, und Weihrauch war Jahrtausende hindurch dem babylonischen Gottesdienste so unentbehrlich wie heute dem katholischen Ritus.

Auf der Flucht nach Aegypten konnte freilich den Eltern Jesu in erster Linie nur das Gold dienlich sein.

Was waren die drei Weisen überhaupt für Männer? Waren es Weise oder Könige? Und aus welchem Lande kamen sie? Denn das Morgenland (Orient) ist ebenso wie das Abendland (Occident) ein sehr weiter Begriff.

Eine genaue Uebersetzung sagt uns, daß die Weisheit dieser Weisen sich auf Kenntnis der Sterne und Ausdeutung der Constellationen bezog, daß sie Magier oder

Gossner Mission

Lichtes in Jesu Christo, von der die heute beginnende Epiphanienzeit redet. Die Erscheinung des ewigen Lichtes bedeutet ja nichts anderes als die Gegenwart Gottes selbst in seiner Gnade und Wahrheit. In der Gegenwart von Gottes Gnade und Wahrheit ist das große Licht da, das nun wahrhaftig die Seelen bis in den tiefsten Grund hell machen kann. In allem, was Jesus tut und redet, leuchtet dies große Licht; wir können jedes einzelne Wort, jede einzelne Tat nur dann recht verstehen, wenn wir sie von diesem Licht durchleuchtet sehen.

Es ist erschütternd, aber freilich längst vorausgesagt, daß sich der Sieg des ewigen Lichtes über die innere Nacht nicht so selbstverständlich vollzieht, wie der Sieg des irdischen Lichtes. „Die Menschen liebten die Finsternis mehr denn das Licht", so heißt es schon in der ersten Stunde der Morgenröte (Joh. 3, 19), und an dieser Liebe zur Finsternis, d. h. im Grunde an der Liebe zu sich selbst haben alle teil, auch die Frommen. In der Nacht leuchten ja all die kleinen Lichter und können die Augen auf sich ziehen. Und nun mußte es offenbar werden, wieviel Selbstliebe, wieviel Selbstgerechtigkeit sich auch mit frommem Reden und Tun vereinigen konnte. Denn wie vor der Sonne die kleinen Lichter ja nicht das Geringste mehr bedeuten, so mußte es auch damals allen denen gehen, die vorher als Lichter in ihrem Volk geglänzt hatten. Darum haßten sie das Licht so lange, bis die Wut dieses Hasses das Licht — nicht zum verlöschen —, sondern zum himmlischen Aufflammen am Kreuze brachte.

Und dieser Kampf zwischen Licht und Finsternis hat sich immer wiederholt. Wir stehen mitten drin. Es ist die entscheidende Frage für den Einzelnen wie für ein ganzes Volk: Liebst du die Finsternis mehr als das Licht, oder ist dir das Licht so groß geworden, daß dir vor seinem Scheine dein eigenes Licht ganz verschwindet und all dein Sinnen und Trachten nur darauf geht, von dem großen Licht zu zeugen? Wilm.

Bier und Kleidung äußern, der Tribut muß gezahlt werden und 2½ Milliarden deutsche Werte gehen ins Ausland nur als Buße für das blödsinnige Bekenntnis, Deutschland trage die Verantwortung für den Schaden, den der Krieg der Welt gebracht hat. Jeder deutsche Familienvater kann es sich überlegen, was es für ihn und seine Familie bedeutet, im Jahre 200 Mark Einnahmen mehr oder weniger zu haben. Leider scheint dem deutschen Volke vielfach der Sinn zum Verständnis einer solchen Berechnung zu fehlen. Je nach der Parteizugehörigkeit lernt der Einzelne denken, daß solche Staatslasten von denen getragen würden, die es dazu haben. Soll das deutsche Volk und Land als selbständiger Staat bestehen, wird man sich zu der Erkenntnis durchringen müssen, daß wir eine Schicksalsgemeinschaft sind, auch wenn keine Möglichkeit besteht, die Gleichheit zu schaffen, in der viele Volksgenossen das Heil sehen.

In einzelnen der vorhin genannten Zeitungen haben sich eine Anzahl der bekanntesten Männer des politischen, des geistigen und des wirtschaftlichen Lebens geäußert über die Lage Deutschlands, über die politischen und über die wirtschaftlichen Möglichkeiten. Da ist es dann bemerkenswert, daß manche der Autoren, die auf dem einen oder dem anderen Gebiete führend sind, zum neuen deutschen Staate und auch zu der Entwicklung auf politischem und wirtschaftlichem Gebiet eine andere Stellung einnehmen, als sie es vor zehn Jahren und auch noch später taten. Wo man damals die Umwälzung als nicht zu verantwortenden Irrweg bezeichnete und mit der allmählichen Wiedereinführung der alten Methoden rechnete, da hat nun die Ansicht Platz gegriffen, daß die Zeit für eine neue Staatsform dagewesen sei und daß eine Neuregelung des wirtschaftlichen Lebens, der Gesellschaftsordnung nach neuzeitlichen, sozialen Gesichtspunkten eine notwendige Aufgabe der Gegenwart sei. Und wenn dann der sozialdemokratische Reichskanzler Müller in einer jener Auslassungen in der „Kölnischen Zeitung" als besonders charakteristisches Merkmal der heutigen Zeit des Ueberganges den Mangel an Tradition bezeichnet, so glaubt man wirklich, Professor Dr. W. Hellpach habe recht, der sich an der gleichen Stelle dahin

digen in der Reparationsfrage willen sei es nötig, Ordnung im Reichshaushalt zu schaffen und das Defizit durch neue Opfer zu beseitigen, so dürfte ihn der jetzt herausgekommene Bericht des Reparationsagenten darüber belehren, wie Deutschlands Gegner den Erfüllungswillen immer noch bewerten. Wenn man von der Freude liest, die der Bericht Gilberts über Deutschlands Zahlungsfähigkeit in Frankreich und England hervorgerufen hat, dann erweckt der Gedanke an die Verhandlungen der Sachverständigen keine Hoffnung auf Erleichterungen von dieser Seite. Ein deutscher verantwortlicher Minister müßte bedenken, daß jede Aeußerung über die trotz aller Schwere der Zeit eingetretene Festigung und Besserung unserer Lage, wie wir sie in den Neujahrsreden des Reichspräsidenten, des Reichskanzlers und anderer gehört haben, unseren Gegnern immer wieder Veranlassung gibt, nach neuen Sicherungen gegenüber dem erstarkenden Deutschland zu rufen. Wir müssen vorläufig noch an der Ansicht festhalten, daß sich an der Kette, die durch das Friedensdiktat von Versailles und durch das Dawesabkommen Deutschland angelegt ist, trotz zehnjähriger Verhandlungen darum noch kein Glied gelöst hat. Und der Bericht des Reparationsdiktators und seine Aufnahme im gegnerischen Lager machen es zur Gewißheit, daß von da aus auch keine Erleichterung zu erhoffen ist, es sei denn, daß sich der Entente eine Gelegenheit bietet, mit einer gebotenen Wurst eine Speckseite zu gewinnen.

In einem von Minister Severings Zeitungsartikeln im „Vorwärts" spricht er von den durch den Fehlbetrag im Reichshaushalt notwendig gewordenen neuen Steuern. Er meint da, es gehöre keine besondere Prophetengabe dazu, um vorauszusagen, daß sicherlich diejenigen wieder am lautesten gegen die neue Bedrückung protestieren würden, die sie am leichtesten tragen könnten. Das seien die Kreise, denen erst immer durch neue Steuergesetze zum Bewußtsein gebracht werden müsse, daß wir einen schweren Krieg verloren haben, und die in ihrer Lebensführung dieser Tatsache bisher wenig Rechnung getragen hätten. Für uns, d. h. für die Sozialdemokratie, könne es sich nicht darum handeln, über neuen Steuer-

Gossner Mission

Sterndeuter waren. Die Astrologie, die vermeintliche Wissenschaft, aus den Stellungen der Gestirne die Schicksale einzelner Menschen vorauszusagen, besondere Konstellationen und Erscheinungen seltener Sterne aber als Kundgebungen göttlichen Willens bei wichtigen Ereignissen richtig zu deuten, galt noch zur Zeit Luthers als durchaus solide fundamentiert. Obwohl schon die Kirchenväter sie als einen heidnischen Aberglauben bekämpft hatten, waren doch selbst so klare Köpfe wie Melanchthon und Wallenstein ihr verfallen, ebenso die großen Astronomen des 17. Jahrhunderts. Solange in der Wissenschaft der geozentrische Standpunkt herrschte, solange die Erde als Mittelpunkt des Kosmos galt, war das Ansehen der Astrologie durchaus verständlich.

Heute wissen wir, daß die Astrologie trotz der Erhabenheit ihres Gegenstandes ein Aberglaube war, daß die Entwicklung unseres Geisteslebens nicht das Geringste mit dem Laufe dieser ungeheuren Weltenkörper zu tun hat, ebenso wie etwa die Bewegung unseres Planeten keinen Einfluß hat auf das Schicksal eines vernünftigen Wesens auf einem anderen Gestirne.

Die Magier gehörten wohl im Morgenlande dem überall und in allen Jahrhunderten angesehenen Priesterstande an, sie waren auch, falls sie die Reise aus eigenen Mitteln und nicht auf Staatskosten unternahmen, sehr reich; aber Könige waren sie nicht. „Man schloß auf ihre königliche Würde aus ihren königlichen Gaben und führte den Beweis mit Hinweisung auf die Verheißungen Psalm 68, 30. 32; Psalm 72, 10; welche von Königen reden, die Jerusalem Geschenke bringen; namentlich auf die Epiphaniasepistel Jes. 60, 6: Sie werden aus Saba aber kommen, Gold und Weihrauch bringen usw. und Vers 10: Fremde werden deine Mauern bauen und ihre Könige dir dienen, wozu noch Jes. 49, 7 zu ziehen ist." (J. P. Lange-Bonn.)

Die Schrift sagt uns klar und deutlich, daß es orientalische Sterndeuter waren, die am Himmel einen Stern, offenbar einen bis dahin nicht gekannten Stern, gesehen hatten, dessen Erscheinen sie mit der Geburt des von den Juden erwarteten Messias in Verbindung brachten. War ihre Wissenschaft auch auf dem Sand des Irrtums gebaut, — absichtliche Betrügerei, unredliche Absicht lagen nicht vor. Es ist überhaupt grundfalsch zu meinen, die Religion der Morgenländer sei bewußte Lüge gewesen oder gar Teufelsdienst, im Gegenteil, man bemühte sich in tiefster Ehrfurcht und größter Gewissenhaftigkeit, den unerforschlichen Gottheiten zu dienen. War es verwunderlich, daß in die nach oben gestreckten Heidenhände Gott gnädig seine Hand legte und den Suchenden eine rechte Deutung des Christussternes in den Sinn gab?

Wir wissen heute über die orientalischen Kulturvölker des Altertums ganz anders Bescheid wie vor etwa fünfzig Jahren. Mehr als 100 000 Tontafeln haben uns Kunde davon gegeben, was in 5000 Jahren vor Christi Geburt in Babylon geschah. Wir wissen, daß eine Erlöserhoffnung in ihren Religionen lebendig war. Die alternden Völker erwarteten einen großen König, der sie aus dem Verfall der Gegenwart erretten und eine neue, glanzvolle, glückliche Zeit herbeiführen würde. Mögen nun die Magier aus Babylon, wo die Juden einst gefangen saßen und die Einwohner das prophetische Wort Gottes an Israel kannten, gekommen sein, mag ihre Heimat das im Süden der arabischen Halbinsel gelegenen Sabäerreich gewesen sein, das mit den damaligen Juden in einem regen Verkehr stand, mögen sie aus Persien herbeigeeilt sein, wo die Anhänger des Zarathustra in naher Zukunft das Reich der Vollendung und eines neuen Paradieses erwarteten, überall erwartete man einen großen Priesterkönig, der ein Reich der Frömmigkeit und der Glückseligkeit herbeiführen würde.

So lehrten die Perser, daß aus dem Samen Zarathustras ein Heiland kommen würde, der die Sünde und den Satan vernichten und die Toten zur Auferstehung bringen würde. Das Ende der Messiasherrschaft sei die Wiederbringung aller Dinge. „Die gewaltige, königliche Glorie verehren wir, die auf den künftigen Heiland „Sieghaft" und seine anderen Freunde übergehen wird, daß er die Welt vollkommen mache, ohne Alter und Tod, ohne Verwesung und Fäulnis, ewig lebend und gedeihend, frei; wenn die Toten auferstehen werden und den noch Lebenden die Unsterblichkeit zuteil wird und die Welt das tut, was nach Gottes Willen vollkommen ist". (Alfred Jeremias, Allgemeine Religionsgeschichte, Seite 126.)

Das ist eine durchaus geistige Auffassung der Erlösererwartung, und setzen wir ihre Kenntnis bei den Weisen voraus — und wir müssen sie wohl voraussetzen —, wissen wir auch, mit welchem Verständnis sie an der Krippe des werdenden Weltheilandes angebetet haben und warum sie sich nicht an der Knechtsgestalt und Niedrigkeit Christi gestoßen haben. Sie hatten ja mit ihrer Reise schon ein großes Opfer gebracht, selbst wenn sie aus dem „nahen" Babylon gekommen sind, hatten sie doch bereits eine Strecke in der Länge von Paris bis Berlin zurückgelegt. Persien und Saba waren von Jerusalem doppelt so weit entfernt. Die Erstlinge unter den Heiden werden immer der Christenheit ein Vorbild darin sein, daß man sein Tun nicht nur unter den Gesichtspunkt der Nützlichkeit, sondern unter den des vertrauenden Glaubensgehorsams stellen soll. Die Reise der Weisen war eine Glaubenstat, die uns beschämt.

Die Offenbarung Gottes im Alten Testament galt nur einem ganz kleinen Teil der Menschheit, dem Samen Abrahams. Mit vollem Rechte konnte der Psalmist sagen: „Er tat Jakob sein Wort kund und Israel seine Satzungen und Rechte. Keinem Volk hat er also getan und seine Rechte lehrte er sie nicht". Durch das Kommen des Wortes, des Logos, ins Fleisch wurde der eiserne Ring zersprengt. Zwar schlug das Wort im Heiligen Land noch sein Zelt auf, aber Christus legte gleichzeitig alle trennenden Mauern nieder. Seit der Christnacht waren alle Völker Menschen des Wohlgefallens Gottes. Das Licht war auch über die Heiden aufgegangen, dafür ist die Geschichte von den Weisen ein klarer Beweis.

Daß nun Christus ein Heiland und Erlöser aller Menschen geworden ist, daß er der Magnet aller Herzen und sein Evangelium universal ist, ist eine so gewaltige Tatsache, daß die Kirche mit Recht nach dem Vorgang der Brüdergemeine den Epiphaniastag zu einem Fest erhebt, das nur der Missionssache gewidmet ist. Und ist der Blick auf die sich zum Licht wendenden Heiden nicht ebenso tröstlich wie der Blick auf die an der Krippe knieenden Magier?

Wilhelm Schlipköter.

Gossner Mission

Art. 15: 300000 Meter
Oxford . . . . . 42 Pf. „ „

Art. 16: 600000 Meter
Dirndl-Zefir in schönen dezenten Mustern, pa. Qualität . . . . . 49 Pf. „ „

Art. 17: 500000 Meter
Hemden- u. Blusen-Zefir, gute Strapazierware farbig gestreift, prima Qualität, ca. 70 cm breit . . . . . 38 Pf. „ „

Art. 18: 200000 Meter
bedruckten Schürzenstoff, in schönen Mustern, waschecht . . . . . 65 Pf. „ „

Art. 19: 300000 Meter
Damast, gebleicht, prima Qualität, ca. 80 cm breit . . . . . 95 Pf. „ „

Art. 20: 150000 Meter
Barchent (Finet) weiß, ca. 70 cm breit 59 Pf. „ „

aus Haustuch oder Halbleinen mit Stickgarn . . . . . 65 Pf. p. St.

Art. 25: Vorgezeichnete Kissenplatten in Ripe, nur in braun mit dazugehöriger Stickseide . . . . . 95 Pf. „ „

Art. 26: 20000 Stück
Tischdecken, 130/160 cm, weiß, damastartig mercerisiert . . . . . 250 Pf. „ „

Art. 27: Damenhemden
Trägerform, mit Bogeneinsätzen und dekorativ schönen, dezenten Fältchen, gute Qualität . . . . . 95 Pf. „ „

Von diesen Artikeln werden an jeden Kunden nur 12 Stück bzw. 20 Meter — so lange der Vorrat reicht — verabfolgt.

Fordern Sie unseren Katalog, welchen wir Ihnen kostenlos zusenden.

Versand erfolgt per Nachnahme. — Versandspesen zum Selbstkostenpreis. — Abgabe erfolgt nur an Private.

Härtner & Co.
Mechanische Weberei
Hof in Bayern

Wenn die Ware nicht entspricht, zahlen wir den vollen Betrag sofort zurück. — Bestellungen von RM. 30.— ab portofrei.

---

23 Jahre alt, bisher in der Diakonie tätig gewesen, sucht Stellung in Büro oder Laden. Zeugnisse stehen zur Verfügung. Gefl. Anschriften sind zu richten an die Exp. dieses Blattes unter A 3423.

Zimmer
heizbar, mit voller Pension frei. Zu erfragen in der Geschäftsstelle dieses Blattes unter A 4024.

Günstig ab Fabrik an Private! Bequeme Teilzahlung. Reichhalt. Katalog auf Wunsch. Rohmöbelfabr. **Mercedes Lorch i. Wttbg.**

ASSAPHEUM - BETHEL

Mittwoch, den 9. Januar 1929, 8 Uhr

Liederabend

Fräulein M. Thorbecke-München
Klavier: Organist Seiler.

Zum Vortrag kommen: Alte Weihnachtslieder, Gesänge von J. S. Bach, Franz Schubert, Hugo Wolf.

Programm (50 Pfennig) gilt als Eintrittskarte.

Vorverkauf: Telefonamt, Buchhandlung, Anstaltspost.

Tee „Ostfries. Mischung I"
4,40 Mk., bei 5 Pfd. Frankosendung
Versand Reddingius, Loga (Ostfriesland).
Postscheck Hannover 7135.

Empfehle
Hannoversche Markenbutter
(unter ständ. Kontrolle der Landwirtschaftskammer Hannover) in ½ und 1 Pfd.-Stücken und in Tonnen mit 50 und 100 Pfd. zu alleräußerst gestellten Tagespreisen. Otto Doesken, Möhlenwarf (Ostfr.)

Hoch elegantes modernes schwer gearb.
Schlafzimmer
3 tür. Kleiderschrank weiß. Marmor, Matratzen und Stühle Mk. 590.—. Elegantes
Speisezimmer
innen mahagoni poliert mit Marmorschieber großer Ausziehtisch und Lederstühle Mk. 680.— und elegante
Küche
kompl. Mk. 290.— neu sof. zu verkaufen. Lieferung frei Haus.
Möbelverkauf Gütersloherstr. 38.

ARMBAND-
TASCHEN-
KÜCHEN-
STAND-
ELEKTR.-
UHREN

E ● MÜNCH ● BRACKWEDE

Kaffee

in anerkannt feinstergleichmäßiger Qualität.

Santos		2.90 M.
Guatemala	3.40, 3.20,	3.00 „
Bestes Edelhochgewächs, feinstes Aroma.		
Salvador	geröstet	3.50 „
Costarica	„	3.60 „
Merida	„	3.70 „
Costarica Peri	„	3.80 „
Roher Kaffee 16% billiger		
China Tee	3.50,	4.00 „
Java (Ostfriesen)	4.40,	4.80 „
Ceylon Tee	5.00, 5.60,	6.50 „
Kakao	1.30, 1.60,	2.00 „

ab 5 Pfd. portofrei geg. Nachnahme.

M. W. Jacobsen,
Hamburg 25, Klaus Grothstraße 25.

Gossner Mission

Druckklischee für Flachdruck, neu

Darstellung einer Landkarte,
sollte verwendet werden in einem Buch von Klaus von Stieglitz über die Goßner-Kirche in Indien.

Laut Notiz auf der Rückseite der Druckplatte wurde das Klischee nicht verwendet.

Angabe aus dem Internet:

STIEGLITZ, KLAUS VON. Der **unvollendete Auftrag**. Mission am Beispiel der Goßner-Kirche in Indien, Evang. Missionsverlag, Stuttgart, 1970 2. Auflage, Broschur, 174 S.

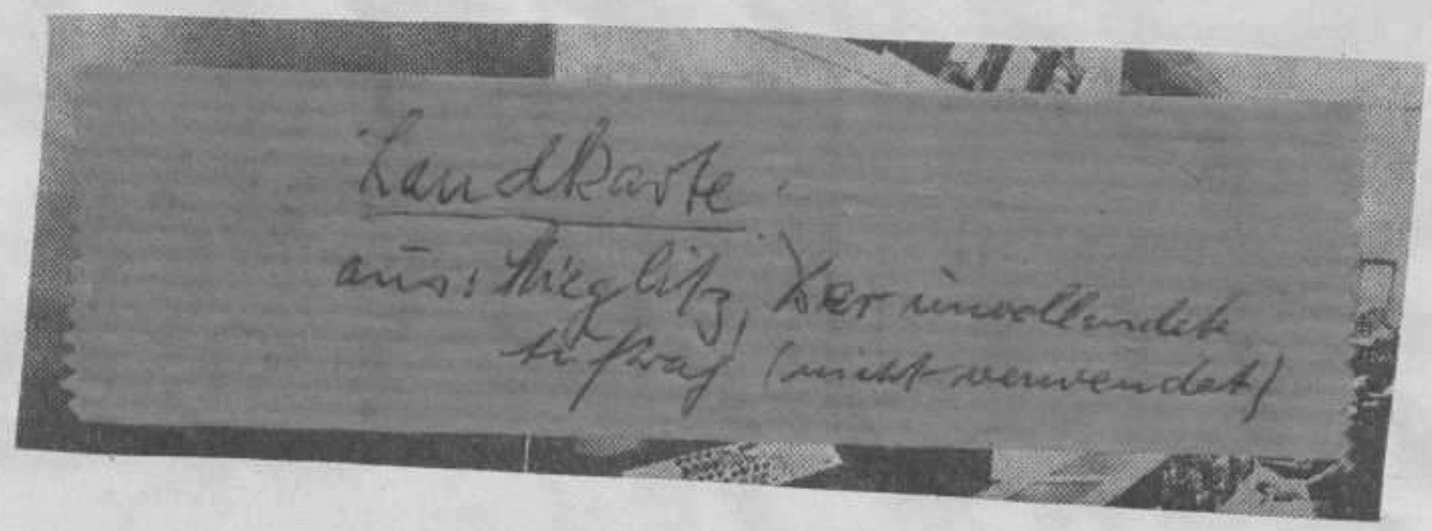

Gossner Mission

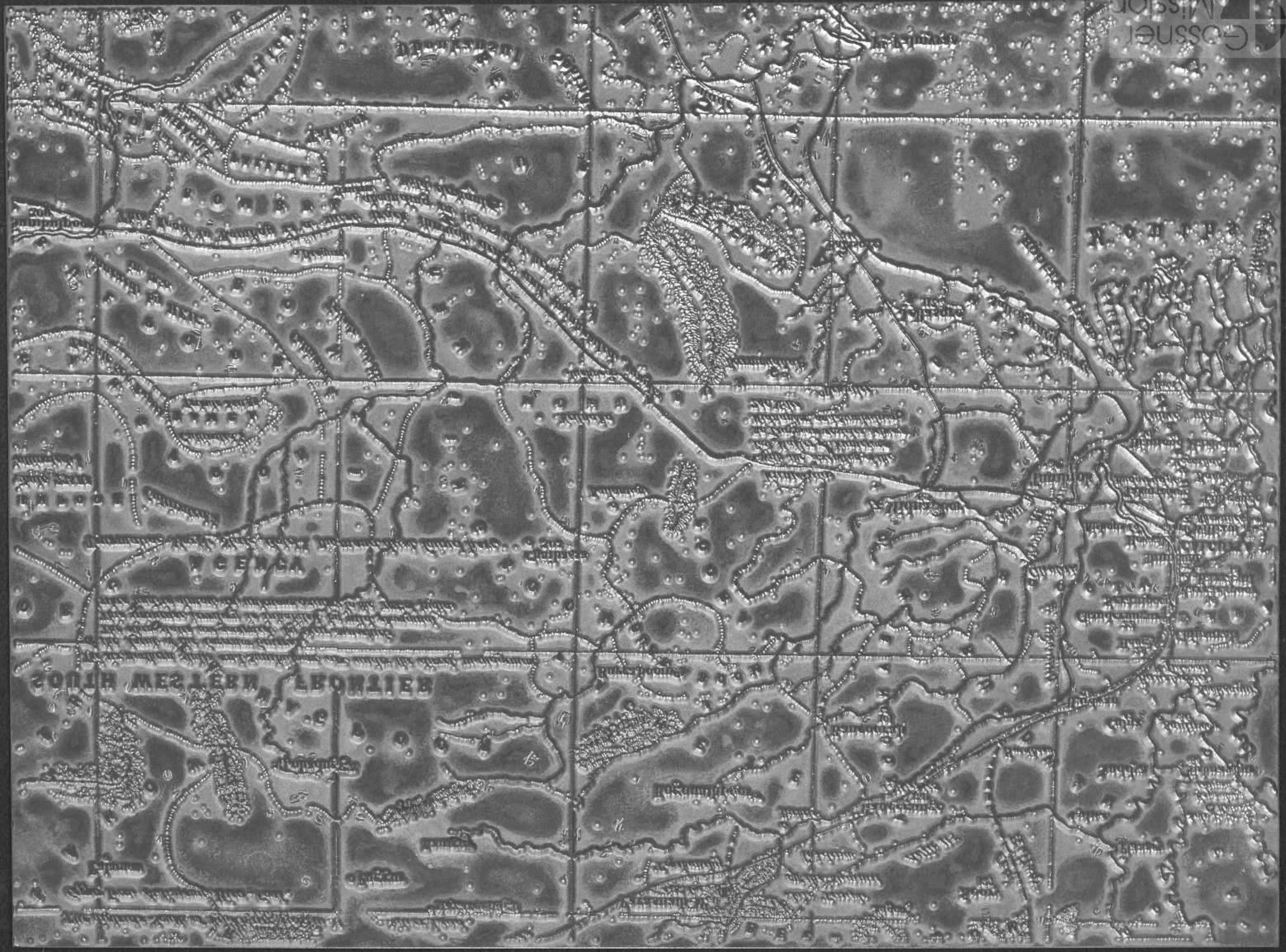
SOUTH WESTERN FRONTIER